

Quadragesimale Ambrosianvm Dvplex, In Dvos Tomos Divisum

In Hoc Opere Per Singvlos Qvadragesimæ dies habetur bina Concio cum Morali, iuxta Euangelia, quæ in Ecclesia Mediolanensi leguntur. Cvm Indicibvs, Sacræ Scriptvræ, Et Rervm notabilium, cum Summa Concionum & Thematum Euangeliorum. Accomodantvr Hæe Conciones Ad Vsvm Romanum pro Quadragesima & ...

Tomvs Primvs, Continens Conciones A Dominica Prima, Qvæ Dicitvr In Capite, vsque ad quartam exclusiuè, quæ dicitur de Caeco

Bellintani, Mattia

Coloniae Agrippinae, 1626

Dominica In Capite Qvadragesimæ.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55873](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55873)

DOMINICA IN CAPITE Quadragesimæ.

Ductus est Iesus in desertum à spiritu vt tentaretur à Diabolo,
vsque, & ecce Angeli accesserunt & ministrabant ei,

Matth. 4.

ARGUMENTVM.

Agitur de solitudine Christi, de Ieiunio ipsius, & de Pugna. Ostenditur quam apta sit ista solitudo & ieiunium ad pugnandum cum Diabolo. Christi exemplar nobis proponitur. Finis huius est auocare nos ab amore huius mundi, ad amorem Dei; & è contra Diaboli.

re: Omnes nos quasi oues errauimus, vnus-
quisque declinauit in viam suam, recedens
videlicet à via recta iustitiæ & defectens
ab ea ad desideria cordis praua, & inutilia.
Hæc autem regulatam nobis necessaria,
nihil est aliud, quam lex Domini immaculata,
conuertens animas, easq; dirigens
per semitas rectas, quibus ad salutem peruenitur.
Hoc nobis Deus voluit esse testatum per id,
quod operatus est cum veteri populo, eo potissimum tempore, quando illum sibi adsciuit in populum peculiarem,
& in gentem sanctam. Cuius iter per desertum,
quo ad terram promissionis tendebatur, satis aperta figura est vitæ nostræ,
quæ nobis concessa est, vt per eam perueniamus ad vitam æternam. Etenim huic populo mox, vt ingressus est in desertum,
dedit Dominus Deus legem suam. *Exod. 19. 1.*
Mose enim tertio egressione Israel de terra Egypti, illi de monte promulgauit legem suam,
qua in omnibus agendis plene instrueretur; tunc videlicet quando non ultra sollicitus de Egyptiaca persecutione tutam iam, & in loco tuto ducebat vitam. *Exod. 2. 1.*
Rursus in fine totius itineris, in quo semper Deus ductor eius fuit, ad legem sic reuersio. Scribitur enim: *Quadragesimo anno,* unde-

1
Matth. 4. 1.

DUCTVS est Dominus Iesus in desertum à spiritu, vt tentaretur à Diabolo, &c. Tota hæc vita nostra, cum sit cursus quidam, & motus perpetuus, qui si non reguletur, debitos limites facile transgreditur, regulâ dirigente, ac viam commonstrante in primis indiget: alioqui de nobis merito dicitur, quod sanctus Thadæus in sua Epistola Catholica scribit de impiis, vocans illos, sydera errantia. Vnde quia sæculum vetus, imo vniuersi, qui de Adam primo errante sunt procreati, debent dice-

Tom. I. Belliniani.

Isai. 53. 6.

Exod. 19. 1.

Exod. 2. 1.

Deut. 1. 3.

A no, unde-

no, undecimo mense, prima die mensis, locutus est Moyses omnia, qua praeceperat illi Dominus, ut diceret eis: quod expressum est per totum librum Deuteronomij; in quo totum continetur, quod gestum erat per annos quadraginta, & quod docuerat illos iussus à D E O. Vbi etiam apparet, quod totum illud iter consumptum est in populo ipso instituendo, & exercendo in obseruatione legis. Ergo tota vita, quam agimus in mundo; qui vere desertus locus est, dirigenda est per legem mandatorum: quam necessitatem considerans Dauid humiliter deprecatur; *Incola ego sum in terra, non abscondas à me mandata tua.* Fallax, inquam, est via hæc, vana est vita terram incolentium, vbi puluis terrenarum occupationum atque curarum, & sumus vanitatum & falsarum insaniarum oculos mentis humane iugiter obscurant, & obsecant. Necessarium est igitur præceptum Domini lucidum, illuminans oculos. Ne igitur, tu Domine, quamuis id exigant iniquitates, & ignorantia meæ, abscondas à me mandata tua, subtrahendo splendorem tuæ illuminationis, & claritatem legis tuæ; sed oppositum magis fac ex tua misericordia, ostendens viam bonam; per quam ambulem secundum iustissimum præscriptum præceptorum tuorum. Quoniam vero & hoc sacrum tempus ieiunii quadragenarii idem nobis iter representat, simul instituens, quid in eo nobis sit operandum, ac perficiendum, magna sapientia, atque Dei instinctu decretum est, ut lex Domini in eo populis proponatur. In cuius initio, quod toto illo tempore fecit Dominus, nobis proponitur; nempe quod ieiunauit, quin & quod nouissime fecit simul declaratur; nempe quod pugnavit, & vicit; quæ quomodo faciant ad legis obseruationem, attendenda à nobis sunt, ita ut tria de Domino consideremus, quatenus ad legem, quam ipse postmodum tulit, ordinantur; quæ sunt, solitudo, ieiunium, pugna.

Et hæc consideranda sunt primo, ut respiciunt Legislatorem. Secundo vero, ut nos respiciunt, ad quos pertinet legem obseruare. Ut respiciunt Legislatorem, con-

siderantur primo in ordine ad tēpus, quādo videlicet illa operatus est. Secundo in modo, quo ad legem ordinantur. Tempus, quo Christus ductus est in desertum, quo ieiunauit, quo tentationem deuicit, duo respicit; nempe præcedentia, & sequentia: præcedentia sunt illa, quæ illi euenerunt in Iordane; sequentia sunt illa omnia, quæ faciunt ad legem Euangelicā promulgandam. Quæ igitur præcellerunt, ostendunt tria illa opera admodum esse præstantia, atque insignia, quæ faciunt ad communem omnium salutem. Postquā enim intonuit de cælo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam; nempe quando baptizato Iesu aperti sunt cæli, & vox Patris intonuit: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Et Ioannes Baptista pariter testatus est: *Quia hic est Filius Dei;* tunc Dominus Iesus, ut nos doceret ad quid ita & in cælo, & in terra fuerat præconizatus, mox à turba subtraxit se, & se abdidit in desertum ieiunaturus quadraginta diebus, & cum Diabolo pugnaturus: nempe, ut scirent homines, quod illa opera, & in primis ieiunium illud, non erant ad propria abstergenda peccata, cum esset Filius Dei; verum ad nostra delenda; atque ita intellexeremus Christi maiestatem, & excellentiam ordinari ad bonum nostrum: ita quod quanto maior est, tanto illius opera nobis proficiunt ad medelam, æternamque salutem; eademque illius opera suspiciamus tanquam diuina, nempe facta à Filio Dei, qui est verus Deus; atque per imitationem suscipiamus, tanquā nobis salubria, multumque efficacia. Quamuis enim Dominus Iesus, ut verè Saluator, semper operatus sit salutem nostram in medio terræ, & nunquam destiterit ab operibus bonis, quibus saluaret mundum; quædam singularia tamen voluit nobis esse peripicua magis, atque explorata. De quibus dixit aliquādo. *Multa bona opera ostendi vobis; Non solum feci, inquit, sed ostendi vobis, ut illorum euidentia vobis esset & clarior instructio, & fortior impulsio ad imitationem.* Huiusmodi ergo opera sunt hæc; quod post tantam sui laudem solemniter suscepit, & euidenter.

In specie

Ps. 118. 19.

Disiſſo.

Matt. 3. 16

Mar. 1. 10.

Luc. 3. 21.

Ioan. 1. 33.

Ioan. 10. 32.

CONCIO PRIMA.

5 In specie autem, quod baptizatus opera magna perfecit, nos docet, quoniam pacto aggredi debeamus opera iustitiæ atque virtutis. Quamuis enim per baptismum non fuerit ipse purgatus; nam sanctus sanctorum est, quem Pater sanctificauit, & misit in mundum, vt sanctificaret per suū sanguinem populum, purgationem peccatorum faciens, Agnus sine macula; exemplo tamen suo nos docuit, vt nos, qui sumus immundi, ante ieiunium mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & spiritus per baptismum, & lauacrum penitentia, vt fiat obsequium nostrum acceptabile coram Domino. Etenim Christus, vt docet Paulus, *emundauit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad seruendum Deo viuenti.* Emundat, inquam, à peccatis, non vt domus nostra scopis mundata, dimitatur vacua, verum vt plena sit operibus bonis ad seruendum Deo viuenti. Quare viuenti? Quoniam peccata, sunt opera mortua, quæ mortui in delictis operantur. At Deo, qui viuus, & regnat, operibus viuus seruendum est, ex motione aquæ viæ profectis. Qui enim biberit ex aqua hac, quæ est gratia Dei, erit tanquam lignum plantatum secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. At vero ex mortuis non est assumptio vitæ, & arbores infructuosæ, & mortuæ, qui sunt impii, vt docet sanctus Thadaus; nihil edunt viuum. Si vis ergo ieiunium tuum, & quodcunque aliud opus virtutis, esse viuum, accede ad aquam viam per baptismum penitentia: nam dedit Deus gentibus penitentiam ad vitam; & tunc veniens offeres munus ieiunii tui. Ficus arbor ex ligno veteri producit grossos suos, quos vocamus flores, qui inutiles sunt. At vero, vt vtilem edat fructum, quem verè ficum dicimus, nouum lignum, aut ramum profert, ex quo, & in quo dulces producit fructus. Hæc similitudo nos docet, quod quæ ex veteri homine procedunt, tanquam inutilia, & corruptibilia abiiciuntur. Vetus autem homo ex peccato est: vt ergo opera sint vtilia, ex nouo homine procedant, necesse est.

Dan. 9. 24.
Ioan. 10. 36.
Heb. 13. 12.
Heb. 1. 3.
Heb. 9. 14.
Ioan. 4. 13.
Psal. 1. 3.
Iuda. 12.
Apost. 11. 18.
Eph. 4. 20.

centis gentium sceleribus, dicit fidelibus: *Vos autem non ita didicistis Christum, si tamen in illo edocti estis.* Deponite vos secundum pristinam conuersationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. Renouamini autem spiritu mentis vestrae, & induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis. Aduerte, quod dicit fidelibus: Vos non ita dedicistis Christum, vt operemini sicut gentes, si tamen in illo edocti estis: inueniens, non fideles omnes doctrinam Christi suscipere, quæ docet, vt ab-
Rom. 13. 12.
iciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Et heu! quot huiusmodi sunt? Isti induunt veterem hominem secundum mundanam conuersationem, & ideo opera eorum sunt opera inutilia, quæ non manent; sola enim iustitia manet in sæculum sæculi, quia immortalis est. Nam peribunt omnes cogitationes eorum; ideo dixit de veteri homine, quod corrumpitur secundum desideria erroris, id est, desideria errantia, quibus errantes, quæ sibi sunt noxia, cupiunt. Hæc vestra sit instructio, vt initio huius ieiunii, & temporis Quadragesimalis, in quo potissimum bonis operibus vacare nos conuenit, per veram contritionem & integram confessionem deponatis, quæ male operati estis, tanquam vestimentum, quod comeditur à tinea, & veterascit; vt induat stola candida stetit ante thronum DEI, & Agni. Ita & Aaron, antequam ingrederetur ante DEVM, deponebat communia, & quotidiana vestimenta, & sacris vestibus decorabatur. Hæc est iustitia, de qua scriptum est: *Sacerdotes tui induantur iustitiam.* Vnde corona illa aurea, quam Aaron ingrediens ante DEVM gestabat in capite, dicebatur opus virtutis: *Corona aurea, inquit, super mitram eius, expressa signo sanctitatis, gloria honoris, opus virtutis, & desideria oculorum ornata.* Ecce in vestimentis sacris sanctitas, & pulchritudo: nihil enim pulchrius virtute, ac sanctitate. Talibus ergo ornetur Christianus indu-

Sap. 1. 15.
Psal. 111. 9.
Prou. 1. 22.
Leuit. 16. 4.
Psal. 31. 9.
Eccl. 45.
glo. 14.

A 2

induens hoc pacto nouum hominem, qui factus est ad imaginem Dei, qui est Christus Dominus; cuius imaginem portare debemus, vt Paulus etiam iubet.

1. Cor. 15.
49.

Considerauimus opera ista Domini Iesu, solitudinem videlicet, ieiunium & pugnam in ordine ad præcedentia, vbi baptizatus fuit, & præconizatus. Ea nunc consideremus in ordine ad sequentia; quatenus videlicet præcesserunt prædicationem Euangelii, eiusdemque, vt est noua lex, promulgationem. Hinc n. & dignitas prædicandi processit, & eius dignitatis manifestatio, & legis obseruatio, & ipsius tum prædicandæ tum obseruandæ continuatio.

Psal. 2. 6.

Quamuis enim esset Filius Dei, & ideo constitutus Rex ab eo super Syon montem sanctum eius, prædicans præceptum Domini; voluit tamen etiam meritis hæc regiam, & legis ferendæ autoritatem obtinere. Quod in Psalmo satis constat, vbi ait: *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu.*

Psal. 2. 8.

Postula à me, & dabo tibi gentes. Si filius Dei, & filius naturalis, ergo naturalis hæres est regni Dei Patris; atque ita constitutus Rex ab eo, cui propterea naturaliter conuenit legem statuere in regno suo. Hoc tamen iubetur etiam meritis obtinere, dū illi dicitur: *Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam.* Quapropter veluti merita tantæ dignitatis, solitudinem præmittit, ieiunium, & conflictum. Ita quoque meruit vt subditos haberet, qui legem suã & susciperent, & obseruarent. Hac enim ratione dedit illi Pater gentes: nam ait

Ioan. 6. 44

Nemo venit ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. Traxit verò Pater gentes, vt filii essent hæreditas, & possessio multifariam, multisque modis, sed potissimum declarans illum, atque protestans verum esse, atque legitimum Legislatorem;

Mat. 17. 5.

tum clamans de cælo: *Hic est filius meus dilectus; ipsum audite;* tum in eo manens, & faciens opera mirabilia, tum etiam virtutem nobis infundens, qua confortati legem ipsam obseruare & possimus, & studeamus. Ac tandem eisdem ipsis meritis obrinuit, vt essent in Ecclesia sua semper qui legem eandem prædicarent. Quos-

Ioan. 14. 12.

dam enim dedit Apostolos, alios Euange-

Eph. 4. 11.

listas, alios Pastores, & Doctores, qui sunt

tanquam oculi in capite eius; quibus & aures adiecit, ne inanis esset prædicatio eorum, sed vt audientes verbum retinerent, ac fructum referrent in obedientia, & perseuerantia, quæ patientia dicitur ab ipso. En consideratio operum Christi secundum tempus, quo illa fecit.

Luc. 8. 15.

Nunc iam illa ipsa consideremus secundum modum, quo ad legem ipsam per se ordinantur. In quo apparet, Christo, quem Pater Legislatorem instituit, apta admodum illa fuisse, atque accommodata. Id quod apte videmus, si illa sigillatim dispiciamus. Atque à solitudine, quæ prima est, exordientes, videmus, quod potissimum hac de causa ductus est Iesus in desertum, vbi ieiunauit, seipsum affligens, & pugnatit hostem confringens, vt inde postmodum prodiens exciperetur ab vniuersis, veluti, vt vere erat missus à Deo laturus Euangelicam legem. Sacerdos quidem in veteri lege ingressus ante Arcam Domini audiebat sermones Domini, quos egressus populo renunciabat. Moyses item dicit de se: *Ego sequester, & medius fui inter Dominum, & vos, vt annunciarer vobis verba eius.* Dominus enim loquebatur illi quæ ad populum postea referret. De quo propterea dixit DEVS: *Qui in omni domo mea fidelissimus est; oro enim ad os loquor ei, & palam.* Sic itaque D. Iesus, doctus à Patre, exit Legislator, & venit in mundum, tanquam qui exit seminare semen suum, quod est verbum Dei; vt excipiant illud, non vt quid humanum, sed, vt est vere, verbum Dei. Nam qui vos audit, inquit, me audit. Proclamatus quidem fuerat Dominus Iesus, & declaratus filius Dei, quo dignus demonstrabatur, qui diuinam legem ferret, & missus ostendebatur, & destinatus ad hanc nobilissimam functionem.

8

Deut. 5. 4.

Num. 12. 7

Luc. 8. 5.

1. Thes. 1. 13

Luc. 10. 16

9

Ioan. 7. 16.

Attamen antequam progrediretur, abdidit se in latebras, veluti a terra abstractus, & Deo agglutinatus, vt iam dicere posset: *Mea doctrina non est mea, sed eius, qui misit me;* vt opere confirmaret, quod verbo fuerat auditum. Neque vere ob id solum conue-

conue-

conuenit solitudo, vt Legislatori conciliaretur auctoritas; verum, vt & ijs, qui legem essent audituri, intelligerēt, ipsius legis obseruationi multum prodesset, si se à secularibus tumultibus semouerent. Hominum namque consuetudo, & necessitudo plurimum à Deo remouet, & elongat infirmam mentem, vt vix tot cadentibus se contineat, imo præceps cum alijs ruat. Id docuit experientia, quando sic omnis caro corruperat viam suam, vt vnus reperiretur Noë, qui iustus, atque perfectus cum Deo ambularet; vt merito canatur cum lamentatione: *Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.* & forte hoc dicit Propheta, quia multos videt male agentes, sicut Elias conquerebatur: *Domine, altaria tua destruxerunt, Prophetas tuos occiderunt gladio: derelictus sum ego solus.* At Deus, qui intimus videt, & omnia perlustrat, respondet illi: *Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curuauerunt genua sua ante Baal.* Huic electioni respondet hic Psalmus: *Dominus de celo prospexit, vt videat si est intelligens, aut requirens Deum. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt; non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.* Deus ipse, cuius oculis nihil absconditum est, de alto prospiciens, vt nihil illum lateat, vidit quod omnes declinauerunt, & non est qui faciat bonum, neque vsque ad vnum. Esto, dictum sit per excessum, sicut & illud: *Nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cenam meam.* Certe ita ostenditur, quod pauci sunt, qui saluantur; quia pauci inueniunt viam, quæ ducit ad vitam. Tanta ergo multitudo pereuntium, exemplo, & pondere suo, te, qui carnalis es, & pronus ad malum etiam ab adolescentia tua, quomodo non trahet secum in ruinam? Heu quanto studio opus est, ne pariter cum impijs pereamus! *Recedite (clamat Moyses) à tabernaculo impiorum, & nolite tangeri, quia ad eos pertinent, ne inuoluamini in peccatis eorum.* Si hoc dixit quando modica admodum pars multitudinis infinitæ exterminio erat destinata, quid dicendum, & quid faciendum est; vt

bi totus mundus in maligno positus est? Quid, inquam, vbi repleta est terra iniquitate, & non est qui faciat bonum? Territus est omnis populus ad clamorem pereuntium, & fugit; & nos incuncti manemus ad perditionem tanta multitudinis? Ibi scribitur: *At vero omnis Israel, qui stabat per egyptum, fugit ad clamorem pereuntium, dicens: Ne forte & nos terra deg' uisat.* At nos neque timemus, neque fugimus, neque ab his, quæ sunt mundi abstinemus, sed iis quotidie magis inhaeremus. Noë monitus, & iustus à Deo cauit diluuium aquarum multarum. Ecce continua vox dicentis: *Cauete ab hominibus,* & nemo tamen cauet. Vide quid faciant illi; quid operetur Noë. Laborabant illi, vt hærent terræ: Plantabant enim, & ædificabant, vxores ducebant, & dabantur ad nuptias; quod & de Sodomis dicitur. Laborabat Noë, vt abstraheretur à terra, plantabant illi, vt inde comederent, euellebat iste, vt inde Arcam faceret, & illos arboris fructus non seruauerunt, ipsum Noë arborum vsus præseruauit. *Ædificabant illi domos lapideas, & innumeras; ligneam iste arcam fabricauit: ipsi in lapidibus petierunt, iste in ligno salutem consecutus est.* Vacabant illi commellationibus, & ebrietatibus, cubilibus, & impudicijs, iste ambulabat coram Domino; ac proinde quia non adhaesit mundo, à diluuiio liberatus est. Quid ergo, miser, tu hæres terræ? Quid adhæsit pavimento anima tua? Vile videtur tibi, ac contemptibile lignum, quod apprehendit iustus? An necis, quia infirma, ac contemptibilia elegit Deus, vt confundat fortia? Paupertas voluntaria, libera in pauperes, ac liberalis erogatio, abstinere a curis, à litibus, à voluptatibus, à molestijs, & ab ijs, quæ sunt mundi, securos nos faciunt. Arca illa lignea nunquid non plus valuit, & iuuuit, quam totus mundus? *Non proderunt diuitiæ in die ultionis; iustitia autem liberabit à morte.* Arca igitur sit lex, sit iustitia, sit veritas. Hanc docuit Deus Noë: *Fecit, inquit, tibi Arcam.* Quæ carnales illi faciebant laborantes, propria voluntate faciebant. At Noë iussu Dei laborat, & labor eius non

Gen. 6. 11.

Gen. 6. 9. Ps. 13. 3.

Reg. 19. 14.

Rom. 11. 4.

Ps. 13. 3.

Luc. 14. 24. Mat. 7. 14.

Num. 16. 26.

1. Ioan. 5. 19.

Gen. 6. 11.

Ps. 13. 1.

Num. 16. 34.

Gen. 6. 14.

Mat. 10. 17.

Luc. 17. 27.

1. Cor. 1. 27.

Gen. 6. 14.

est inanis coram Deo : sed opera eorum fuerunt opera inuicilia , vt exitus demonstrauit. Lex igitur Dei tecum sit semper, & tecum laboret : quod vt facias exi de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui.

Gen. 12. 1.

Id quod doceris exemplo Israelitarum. Bis à Domino data est lex, vt supra tactum est: In principio itineris, & in fine: post exitum de Ægypto, & ante introitum ad Canaanæum. Quid in Ægypto didicit populus? vitulum adorare; nam Bos erat Deus Ægyptiorum. Dij isti suggerentes Pharaoni nolebant dimittere populum, vt in suo cultu retinerent, & tamen populus dura ceruicis vitulum adorans, clamabat: *Isti sunt Dij tui, Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti* Quanta insania est hæc tua, o inspiens, vt arbitraris ab his te iuuari, qui te perdunt: Surgant, surgant hi Dij vestri, diuitiæ vestræ, fauores vestri, amicitia, honores, & cætera, & opulentur vobis, & in necessitate vos protegant. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, aurum, & argentum æruginauit, & vitulus igne combustus est, & in flumen proiectus. Ergo post exitum de Ægypto data est lex, vt sciamus, quod animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei, & sæcularis, & carnalis homo nõ intelligit legem Dei. Rursus, sordes, & abominaciones Chanaanæorum adeo populum contaminauerunt, vt obliuiscerentur legem Dei: vt frequentissime Moyses, appropinquante hoc introitu, monet, vt audiant Dei præcepta, & legem non obliuiscantur. Vide Deuteronomium, quam frequens, & sollicitus hæc inculcet. Lex igitur data est ad præcauenda peccata. Docet enim vt fugientes occasiones peccati, mundam seruemus, & immaculatam stolam primam. Glorificatus Iesus voce paterna, & ostensione Ioannis, statim regressus est à Iordane, & abscondit se inter ligna sylvarum; non quia is, qui suo contactu sanctificat omnia, possit à fœcibus hominum inquinari: sed nostri gratia segregatura peccatoribus, vt nos ab iis doceat segregari, quorum mores corrumpuntur in medio nationis prauæ, atq; perueris: imò

Exod. 32. 4.

Deut. 32. 38.

Iac. 1. 2.

Deut. 8. 21.

I. Cor. 2. 14

& à colloquiis malis, iis similes efficiamur, qui commisti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, & seruierunt sculpeilibus eorum, & factum est illis in scandalum. Ideo enim elegit nos Deus in Christo ante mundi constitutionem, vt essemus sancti, & immaculati in conspectu eius in Charitate, & non vocauit nos in immunditiam, sed in sanctificatione. Si tanto honore digni facti sumus, vt vocemur Filij Dei, & sumus; digni, & iustum est, vt dignè ambulemus vocatione, qua vocati sumus. *In omnibus* (inquit Sapiens) *magnificasti populum tuum, & honorasti.* Vnde & Moyses ex parte Dei: *Vos ipsi vidistis qua fecerim Ægyptiis; quomodo portauerim vos super alas aquilarum, & assumpserim mibi: Et vos eritis mihi in regnum Sacerdotale, & gens sanctam.* Tunc autem eduxit de Ægypto, ne seruient Dij eorum. Eligit ergo nos de mundo, vt illum sequamur, & imitemur in sanctitate, & iustitia omnibus diebus vitæ nostræ.

Psal. 105. 35.

Eph. 1. 4. 1. Thess. 4. 7.

1. Ioh. 3. 1. Eph. 4. 1.

Sap. 19. 21. Exod. 19. 4.

Exod. 19. 5.

Vide autem conditionem, quam addidit, dum sic honorat populum: *si ergo audieritis vocem meam; & custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis gentibus: mea est enim omnis terra.* Separat nos ab alijs, cum sit Dominus omnium, vt sumus tanquam intimi serui fideliter obsequentes illi veluti Domino, sicut vere est Dominus noster. Itidem, vt Petrus referens supradicta verba Dei, nos monet: *Vos igitur genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, vt virtutes annuncietis eius, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum: modicum ante dixerat: vobis igitur honor credentibus.* Hic est honor noster, qui sumus genus electum ex omni populo, & lingua, & natione, sumus gens sancta, non immunda, vt populus nationum: populus acquisitionis, id est, Ecclesia, quam acquisiuit sanguine suo, vt ait Paulus. Ad quid autem acquisitus? Vt virtutes annuncietis eius, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumē suum. Quomodo vero annunciamus virtutes eius? Ne dum verbo, sed opere prædicantes mirabilia

1. Pet. 2. 9.

Act. 20. 28.

Matt. 5. 16.

1. *Petr.* 2. 11. *Thef.* 4. 5. 11. *Exod.* 32. 6. *Rom.* 7. 23. *Coloss.* 3. 5. *Rom.* 7. 14. *Gal.* 5. 17. *Exod.* 20. 19. *Exod.* 20. 1. *Exod.* 20. 1.

bilia eius, ut qui vident opera nostra bona, glorificet Deum in die visitationis. Certe non ut faciant mali Christiani, qui tanto honore coronati ducunt vitam licet & gentes quae ignorant Deum. Exeat igitur cum illo in desertum refugientes conquinatio saeculi. Vide quam aptum praambulatum fuerit solitudo legis ferenda.

11. *Exod.* 32. 6. *Rom.* 7. 23. *Coloss.* 3. 5. *Rom.* 7. 14. *Gal.* 5. 17. *Exod.* 20. 19. *Exod.* 20. 1. *Exod.* 20. 1.

Iam ergo ad secundum ipsius ferendam praambulatum accedamus: quod fuit ieiunium Domini Nostri Iesu Christi. Sic Moyses post ieiunium quadraginta dierum legem accepit a Domino. At interim legis transgressor populus crapula se inquinavit: *Capit* (inquit Scriptura) *populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere*. Ieiunat Moyses: Populus crapulatur. Legem accipit Moyses; legem transgreditur populus. Unde quod ieiunio receptum est, crapula proiectum est: & legis tabula oratione, & ieiunio a Deo impetrata, sacrilegio, & voluptate sunt contracta: caro enim legi aduersatur, quia lex membrorum, & lex mandatorum sibi inuicem aduersantur. *Video*, inquit Paulus, *aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae*. Lex mentis est lex Dei, scripta in tabulis cordis, quae, ut repugnantem legem membrorum vincat, mortificanda sunt membra ista nostra, quae sunt super terram, in ieiunio, in castitate, in laboribus plurimis, atque etiam in plagis. Lex enim (inquit Paulus) spiritualis est, ego autem carnalis sum. Sicut ergo caro concupiscit aduersus spiritum, ita & aduersus legem; & sicut spiritus, ita & lex aduersus carnem. Cedat ergo necesse est caro legi: alioquin caro corrupta corrumpit bonos mores, atque adeo rumpit bonas leges.

Exod. 20. 19. *Exod.* 20. 1. *Exod.* 20. 1.

Ut autem videas quam importuna sit caro, & praepotens, nisi castigationibus fiat infirma; atende, quod vix vocibus, & flammis territi, dum illis loqueretur Deus de monte dixerat ad Moysen: *Loquere tu nobis, & audiemus; non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur, ruunt in terra immane scelus, ut contemnentes ipsam Dei vocem, qua ipse per se dixerat illis. Ego sum Dominus Deus tuus,*

*qui eduxi te de terra Aegypti, de domo seruitutis. Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, & Non adorabis ea, neque coles; facerent sibi similitudinem vituli, quam adorantes dicebant: Hi sunt Dii tui, Israel, qui te eduxerunt de terra Aegypti; & ceperunt manducare, & bibere, & surrexerunt ludere. Calidè alturus serpens, qui comelitione auertit à Deo propaginem generis humani, carnis delectationes, atque lasciuas coniunxit cum idololatria; quo commento ad consilium Balaam populus est seductus à Madianitis; ut ita per carnem legem frangeret, & in primis in praecipuo, ac primo praecipito; è contra autem Deus legem daturus praecipit per Moysen, ut se sanctificarent vsque ad lauanda vestimenta, maxime ab vxoribus abstinerent. Irreconciliabilis ergo pugna est inter carnem, & legem; adeo ut caro vix quibuscumque; retinaculis praepediatur, quo minus legem aggrediatur, atque impugnet: quando neque ignis visus, & mons fumans, & terroris plena vox Dei populum coërcuit à mox secuta virulidatione. Mirum quod caro mollis lapideam fregerit legem. Custodienda igitur, curanda, atque coërcenda, & castiganda est caro; ne tantum malum inuehat in hominem, ut diuina lex contemnatur. Huc faciunt sapientis documenta illa: *filia tibi sunt? serua corpus illarum, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas*. Vides quanto studio custodienda sit caro, quae in puellis sicut regnatur; ut neque vultus hilaritas sit illis concedenda, sed hostiliter cum illis concedenda, sed hostiliter cum illis semper agendum? *Non des aqua tua exitum (iterum Sapiens) nec modicum, nec mulieri nequam veniam prodoundi*. A carnibus tuis abscinde illam, ne semper te abutatur: Haec est caro frenanda, ne exeat ad suas concupiscentias; & mortificanda, ne mentem corrumpat. Stilla est modica potest vas magnum euacuare: quantumcumque modicum sit, quod carni indulgetur, animam reddit vacuum à gratia Dei. Haeret anima caro, abscinde illam à te, si non quantum ad substantiam (hoc enim non licet) saltè quan-*

Exod. 32. 10.

Num. 24. 14.

Num. 25. 1.

Exo. 19. 10.

Eccles. 7. 26.

Eccles. 25. 34.

quantum ad concupiscentiam, hoc enim decet, & oportet; alioquin legis volumen à te recedet.

Rectū ergo ieiunium legi accommodatur; ad eam ferendam, & conferendam disponit, mentemq; reddet liberam, ut illius iudicia, atque mandata suscipiat reuenter.

Psalm. 118. 110. *Confige (inquit) timore tuo carnes meas, à iudiciis enim tuis timui. Quinam timor iste est carnes confixurus? Qui timet Dominum, custodiunt mandata illius.*

Eccle. 2. 21. *Ille timor legem custodiens, à iudiciis, id est, mandatis proficiscens, carnem configit, & crucifigit veluti sibi inimicam. Merito ergo praemittitur à Dominio ieiunium, & Christiano committitur, & legi consecratur. Audituri ergo sacram legem facris his diebus sanctum ieiunium deuotè celebremus.*

Tertium preparatorium est victrix pugna cum Satana, qui cum lege semper, tanquam cum peculiari hoste, pugnat. Vide primum eius conatum, & perpetuum eius moris propositum.

Gen. 3. 1. *Cur praecipit vobis Deus ne comederitis? Cur praecipit (inquit) Praeceptum aggreditur, cum lege praelium committit, pugnat cum mandatis Domini, à quibus impius ipse defertor primus defecerat, & tale in diuino praeecepto offendiculum ponere meditatur, ut falsum, & inane constituat. Nequaquam moriemini. Cur ergo praecipit? scit Deus, quod illa comestio pares vos illi factura sit: Nam comedentes eritis sicut Dij: Vel, ut ex Hebreo haberi potest, sicut Deus: similes nempe eritis Altissimo: quod Deus sciens, & precauens, hanc vobis vetuit comestionem, inuidens videlicet excellentia vestra. Ne ergo timueritis ab eius mandato, quin magis securi contemnite illud, ut tantum vobis ipsis bonum comparetis, ut Diuinitatem ipsam consequamini pro modulo vestro. Concinnè ergo Dominus legem laturus contra aduersarium legis pugnam inuit, ut sciamus quid intendat lex; nempe, resistere Diabolo, ut fugiat à nobis. Quod ut Iesus faceret euidentius, sumpsit contra Diabolum gladium spiritus, quod est verbum Dei, nempe legem. Aduersarij enim aggressiones, &*

Gen. 3. 4. *imperus verbo Dei retundit, & confundit. Dicenti, atque tentanti: si filius Dei es dic ut lapides isti panes fiant: Obicit scriptum est: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Replicanti: si Filius Dei es, mitte te deorsum; Resistit illi iterum verbo Dei: scriptum est (inquit) Non tentabis Dominum Deum tuum, & suadentem facilegam illius adorationem, numquid non verbo Dei repellit & fugat? Scriptum est, ait, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli serues. Frustrum legis principio proposuit, & opposuit: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Quod enim procedit de ore Dei, potest appositum ori hominis famem depellere, vires reficere, vitamq; tueri. Duabus sequentibus repugnantiis legem adhibet: Nō tentabis sed adorabis Dominum Deum tuum. Vtilitatem praeposuit, vt firmaretur auctoritatem, quam Diabolus infirmare praetendens praeeceptum instructuosum affirmavit: Nequaquam moriemini.*

Iacob. 4. 7. *Nos igitur attendamus Diuinae legis utilitatem; contra verò suasionum diabolicarum, siue cuiuscunque iniqui vanitatem, & falsitatem. Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua. Vide fabulationes, & infanias falsas: Dic ut lapides isti panes fiant: Mitte te deorsum; Quoniam Angelis suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. Haec omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Quid boni contulit suis istis propositionibus falsus tentator, impiusq; deceptor? Nunquid expleuit famem: tibi tu ipse cibum para, eumque ex lapidibus. Nunquid cadentem sustinuit? Angelorum hoc munus est: Custodiant ipsi te in omnibus viis tuis. Num etiam in volatu custodient, aut potius in praecipitio? Nunquid mundo praefecit? Haec omnia tibi dabo. Meum est hoc; quia mihi tradita sunt, & cui volo, do illa. Maximum hoc meum est, caetera minora aliorum sint: tu ex lapidibus panes facito. Angeli sustollent te, ne praecipis ruas. Ego autem haec omnia tibi dabo; At qua tandem ratione: si cadens adoraueris me. Haec tu, qui mendaciter similitud-*

Ephes. 6. 17 gem. Aduersarij enim aggressiones, &

imperus verbo Dei retundit, & confundit. Dicenti, atque tentanti: si filius Dei es dic ut lapides isti panes fiant: Obicit scriptum est: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Replicanti: si Filius Dei es, mitte te deorsum; Resistit illi iterum verbo Dei: scriptum est (inquit) Non tentabis Dominum Deum tuum, & suadentem facilegam illius adorationem, numquid non verbo Dei repellit & fugat? Scriptum est, ait, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli serues. Frustrum legis principio proposuit, & opposuit: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Quod enim procedit de ore Dei, potest appositum ori hominis famem depellere, vires reficere, vitamq; tueri. Duabus sequentibus repugnantiis legem adhibet: Nō tentabis sed adorabis Dominum Deum tuum. Vtilitatem praeposuit, vt firmaretur auctoritatem, quam Diabolus infirmare praetendens praeeceptum instructuosum affirmavit: Nequaquam moriemini.

Nos igitur attendamus Diuinae legis utilitatem; contra verò suasionum diabolicarum, siue cuiuscunque iniqui vanitatem, & falsitatem. Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua. Vide fabulationes, & infanias falsas: Dic ut lapides isti panes fiant: Mitte te deorsum; Quoniam Angelis suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. Haec omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Quid boni contulit suis istis propositionibus falsus tentator, impiusq; deceptor? Nunquid expleuit famem: tibi tu ipse cibum para, eumque ex lapidibus. Nunquid cadentem sustinuit? Angelorum hoc munus est: Custodiant ipsi te in omnibus viis tuis. Num etiam in volatu custodient, aut potius in praecipitio? Nunquid mundo praefecit? Haec omnia tibi dabo. Meum est hoc; quia mihi tradita sunt, & cui volo, do illa. Maximum hoc meum est, caetera minora aliorum sint: tu ex lapidibus panes facito. Angeli sustollent te, ne praecipis ruas. Ego autem haec omnia tibi dabo; At qua tandem ratione: si cadens adoraueris me. Haec tu, qui mendaciter similitud-

litudi-

litudinem Dei hominibus promittebas: nunc eminentiam quoque supra Deum arrogas tibi? si tu (inquit) qui Filius Dei es, adoraueris me. O diabolicam superbiam! sed num pater mendacis, erit in promissione tua quidquam veritatis? Non certe. Mentiris enim quod tibi tradita sint, quod des cuius; quod certe, etiam si posses non preestares, ne contra morem tuum veritatem diceres aliquando. Malum igitur tantummodo preestendis, nihil offerens, aut conferens boni, ita tu iniquus es. Narrauerunt ergo iniqui fabulationes, & in-

perimur? Voluit ipse hoc loco scribi ab Euangelista (quod forte & alias effectum est, quamuis scriptum non sit) quod post Satanæ recessum accesserunt Angeli, & ministrabant ei. Conuiuium repellenti, & mensam à Satana propositam, sancti Angeli ministrant, & panes non apponunt lapideos, sed cibos, qui conueniunt Filio Dei, & filio hominis. *Quarite ergo & vos primum regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adicientur vobis.* Imò quia hæc abundè suppeditantur nobis, Deum, qui benefecit nobis, colamus, legemque sumamus de ore eius.

Matt. 6. 33.

SECUNDA PARS.

Nunc opera Christi, quatenus instituant nos ad legis obseruationem, veniunt à nobis consideranda, & potissimum pugna cum Satana. Nam de solitudine, & ieiunio, ut huc faciunt, aliquis iam est habitus sermo. De pugna igitur agentes, scopum legis supponimus, ac proponimus. Hic verò est, ut homines Deo coniungantur. Exiimus enim à Deo, & ad Deum nobis est redeundum. Ita enim ad locum; unde exeunt flumina reuertuntur. Ita & Christus: *Exiui à patre, & veni in mundum; iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.* Non enim emisit nos de arca substantiæ suæ creatricis, quasi coruum, qui vitra non est reuersus à Noë in Arcam: Corui (animal inutile, nigrum erocitans) non querunt quietem, sed partem carniū, etiam super transeuntes aquas, & inquietas vndas, de quibus scriptum est: *Reuersaq; sunt aqua de terra euntes, & redeuntes.* Mundus enim transit, & concupiscentia eius, id est, illud quod in eo concupiscitur: quod videlicet Diabolus demonstrabat: Ostendit enim illi omnia regna mundi, & gloriam eorum. Hæc est concupiscentia mundi, resque mundanæ, quæ concupiscuntur. Quæ si vis videre quam instabilia sint, fac quod verum dicat mendax, asserens: *Mihi tradita sunt, & cui volo do illa.* Hoc admissio; cum ipse de cælo ceciderit, sicut fulgur neque habeat sedem permanentem, sed super arenam,

Eccl. 1. 8.
Ioh. 16. 28.

Gen. 8. 6.

Gen. 8. 1.
1. Ioh. 2. 17.

Luc. 4. 5.
Luc. 10. 18.

B vbi

Psalm. 118. 68. *sanias falsas. At non ita lex tua. Quia omnia mandata tua veritas, vera præcipiunt, vera pollicentur. Iustitiæ Domini rectæ, lætificantes corda: iudicia Domini vera, iustificata in semetipsa. Ecce veritas præceptionis. Iustitiæ enim Domini rectæ, & iudicia Domini vera, & iustificata.*

Psalm. 18. 9. *Ecce demum veritas promissionis: Iustitiæ lætificantes corda; iudicia desiderabilia super aurum, & lapidem pretiosum; dulciora super mel & fauum. Hoc Deus volens testatissimum facere, legi non præposuit promissa, sed facta ante præcepta præmisit; ut beneficia taceamus homini collata ante præcepti constitutionem.*

Deum ipsum attendamus, quomodo se gesserit dum legem scriptam promulgaret. Antea eduxit seruos suos de fornace ferrea Ægypti, ubi amara premebantur afflictione. De manu Pharaonis; & maris periculo liberauit. Aquam dedit de saxo; manna de cælo; postmodum legem tulit.

Exod. 14. *Hoc in prima legis lationi. Daturus Deuteronomium, ac secundam legem, hoc est ante repetitam legem, in salutem populi occidit Reges magnos: Sehon regem Amorrhæorum, & Og regem Basan, & dedit terram eorum hæreditatem populo suo: tunc tantis affectum beneficijs populū suū instruxit denuo, legemq; sancit.*

Exod. 16. *Dicit ergo Deus: si mihi non creditis, operibus credite, ut sciat quia non mentior, & quod si quis sermonem meum seruauerit mortem non gustabit, & qui audierit viuēt. At nos continē, quam si verax Deus, & fidelis in omnibus verbis suis, nonne manu tangimus, & beneficijs ex-*

Num. 20. *Tom. I. Bellinzani,*

1. Ioh. 2. 17.

Luc. 10. 18.

Tom. I. Bellinzani,

Apoc. 12. 18 bi illum vidit Iohannes; quonam pacto, ipse inquietus manens quietem habet? Et si cui vult, dat illa sibi tradita; dat autem cadenti, & adoranti illum, nunquid daturus est omnibus simul omnia regna mundi, an singulis alteri post alterum? si sibi succedunt ipso dante, modò huic, modò illi; que, aut qualiscumq; reperitur requies; vbi nullus est status: si omnibus simul, quæ rursus quies, vbi continuus est conflictus quis quid accipiat? O fluctus feri maris! In his cadauera supernantant, esca coruorum carnalia, corrupta, corruptentia, fententia; hæc sunt quæ Iohannes concupiscentiam dixit, quæ in fluctibus maris ambulat, & quæ mouentur in terra; quæ qualia qualia sunt, nunquam quiescunt, quin nullam requiem habet caro nostra; neque corpus, quod corrumpitur. Qui his inhaerent, vt fatientur, regressum ad Deum non curant. At columba simplex in simplicitate cordis quærens Deum, attendens promissum: Venite ad me, & inuenietis requiem animabus vestris; non inuenit in toto orbe terrarum, qui orbiculariter cõtinue circũgyrat, vbi pes, & affectus eius requiescat. Et propterea ad illum prope- rat, quærens quem diligit anima eius, de quo iam audiuit: *Quærite Dominum, & confirmamini*; certa quod nõ potest extra Deum confirmari. Simples ergo, sicut columbæ, de vno tantum necessario solliciti sunt, sedentes ad pedes Iesu, vt non turbentur erga plurima. Isti sunt, qui ne transeant cum hoc mundo ad perdicionem, cum Christo transeunt de hoc mundo ad Patrem.

Lex, quæ ideo in itinere data est, dum ab Ægypto per desertum transitus est ad locum, quem elegerat Dominus; iter ad Deum is, qui recto sunt corde, perspicue manifestat. Et quia nisi sciatur quo eundum sit, non possumus viam scire; Primum ostensum nobis in lege, Deus est. Ideo in capite libri, & in principio legis

Deut. 6. 13. scriptum est de eo: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias.* Quoniam vero accessus ad Creatorem est a creatura recessus, concluditur lex in hoc præcepto: Non concupisces. Et vide Diuinam Sa-

pietiam; dum datur mandatum illud primum, Vnitas consideratur; dum vltimum, multitudo. Sic habes in Euangelio: Et accessit vnus de Scribis, & interrogauit eum, quod esset primum omnium mandatum. Iesus autem respondit ei: *Quia primum omnium mandatum est, Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus vnus est: Et, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Ecce vnitas. At vt non simus concupiscentes malorum, audi legem concludentem sua præcepta: *Non concupisces uxorem proximi tui, non domum, non agrum, non seruum, non ancillam, non bouem, nõ asinum, & vniersa quæ illius sunt.* Sic loquitur dum datur lex, sic dum explicatur. Multa, quæ concupisci non debent, commemorantur, quoniam à multis reuocat, vt ad vnum ducat, ne forte verba inania suspiceres in lege Domini. Ideo Diabolus rerum proponit multitudinem; ostendit enim omnia regna mundi, & gloriam eorum, & ait: *Omnia tibi dabo.* At vnitatem Christus opponit tantæ multitudini: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias.* Illi soli, inquit; Lex ergo vt ad vnum ducat, quod est necessarium, à multis abducit, quæ necessaria non sunt. Sic à pluralitate factorum ad factoris vnitatem nos reuocat.

Hoc præsupposito, iam apparet quid intendat Satanas contra nos. Quod certe nihil est aliud, quàm à Deo nos reuocare, & elongare. Cum autem hoc lex intendat, vt Deo nos coniungat, seiungat à creaturis, accedens tentator è contra creaturis studet nos applicare, conaturque, vt illis adhæreamus. Et ideo Deus legem ferens à summo exorsus est, sine totius motus præostendens: *Ego (inquit) sum Dominus Deus tuus. Non habebis Deos alienos coram me.* Et nouissimè in nouissimo concludit omnia mandata sua, dicens: *Non concupisces.* Satanas verò è contra à gradu inferiori aggressus est tentationem. Die, inquit, vt lapides isti panes fiant. Vt demum deiceret de summo: si cadens, inquit, adoraueris me.

Vt igitur lege protegamur à frigore, & à pluuia Satanae attendamus primum; Quod

Marc. 12. 28.

Deut. 6. 4.

Deut. 5. 11. Exod. 20. 17.

17.

Exod. 20. 2. Deut. 5. 6.

Exod. 20. 12. Deut. 5. 21.

18.

Quod cum intentio legis sit auocare mentem nostram a creaturis, ut illis nullo pacto apponamus cor, etiam si necessaria sint, cuiusmodi est panis: Ideo scriptum est: *Non in solo pane uiuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Quod est dicere: *Lacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet.* Deus qui fecit nos corruptibiles, etiam prouidit victum, quo sustentaremur; & ut se, sicut creatorem, ita & prouisorem ostenderet, non prae-buit homini liberam facultatem uescendi omnibus indiscriminatim. Ac propterea iussit: *Ex omni ligno Paradisi comedere; de ligno autem scientia boni & mali, ne comedas.* Et quoniam victus ad vitam tuendam datus erat, idcirco illum monet, quod fructus ligni uetiti non esset ad vitam, sed ad mortem: *In quoecumque enim die comederis ex eo, morte morieris.* Et quamuis carnes quoque animalium cibibus essent de sua natura conueniens, esum illarum tamen non illi concessit, nisi forte in sacrificiis; sicut postea in lege scripta sancitum est, ut ex oblatis comederent coram Domino. Qua ergo uti debuissent proposuit mensam, dicens: *Ece dedi uobis omnem herbam, & uniuersa ligna, ut sint uobis in escam, & cunctis animalibus.* Vbi intellige cur herbam, & fructus arborum in escam ipse preparauit, ne uidelicet ipsi solliciti essent in cibis sibi parandis. Et rursus ne anxij, & solliciti essent in crastinum, addidit: *Dedi herbam essentem semen super terram, & ligna, quae habent in semetipsis sementem generis sui.* Terra ergo absq; labore, & sudore uultus, & studio mentis aptam, & sufficientem illis escam proferebat.

Post diluuium mensam repleuit magis, apponens & carnes: *Et omne (inquit) quod mouetur, & uiuit, erit uobis in cibum.* Attamen, ut in hoc quoque facultas hominis intra terminos diuinae prouidentiae coarctaretur, addidit: *Excepto quod carne eum sanguine comederis.* Et praeterea, quod postea aperte in lege scripta mandatum est, animalia ipsa distinxit in mundis, & immundis. Quod patet, quia Noe aliter schabuit in ducendis in arcam mun-

dis, aliter in immundis: & post exitum de arca, de mundis obrulit sacrificium. Ex quo inferitur, quod immundis quoque uesci non liceret illi, sicut neque illa sacrificare. Restricta igitur in hoc quoque erat libertas, ut homo tantummodo sibi concessis uesceretur. Vbi etiam nota mysterium, quod quae poterant offerri, poterant & comedi, ut uno, eodemque & nos pascantur, & Deo placeamus; & uita nostra monstreretur tota ordinari in diuinum obsequium; ut siue manducamus, siue bibimus, Domini simus; & non nobis uiuamus, sed ei, cui omnia uiuunt. Lex deniq; Moysis cibos multos a-pertius populo interdixit.

Quamuis autem in Euangelica lege habeamus, quod omnis creatura Dei bona est, & nihil reiciendum, quod cum gratiarum actione recipitur: Ieiunium tamen in illa commendatur, & temperantia. Unde Timotheus a uino abstinebat, quod certe didicerat a Paulo, qui tandem illi scribit: *Iam modico uirere uino propter somnolentias tuas infirmitates.* Et ex traditione Apostolorum habemus Quadragesimale ieiunium, & per Ecclesiam Spiritus sanctus alia praeterea nobis ieiunia iubet.

Cum igitur Deus hac ratione se declarer omnium prouisor, qui aperiens manus suam implet omne animal benedictione; ideo praecipit ne solliciti simus etiam de necessariis. Nam etiam si simus in deserto, dabit panem Angelorum, & per Angelos panem hominum ministrabit. Hoc iubet lex, & Verbum Dei, dicens: *Non in solo pane uiuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Quod est dicere; si dixerit Deus, fiat, fiet. Si dicente Deo: *Germinet terra herbam uirentem, & lignum pomiferum;* mox ita factum est. Nunquid abbreviata est manus Domini, aut non ultra omnipotens est sermo eius? Ergo si omnia quaecumque uoluit fecit, & quae non erant fecit, ut essent, eodem uerbo, eademque uoluntate illa permanent, quae facta sunt, & uiuentia uiuent. Esto igitur, desit panis, non deest panis auctor, qui terrae dat, ut germinet,

Jacob. 1. 5.

minet, & pastor est ouium. Hoc torum, vt simus fidentes in Deum, qui dat omnibus affluenter, & non improperat. Hoc igitur modo auocatur mens, ne inhæreat creaturis. Quod si in necessariis quoque id præterdit, quanto magis à non necessariis nos reuocat?

Exod. 17.

17.

Matt. 6. 34

Secundò igitur attendendum, quòd adeo labilis est homo, vt si semel ceperit amare creaturam, paulatim decidat, & deflectat ad illam, in dies proficiens in peius, vt iam non necessaria quærat, verù sollicitus petat & superflua. Quod intelligens omnium malorum inuentor Diabolus, nõ dixit: Dic, vt lapis iste panis fiat; Sed, vt lapides isti panes fiant, vt sub prætextu necessitatis, etiã superflua ingerantur. Ideo ad mensurã Deus dat cibũ, vt patet in mãna; dat et̃ in tempore, vt quisq; dies sit sollicitus sibi ipsi, neq; de crastino cogitemus.

21.

Attendendũ tertio, quod in peruerso isto progressu à superfluis ad vana miserè prolabimur; in quo à potestate tenebrarũ lumen recipimus. Nam victus serpens in primo conspectu, in quo cum necessariis et̃ superflua suggerebat, renouat artem, & ad absurdiora progreditur, suadens: Mitte te deorsum; scriptum est enim: Quia Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis. Dare se præcipitem, nullam necessitatis habebat apparentiam, sed euidentis est vanitas, quæ ne deprehendatur, illam tentator condit verbo Dei, dicens: Scriptum est; Quoniam Angelis suis, &c. Atq; ita durius, ac periculosius infert bellum. Primò in hoc, quod quædam minem spiritualem facilius illiciunt, & magis perdunt, quàm quæ carnem tantum spectant, puta auram sæcularem. Non enim carnalis homo sic gloriam mundi meditatatur, sicut gratiam corporis, & voluptatem. At verò spiritualis spreta carne, & desiderijs eius, à vanitate gloriæ facillè capitur aliquando: probauerat eum tentator superiorem corporeis delectationibus, nunc mentis ideo titillationibus impetit illum.

22.

Secundò, quod subtilior, & occulta magis illecebra est hæc, quæ illum sollicitat: nempe quæ sub velo virtutis magis

latet. Videtur enim hoc pertinere ad gloriam Dei, si quis seruum Dei videat per aëra innocuè volantem, aut portatum ab Angelis. Heu quod sunt habentes zelum Dei, sed non secundum scientiam! vbi autem non est scientia animæ, non est bonum: latet enim anguis sub viridantibus folijs virtutis & iustitiæ. Testes sint, qui vltionem quærentes iniuriarum præterdunt veram iustitiam. Et ij, qui famam præterunt, tanquam cæteris necessariam, ne ipsi de suis sceleribus confundantur. Illud mihi videtur Ephod, qui fuit in ruinam domus Gedeonis; quãdo sacram vestem nisi sacra persona non debet induere, & colorem iustitiæ nisi iustus: alioquin arripientibus thuribula, cum non sint sacerdotes, ignis, cuius vsus erat ad gloriam, erit ad pœnam. Tertio, etiã periculosior fuit ista tentatio; nam si ad auram volare tentasset homo, decipus à Satana, per vacuum præceps in terram solidam illisisset. Habet enim iram Diabolus victus, ac proinde suggerit magis noxia hoc pacto, vindictam sumens de sibi illata offensione. Quarto, hic rationem, vt impellat magis, adhibet. Putauit in prima tentatione esuriem ieiunantis sufficere, ideo, absque alio impollente, tantum suggerit, vt panes faceret: Hic verò rationem affert, vt fortius pellat, & quæ magis occultet malum, quasi non sit à tentatore adinuenta, sed oblata ab ipso tentato; tum etiã, quia ex verbo ipso Dei id prodire videbatur, quod ipse suadebat.

Docemur itaq; compescere appetitum, & à necessariis, & à superfluis, & ab iis denique, quæ illustra videntur. Num *Psalm. 39. 5.* beatus cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit ad vanitates, & in sanias falsas. Certe hæc vanitas erat falsitas, erat insanie. Quam multi sunt, qui suadente Diabolo volare contendunt, neq; necessarium sibi existimantes subsidium Angelorum, sed pennas sibi facientes, vt supergrediantur ceteris, vt sint omnium superiores, quasi in cœlum ascensuri! Hoc auari, hoc superbi præsumunt. Habacuch Propheta auaros compellat. *Vt quis congreg.*

*Rom. 10. 2.**Pror. 19. 2.**Iudic. 8. 27**Num. 16. 6.*

Habac. 2.9 congregat auaritiam malam domui suae. ut
 sit in excelsis nidus eius; & liberari se putat
 de manu mali Nunquid & auaritia bona
 reperitur, quia dicit auaritiam malam? Per
 auaritiam intelligit opes auare collectas,
Luc. 16.9. quas Dominus vocat, iniquitatis: quia ex
 iniquitate, ut plurimum conficiuntur; &
 malas vocat Propheta, quia iniquè coag-
 mentantur. Putant se isti adeo per diui-
 tias in sublime ferri, ut malum ad eos non
 accedat, putantes, ut dicit Propheta, se li-
 berandos de manu mali, sed subinfert sta-
 tim: *Cogitasti confusionem domui tuae.* Cō-
 funditur enim qui deicitur dum alleuaretur,
 & fit gloria eius in confusione ipsius.
Habac. 2.10. Superbos compellat alius Propheta: *Super-
 biam cordis tui extulit te, habitantem in
 scissuris petrarum* (hoc dicit de populo I-
 dumæo qui tutum se reputans, quod ha-
 bitaret in montibus neminem timebat, &
 propterea gloriabatur) *exaltantem solium
 tuum; qui dicit in corde tuo: Quis detrahet
 me ad terram? Si exaltatus fueris ut aquila,
 & si in sidera posueris nidum tuum, inde
 detraham te, dicit Dominus.* Et quid est
 hoc, nisi tentare Deum si eos sufferat, qui
 sibi æquari, & similes esse Altissimo per-
 tentant? si velit, quæ constituit destrue-
 re, ut qui cælum cælestibus, terram au-
 tem dedit filiis hominum; iam velit bo-
 uem habere alas aquilarum, & aquilam
 pedes vitulinos; atque ita rerum ordinem
 inuertere, quem præstituit: Christum ten-
 tabant hypocritæ, qui scandalum in eius
 doctrina, & iustitia ponere conabantur;
 sic tentat qui regimen Dei putat se posse
 peruertere. Estote igitur vestra forte con-
 tenti; humiliamini sub potenti manu Dei,
 locum tuemini quæ vobis assignauit. Qui
 vocatus est seruus, & qui liber, vnusquis-
1. Pet. 5.6. que in ea vocatione permaneat, in qua
 vocatus est. Qui diues, diues; qui pauper,
1. Cor. 7.2. pauper. Tantum solliciti sitis, ut digne am-
 buletis vocatione, qua vocati estis. Ita do-
Eph. 4.1. cet quod scriptum est: Non tentabis Do-
 minum Deum tuum.
 24 In quarto denique gradu docemur, ne
 magnitudo repromissionum extollat nos,
 quæ offertur, non datur ab Angelo Sata-
 næ: Qui ostendit ei omnia regna mundi,

&c. Duo quippe valde vrgent hominem,
 necessitas vera, & falsa potestas; ab illa in-
 cipit, in hanc definit. Hæc priora omnia
 complectitur, necessaria, superflua, vana,
 & si quid aliud caro concupiscit; sed om-
 nia eminenter: Omnia, inquit, regna, &
 gloriam eorum. Neque hic rationem ad-
 dicit aliquam: Primo, quia putat magnitudi-
 nem propositorum per se mouere, atq;
 adeo prope cogere posse; quod experien-
 tia facit testatissimum, ut etiam putetur fi-
 citum ius violare vbi regnum appetitur;
 & sicut eminet rebu temporalibus, ita &
 spiritalia debeat suppeditare, & concu-
 care; sicut de quarta bestia scriptum est, *Dan. 7. 7.*
 quod erat comedens, & comminuens, &
 reliqua pedibus conculeans; & de pessimo
 eius principe, qui erat homo peccati filius
 perditionis, idem Daniel subiicit; *Quod* *Dan. 7. 25.*
sanctos Altissimi conteret, & putabit, quod
possit mutare tempora & legis. Non igitur
 adhibetur ratio, quia sola sibi putat suffi-
 cere, ut sit pro ratione ipsa per se potestas,
 tanquam primū inter appetibilia, ad quod
 cætera sint resoluenda omnia; ut quod sit
 metrum, & mensura illorum. Hæc quot
 malorum est radix ista potestatis cupi-
 ditas!

Secundò, Deo sic disponente nulla est
 adducta ratio; quoniam nihil irrationa-
 bilius, quam Satanam adorare, sed si qua
 ratio est, vniuersa in hoc concluditur,
 quod regnare, summumque regnum ob-
 tinere sit per se tale bonum, cui cætera de-
 beant omnia deseruire. Attamen ipsum
 neque per se huiusmodi est, sed ærumna-
 rum plenum, & omnium incommodo-
 rum; neque promissio eius à mendace, &
 mendacii inuentore quicquam habet cer-
 titudinis, ut sperandum aliqua sit ratione,
 quod promittitur; neq; adhuc (esto esset
 certa promissio) tantum est flagitium cō-
 mittendum ob tantum fastigium conse-
 quendum. Tertia causa cur sine ratione
 expressa facinus hoc immensum propo-
 situm sit, hæc est, quod Christus statim re-
 spondit, ut Satanæ non vacaret, nil ultra
 suorum addere mendaciorum. Tanta e-
 nim iniquitas non est disputationibus re-
 fellenda, sed subita contradictione repel-
 lenda.

26

lenda. Ideo Christus: Vade Satana: sicut Satan quasi bonus suavor primis duobus praeliis accessit; sic Christus sapienter respondet, ac si illum, quis esset ignoraret, ut iterum praeliari Diabolus non vereretur. At ut apertam suggessit iniquitatem, apertam sustinuit repulsam. Ardens quippe zelus moram trahere non potest in scelere tam insigni. Addidit tamen tandem rationem suae repulsae, dicens: Scriptum est; Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias. Sed hoc non tantum, ut ille cederet, ac recederet confusus, sed ut nos disceremus repugnare; tum ut nobis notus fieret scopus, quo tota lex tendit.

De quo consideremus primum, legem in primis hoc ab homine pretendere, illum scilicet ducere ad Deum, atque illi vnitum ligare. Sicut enim lex Moysi, quasi paedagogus, Hebraeos instruit, ut idonei essent Christum intelligere, ut summum

Psal. 83. 7. Magistrum. Etenim benedictionem dabit Legislator; ibunt de virtute in virtutem;

Rom. 10. 4. videbitur Deus Deorum in Syon. Ac propterea facta legis Christus est. Ita vniuersa lex Deum spectat, ut terminum viae omnium mandatorum eius. Ideo, ut dictum est, prima verba legis Deum ostendunt;

Psal. 118. 2. quare. Beati enim qui seruantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum. Secundo, quod, ut ducat ad Deum, abstrahit a creaturis; idcirco tollit omnem concupiscentiam, quae sola aduersatur directe charitati. Cum ergo charitas, qua Deo coniungimur, sit finis praecepti, praeceptum ipsum hoc primum molitur, ut exringuat concupiscentiam, vetans machinam, furtum, atque demum amorem saeculi. Tertio, regulat, & componit hominem, atque purgat, & decorat, ut dignus sit, qui Deo coniungatur. Vnde illud bene ordinat erga omnia, atque in primis erga proximum, ut cum diligit, & benefaciat illi, quarens non quod sibi utile est, sed quod multis; ut de se dicit Apostolus.

1. Cor. 10. 33.

Videbatur hoc pretendere Satan suadens praeceptum, quasi ad aedificationem populi, ut Deum laudarent. Sed va-

nissimum erat hoc apparens emolumentum: vtilia ergo danda sunt, non vana. Quarto tandem, Deo coniungit; hoc autem fit vero cultu. Dominum (inquit) Deum tuum adorabis, & illi soli seruias. Cultus vero Dei potissimum fit tribus illis virtutibus, Fide, Spe, & Charitate; quae ideo diuinae dicuntur, nempe Theologicae. A quibus imperatur specialis ille cultus, qui Religio, siue Pietas, siue etiam timor Domini nuncupatur.

Hoc igitur a nobis perficiendum est, ut Deo coniungamur, qui est totum bonum nostrum; & cum multae causae sint, quamobrem sint a nobis terrena omnia contemnenda; id in primis in eis spernendis spectandum est, ut ab his expediti ad Deum toti tendere valeamus. Ideo oblati sibi regnis mundi opposuit Christus Dei adorationem, & seruitutem. Rationemque demonstrauit in sua doctrina, dicens: *Non potestis Deo seruire, & Mammonae.* Sic inferens, quod studium terrenorum maxime a Dei cultu homines auocet, cui soli seruire lex mandat. Sed heu! quid faciunt homines? Pro modico, & caduco, imò & falso bono relinquunt Deum factotem suum: verè stulti, & decepti a deceptore. Ideo tanto studio, & affectu Salomon conatur nobis sapientiam persuadere, eius utilitates proponens. *Custodiet (inquit) rectorum salutem, & proteget gradientes simpliciter, seruans semitas iustitiae, & vias sanctorum custodiens.* Deceptor totum oppositum suadet, obliqua omnia, deuia, a rectitudine deflectentia. Nunquid lapides facti sunt a Deo, ut essent esca homini? Virentia dedit ad victum, non sicca, & arenia. Nunquid aërem designauit Deus ad ambulandum homini graui, pennas non habenti? Terra scabellum pedum est, & per terram ambulandum nobis est, quae solida nostram potest grauedinem sustentare. Nunquid hominem Deus creauit ad imaginem, & similitudinem suam, ut Diabolo prosterneretur cadens a sublimitate suae excelsae dignitatis? fecit hominem rectum, ut rectitudine seruata eo spectaret, vbi expectat veram, plenamque salutem.

Mat. 6. 24.

Prov. 2. 7.

Vides

Vides nihil rectum, nihil naturæ etiam
Ecl. 7. 30. consonum Diabolum suadere? At sapien-
 tia custodiet rectorum salutem. Non pec-
 catur, nisi ubi aliter vimur rebus, quam
Gen. 2. 17. illarum conditor iubet, & docet. Proinde
 primum eius præceptum circa ipsarum v-
 sum constitutum est. *Ex omni ligno come-
 de:* Non autem de ligno isto. Inde ergo
 prima hominum peruersitas profecta est,
 quod alia ratione res usurparunt, quam il-
 lis à Deo fuerat constitutum. Tuetur mo-
 rem suum serpens, qui veritatem factum
 proposuit, dum lapides proposuit ad ef-
 eam, sed ad peiora semper intreadens.
 Tunc quidem proposuit quod natura sua
 idoneum erat ad vescendum, nunc verò
 quod ab hoc usu vehementer abhorret:
 illud pomum, hic lapis. Erat illud pul-
 chrum visu; at quid vel minimum pul-
 chritudinis potest in petra deserti ab oculo
 deprehendi? Erat illud ad vescendum
 ne dum aptum, sed & suave; hoc non in-
 eptum modò, verum & durum, & aspe-
 rum, & noxium. Lignum saltem propo-
 suisset; sed quantum potest hostis est no-
 xius. Ibi nullus erat labor; decerpere tan-
 tum opus erat pomum: at vero in pessima
 ista suggestione dicitur: Dic, ut lapides
 isti panes fiant. Quanta opera necessaria
 est, ut hoc perficiatur? At fallax dicit: Dic.
 28
 Intelligis ne homo, quid præcedat
 mendax? Non laborem ostendit, sed fru-
 ctum; at hunc falsum, illum autem verum;
 verè laborabis, & frustra. Quid operosius,
 quam mundo seruire? Quid inutilius,
 quam mundo seruire? De suis operibus,
 qua & facilia videbantur, & iucunda, di-
 cit tandem Salomon ipse: *In quibus fru-
 stra iudaueram,* sudorem emisi, fructum
 non accepi; ideo frustra sudavi. Hens tu,
 aperi oculos tuos, & vide. Dixit Deus,
Gen. 1. 4. fiat, & facta sunt; per solum verbum facta
Iuan. 1. 3. sunt omnia. Num & tu simili voce tonas?
 Num & sermo tuus omnipotens est, ut
 possis verbo opus tuum consummare? *In
 Job 40. 4.* iura, in sudore vultus tui vesceris pane
Gen. 3. 19. tuo. Non est tuum dicere verbo, & pane
 tuo vesci. In sudore vesceris pane tuo. O
 Deus! Hominem Deus de luto fecit, non
 de lapide. Omnipotens voluit materiam

aptam, mollem, tractabilem, habentem
 similitudinem cum carne molli; & aduer-
 sarius iubet: Dic, ut lapides isti panes fi-
 ant. Heu! si labores tuos intelligeres,
 certus iam esses, ex lapidibus conari te, ut
 panes facias. Sed nunc quid tandem panes?
 An duriora lapidibus tu moliris? Frustra
 sudavi. Quid tandem ex tot, tantisque la-
 boribus, sudoribus, doloribus, periculis,
 mortibus, consecutus es? Interroga Pha-
 raonem, & dicit tibi; attende Aegyptum,
 & docebit te. Quid tot vestris conatibus
 iam tandem vobis comparastis? Post tot
Exod. 14. 22. flagella, & mortem primogenitorum, ge-
 neralem totius exercitus submersionem in
 mari rubro, ut ne vnus quidem euaderet.
 Quid vos Gigantes edentes, & bibentes,
 ementes, & vendentes, plantantes, & ædi-
 ficantes? Quem fructum habuistis tunc
 in illis laboribus vestris? Ecce Gigantes
 gemunt sub aquis. Iam venit diluuium, &
Job. 25. 5. tulit omnes. O quis gemitus sub aquis
 tanti diluuii quotidie, & per singulas ho-
 ras audimus gementium, & lamentan-
Isai. 59. 5. tium super filios suos, & labores manuum
 suarum, quia non sunt, quia telas aranea-
 rum texerunt tota die, ac nocte! Porro
 si quid solidum, & permanens operati
 sunt, illud ostendant. Vbinam sunt ope-
 ra manuum vestrarum, o potentes à sæcu-
 lo! o viri famosi! o qui gloriamini in po-
 tentia exercitus vestri, & in iactantia di-
 uitiarum vestrarum? Frustra sudavi, dixit
 qui dicendo fuit sapiens, stultus in facien-
 do. Non propterea hæc à Domino facta
 sunt, ut vanitati subiecta esset creatura, sed
 ut feruiter creatura mundi soli Deo mun-
 di creatori.
 Sed vnam hæc tanto labore quaesita
 solum perirent, non etiam perderent! Hoc
 meditatus est Satanas; laboriosum, ac va-
 num opus in principio suggestit; sed se-
 cundo loco periculosum, & noxium, ut
 caderet tentatus, si tentatori credens se pu-
 taret graue à leui sustentari. Verba tamen
 sua demonstrant quid spectarent: Mitte te
 deorsum. Nō fuit inane modò op⁹ Aegypti,
 dum opere Hebræorum ædificat ciuitates;
 noxium etiam fuit, cuius finis interitus,
 cuius exitus exterminium, cuius memoria
 terror.

Matt. 7. 13

terror. Si non alia perditio sit, o homo! in vanitatibus tuis ista te manet, de qua dicit Dominus: *Lata porta, & spatiosa via est, quae ducit ad perditionem, & multi intrant per eam. Quid igitur frustra laboras? Quid curris in vanum? Quid aërem verberas, mittens te deorsum, ut cadas, & in terram collidaris? Sed modicae fidei ab experientia docearis. Attende tot regnorum destructionem. Cecidit, cecidit Babylon illa magna, & bibit de vino furoris Domini. Alioqui vbinam est vrbs illa perfecti decoris, plena diuitiis, quae sola portabat imperium mundi, vel ab imperio portabatur, ut mulier à bestia: Cecidit, cecidit, non est qui habitet in ea, in terram detracta est, & in puluerem redacta. Nunquid igitur tu potentior? tu sapientior? tu cautior? ut opus manuum tuarum confirmes, ut non deficiat fides tua, quae te falso credis mansurum super terram, & dicas:*

Psal. 9. 28.

Non mouebo à generatione in generationem, sine malo perdurabo? Inanis est haec fides vestra, qui sic creditis, & sic loquimini.

Prou. 2. 7.

Ergo sapientia custodiet rectorum salutem, qui rectos gressus faciunt pedibus suis; qui non duplici via gradiuntur, ut decipiant de vanitate in idipsum: Et proteget gradientes simpliciter; qui vtuntur hoc mundo tanquam non vtantur; qui habentes alimenta, & quibus tegantur, his contenti sunt, terrena contemnentes, ut soli Deo seruiant. Quomodo vero rectos custodit sapientia? *Seruans* (inquit Salomon) *semitas iustitiae, & vias sanctorum custodiens.* In tantum seruat à malo, in quantum dirigit in bonum: *Quia Dominus vias peccatorum disperdet.* Haec te saluat, vias sanctorum custodiens, ut non pereamus de via iusta, etiamsi in ira exarserit aliquando Pater misericordiarum, non hilarem vultum ostendens, diligens, & corripiens. Sis tu bonus, & rectus, ambulans per semitas aequitatis, & videbis

Psal. 61. 10.

1. Cor. 7. 31.

1. Tim. 6. 8.

Prou. 2. 8.

Psal. 145. 9.

quam bonus Israel his qui recto sunt corde.

Psal. 71. 1.

Breuis erit ira, ignis paleae, si non tu ligna sylvarum subicias flammæ ire eius, sed paleas modo, non crimina ingentia, sed delicta iuuentutis, & ignorantias ado-

lescentiae leues, atque peccata, à quibus nemo mundus est, quia fragiles sumus. *Cum ergo exarserit in breui ira eius, beati omnes, qui considunt in eo; verbera diligentis Patris sentientes, non vulnera saeuientis iudicis. Hos custodit, hos protegit sapientia, ut per mandata ingrediantur ad vitam. Ne igitur timeamus desertum ingredi, ieiunare, esurire, hostium nostrorum sustinere insectationes. Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias tuas; sic Psalmista testatur. Proinde rogat confidenter: *Perfice gressus meos in semitis iustis, ut non moueantur vestigia mea. A resistentibus dextera tua custodi me, ut pupillam oculi, sub umbra alarum tuarum protege me à facie impiorum.* Et libera nos à malo. Amen.*

Psal. 2. 11.

Psal. 16. 4.

CONCIO SECVNDA.

ARGVMENTVM.

De Ieiunio. Ostenditur preparatio quam fecit Dominus, cum legem suam promulgare voluit; & horum connexio optime in principio ostenditur. In moralibus. De resistentia Diabolo faciendâ.

VE MADMODVM in exitu Israël de Ægypto antiquitus euenit, quod tunc lex data est populo à Deo per Moysen, quando populus ipse relinquens Ægyptum tendebat ad terram promissionis, interim transiens, & ambulans per desertum; haud secus Christiano populo mundum, atque mundana relinquenti, & ad cœlestia aspiranti, atque ad illa tendenti in terra deserta, inuia, & inaquosa, poenitentiae videlicet, atque virtutum, lex constituitur, quae doceat illum de omnibus. Nam sine lege nesciret quae relinquenda essent, quae appetenda, & quodnam esset iter procedendi, ut relinquenda relinquerentur, & quae appetenda sunt, possent acquiri. Lex enim Domini

Domini immaculata docet exeundum nobis esse de terra Ægypti, id est, de seruiture Diaboli, in qua operibus infructuosis tenebrarum miserimè laboratur, nil aliud pro mercede laboris recipiendo, quam oppressiones, extorsiones, & flagella. Vita enim mundana est Ægyptus tenebrosa, ex qua per legem docemur totis exeundum nobis esse conatibus. Docet pariter eadem lex sancta, solum regnum Dei nobis esse querendum, Deiq; iustitiam, cum in ipso sint bona omnia, quæ nos possunt beatificare, atque satiare. Hæc est enim terra nobis promissa, de qua scriptum est. Mansueti hereditabunt terram. Quæ sub figura terræ illius antiquæ, fidelibus promittebatur; vbi ex pinguedine terræ, & rore cæli est omnium bonorum abundantia, quæ nobis sub nomine lactis, & mellis designatur: quæ omnia cum dulcia sint faucibus, absque labore comeduntur, & absq; commutatione possidentur. Ad tantum autem bonum peruenitur via iusta, quæ est iustitia Dei, de qua dictum est: *Quærite primū regnum Dei, & iustitiam eius.* Primum enim, quod appetere debemus, & querere, est summa nostra beatitudo, quæ nihil est aliud, quam regnum Dei; consequenter querenda sunt media, & perambulanda est via, quæ ducit ad vitam.

Hæc autem est iustitia, iustitia (inquam) non Scribarum, & Phariseorum, non iustitia hominum; sed iustitia Dei: illa videlicet, quam per legem de cælo allatam docemur, quæ sola transcendit vires omnes naturales, cum sit virtus supernaturalis, quæ ab homine accepta, facit in eo fontem aquæ salientis in vitam æternam. Via ista perambulatur per quadraginta annos, quibus intelligitur totum tempus vitæ nostræ, quod super terram pertransimus. Nam si in potentatibus, id est, in viris viribus pollentibus, octoginta anni sunt illius ætatis, quæ vita iure dici possit, & non potius mors, siue initium mortis, certè quadraginta anni, ætas illa erat, quæ præ cæternis partibus illius, maxime potest dici vita, vt non immeritò ab hac parte omnibus aliis præstantiore, tota vita meritò possit denominari. Ex quo consequens est, quod

Tom. I. Bellineani.

ambulatio per desertum per quadraginta annos nobis inuacat toto tempore vitæ nostræ perambulandum in via Dei, quæ est iustitia eius. In qua via propterea datur lex, vt homo dum viuunt, habeat legem semper in corde, in oculis, in manibus.

Hoc idem tempus figuratur illis diebus, quibus ieiunauit Moyses in monte suscipitur legem à Deo, & quibus Dominus Iesus ieiunauit laturus mundo Euangelicam suam legem. Vnde non immeritò idem tempus totius nostræ vitæ designatur per sanctam Quadragesimam, in qua populo Christiano ieiunandum est cum Moysè, & cum Christo, cum ad ipsum populum pertineat legem fide suscipere, ac operibus obedientiæ ardentè, atque perseueranter amplecti. Si enim ieiunauit Moyses præparans se ad accipiendam legem à Deo; si ieiunauit Christus, veluti præparans se ad promulgandam legem mundo; cur non ieiunet Christianus disponens se ad acceptandam, & obseruandam legem sibi de cælo missam per Dominum nostrum Iesum Christum? de quo scriptum est: *Hic liber mandatorum Dei, & lex, quæ est in æternum: omnes, qui tenent eam, peruenient ad vitam.*

Ecce quam concinnè huius temporis initio proponitur nobis ieiunium celebrandum exemplo Christi, & in eiusdem temporis prosecutione proponitur nobis lex. Nunc ergò cum inchoemus tempus istud Quadragesimale, de ipso ieiunio tractemus, & de tota preparatione, quæ fecit Dominus ad Euangelium promulgandum.

Quæ de re sacram lectionem habentis ex Euangelio quæ dicit: Ductus est Iesus in desertum à spiritu, vt tentaretur à Diabolo. Circa quam prima consideratio sit super iis, quæ præcesserunt hunc ingressum in desertum, quæ narratur in Euangelio. Vbi habetur, quod baptizatus fuit Christus in Iordane; & eo baptizato, & orante, aperti sunt ei cæli, descendit Spiritus sanctus corporali specie, sicut columba, in ipsum, & vox de cælo facta est: *Tu es Filius meus dilectus; in te complacui mihi.* Et Ioannes Baptista videns Iesum venientem ad se ait: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi,* & alia multa dixit in com-

C menda-

Exod. 14: 13.

Baruch 4: 1.

Mat 3. 16.

Lus. 3 21.

Ioan. 1. 29.

mendationem Christi, & tandem perhibuit testimonium: Quia hic est Filius Dei. In quibus operibus commendatur Christus, & declaratur illius excellentia, ut intelligamus opera, quæ postmodum & in deserto, & extra operatus est, fuisse magna opera Domini, exquisita, & mirabilia, & opera maximæ sanctitatis, & efficacitatis, simulque exemplaritatis summa: ut illa suspicientes veneremur, atque suscipientes imitemur. Idcirco enim declaravit illum Deus Pater, esse Filium suum dilectum, quem Agnum voluit esse tollentem super se peccata mundi, atque portantem iniquitates nostras; ut notum sit nobis quanta veneratione colendus sit iste, qui est Filius Dei, æqualis Deo, verus Deus: quanta fiducia acceptandus sit, ut Saluator, qui potest saluos facere omnes, qui credunt in eum; quantaque animi pietate imitandus sit, qui cum esset Deus factus est pro nobis Agnus; qui cum posset omnia verbo virtutis suæ, dignatus est dolores, & languores nostros infirmitate carnis nostræ portare.

Hoc igitur documentum in primis inde accipiamus; quod sicut omnium est benefacere, quia omnibus data est lex, ad eos tamen potissimum pertinet opera grandia sanctitatis perficere, qui maiores sunt in populo. Et ij, qui à Deo electi, & magnificati sunt, maxime tenentur exaltare Deum in operibus suis. Dominus enim Iesus, postquam laudatus est de cælo à Patre, & in terra à Ioanne, ductus est in desertum, ubi ieiunavit, & passus à Diabolo se tentari. Propterea decrevit in lege, quod si quando populus Regem sibi constituere voluisset, hoc præcipue Rex faceret: Postquam sederit in solio regni sui describeret sibi Deuteronomium legis huius in volumine, & haberet secum, legeretque illud omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba, & caeremonias eius, quæ in lege præcepta sunt. Vides quomodo Principum peculiare est, legem scire? legem observare? Deo obtemperare? Hinc est, quod singularem fidem, & obedientiam expetebat Deus à Dauid, eod quod exaltasset eum ad regnum, cum esset antea

Deut. 17.
18.

pastor ovium. Hinc dolens Deus ipse de populo suo, ita conqueritur per Isaia Prophetam: *Filios enutrivit, & exaltavit, ipsi autem spreverunt me*. Primum accepit illos sibi in filios, cum ipse sit Deus, illi verò homines. Secundò veluti filios enutrivit; ita ut deficientibus etiam terrenis alimentis, plueret illis manna de Cælo. Tertiò, exaltauit, & magnificavit illos, ponens excellos super omnes gentes. Vnde Dauid orans 2. Reg. 22; Deum dicebat: *Quæ est autem ut populus tuus Israël, gens in terra, propter quæ iure Deus, ut redimeret eam sibi in populū, & poneret sibi nomē, faceretque eis magnalia?* Et tamen, cum eos sic magnificasset, ipsi eum despexerunt, & inhonoraverunt. Ita de Saul conquestus est Dominus per Samuel. *Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribus factus es, unxitque te Dominus in Regem super Israël? Quare ergo non audisti vocem Domini?*

Magnaratio obediendi Deo sunt beneficia eius. Vbi ergo maxima illa sunt, ac plurima, maior esse debet obedientia, maior servitus, maior aggregatio, perfectiōque virtutum. Et qui Deo magis propinquant, cuiusmodi sunt Principes, ac Sacerdotes, maxime illius excellentiam referre debent in actionibus, & in moribus suis. Cum ergo populus Christianus excellat cæteris sit, maximisque à Deo auctus sit beneficiis, præ omnibus debet pollere virtutibus; & per legis observacionem perfectam, debet honorare Deum. Hinc Petrus Apostolus fidelibus præcipit. *Conversacionem vestram inter gentes habentes bonam, ut ex bonis operibus vos considerantes glorificent Deum in die visitationis.* Cum enim sint cæteris præstantiores ex fide, & statu, ut populus Dei, debent & bonis operibus cæteros antecellere, ut ita Deum, honorantē illos, honorent; ad eod quod si quando Deus sua illustratione visitaverit gentes, ipsæ intus divina inspiratione monitæ, & externo fidelium sancto exemplo glorificent Deum, illius servituti se subiicientes, atque laudent illum, qui talem bonitatem dedit hominibus.

Secunda consideratio est circa hoc, quod Iesus ductus est in desertum à spiritu. Vbi vides

Isa. 1. 2.

2. Reg. 22;

1. Reg. 15.

17.

1. Pet. 2. 12.

6

vides primum, quod Christus tantis praeconis exaltatus non se dat in turbas, non se iactat in oculos populorum, ut honoretur, & laudibus excipiatur, sed abdidit se in deserto, ubi vnus Dei pateat oculis. Non sic gloriosi huius mundi, qui auram mundi captant, qui gloriam hominum quarunt, & quod operantur, faciunt ut hominibus appareant. Sicut enim voluptuose semetipsos intuentur, sic aliorum intuitum summopere concupiscunt. Quod facit pro uerbium illud: *Omnes viae hominis patent oculis eius; spirituum ponderator est Deus.* Homo, qui sibi placet, sua opera libenter intuetur, sibi in illis placens, veluti in rebus pulchris, & insignibus; vnde & illa oculis aliorum obiectat, & auribus. Vnde & lectio Hebraea habet: Omnes viae viri mundae sunt in oculis eius. Ita quod, vias hominis oculis illius patere, est hominem opera sua probare; & apud semetipsum excellere. Ita enim & Deus vidit cuncta, quae fecerat, quod essent valde bona: atque ita in illorum intuitu admodum delectatur. Attamen Deus spirituum, id est animorum est ponderator; neque enim actiones tantum nostras nouit, sed & intima quaeque; perpendit, cogitationes, scilicet, & intentiones cordis. Quod fit, ut quod altum est hominibus, & pulchrum; vile sit ante Deum, atque despectum. Hoc si sciret homo, non ita iugiter intenderet oculos suos super opera manuum suarum, quasi opus insigne sint, aspectuque delectabile. Et sic se raperet in desertum, ut non hominum aliorum oculos modo, verum & suos proprios in primis lateret. Hoc opus est spirituum, quo ducitur homo in desertum, quia spiritualis iudicat omnia, iudicat (inquam) & discernit granum a palea, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum, non quaerens quae sua sunt, sed quae Iesu Christi, non se extollens quasi virtutum patriatorem, sed deprimens se, & exprimens: Omnes iustitiae nostrae sunt quasi pannus menstruata. Secundo ob id quoque ductus est in desertum, ut verbis se laudantium, virtutum operibus responderet. Ductus est (inquit) in desertum, ut tentaretur a Diabolo: Spiritus, qui aperto caelo veluti co-

lumba descendit, & mansit super eum, hic duxit eum in desertum, ut tentaretur a Diabolo, ut pugnaret, videlicet ut sancto Spiritu spiritum immaundum superaret eiusque opera dissolueret.

Ad hoc enim datur Spiritus vitae, ut vitae opera exerceantur. Ideo enim animalia ibant; & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis; cumque ambularent animalia, ambulabant pariter & rotae iuxta ea, & cum eleuantur animalia de terra, eleuantur simul & rotae; spiritus enim vitae erat in rotis. Ergo ubi erat impetus Spiritus, illuc gradiebantur & animalia. Si ergo Spiritus Sanctus descendit super Christum, & mansit super eum, debuit opere declarare agi se spiritu. Agebatur ergo a Spiritu in desertum, ut spiritualia opera perpetraret, sic prouocans aduersarium ad pugnandum, ut eiceret eum foras armis denudatum, & spoliis exutum. Ostende igitur & tu, o Christiane, ex operibus vitam tuam, & spiritum tuum, vel potius spiritum Dei. Ossa Ezechielis in campo iacuerant super faciem campi, donec insufflauit in ea Spiritus vitae; at Spiritu superueniente in ea, steterunt super pedes suos exercitus grandis. Ergo qui opera non habet Christi, quae sunt opera Dei, opera secundum legem, iustificationes legis, praecceptorum Dei vera observatio, hic Spiritum Christi non habet, hic mortuus est in peccatis suis, alienatus a vita Dei. O quot sunt huiusmodi, qui viuentes mortui sunt! Videntur quidem Dij, & filii excelsi omnes, dicentes, Domine; Domine, & se Christianos profitentes, & filios Dei: at vero sicut homines moriuntur, & cadunt sicut vnus de principibus, de quo scriptum est: *Videbam Satanam sicut fulgur de caelo cadentem.* Erat quippe Satan inter filios Dei, & primus inter principes, sed cecidit, delapsus est, & dereliquit domicilium suum, neque locus amplius illi inuentus est in caelo. Heu miseranda conditio fidelium male viuentium. Nam credentibus data est potestas filios Dei fieri, sed qui excidunt a gratia imitantur sicut opera Diaboli, ita & casum, & ignominiam: cadunt enim sicut vnus, & primus de principibus.

7
Ezech. 1. 7.

Ezech. 37.
I.

Psal. 81. 6.

Luc. 10. 18.

Prm. 16. 2

Gen. 1. 31.

1 Cor. 2. 15

1 Ia. 7. 15.

Phil. 2. 21.

1 Ia. 6. 6.

8 Tertia consideratio est circa illud: Et cum ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esurii. Vbi primum vides, quod præcipua actio spiritus est carnem mortificare; ducit enim spiritus Christum in desertum; Christus autem ductus in desertum à spiritu, mox, ac diu ieiunat. Cum enim spiritus promptus sit, caro autem infirma; infirmitas hæc, diata, & humorum peccantium euacuatione curanda est. Ad quod optima medicina est ieiunium, quod Dominus suo exemplo docere nos voluit. Non egebat quippe caro eius ieiunio, aut alia quavis afflictione, sed imago bonitatis illius ob oculos nostros statuitur, vt creemur secundum imaginem eius, qui creauit nos, & renouat nos de die in diem, vt simus initium aliquod creaturæ eius, id est, noua creatura. Porremus itaque imaginem cælestis huius exemplaris inspicientes, & facientes secundum exemplar, quod in monte in deserto nobis demonstratum est, ieiunantes, carnem domantes, membraque nostra, quæ sunt super terram mortificantes, vt non iam adhareant pauimento grauiâ, & ponderosa, sed leuia facta, & macie cõfecta, atque tenuia facile ad cælestia spiritu subleuentur, & ab eodem facile moueantur, & agitentur. Hæc est vna ratio, cur **Luc. 24. 39** ieiunandum sit, vt spiritus, qui carnem & ossa non habet; carnem, & ossa sibi coniuncta agiler excitet, moueat, ducat quasi corpus spirituale. Ideo Iesus ductus à spiritu, ieiunat.

9 Alia ratio est, quæ his verbis tangitur: Vt tentaretur à Diabolo. Pugnaturus quippe Dominus præmittit ieiunium, instruens nos, quod homo carnis grauedine præpeditus, non sine magno negotio potest cum Diabolo committere bellum qui carnem, & ossa non habet; & eo magis, quod caro si pinguis sit, si valida, si vigens, sociat se cū aduersario nostro, qui cum, & ipsa spiritu aduersatur. Alioqui cur dixit Apd̄tolus: **Rom 8. 13.** Nolite exhibere membra vestra arma iniquitatis peccato? Num oculi Euz videntes lignum pulchrum visu, num manus decerpentes pomum, num gustus sentiens quod esset ad vescendum suaue, num lingua

Matth. 26. 41.

Iac. 1. 18.

1. Cor. 15. 49.

Gen 3. 6.

suadens viro, vt ederet, totaque illius corporalis pulchritudo, gestusque concinni, vnde erat viro ipsi gratissima, num hæc omnia non fuerunt arma iniquitatis, quibus aduersarius Diabolus vtrumq; plagis impositis, interfecit? At ieiunans corpus in feruitem redigit mentis, ne aduersario adhareat, & obsequatur. Sic Esther cum Aman prælium commissurâ (de quo postmodum dixit. *Hosius, & inimicus noster pessimus iste Aman*) ieiunio se muniuit, & oratione; Dixit enim Mardocheo: Vade, & congrega omnes Iudæos, quos in Susan repereris, & orate pro me. Non comedatis, & non bibatis tribus diebus, & tribus noctibus; & ego cum ancillis meis ieiunabo. Aman verò in regali conuiuio captus, & interemptus est: vt sciamus ieiunio victoriam referri de hostibus; crapulam verò, & ebrietatem neci esse coniunctam. Ita & Iudith abstinentia atque ieiunio armata Holophernem hostem populi sui, qui iacebat in lecto nimia ebrietate sopitus abscisso eius capite viriliter interfecit, totamque virtutem Assyriorum elusit, deturbauit, disperfit, fugauit. Ergò quod dixit Dominus de eiectione demoniorum à corporibus videlicet: *Hoc genus demoniorum non eiicitur, nisi per orationem, & ieiunium.* valet ad victoriam quoque de illis referendam, quando oppugnant mentem, vt trahant ad peccata.

Sunt quidem & rationes alia quam plures, cur nobis sit ieiunandum, vt patet in Scripturis sanctis; sed hæc est potissima, quod ieiunium comes est orationis, vt mox patuit ex Saluatoris sententia, vbi dixit: Non eiicitur, nisi per orationem, & ieiunium: & illustrissima femina Iudith, & Esther duplici hoc instrumento hostes vicerunt. Neq; dubitandum est, Iesum Dominum nostrum toto illo tempore, quo mansit in deserto, vsquam ab oratione cessasse; quando & Moyfes in monte ieiunans iugiter Deum deprecabatur, Ita enim scribit ipse Moyfes: *Et perseveravi in monte quadraginta diebus, ac noctibus panem non comedens, & aquam non bibens.* Et infra. *Et iacui coram Domino quadraginta diebus, ac noctibus, quib. eum suppliciter deprecabar, ne dele-*

Esth 7. 6.

10 Iudith 13. 4.

Matth. 17. 21.

Dent. 9. 9.

25.

ne deleret vos, ut fuerat comminatus. Sicut ergo Dominus cum ieiuno coniunxit orationem, & cum oratione ieiunium, ita & nos vacemus ieiunio, & orationi. Sed heu homines harum vtramque virtutum nihili faciunt, &c.

SECVNDA PARS.

11. **Q**uarta & vltima consideratio est circa tentationem, qua appetitus a Diabolo Dominus, ipsum vicit, & elusit, tandemque fugauit; de qua sic habet lectio: *Postea esuruit. Et accedens tentator dixit ei: si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* Vbi attende duplicem ansam, quam apprehendit Diabolus ad tentandum; & duplicem repellendi modum, quo Dominus vsus est. Gloria in primis tentator est vsus, ut illum qui gloria, & honore coronatus est, in gloriam faceret, sibi que vtilissimè subiiceret. Duplex verò gloria est; altera, qua à solo Deo est; altera, qua procedit a mundo: de quibus aliquando Dominus dixit: *Gloriam ab inuicem accipitis; & gloriam, qua à solo Deo est, non queritis.* Gloria à Deo fuit illa, de qua Petrus: *Accipiens à Deo Patre honorem; & gloriam, voce delapsa ad eum huiusmodi a magnifica gloria: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Hæc est autem illa, quam accepit in transfiguratione. Cui itaque eadem dixerit verba Deus Pater, quando ipse baptizatus est in Iordane, certe tunc quoque accepit ab eo gloriam, & honorem. Diabolus ergo hac gloria vsus est in primis duobus aggressibus suis, dicens: *si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Si Filius Dei es mitte te deorsum.* Putauit enim hominem spirituales facilius laqueo hoc comprehendi: nam studioso homini facilius ingeritur appetitus gloria; qua à virtute proficiscitur. Qua reiecta a Domino ad gloriam mundi Diabolus pertransiuit: nam ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.* Addidit quidem ipsi gloriae Diabolus commodum cibi ad expellendam eferiem, cum dixit: *Dic ut lapides isti panes fiant.* Addidit & potestatem, & diuitias,

& delicias, qua regna mundi comitantur, dicens: *Hæc omnia tibi dabo, nempe regna mundi, & gloria eorum, ut fortius impeteret.* Apparet tamen maximè hominis desiderium ad gloriam tendere, quippe qui a Deo gloria & honore coronatus dum constitutus est super omnia opera manuum eius. In hoc stat hominis excellentia, quod præest omnibus, & nihil est ei non subiectum: cum bestiis viuit, comedit, ambulat, & huiusmodi; sed super omnia constitutus factus est ad imaginem, & similitudinem Dei. Cui ergo maximè eius bonum in honore consistat, sicut dicitur: *Homo cum in honore esset non intellexit: fortior impulsus ad illud euerrendum est proposita gloria.* Ergo hic opponenda est vis maxima, summaque ac virilis resistentia. Quod quia non faciunt homines, facile succumbunt. Hac igitur de causa per gloriam appetit Diabolus Dominum nostrum.

12. Est & alia causa, quam obrem gloriae promissione & ostensione Christum Diabolus aggressus est, quam sic exprimit Salomon: *Abominatio Domini est omnis arrogans, etiam si manus ad manum fuerit, non erit innocens.* Arrogans est superbus, qui sibi arrogat, & tribuit bona, atque adeo gloriam. Qui idcirco est abominabilis Deo, ut ipsa abominatio dici possit. Est enim illorum superbia, qui Deum oderunt, sequi Deo quodammodo volunt æquiparare; Deoque surripere, quod sibi soli seruauit, nempe gloriam. Quæ malicia tanta est, ut valeat pro vniuersis peccatis, cum illorum omnium radix ipsa sit, & initium. Et ideo si superbus manus teneat coniunctas, nihil operans, innocens non est tamen in huiusmodi otio suo: manus enim superba, etiam si exterius otietur, interius negoriatur, contra Deum ascendens semper. Diabolus ergo ut comites habeat præcipitij sui, exaltationem suggerit hominibus, ut deiciantur miserè, dum arroganter eleuantur.

13. Ut verò Diabolo resistamus, ipsumque fugemus, oculos intendamus in repulsam, qua Dominus propugnauit. Duplicem sequelam notat Salomon dicens: *Respon- sio mollis frangit iram; sermo durus succitat furorem.*

Psal. 8. 6.

Gen. 1. 26.

Pf. 48. 21.

Prou. 16. 5.

Prou. 15. 1.

favorem. Est ergo verbum asperum, & est molle: sunt verba leuia, & dura. Molli responsione vsus est Dominus ad primas duas imperitiones: scriptum est: *Non in solo pane viuit homo.* Scriptum est: *Non tentabis Dominum Deum tuum.* At nouissime ad tantum suggestum scelus, quo Diabolus adoratur, & clatus honorē Dei, duram fecit responsionem, & Satanam aperte vocans tentatorem, & illum a se expellens efficaciter: *Vade Satana.* Vt nos discamus repellere tentationes, quemadmodum exigat illarum conditio. In quibus omnibus hæc regula inconculsè tenenda est: primo, vt nunquam vel ad modicum illis cedamus. Serpens quippè est aduersarius noster; si vel modo immiserit caudam in cor nostrum, totum se intus paulatim recipiet, vt totus locum occupet, inficiat, atq; contamine, sicut prima contigit mulier, quæ est mater omnium viuentium, & mortientium. Timor Domini Sanctus nos protegit, vt sic resistamus. Sciat homo, hunc esse inimicum nostrum, qui etiam à Domino dicitur, inimicus homo; non quod homo sit, cum Diabolus sit, & spiritus immundus, sed quia cum homine se coniungit, intras penetralia cordis nostri, quibus ita se commiscet, vt quæ ab eo procedunt, de corde nostro procedere videantur. Vnde & dicebat Dominus. *De corde exeunt cogitationes male.* &c. Excitatur quidem cor à suggestionē, sed ita absconditè, atq; latenter, vt nos ipsi origo esse putemur malarum cogitationum; maximè cum vix tacti subito consentiamus. Intelligamus ergo nostra non esse, quæ à Diabolo suggeruntur, ipsamq; cum hostis sit, non nisi noxia suggerere, ac suadere, eaque pariter, quæ Deo nostro displicent, qui diligit omnia quæ fecit, potissimumq; amat animas. Hoc scientes, si Dominum timeamus, mox Diabolo resistimus. Vnde bene

Gen. 3. 6.

Matth. 23. 25.

Mat 15. 18.

Sap. 11. 25.

Prou. 15. 27.

tertia: *Dominum Deum tuum adorabis.* Sic ergo Deus in corde nostro per timorem suum, quo illum reueremur, amamus, illi obtemperamus. Et si Dominus Deus fuerit hoc pacto nobiscum, non apprehendet nos mala: *Non enim (inquit) accedes ad re malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Quare? Quia altissimum posuisti refugium tuum. Ps. 90. 10.

Secundo loco sumamus gladium spiritus, quod est verbum Dei. Etenim per verbum Dei illa intelligimus, quæ Deo placent, & quæ sit voluntas Dei, cui resistere conatur, qui primus dereliquit Deum factorem suum secutus concupiscentias suas, & adiuentiones, quæ ex Deo non sunt. Cui ergo hinc habeamus, quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens; & suadeantur contraria diuinæ voluntati, nihil opponendum est aliud, quam ea quæ à Diabolo suggeruntur displicere Deo, cui seruire, atque obedire iam firmiter statutum est. Nihil aliud quippè mens iusti constituit; quam Deo parere creatori suo. Cum itaq; certo sciat, quidquid suggerit diabolus Deo aduersari, mox vt nouit id, quod cogitationi ingeritur, à Satana proficisci, repellit illud, abiicit, exterminat de finibus suis. Stat enim Salomonis sententia; *Mens iusti meditatatur obedientiam, os impiorum redundat malis.* Quis impius magis quam diabolus auctor vniuersæ impietatis? Quod os impiorum, si illud non sunt demonum suggestiones malum semper subministrantes? Redundat malis os istud, quia inde omnia mala processerunt, non vnum, aut alterum, sed omnia profusus. Hoc itaq; os opponitur obedientiæ, quam iusti mens nunquam non meditatatur prompta, & propensa ad faciendam diuinam voluntatem; ideo cognita nequitia diaboli, claustra illi cordis sui repente ocludit. Optima igitur arma verbum Dei.

Ps. 90. 10.

Eph. 6. 17.

Rom. 12. 1.

Prou. 15. 28.

Tertio, cum armamentarium diuinæ Scripturæ omni genere armorum sit referentum, illa sumenda sunt, quæ aptam habeant cum tentationibus oppositionem. Aliter enim respondit Dominus primæ tentationi, aliter secundæ, aliter & tertiæ. Et primis quidem duabus, fuit illius responsio mollis,

mollis, non quidem vt locum daret Diabolo, sed ne se, qui esset, mox declaret, atq; vt illi permitteret rursus tentare, vt sic se profundius pro nobis humiliaret, sic vinceret tentationum genera omnia, sic nobis ostenderet modos varios repugnandi cōtra aduersarios nostros. Propterea, vt ad summam, & omnium pessimam tentationem deuentū est, verbo aspero vsus, tentatorem a se longius ablegauit. Hic est sermo durus, quo dixit: *Vade Satana.* Nos verò, quamuis cedere nunquam debeamus, quamuis sumere Verbum Dei continuo teneamus, quia tamen ex nostra infirmitate apti non sumus, in omni tentatione neruos omnes intendere, vt totis viribus repugnemus: partem eam exercitus nostri, cōtra hostes dignum est dirigere, quæ illorum manum valeat debellare. Sic enim facere doctus à Deo fuit Iosue, mittens aliquando Dei iussu totū exercitū, aliquando partem duntaxat. Vnde si parua manus non sufficit, maior est adhibenda; & vbi imperus est validior inimicorum, illinc totus exercitus impellendus est, & omni, qua pollemus, potestate pugnandum, nec quicquam omittendum prorsus, quod valeat ad hostes debellandos, & euertendos. Vade Satana, Vade Satana, exclamet cor, & caro nostra. Si sermo durus inter homines, suscitatur furorē, qui acri responsione stimulantur potius, & exardescunt; contra demones profectō valet plurimū adeorum peruiam retundendā, ad eorum malitiam impudendam, ad eorum potestatem reprimendam: fugit enim Diabolus vbi in superabili occurrit resistētia, vbi non habet quidquam, aut inuenit sui. Intellexistis hæc omnia? O vtinam etiam veraciter dicere valeatis! o vtinam vestram animam pertransēat sua virtute gladius verbi Dei, vt intelligatis præcepta Domini ad faciendum ea!

Audistis quid fecerit Legislator noster, Euangelista Christus Dominus, qui à Patre missus est prædicare Euangelii regni, euangelizare regnum Dei, notam nobis facere viam vitæ, qua illuc acceditur, vbi aperti sunt cœli. Laturus legem prius recessit in desertum, ieiunauit, pugnauit, vt

tu docearis, homo, quam ratione legē debeas acceptare. Non in Ægypto legem dedit Deus populo suo. Mundus, qui nobis est Ægyptus, obest, quo minus legem audiamus; obstreperit terrena conuersatio clamoribus, ac strepitu mundanorum negotiorū, ne aures præbeamus verbo Dei: obturataures nostras, ne audiant legem, ingerit hominibus prauos mores, submittit stultam mulierem concupiscentiæ carnis, quæ per dulces sermones, & lenia verba sic blanditur, & pertrahat, vt iam non simus parati ad custodienda mandata Dei. Recedite, recedite, o terram inhabitantes! exite de terra vestra, & de generatione ista pessima, ne absorbeat vos terra ista maledicta, ne curis suis vos occupet, vt sicut illi veteres, & ipsi litis: qui plātabant, & edificabant, edebant, & bibebāt, vxores ducebant, & dabantur ad nuptias, & venit diluuium, & tulit omnes! o diluuium vniuersæ carnis plenæ iniquitatis! o mare magnum, & spatiosum manibus, operiens terram vniuersam corruptione peccatorum, & sæculi coinquinatione! o vita mūdāna redundans sæcularibus desiderijs, & negotijs sæcularibus implicata! *Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum.*

Sed & caro nostra legem repellit. Prudentia enim carnis inimica est Deo. Legi enim Dei non est subiecta. Quæ prudentia est, carnis prudentia? Pronitas ad malum, quæ sic ex peccato originis facta est naturalis carni nostræ, vt etiā ab ipsa adulescentia vigeat vehementer impellat violentem, frequenterque proiciat, atq; præcipitet in profundum peccatorum. Heus ieiunium, veni, & libera nos, extende manum tuam, protende brachium tuum super inimicam nostram, quæ blanditur super genua sua forti Samsoni, quæ mentem nostram facit obdormire, vt dormientem tondeat, expilet, denudet, expoliet fortitudine sua: vnde cæca iam non videat miseram suam seruitutem, qua ab inimicis opprimitur. *De comedente excatibus, vt iam per ieiunium cesset comedere, abstrahens cibum à carne, nec non & à vino*

Matth. 24.

34.

Isa. 55. 7.

Rom. 8. 7.

Iudic. 16.

18.

Iudic. 14.

14.

& à vino

& à vino carnem suam. *De forti exeat dulcedo*; mens valida non delectetur in voluptatibus, cibisque porcorum: Validè resistat legi membrorum, intendens mentem legi ipsius. O ieiunium, quam necessarium hominibus portantibus rebellem istam carnem, sustinentibus istius carnis importunitatem, & inuerecundiam, quæ nunquam dicit, sufficit! ô homo, si ieiunium respicis, respicis legem, respicis Deum, respicis salutem. Quid humanæ carni, & diuinæ legi? sibi inuicem aduersantur; vt sit pax, ieiunium interueniat domans carnem, & illam subiiciens feruituti, vt humiliata sub potenti manu Dei sit pacifica, non ulterius calcitrans aduersus legem Dei.

19. *Iob. 41. 24.* Hac victa, & domita, non erit atrox pugna cum Diabolo. Qui, vt fortis est adeo, vt non sit potestas super terram, quæ comparetur eis; si in exercitu suo nõ habet carnem nostram, inualidus est, ac fugæ potius aptus, quam pugnæ. Vides, non autem tentare Adamum sine socia Eva? Vides, vt deleteret omne genus nostrum, carnem nostram prius per immania scelera corrupisse? Nisi Dominus reliquisset nobis semen in Noë viro iusto, atque perfecto, sicut Sodoma fuisset, & quasi Gomorra similes essemus. Hæ quippè immundissimæ ciuitates ob nefanda scelera ab eis perpetrata obruta sunt omnino: O caro immunda immundo spiritui coniuncta, reddis illum victorem nostri, quia per te fortis viribus est; & per te, quæ domesticus es inimicus, intrat per fenestras nostras, quas illi aperis. Nos ergo præmissio ieiunio pugnemus contra aduersarium legis. Idcirco enim præmisit Petrus: *Fratres. estote sobrii, & vigilate*; Addidit inde: *Quia aduersarius vester Diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret*. Nunquid leo quasi bos comedit paleas? Carnibus vescitur, membris pinguibus delectatur; amoue ab eo carnes, & hæcesceat, & erit infirmus, & non præualebit; terram comedet, vt serpens, & non carnes, vt leo: quos fiet, vt si appropinquet calcaneo tuo illi insidiaturus, tu nullo negotio conteras caput eius, habens

virtutem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, atque ita conculcabis leonem, & draconem, & nihil tibi nocebit ambulanti in via immaculata, & peruenienti ad locum, vbi Angeli, qui sunt administratorij spiritus, administrant ei, qui sedet super Cherubim, quorum erimus socij, atque concitantes implentes ruinas, & coronas accipientes, quæ de capitibus lapsorum ceciderunt. Quod nobis concedat qui viuunt & regnat in sæcula sæculorum.

MORALE,

Hæc omnia quantam habeant vim excitandi animos nostros ad zelum legis, & custodienda præcepta, eaq; habenda in oculis, in corde, & in manibus, quis non videat? Is, qui pro nobis factus homo, voluit etiam, vt peccator baptizari. Is, cui aperti sunt cœli, & de illis à Deo conelamarum est: *Hic est Filius meus dilectus*; turbas, atque adeo mundum relinquit, deserta petit loca, in ea se abdit, vbi ieiunijs se affligit, tentationibus laborat, & iugi contemplatione Deum molitur nobis propitium reddere. Is (inquam) tantus tantos pro nobis labores sustinens, quid intendit? quid spectat? quid meridatur, & petit? Cerrè cum hæc propter nos obierit vniuersa, qui præludia posuit suæ legis nobis postea promulgandæ, hoc potissimum postulat, hoc flagitat, vt eandem ipsam suam legem suscipiamus, teneamus, custodiamus, factisq; ac virtutibus iustitiæ, & sanctitatis comprobemus. Opposuit se Satanæ Legislatori, vt legem præpediret; sed victus cessit, & recessit, idem facturus & nobis, quibus data est lex; nos appetit incessanter, temporalia obiciens, & offerens, quibus animus nostrum auocet à lege Dei. Sed quæ partes sunt nostre, nisi vt resistamus ei fortes in fide: memores paternæ illius hortationis, quam Maththias moriturus fecit filijs suis? Quæ vero illa? *Nunc ergo, ô filii, amulatores esto- 1 Mach. 2. 50 62 64.* te legis, & date animas vestras pro testamento patrum vestrorum, & a verbis vni peccatoris ne timueritis. Vos ergo, Filii, confortamini, & viriliter agite in lege, quia in ipsa

Luc. 10. 11.

Psal. 90. 11.

20.

Matt. 3. 16.

Ep.
Iac.

Ma.

Iob.

ipsa gloriosi eritis. Et ut fortius illos animaret ad hæc, patrum illis exempla recensuit, qui legem zelantes à Deo & protecti, & exaltati fuerunt. Lex erat illa Moyſis, lex nostra, lex Christi est, qui non seruus est, ut fuit Moyſes in domo aliena, sed filius in propria. Quid Patrū exempla ad Christum? seruauerunt illi mandata, & salu facti sunt. Christus, legem suam ut doceret, ut firmaret, ut impleteret, ut eam nobis ingereret obseruandam, quanta fecit? quanta passus? Quin deniq; mortem obiit, quia verè secundum legem mori debebat: Et hoc exemplum, hoc documentum, hoc incitamentum apud nos præteribit inane? Frustrà datum? sine causa recensitum? Nos hostem potius accipiemus, quam Patrem? Nos Diabolum magis, quam Christum sequemur? Nos aduersario aures præbebitis, Deo, ac Domino nostro claudemus? Minas intentabat Antiochus, supplicia inferebat iis, qui legem obseruabant; sed quid Mathathias? ^{11.} A verbis viri peccatoris ne timueritis, quia hodie extollitur, & cras non inuenietur. Promissiones adhibet Saranas, bona proponit, & appetibilia, ut propterea legi aduersemur. Sed quid veritas? Nolite locum dare Diabolo: Resistite Diabolo, & fugiet à vobis. Verè affligebat Antiochus, cruciabat crudeliter, mala ingentia, & atrociam inferebat. Falsa bona pollicetur Saranas, nec valet, nec vult bene facere, sed illudere, sed fallere, sed rapere, sed mactare. Audierunt filij Mathathiam patrem, spreuerunt Regem, impleuerunt legem, illi resisterunt, huic obtemperauerunt; & verè iuxta promissum Patris in lege ipsa fuerunt gloriosi. Et vos, qui Filij Dei estis, fratres primogeniti Filij Dei, de quo nobis de cælo clamatum est: *ipsum audite*; vocem eius negligemus? spernemus? respuemus? Contra verò, in eum erit fides nostra, qui mendax est, & pater mendacij: Qui mendacio suo perdere nos contendit? Qui actus inuidia bonis nos conatur euertere, quæ nobis promissa donauit Deus. Hoc tu facis impie, dum mundum diligis, quem linquit Christus, se in desertum recipiens. Hoc

tu facis, dum carnem nutris, quam Christus in se ieiunio afflixit quadragenario. Hoc facis dum speras in multitudine diuitiarum, dum gloriam appetis mundi, dum illos æmularis, qui sunt in potestate constituti; dum respicis ad opes, quas habere non potes; dum magnum quid, & rē valdè appetendā arbitraris omnia regna mundi, & gloriam eorū. Heu fugiunt hæc omnia, ut ea paucissimi assequantur, nullus teneat, amittant vniuersi.

Heu! iam tandem certam audiamus pollicitationem, quæ non ex hominibus quorum nullus est verax, non ex serpente, qui naturam nostram seduxit astutia suæ; sed ex Deo processit & venit: quam Dauid in spiritu loquens exposuit concinendo: *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.* Heu! quis in via hac, qua ambulamus, potens erit maculas omnes euitare? Quis cauere offendicula? quis culpas generaliter declinare? Christus ad esum Agni prouidi admissurus Apostolos, ante lauit pedes eorum, & putabis tu ambulans in luto facis, pedibus infectis in sancta sanctorum ingredi, quo pro nobis introiuit præcursor Iesus, nempe in ipsum cælum? Non habitat in tabernaculo Domini, nisi qui ingreditur sine macula. Non est dignus regalibus nuptiis, nisi qui indutus est veste nuptiali. Ideo Deus noster posuit immaculatam viam nostram, quia lex Domini immaculata dirigit pedes nostros in viam pacis, & lucis. Ideo *beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.* Hi verè beati in via, nondum in patria, quia nunc in via sumus satis est in via beati. In via hac (inquam) vbi insidie vbi foueæ, vbi miseria, vbi labor, & dolor. Lex ab his omnibus explicat nos, liberat, saluat. Ambula in lege, & saluus eris; gressus tui, mores tui, motus tui omnes sint secundum legem, & benedictus eris ingrediens, & egrediens. Venient super te benedictiones istæ (Moyſes pollicetur) si tamè præcepta eius audieris: *Benedictus tu in ciuitate, & benedictus in agro; benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, fructus iumentorū tuorū, greges armentorū tuorum, & caula ouium tuarū:*

0.11.
00.11.

1.3.16.

Eph. 4.27.
Iacob. 4.7.

Matt. 3.16.

Iob. 3.44.

1.64.

Psal. 118. r.

Iob. 13. 4.

Psal. 14. r.

Mat. 22. 12.

Psal. 118. r.

Deut. 28. 2.

Benedicta horrea tua, & benedicta reliquia tua. Putasne forte hec nobis deesse, si fuerimus obediētes: Hec pfecto, & maiora nobis sufficerentur. Quod si ppter multitudinē peccantium, aduersa iustis quoq; contingunt, & ducitur in captiuitatē Tobias, Ezechiel, & Daniel, nō minus propterea diuinā implentur pmissiones; quando & in Euangelio à veritate dictū est nobis: Centuplū tantum accipietis in hoc saeculo. Si bona suscepimus de manu Domini, quæ nostra fastidiositas, vt dicamus, hoc placet, illud non placet? Quid: Velles florentem vitā agere? profusus sumptibus viuere? ornare magnificē, splendideq; cōuiuium? patentē habere domum, atq; adeo exposita cupiditati, & voluptati? gratia, opibus, facultate ceteros superare? Quæ maiora sunt ijs, longeq; superiora nobis promittuntur; nam si quæ appetis temporalia, propter regnum cælorum dimiseris, ea omnia suppeditabūtur, quæ in via beatos homines facere possunt, præter beatam spem, quæ etiam in tribulatione patientes, gaudentes facit, & exultantes.

Et quare, insipientes in populo, beati cū possitis esse, substitutis in miseris? cur noxia cupitis? cur aduersa vobis comparatis? *Ps 116. 2.* sursum, deorsū vadant omnia, *Veritas Domini manet in eternū. Fidelis Deus in omnibus verbis suis. Iustus si morte praoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Virū iniustum mala capient in interitu. Opus iusti ad vitam, fructus autē impii ad peccatū.* Ergo si beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini; Infelices maculati in via, qui non ambulant in lege Domini. A noxijs omnibus custodit lex, abstrahit, elongat; ius, quæ verè sunt bona, se obseruantē coniungit, astringit, conglutinat. Ergo, vt ait Salomō: *Qui custodit legem beatus est.* Vitia omnia homini aduersantur. Vnde, in impietate sua corruet impius. Quid enim homini infestius, quàm id, quod suæ naturæ repugnat, cuiusmodi sunt vitia omnia? Bella domestica excitāt, & exercent, quietē tollunt, inanes acuumt appetentias, mentis apicem ad inferiora, & vilia deprimunt, tenebras offundunt in interiora spiritus, animi virtutē dispergunt, & dissipant, cū alijs

discordias generant, lites, bella; eaq; mala omnia, quæ sibi mutuo inferunt mortales, genitores habent vitia. Quæ deniq; cōtra vitiosos, & impios, Omnipotentis prouocant indignationem, ppter quam non est pax impijs. Lex ergo dum vitia absumit, dum hominē dirigit, aufert mala omnia. Itaq; *qui custodit legem, beatus est.* Et ablati malis num nudus remanebit homo, bonis exspoliatus? absit; peccata tantummodò bonum à nobis prohibent; sublatis illis, nobis stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lac, & mel; & omnia quæ facit iustus prosperabuntur. Ita est.

Hæc veritas vincit omnia, & ruunt tamen homines in vitia, tamquā in delectabilia, in vilia, in gloriosa, & honesta, & libera, & psumam viuendi licentiam, beatitudinē arbitrantur; aestimāt se felices, vbi illorum nō præpediuntur concupiscentiæ; vbi q; libet, licet, quod volunt, possunt; q; intendunt, consequuntur; quod spectant, & expectant ad suā deordinatam voluntatē, demum amplexantur. Hæc est vestra beatitudo homines insipientes? Quis vniquæ terrenis adherēs felix fuit? Terra germinat tribulos, & spinas; harū punctiones vt vites, & vt viuas, sudore vultus tui opus est. Num sentis pungentia? num fugare vales labores, & ærumnas? num tu solus peregrinus in terra ignotas, quæ facta sunt in illa; quæ fiunt; quæ iugiter vsq; in finē perseuerabunt? Clamant omnes, queruntur omnes, dolent vniuersi, quod male habeantur omnes, quod decipiat mūdus, quod fallat expectatio; & adhuc dicis tu; *Beatiū populū, cui hæc sunt;* quæ simul atq; sunt, iam non sunt? quæ fugiunt velut vmbra; quæ expectata torquent, adepta in fastidio sunt, perditā dimittunt inanes, & lacerant desiderata. Sapiens Noëmi dicebat mulieribus: *Ne vocetis me Noëmi (id est pulchrā) sed vocate me Mara (id est amaram) quia amaritudine repleui me Omnipotens Egressa sum plena, & vacuum reduxit me Dominus.* O totius orbis terrarum plenitudo, quomodo vacuos relinquis eos omnes, qui in te confidunt? Quid prodest homini nomen pulchritudinis? diuitiarum iactantia? bonorum apparentia? Ne me vocetis

Matth. 19. 29.

Prou. 29. 18.

Amos 9. 11.

23.

Ps 116. 2. Ps 144. 16. Sap. 4. 7. Prou 10. 10.

Ps 143. 5.

Prou. 29. 18.

Prou. 11. 6.

17

oetis pulchram. Esto, ab hominibus mihi darum sit nomen istud; Omnipotens tamen repleuit me amaritudine. Tamen si splendent exteriora, intus tenebræ sunt, & facta est in pace illa patente latens amaritudo mea amarissima: si plenus es, amaritudine repletus es, bonis omnibus vacuus. Ad legem magis itaque: Quoniam qui custodit

Luc. 1. 53. legem beatus est; per illam enim qui potens est, esurientes repleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Et cur abscessit Christus in desertum, nisi ut nobis daret non fallaciter, sed veraciter omnia regna mundi, & gloriam eorum? An non dixit: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram?* At quare ratione possidebunt terram? *Quoniam ipsorum est regnum caelorum.* Sicut autem cæli terræ dominantur: ita qui est rex cæli, & terræ, profecto erit verus rex, ut omnia ad nutum eius moueantur, obtemperante Deo voci hominis. Quare ieiunauit Christus? Ut daret escam omni carni, potissimum verò timentibus se, ut bonis replet desiderium nostrum, ut exultantes epularemur in conspectu eius. Etenim qui

Matth. 5. 4. esuriunt, & sitiunt, ipsi saturabuntur. Cur Dominus pugnam inuit cum aduersario? Ut pax esset hominibus bonæ voluntatis, ut daret nobis victoriam, ut triumphum de hostibus nostris duceremus. Legem laturus, hæc præstitit, ut sciat omnis caro, quod qui custodit legem beatus est. Lex in Arca fuit posita, ubi erat manna, & virga: victus, & virtus; sufficientia, & potentia: gloria, & diuitia: quia lex replet bonis, & gloriosos facit, exultat humiles, & esurientes implet. Ergo qui custodit legem beatus est. Si qui dicunt: *Quis ostendat nobis bona?* Ego, ut sciat, quia verum dico, Deum alloquor, qui intuetur cor. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine, dedisti latitiam in corde meo. A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt, Lumine claritatis tuæ me certior facis, & in corde latitiam, & in corpore abundantiam omnibus elargiris, qui custodiunt mandata tua. Et verè qui custodit legem beatus est, neq; in hac vita modò, verum & in futura, propterea qd statutum est: Si*

Matth. 5. 6. *quis ad vitam ingredi, serua mandata.* Quorù

Psalm. 4. 6. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine, dedisti latitiam in corde meo. A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt, Lumine claritatis tuæ me certior facis, & in corde latitiam, & in corpore abundantiam omnibus elargiris, qui custodiunt mandata tua. Et verè qui custodit legem beatus est, neq; in hac vita modò, verum & in futura, propterea qd statutum est: Si*

Matth. 19. 27. *quis ad vitam ingredi, serua mandata.* Quorù

primis duobus propositis dictum est à Veritate. *Hoc fac, & viues.* Quod nobis concedat qui viuunt in æternum. Amen. Luc. 10. 28

FERIA SECVNDA,
DOMINICÆ PRIMÆ.

ARGVMENTVM.

Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum, Matth. 5. De excellentia legis euangelicæ, quam in duo capita diuidit, in regnum Dei, & in vias rectas. Quid sit regnum Dei declarat, & quid emolumenti nobis ex hoc regno proueniat.

CONGRVVM est, ut res graues grauius circumstantijs exornentur, tum, ut illis debitus honor adhibeatur, tum, ut quales illæ sint oculis intuentium demonstretur. Hoc verò in primis seruandum est, quando quæ populorù multitudini conueniunt exhibentur, cuiusmodi est communes leges ferre. Hinc est magnus ille apparatus in ferèda veteri lege præmissus. Tū ex parte Legislatoris, qui tanta maiestate se de cælis descendisse monstrauit, ut etiã populi infirmitas sustinere nõ posset. Tum ex parte populi, cui dabatur lex, qui sanctificatus vsq; ad lotionē vestimentorum, atq; ab vxoribus abstinentiã, debuît obuiam Deo procedere, sic tamen, ut mortē, qui ex præsentia Dei sanctus erat, quisquis vel tangere ausus esset, pœna mortis indicta tangentibus multaretur. Rectè ergo Dominus Iesus noui Testamenti mediator cœlestem suam, Euangelicamq; legem promulgaturus, iis conditionibus & modis sapienter est vsus, quib. legis suæ & excellentiã, & intelligentiã intuentibus & audientibus aperiret. Primum. n. turbas conciliauit, ut essent, qui legē acciperent. Ascendit inde in montē, ut sursum corda eueheret eorum, quibus dabatur lex, quæ cœlestem vitã, atq; conuersationem proferebat. Sedit deniq; quod pertinet ad dignitatem magistrum, potestatem pariter præ

Exod. 19. 16.

2.

se ferens Principis, qui legibus suos posset subditos cohibere, Postremo, *Et accesserunt ad eam discipuli eius*, veluti quibus primæ dabantur partes huius legis, ut illius summam perfectionem ipsi imprimis aptis attingerent moribus, sanctissimæq; vitæ instituto, ac præterea ministri essent sermonis, quem de ore cælestis Legislatoris suscepissent, legem portantes non vni populo, sicut suam tulit Moyses, sed tam longè, latèq; ut prædicaretur Euangelium in vniuerso mundo. Quæ in re quoque docemur, ut nos, qui prima appellatione dum lex progredi inchoaret, dicti sumus discipuli, accedamus cum vero corde ad thronum gratiæ eius; quæ nobis in doctrina ista cælesti offertur. Simulque animo viciniore, atque attentiores quique simus, quibus dicitur per Prophetam. *Accedite ad eum, Et illuminamini, Et facies vestra non confunduntur.* Etenim & hoc tempore legem eandem vobis Dominus Iesus per suam Ecclesiam aperte promulgat.

Et *aperiens os suum docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu, quàm ipsorum est regnum cælorum.* Ab eo tempore, quo expulsus Adam exiuit de Paradiso clausum est cælum, ne vltra hominibus pateret accessus ad illud, qui loci terrestris, nempe figuræ cælestis indignos se præbuerunt. Quocirca Deus minis potius, atque terroribus eos ad suam obedientiam impellebat, quam pollicitationibus, quod si quando etiam alliceret promissionibus, ea magis, quæ videbantur, & erant in propatulo, promittebat. *Si me (inquit) audieris, bona terra comedetis.* Quis ergo non arbitretur clauso proprio ore prisca hominibus Deum esse locutum: Est etiam, quod sub vmbra bonorum apparentium lucem, atque euentiam obtegeret non apparentium, ut per bona temporalia designarentur æterna. Adhuc tamen sicut patenter illa non proponebat, ita non erat patens guttur eius nitidius oleo. Nunc igitur iam tandem *aperiens os suum docet, dicens: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Ecce palam loquitur, & prouerbum nullum dicit, ut

intelligant omnes de cælo allatam legem ad cælum reducere quotquot illam receperint, factoque impleuerint, quasi aquam descendentem de cælo, ut qui ex ea biberit, fiat in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Ioan. 4. 14.

Rectè igitur Legislator noster *accipiens à Deo Patre gloriam, Et honorem*, declaratus est Filius Dei, qui habitat in cælis, ut ita heredem vniuersorum, atque ad eo cælestium quoque se opere manifestaret, cuius hereditatis posset participes facere omnes obtemperantes sibi, ac proinde illis esset causa salutis æternæ. Quæ declaratio dum fieret, & de cælis à Patre, & in terrâ à Ioanne, aperti sunt cæli, & descendit Spiritus sanctus, sicut columba in ipsum, & mansit super eum. In descensione columbæ autoritas: In cæli apertura felicitas demonstratur: columba ininitium, cælestia finem indicant, ut à quo lex progrediatur, & ad quem ingrediat, omnibus notum fiat. Quæ enim lex tantam valeat suis obseruatoribus mercedem polliceri, nisi ab eo feratur qui Dominus est cæli, & terræ: & tantus princeps num sibi fideliter seruientibus iustaque plenè facientibus vilia tantum, eaque solum dabit, quæ communia sunt bonis, & malis, & pluunt super iustos, & iniustos? Ergo lex cælestis, & Rex cælestis cælestia his conferunt præmia, quorum obedientia facit, ut eorum conuersatio in cælis sit.

Quod per columbam autoritas designetur, inde patet, quod Christus in Deum referens Petri fidem, & confessionem, filium columbæ, nominauit illum. *Beatus es Simon Bariona, quia caro, Et sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus, qui est in cælis* Bariona idem est, quod filius columbæ. Nobis autem reuelauit Deus per Spiritum suum, (inquit Paulus.) Ergo Deus nota columbæ, Filium suum constituit Legislatorem, & vult, ut id sciant homines, videntes Spiritum Dei descendentem sicut columbam super eum. Quod verò cæli apertio beatitudinem, quæ in cælis est, portendat, ita patet, ut cælum patens est. At Christus simul Filius vocatur Mat. 16. 17.
1. Cor. 2. 10.
Ioan. 1. 3.

Luc. 1. 2.

Exod. 3. 2.

Act. 6. 1.

Ps. 33. 6.

Mat. 5. 1.

Gen. 3. 22.

Isa. 1. 19.

Mat. 5. 1.

Ioh. 7. 28. tur Altissimi, vt confirmetur vtrumque. Si Filius Dei est, quæ Deus docet, & ipse docet. Sicut docuit me Pater, sic loquor (inquit ipse) Nam quod idem sit Magister, & Pater innuebat ipse, dicens. *Patrem, & Mat. 23. 8. Magistrum nolite vocare vobis super terram. Vnus enim Pater vester, & vnus Magister, qui in caelis est, Deus ergo sicut Pater est Christi, ita est & Magister.* Ergo, qui audit Filium, audit & Patrem: propterea ab ipso Patre iubemur Filium audire; & ideo rursus dicens. *Hic est Filius meus; addidit. Ipsum auite.* In eo ergo, quod vocatur Filius legis, atque doctrinae suae, autoritas confirmatur. Rursus Filij nomen de hereditate nos facit certiores, si enim Filius & haeres. Quis verò nisi haeres, nos cohaeredites efficiat: Ideo enim non confunditur vocare nos fratres. *Nunciabo (inquit) nomen tuum fratribus meis, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus, quibus hereditatem communicet; nam qui Christi sunt fratres, sunt Filij Dei. Si autem filij, & haeres, haeres quidem Dei, cohaeres autem Christi Ascendat igitur montem, qui Euangelizat Sion, & aperto ore liberet, ac fidenter dicat. Beati pauperes spiritu; quoniam ipsorum est regnum caelorum.* Cuius regni bona omnia mihi tradita sunt, & cui volo do illa; *Omnia enim mihi tradita sunt à Patre meo; cui qui obedierit, super omnia bona sua constituet eum.*
 Dominum suum prætendebat Deus antiquis hominibus: nouis autem, id est, nobis beneficium nostrum. Tunc audiebatur clamans. *Custodite leges meas. Ego Dominus.* Hoc, & hoc facite. Ego Dominus. At nunc paterna vox de caelo facta est super nos. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum.* Debemus certè illi obtemperare, quia Dominus est; sed iam non accepimus spiritum seruitutis iterum, in timore, vt terreat nos, sed spiritum adoptionis filiorum, in quo clamans: *Abba Pater*, vt teneat nos, timorem enim terreat: amor tenet. Hereditatem ergo proponit tanquam filij, quæ est regnum Patris, videlicet regnum caelorum, vbi habitat.

In quo tria facit. Primo consolatur peregrinationem nostram, quam patienter toleramus, spe gaudentes, patriam veluti à longe aspicientes, & salutantes. Vnde *Ps. 121. 1.* canimus exultantes: *Letatus sum in his, qua dicta sunt mihi: in domum Domini ibimus.* Certam audio promissionem, quia promissum, adhuc constitutus in terra tenere non possum, quod est regnum caelorum, quo fruuntur, qui habitant in domo Domini, vbi est sedes regni eius. Num igitur letari non debeo, cui tantum promissum est bonum? Heu, quæ consolatio nostra si animo exciperemus tantam promissionem! Secundò dirigit viam, & vitam nostram, ostendens, quid nobis spectandum sit, & quò tendere debeamus. Viatores sumus, iugiter considerare oportet, quo tendimus iter, vt non declinemus neque ad dexteram, neque ad sinistram; quod sit facile, si nescias finem, ad quem dirigendi sunt gressus, & motus huius currentis vitae. Propterea enim rogat Propheta, *si splendor Domini Dei nostri super nos, & opera manuum nostrarum dirige super nos, & opus manuum nostrarum dirige.* Splendor naturæ naturalia potest demonstrare. At finis hominis, qui factus est ad imaginem, & similitudinem Dei, superexcedit, quæ naturæ sunt omnia, supernaturat omnibus mobilibus, semper firmus, & immobilis, quia ipse est Dominus: Deus noster. Inde ergo sit lumen semitis nostris, & splendeat super nos splendor, qui mentem nostram eleuet super nos, vt ibi videat, quod manet nos, quo interim etiam super nos dirigantur opera nostra, vt propter id, quod est super nos, non propter aliud quidquam, quod sit infra nos, vel etiam extra nos, operemur opus bonum, vt fructu iustitiæ repleamur, abundantantes in omni opere bono, vt ad id, quod continet omnia bona, tandem perueniamus. Neque enim aliter possunt recta esse opera nostra. Quapropter postquam rogauit Dauid. *Opera manuum nostrarum dirige super nos*, subdit. *Et opus manuum nostrarum dirige.* si enim in finem direxeris, recta erunt opera tua. Ergo dirige super nos, vt verè dirigas, rectosque facias

gressus nostros, & ita directa sit via nostra, per quam ambulemus, & ascendamus ad montem Domini, & ad domum Domini Dei nostri: ex hoc discite, ut leues oculos tuos in montes expectantes beatam spem, & aduentum gloriae magni Dei, ut noueris, nihil tuarum actionum rectum esse, nisi quod ad illam gloriam tendit, & properat.

Tu. 1. 13. Tercio sic quasi facit nos in hac vita beatos, *ut iam non simus hospites, & aduena, sed ciues Sanctorum, & domestici Dei*, fini ipsi nostro coniuncti quantum in terra possibile est, in cuius perfecta coniunctione perfecta beatitudo consistit, quem finem ideo reuelat, ut illum aspiciamus, & appetamus, ut quod de templo, siue tabernaculo dicebat Dauid, nos de caelorum tabernaculo, toto dicamus cordis affectu. *Vnam patri a Domino, hanc requiram, ut inhabitarem in domo Domini omnibus diebus vitae meae.* Hic verè felix, verè beatus in terra esset, verè probaret, quam verè Veritas dixerit. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum.*

Eph. 1. 19. Libenter igitur Regem caeli audiamus de nostra beatitudine differrentem, de qua duo proposita, admodum conuenientia, nobis explicat. Nempè quid illa sit, & quomodo acquiratur. Acquisitionem innuit, dicens. *Beati pauperes spiritu. Beati mites. Beati qui lugent. &c.* His enim virtutibus acquiratur caelestis beatitudo. Ipsa verò beatitudo his nominibus designatur. *Regnum caelorum; possidebunt terram, consolabuntur, saturabuntur, &c.* De acquisitione nunc super sedebimus. Nunc igitur solam ipsam beatitudinem attendamus. Haec verò nobis dupliciter aperitur, dum, & bonum ostendit in quo beatificamur, & modum, quo in illo beatificamur. Cum enim nulla creatura in se ipsa, vel se ipsa beata sit, inquirendum illi in primis est quidnam illud sit, vnde vel in quo beata fiat: post verò intelligendus est modus, quo bonum ipsum faciat illam felicem. Certum quippe est illam cum illo vniri debere, per quam vnionem ipsa felix fiat. Duo ista nempè res beatificans, & modus beatificandi, duplici via possunt deprehendi. Primò, scilicet generaliter. Secun-

dò, specialiter. Ita quod per conditiones quaedam generales nobis appareat essentia boni beatificantis, & modus pariter quodum illi adhaeremus, inde in nobis felicitas effluit nos ipsos perfundens, atque perficiens. Deinde in specie, atque distinctè docemur quanam res illa sit, quae nos beatos reddit, nempè Deus; & modus itidè, quo fruimur tanto bono, quod vtrumque incipit exprimere, dum dicit: *Beati mundo corde; quoniam ipsi Deum videbunt.* En res beatificans, Deus; en modus, Visio. Beati quippe erimus Deum videantes.

A generalibus igitur conditionibus exordientes primùm inquiremus essentiam Boni beatificantis, & hic quatuor de illo inuenimus. Primò, quod tale bonum datur, & in re verè inuenitur. Secundò, quod illud sit magnum bonum. Tercio, quod sit bonum incomprehensibile: & tandem Quartò, quod in hoc mundo non sit, sed extra vitam istam mortalem. Alta omnia, sed exquirenda tamen quantum possumus, quoniam ideo nobis a Salvatore, qui docet nos, vtilia proposita sunt. *Difficile inquit Sapiens) estimamus, quae in terra sunt, & quae in prospectu sunt, inuenimus cum labore. Quae autem in caelis sunt, quaeuestigabit? Quod certè propriis viribus aut diligentia nemo vel pratendat, vel praesumat. Sed is solus, qui dixit. Ego sum veritas, nos docet omnem veritatem. Ipsum igitur audiamus.*

Beatitudinem dari ipsamque existere, ostendit, & per consequens dari bonum beatificans, non semel, aut iterum repetens, sed subinde, *Beati, Beati, Beati.* Innuit enim beatos nos esse posse, ex quo infertur beatitudinem inueniri. Quam ideo Doctor noster supponit tanquam omnibus quid parens. Id quod & manifesta conuincit ratio. *Dei enim perfecta sunt opera; creata igitur omnia vel habeant, vel appetunt, & quærunt suam perfectionem, qui appetitus, & quæ quæsito, ne vana sint, ipsam eorum perfectionem illa inuenire posse necessarium est. Ipsa ergò alicubi est, & existit. Quod quidem de hominis perfectione maxime verum est, qui factus est princeps orbis terrarum. Beatitudo verò est*

Sap. 9. 16.

Deus. 30. 4

ro est eius summa perfectio: erit ergo homo vel potest esse beatus. Homini igitur ad Deo creatore sua est beatitudo constituta. Hoc verum est, ita mente à nobis iugiter retinendum est, ut non fatigemur laborantes, & nos non tædeat itineris, quo ad tantum nostrum bonum pervenitur. Hinc Paulus post probatam resurrectionem, & gloriam, subdit. *Itaque fratres mei dilecti stabiles estote, & immobiles, abundantes in opere Domini semper scientes, quod labor vester non est inanis in Domino: quasi dicat. Audistis quoniam omnes resurgemus, audistis quod videbimur in claritate. Vbi alia, & alia est claritas Solis, Lunæ, atque Stellarum. Perseverate igitur stabiles, & immobiles à cæpto, certi quod labores manuum vestrarum comedentes beati eritis, ut dici non possit de vobis à quoquam. In vanum laboraverunt. Multum igitur prodest beatitudinis certa notitia atque irrefragabilis. Ideo tres Patriarchæ Abraham, Isaac, & Iacob, prima radix populi Dei circumierunt repromissam terram, ut testes eius pulchritudinis, & pinguedinis ad populum suum existerent. Ac proinde in illa fuerunt ditiores, ut sicut illa umbra fuit cælestis patriæ, ita eorum diuitiæ cælestium bonorum abundantiam præsignarent. Ideo in promissione sua ait Dominus. *Recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cælorum.* Ve verò rursus intelligas quantum referat firma beatitudinis promissio, & certitudo: recordare, quod Iacob dubius de euentu detrectabat, ad Patrem accedere, ut ab eo benedictionem consequeretur. At mater per diuinam revelationem certificata illum reddit certorem, qua certitudine firmatus securus accessit, & recessit benedictus.*

10. Secundò, quod magnum bonum firilud in quo beatificamur, atque adeò ipsa beatitudo, inde fit evidens quod eam vocat Dominus *Regnum cælorum. Beati* (inquit) *pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Regnum omnes scimus bonum esse non vulgare, sed emicnens. Vnde & Paulus per regnū intellexit

quid magni cōmodi, atq; vtilitatis scribēs ad Corinthios. *Iam saturati estis, iam diuites facti estis: sine nobis regnatis, & vrinam regnetis, ut & nos vobiscum regnemus.* certē, qui regnat, omnibus de regno superior est. Sed hoc nostrū regnū nō est huius, vel huius regionis, sed absolute regnū est, quia est regnū cælorū, q̄ non datur per partes. Ergo qui in hoc regno regnat super omnes est, & regia ipsa maiestas eminet omnibus creaturis: si autē super creata omnia superferatur, bonū in creatū sit, necesse est. Ergo bonum est maximū, q̄ omnes simul creaturæ adæquare non possunt. Etenim cū sit hominis beatitudo, maior est ipso homine, non n. bono sibi inferiore perficitur homo; sed superiore. Si autē omnes homines antecellit, creata omnia p̄ consequens sunt illi inferiora. Maximū igitur bonū est beatitudo, ut merito dicatur *Regnum cælorū.* Hoc maximē acuit, & accendit desiderium nostrum quo ad magna cōtinuē aspiratur. Ideo n. & carnalibus hominibus promittebatur terra fluens lac, & mel. Haud secus, & Abraham feminis eius innumera multitudo. *Faciā (pollicebatur Deus) semen tuū sicut pulverē terræ. Quid igitur te obolus trahit? Quid te species decipit, & vana pulchritudo? Ad maiora, ad alta, ad suscipienda magis suspice, & aspira, vbi nihil desideratur, auribus attentis auscultans eū, qui dicit. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quā abscondisti timentibus te! Vnde scis, o Rex sanctissime, quod magna sit, & multiplex dulcedo illa montiū, qui stillant dulcedinē? an forte quia mel eius prægustasti? Quid igitur dicis absconditam? quia (inquit) licet gustare, & videre per gustū, quoniam suavis est Dominus, non autē quā sit suavis, in terra degentibus licet experiri; tunc satiabimur quādo apparuerit, nunc absconditū est manna, & in secreto repositum, vbi, qui sedet super Cherubim, ita regnat, ut participes nos faciat esse regni cælestis.*

Tertiò, eius magnitudo est incomprehensibilis. Ideo enim *cælorum* dicitur. Nā nihil amplius, & spaciosum magis nobis, quā cælum, & cæli cælorum, cuius amplitudinem Sol, & Luna mirantur, illam

1. Cor. 15. 58.

Ps. 127. 2.

Ps. 116. 1.

Matt. 8. 11.

Gen. 27. 5.

10.

1. Cor. 4. 7.

Exod. 3. 17

Gen. 12. 16

Ps. 30. 10.

Ps. 33. 9.

Ps. 99. 8.

11

Baruch 3.
24.

illam percurrentes tota die, ac nocte, sed non in summo cælo, verum medium iter tenentes. Quid ergo sublimitas illa cælorum, quæ tanta est, vt motionis, atque lationis sit expers? Huc facit illa tam grandis admiratio Prophetæ. *O Israel, quàm magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius! Magnus & non habet finem excelsus, & immensus!* Hæc verò immensitas non loci tantum latitudinem; sed boni ipsius refert infinitam, atque incomprehensibilem magnitudinem. Hanc incomprehensibilitatem, vt innueret Dominus, Bonum illud variis nominibus insinuat, vocans regnum cælorum, terræ possessionem, consolationem, satietatem &c. vt inferat tantum esse tamque bonorum omnium plenum, vt nullo certo nomine possit significari, aded vt quemadmodum singula non sufficiunt, ita omnia simul collecta adhuc ab eius sufficienti expressione immense deficiant. Et ratio huius est, quia talis eius natura est, vt nisi per experientiam verè, ac plenè deprehendi non possit, ne dicam comprehendi. Per visionem intelligitur non per relationem, seu rationem. Alioqui si hic verbis ad plenum notificaretur, iam hic possemus esse beati, & tunc non esset regnum cælorum, quando

3. Reg. 10. 8

2. Par. 9 6.

à terrestribus in terra possideretur. Altius beatus & verius quam Regina Saba dicit. *Vidi oculis meis, & probavi, quod media pars mihi nuntiata non fuerit. Maior est sapientia, & opera tua quàm rumor, quem audiui. Viciisti famam virtutibus tuis. Beati viri tui & beati serui tui, qui stant coram te.* O vilem considerationem! quis non querat apprehendere, quod comprehendi non potest? Sic vehementius excitamur. Hoc sidem nostram exaltat, & exercet. Hoc meritum auget dum pro re ignota laboramus, sudamus, anhelamus.

12

Quarto, quod non sit in hac vita, præter iam dicta nomen regni cælorum expressè manifestat, quod ideo, & in principio ponitur, & in fine repetitur, vt totum in hoc contineri intelligamus, quod est regnum cælorum. & totum propterea in alio seculo expectandum. T estatur breuis vita repleta multis miseris, nō esse in terra quid-

quam satians, & beatificans, quæ repletur multis miseris, non multis gaudiis, aut commodis; & si quo, vel paruo bono hic homo fruitur breui viuens tempore, terrena omnia derelinquit; & nihil inueniet diuitiarum in manibus suis, neque descendet cum eo gloria eius; sed nudus egredietur de vtero matris suæ, nudus reuertetur illuc: ò igitur homines habitantes super terram! *Qui vos beatos dicunt, ipsi vos se ducunt, si vos ipsi vobis id dicitis fallentes vosmetipsos ab ipsa tandem experientia redarguti cadentes aperietis oculos, verum id esse intelligentes quod dicit Apostolus. Si in hac vita tantum sperantes sumus, miserabiles omnibus hominibus sumus, dum dicit miserabiliores omnibus hominibus, indicat miserabiles esse omnes, qui hac vita fruuntur. Et si ex parte miserabilior est fidelis, qui ingreditur per angustam portam, eo tamen longè minus est miserabilis, quòd spe lætificatur, quòd apertos habet oculos in regione vimbæ mortis, quod videt alibi quærendam esse fœlicitatem, quæ etiam in terra suauius viuentium non inuenitur, nedum vbi mādudatur panis doloris, & laborandum est incessanter manibus nostris. Certè a quocumque sit secularis homo deceptus, rectè suo deceptoris dicere potest, quod iniquè dicebant Moyse de populo quidam in deserto, quando ab eo vocabantur. Non venimus. Nunquid parum est tibi, quod eduxisti nos de terra, qua lacte, & melle manabat, vt occideres in deserto, nisi etiam dominatus fueris nostri? Re vera eluxisti in terram qua fluit riuos lactis, & mellis, & dedisti nobis possessiones agrorum, ac vinearum: ò vtinam sic decepti, se deceptos intelligerent, vt hunc mundum cognoscerent esse desertum locum, vbi deest panis, & non sunt aquæ, & deficeremus in viam, nisi sciret Pater noster, quia his omnibus indigemus, & filios enutrit, qui pascit porcos & coruos.*

Modum iam videamus tanti boni habendi. *Qui modus in duobus conuittitur videlicet in vnione, qua bonum illud habemus, & in fluxu illius in nos, nam cum illi coniungimur, fructus eius percipimus.*

Sub

Iob 14. 1.

Psal. 75 6.

Psal. 48 18.

Iob. 1. 21.

Isa. 3. 12.

1. Cor. 15.

19.

Num. 16.

12.

13

Can. 3. *Sub umbra* (inquit sponfa illius) *quem desideraueram, sed, & fructus illius dulcis gutturi meo.* Vnio consistit in iurisdictione, & in possessione. Fructus sunt consolatio, satietas, & omnis mali elongatio. Quæ omnia quinque primis beatitudinibus exprimiuntur. Iurisdictioni ibi. *Ipsorum est enim regnum cælorum.* Possessio ibi. *Possidebunt terram.* Consolatio ibi. *Ipsi consolabuntur.* Satietas ibi. *Ipsi saturabuntur.* Mali omnis elongatio ibi. *Misericordiam consequentur.*
 14. Primum ergo exprimitur iurisdictioni, dicitur. *Ipsorum est regnum cælorum. Ipsorum* (inquit) *est suum possidebunt non alienum.* Non erunt aduenæ, & peregrini, per terram alienam transeuntes, nõ mutuo accipient. Nostra erit hæreditas. *Quæ* (inquit Paulus) *reddet mihi in illa die iustus Iudæx, qui reddit unicuique quod suum est.* Vnde mercedem accipienti operario dicitur. *Tolle quod tuum est.* Et ne populus terram promissionis ingrediens veniret quasi alienum inuadere, dixit illi Dominus cæli, & terræ. *Omnis locus, quem calcauerit pes uester, uester erit.* Quod vt certum haberent, veruit illis, ne quid vsurparent regionis Moabitarum, Ammonitarum, & Idumæorum. Ita enim dixit illis Dominus. *Non dabo tibi de terra filiorum Amon quia filius Loth dedit eam in possessionem.* Sic dixerat etiam de terra Moab, qui & ipse filius erat Loth. Ita, & de Idumæis perceperat. *Transibitis per terram fratrum uestrorum filiorum Esau. Non dabo vobis de terra eorum, quantum potest vnus pedis calcare vestigium, quia in possessionem Esau dedit montem Seir.* Sicut ergo terram dedit filiis hominum, quia hominis est terra, & plenitudo eius; ita non dat cælum nisi cæli Dominus. Dominum enim prius constituit illum ipsius regni, antequam mittat in possessionem. Quanta læticia nostra, quod Domini constituti sumus, & reges cæli? Nunc, nunc, iam sicut filii Dei sumus, ita nobis debetur regnum Patris nostri. Ided non dicit Dominus sicut in sequentibus, *possidebunt, consolabuntur, saturabuntur* ita, *ipsorum erit regnum cælorum.* Sed ipsorum est ex nunc, dum adhuc in terra degunt, domini sunt cæli, & cælorum sunt reges.

Tom. I. B. lliniani.

Possessio verò proponitur in secunda beatitudine, vbi dicitur. *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Ideo enim iurisdictioni datur vt possessio denique habeatur, alioqui pœna magis esset, cuiusmodi eorum, quibus propria diripiuntur. Propterea enim hortabatur Dominus. *The- Mat. 6. 20*
saurizate vobis thesauros in cælis, vbi fures non effodiunt, nec furantur; non autem in terra, furibus & furtis patent. Poterat quis dubitare audita tanti boni promissione, quod à nobis remotissimum est, nempe in cælis, nõ possemus aliquando ad eius possessionem peruenire? Dubietatem hanc proinde abigit Dominus, etiam possessionem repromittens, cuius, vt certiores nos magis redderet, bonum illud iam terram vocat, non quod verè cæleste non sit, atque in cælis non possideatur; sed vt securo nos redderet, non minus cælorum facile esse possessionem quam terræ, ob hæc terram nominauit. Quod rursus fecit, vt ostenderet his virtutibus quæ beatitudines vocantur, homines in terris quoque beati: cecinerat iam olim Regius Pfates. *Man Pf. 36. 11.*
sueti hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis. Hoc nunc Dominus simul, & aperit, & confirmat dicens. *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Duo siquidem à terra petuntur, alterum in obsequium carnis, alterum in obsequium mentis. Terra n. nobis vitæ necessaria subministrat, & qui hoc ab illa consequitur, eam possidet; & verè possidet, si non vltra querit ab ea quicquam. Nam si plus vltra: iam non terræ Dominus est, sed seruus, amore illi inhaerens, eaque abutens magis, quam vtens. Itè pacificè possidet, quia mansueti delectabuntur in multitudine pacis, quæ est beatitudo quædam. Aliud obsequium est, quod per eam cælestia conspiciuntur. Astra quidem cæli illuminant terram, in cuius lumine videmus eorum lumen, alioqui nobis essent abscondita sicut inuoluitus liber. Hoc quid portendit aliud, nisi quod *Ro. 1. 20.*
 per ea, quæ facta sunt, Dei inuisibilia conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus, & diuinitas; & per ea, quæ in terris patent, ea quæ in cælis latent, intelliguntur. Hoc vnum modò attendamus. Cæli quidem

E supe.

superiores, vbi sedet, qui fecit omnia, stabiles sunt, non vt hi visibiles circunvolvuntur. Nam ibi est requies aeterna, & perfecta. Nihil autem nobis apparet firmitus, quam terra, nam caetera omnia transeunt tamquam vmbra. Vt ergo firmitas, atque adeo firma possessio beatitudinis nobis fieret nota, summéq; explorata, terra vocata est. Rursus dicens terram, non hanc, aut illam regionem; sed terram absolute perfectam, amplissimamque voluit intelligi possessionem, in qua non se mutuo ardebant possidentes, cum sit latissima. Indéque ex ea quantum quisque voluerit, possit percipere. Quo item docemur singularem beatitudinis excellentiam, quae id nobis tribuitur, quod nulli vquam hominum praeter primum post peccatú contigit super terram. Iustis à Deo dictum fuerat. *Replete terram, & subiicite eam.* At Cain, qui primus eam sanguine contaminauit, Diuinam sentiens vltionem dixit. *Ecce eiecit me hodie à facie terra, & ero vagus, & profugus in terra.* Quod quid no- tet, mox inferitur dum dicitur. *Egressusq; Cain à facie Domini habitauit profugus in terra ad orientalem plagam Eden.* Ecce vnde appropriatio regionis in terra ad habitandum hominibus; quibus ex Diuino iussu fuerat tota subiicienda. Beatitudo igitur non per partes diuidetur, quia quæque beatum constituet Deus super omnia bona sua.

19 Nunc fructus, quos bonum beatificans possidentes capimus, videamus. Primus est consolatio. Terrenorum bonorú possessio non semper consolatur sed plurimum curis affligit, solitudinibus, anxietatibus, timoribus, laboribus; vt non immerito Christus spinis diuitias comparauerit. At possessio caelestium cum gaudio est semper, & cum voluptate. Vnde seruo fidei dicitur. *Supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.* Quid est constitutio supra multa, nisi concessa possessio? Hac qui fruuntur, intrant in gaudium. Quodnam verò gaudium habetur; aut consolatio de terrenis? Soli vsus, & visus inde hauriunt delectationem; dum corpus his vitur, tum in his delectatur: reli-

qua delectatio per visum, siue carnis, siue mentis hauritur. Modica est quae habetur in vsu; nam sensibus vtentes, vasa sunt parua, & pauca, modicum continere valentia. Maior est mentis delectatio; haec enim in abundantia delectatur, ac proinde diuitiarum appetitus, & amor dicitur concupiscentia oculorum. Ecce oculorum delectatio. Nabuchodonosor Rex ait: *Nonne haec est Babylon magna, quam ego adificauit in domum regni, in robore fortitudinis meae, & in gloria decoris mei?* Neque suo ipsius aspectu diues contentus est, nisi & aliis ostendat multitudinem diuitiarum suarum. Sic Assuerus fecit grande conuiuium, vt ostenderet diuitias gloriae regni sui, ac magnitudinem atq; iactantiam potentiae suae. Imò, & Regina Valthe pulchritudinem voluit ostendere populis, ac principibus: erat enim pulchra valde. At regnum caelorum gaudium plenum est, quia nullum est in eo bonum, quo non actu fruatur beatus. Non igitur in abundantia cuiusq; consolatio terrena consistit. Nam & Salomon ait. *Melior est buccella sicca cum gaudio, quam domus plena victimis cum iurgio.* Tantum abest, vt abundantia delectet, vt etiam iurgia generet, multasque molestias. Verum quoniam abundanter ministrabitur nobis introitus in regnum Dei, & Domini nostri Iesu Christi, tunc replebitur gaudio os nostrum, quod os erit totus homo, vndique comedens, vndique fruens, vndique gaudens, dicentibus ciuibus caelestibus. *Magnificauit Dominus facere nobiscum facti sumus latantes, & quale gaudium erit in nobis!*

Secundus fructus est satietas. *Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Habeas, possideas, gaudeas, nunquam plenum est gaudium. Non saturatur oculus visu, nec concupiscentia oculorum, etiam si ostendantur illi omnia regna mundi, & gloria eorum. At in regno caelorum satietas plena, requies aeterna, quia replebitur in bono desiderium nostrum, vt nihil ultra velit, non ad alteriora se extendens, iam omnis consummationis videns finem; ideo sedens in requie opulenta: Nam *exultabunt sancti in gloria, latentabuntur*

Gen. 1. 28.

Gen. 4. 14.

Mat. 25. 23.

Luc. 8. 14.

Mat. 25. 23.

1. Io. 2. 16

Dan. 4. 27

Esth. 14.

vers. 11.

Prou. 17. 1.

2. Pet. 1. 11.

Ps. 125. 4.

Ecol. 1. 8.

Ps. 102. 5.

Prou. 118.

Ps. 149. 5.

Psal. 4. 9. *rabuntur in cubilibus suis.* Sic enim dicebat ille. *In pace in idipsum dormiam, & requiescam.* Qui demum obdormiuit in Domino, vigili tamen corde, & læto in cubili suo. Quid igitur moramur quo minus ad tantum bonum aspiremus.

Luc. 16. 12. Heu! qui in alieno (nempe in fallacia diuitiarum) infideles estis, quod vestrum est, quis dabit vobis? Si diuites esse cupitis, veras diuitias amate, falsas spernite, veri pauperes spiritu, vt vestrum sit regnum cælorum. Hæc abiicite, vt illud possideatis; flete cum flentibus, & gaudete cum gaudentibus: comedite, quæ apponuntur vobis, his contenti, quæ vobis adiiciuntur, quæ Pater nobis esse necessaria prospicit, *vt gaudium vestrum sit plenum,* quod nemo tollat a vobis.

21. Post bona promissa malorum omnium etiam promittitur ablatio, & elongatio. *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Directe enim opponuntur miseria, & fœlicitas; dum enim quis miseriarum est particeps, expers necessarid est fœlicitatis. Qui verò nos fœlices dicit, omnium pariter malorum esse facit expertes. Ideo ligna, quæ fluuius aquæ viuæ, qui procedebat de sede Dei, & Agni, irrigabantur sicut gignebant fructus per singulos menses, ita foliis ornabantur, quæ erant ad sanitatem gentium. Habent beati thesaurum non deficientem, quia qui adducit filios in gloriam, facit illos discumbere, & transiens (id est vnumquemque de propinquo respiciens) ministrat illis, vt non deficient omni bono, hi sunt fructus omnium mensium, id est, coronæ anni, & perpetuitatis. Folia ad sanitatem, liberatio est à miseria; Nam *absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt.* Folia forte dixit, quia primum medicamentum nostræ infirmitatis fuerunt folia ficus, quæ sicut tunc turpitudinem velauerunt, vt simul dimissa essent, & tecta peccata, & amota infirmitas, & cooperta; ita in beatitudine erunt ad pulchritudinem, & ornamentum gloriæ. O quantum bonum, vbi nullum malum, sed

omne bonum, quo qui vsi fuerint participes facti amicitia Dei, ingredientur, & egredientur, & pascua inuenient, vt vbique gaudeant, nusquam doleant. Fons quidem *Ioan. 10. 9.* venit ille de sede Dei, quia tantum bonum non nisi ex misericordia Dei bonitate proficiscitur. Non enim alius quam pater misericordiarum est Deus totius consolationis. Hanc igitur misericordiam promerentur omnes; nam qui pie viuunt, beatè viuunt.

SECUNDA PARS.

22. **Q**uod nominibus generalibus Dominus complexus est, nunc iam tandem expressius declarat, ad particularia descendens, nempe in Deo esse, vel ipsum Deum esse bonum illud, quod pollicitus est, dicens: *Beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt, Beati pacifici, quoniam Filii Dei vocabuntur.* Dixit de beatitudine, quod sit bonum, illudque magnum, & incomprehensibile, & quod ad aliam vitam seruatur in futuro sæculo. Dixit quomodo habebimus illud bonum, nunc videlicet per iurisdictionem, postea per possessionem consolantem, & satiantem, omneque malum auferentem. Sed tu tanti boni iam audis factus scire velles in particulari, quodnam illud sit bonum. Ecce satisfactum desiderio tuo. Deus est bonum illud, in quo beati erimus. *Deum videbunt, Filii Dei vocabuntur.* Deus est bonum illud magnum, & incomprehensibile. Deus est bonum nostrum. Deus erit nostra possessio, nostra consolatio, cuius perfecta possessio, & plena consolatio in presenti sæculo non sumus idonei, sed tunc satiabimur eum apparuerit gloria eius, quam nunc dumtaxat videmus per speculum in enigmate. Iam sci- *1. Cor. 13. 12.* mus quoniam desiderium debeat tendere. *Ps. 16. 15.* *Ps. 68. 33.* Querite ergo Deum, & viuet anima vestra; quia pater nostra Deus in æternum.

Ratio huius prima est hæc. Bonum, quod à sua creatura exigit Deus, debet esse maximum, quantum ab illa potest expectari. Illud verò nihil Deo potest tribueretur. *Isai. 1. 11.* *Ps. 49. 13.* quia dicit Deus. Plenus sum. *Nunquid mæ ducabo carnes aurorum, aut sanguinè hircorum potabo?*

Rom. 11. 3; *potabo?* aut quis prior dedit illi? aut aliquo modo quidquā dedit ei, à quo bona cuncta procedunt? Attamen nostrum est dare, atque tribuere, potissimum vero præci-

Exod. 36. 8 *pta*, atque pretiosiora. Ideo enim & tabernaculum, & templum ex materia pretiosa sunt facta, & lapidibus pretiosis, ac serico. Nil vero pretiosius corde. Hoc igitur petit sibi Deus præberi. Tunc vero cor modo, quo dari potest excellentiori, datur quando diligit. Petit proinde, ut diligatur, neque hoc quacumque ratione, sed toto corde. Hæc est ratio cur Deus nostrum summum bonum se constituit, ut ipsum solum diligamus, nam si aliquid quidquā nos beatificaret, ad illud conuarteremus corda nostra.

23 Huic rationi adde, quod nil mouit fortius ad amandum, quam in amando præueniri. Vnde Ioannes. *Diligamus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos.* Sic ergo nos Deus ad illum amandum prouocat, nos amando, & ut testatum faciat erga nos amorem suum, totum nobis præbet quidquid habet, se ipsum vero in primis, bonum, quod maius omnibus est. Ideo ergo, & in cælesti beatitudine se nostram constituit mercedem, & gloriam, ut hinc cognoscentes, quantum nos diligit, diligamus eum. Ergo nostra beatitudo est, tum, ut eum solum diligamus, tum, ut ad eius dilectionem efficacius prouocemur. Hæc sit prima ratio.

Secunda ratio fundatur in ipsa dilectione Dei erga homines, quæ dilectio cum maxima sit, maximum bonum vult homini. Nullum vero in creaturis maximum est, ergo bonum illi præbet, quod est super omnia bona creata. Hic est Deus solus, & non est imitabile aliud ad eum, quia ipse est altissimus Creator omnium: omne enim bonum, & quidquid habet perfectionis effectus, in sua causa est: quæ illum causando, sicut illi tribuit esse, sic eadem totum, quod comitatur esse, simul communicat. Nemo autem dat, quod non habet. Habet ergo in se causa totum bonum illud, quod tribuit effectui. Ergo Creator omnium plenus est bonis omnium creaturarum, & cum ipse sit simplex & vnus, collecta ibi

sunt omnia illa in vnitatem, & simplicitate Dei. Quæ magnum beatis affert emolumentum. Nam bona in creaturis dispersa, non possunt ab vno homine simul omnia possideri. At qui vnum Deum possidet, cuncta simul possidet, & simul illis fruens, de omnibus gaudet, & in omnibus felix est, adeo ut bonorum, quæ creata sunt, nihil ab eo possit ultra desiderari. Hoc cogita quando eumque cuiuscumque rei subreptit appetitus, ut illum contemnens, Deum promerearis, in quo, & illo, & reliquis vniuersis perfruaris. Si diuitia, si honores, si commoda, si quid aliud creatum ad se rapit eorum: tu ad Deum conuersus, cogita, te quod cupis, in illo plene, si volueris, possessurum. Præterea si causa sit alterius generis ab effectu, aliquid plus valet quam quod det effectui. Ut Sol præter lumen quo illuminat cætera, habet perfectionem sibi propriam, qua antecellit ea, quæ ab ipso illuminantur. Et hoc maxime verum est, quando causa est per se tota causa illius effectus. Ita quod & illud habet plenè, quod dat effectui, & quid vltimus, & altius, & nobilissimus, & excellentissimus. Ergo Deus, qui ex nihilo fecit omnia, & præterea omnium ipse solus causa est perfecta: omnia bona creata in se vno continet, sed & proprium bonum habet, quo ab illis discretus est, & supereminet illis. Ideo Sapiens hæc duo coniunxit, dicens. *Altissimus Creator omnium.* Ex hoc enim probatur. *Altissimus*, quia creator est omnium. Vnus (inquit) est omnipotens, *Altissimus Creator omnium.* Et hoc cogita quando cuiuscumque rei creatæ teneris desiderio, nempe si illam Deo postposueris, ne dum illam cum reliquis creatis omnibus habebis in Deo, verum etiam super illas omnes, bonum altius, ac perfectius illis, quod est bonum Diuinum, increatum, quo Deus est Deus, possidebis: o te felicem si sic ad Deum leuares oculos tuos quando concupiscentia tanguntur rerum terrenarum. Et hæc est secunda ratio, cur Deus magna est merces operis nostri: videlicet, quia amans nos eminenter, eminentissimum bonum, quod ipse solus est, præbet diligentibus se.

25. Tertia demum ratio ista est, quia sic a Deo creat sumus, vt solo bono infinito repleri possimus. Vastus est adeo animus noster, tantæq; capacitatis, vt nihil finitū possit illum implere. Nec nisi plenus potest esse contentus, & fœlix. Vera enim beatitudo plene satiatur, vt nihil præterea quærat, aut appetatur. Solus autē Deus infinitus est, & immensus. *Magnus enim Psal. 146. Dominus, & magna virtus eius, & sapientia eius non est finis.* Si sapientia non est finis, profectò nec essentia, non enim aliter magna est virtus eius, aliter magnus ipse. Sed eodem modo magnus Dominus, & magna virtus eius, eandem autem dicimus Dei virtutem, & Dei sapientiam, ergo si sapientia, quæ est virtus eius, non est finis: Deus ipse cuius est virtus, & sapientia, magnus est sine fine, & ideo infinitus. Hoc volens exprimere dixit Abrahamo: *Ego merces tua nimis.* Adeo nimis magna, vt ad finem attingi nunquam possit. Ecce ergo bonum nobis promissum, vt beati simus, Deus noster, cuius nomen admirabile, cuius diuinitas inuisibilis, cuius virtus sempiterna, cuius infinita est magnitudo, & beatitudo, ô bonum nostrum, & virtus, ô gaudium plenum, bene ergo Psalmus: *Adimplebis me lætitia cum vultu tuo.* Dei delectationes quidem sentio in creaturis. *Quia delectasti me Domine in factura tua, & in operibus manuum tuarum.* Attamen videntur omnes fines terre, quia finita sunt omnia, & idcirco nō implentia; sola facies tua plena est gratiarum, ac proinde *adimplebis me lætitia cum vultu tuo.* Ostende ergo nobis faciem tuā, & salui erimus, beati, contenti, pleni.

26. Intelleximus iam quidnam sit bonum beatificans, reliquum est videre quomodo habeatur, quæ duo etiam considerauimus dum de bono ipso ageremus in generali. Medium habendi Deum ostendit Dominus, dicens: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt; & Filii Dei vocabuntur.* Visione itaque habetur hoc bonum, non quacunq; sed in visu cordis, ideo dixit: *Beati mundo corde.* Sicut enim corde creditur ad iustitiam, ita corde videtur ad salutem æternam. Fidei enim suc-

cedit visio. At non fides nuda, sed quæ per dilectionem operatur. Ita non visio nuda, sed quæ per dilectionem operatur. Ita non visio nuda, sed quæ per dilectionem fruatur. Vt sicut fides est initium meriti, quod in operante charitate completur. Ita visio est initium præmij, quod in perficiente charitate suam habet consummationem, & plenitudinem.

Visio ista duo vobis innuit: Infinitatem, & facilitatem. Possessio Dei non est quasi externa, quomodo terrena ista possidemus, quæ vt corporalia sunt, corporaliter possidentur, & idcirco solum extrinsecè, quia terrena, vt corruptibilia corpora, nō se mutuo penetrant, sed loco, atque distantia, sicut modo, atq; substantia discreta sunt. Non sic spiritualia, & spiritus. Intrat enim quod videtur, in oculum videntis; si non potest in essentia sua, at in specie, ac similitudine sua, vt corporalia accedunt ad oculum exteriorem: sed oculū cordis qui spiritus est, obiecta spiritualia ingrediuntur per semetipsa. Deus autem spiritus est, & penetrabilior omni gladio accipiti, & omni subtilissimo spiritu, penetrat igitur per seipsum penetralia cordis nostri. Si enim certum est Christum per fidem habitare in cordibus nostris, ita certo certius est Deum habitare per clarā visionem in cordibus nostris, multoq; intimius, atque profundius. O quæ possessio? Hanc sequitur, sicut iam supra visum est, consolatio, atque satietas. Si enim dulce lumen, & delectabile oculis est videre solem hunc, quem & muscæ vident. *Quam magna est multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti quidem timentibus te,* sed tunc apertissime notam facies videntibus, & diligentibus te: Hæc verò consolatio habenda in Deo infinito nullis finibus concluditur. Sed qui Deum videbunt, perfecte saturabuntur. *Satiabor enim* (inquit) *cum apparuerit gloria tua. Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare Deum in nebu.* Moyses dignus non est habitus ingredi terram promissionis, que fuit igitur saltem illam videre, vidit, & gauisus est. At nostra visio, nostra erit possessio, ingrediemur terram possidendam,

& videbitur Deus Deorum in Sion, non ultra in monte Synai ubi terrebat, sed in Sion ubi consolabitur & abundanter, & superabundanter replebit in bonis desiderium nostrum.

Facilis præterea erit illa possessio, sicut nullus sensus à visu tam facile, sicut ille fruitur obiecto suo. Vnde etiam sine labore longissime se protendit, videlicet vsque ad cælos veritas eius, & claritas. Ne igitur putares in labore manuum, aut alio quouis modo enitendum ibi esse ad possidendum Deum, dixit. *Quoniam ipsi Deum videbunt.* In Paradiso etiam terrestri, ubi certè non erat laborandum: tamen illic positus erat homo, ut operaretur, & custodiret illum. At in cælesti, nullo etiam custodiendi studio abundantia perfuitur. Hic possessiones quoque nedum acquisitiones molestæ sunt, & operosæ. Ibi nil nisi consolatio, nisi quies. *Faciet,*

Gen. 1. 15.

Luc. 9. 14.

Matt. 8. 11.

(inquit) illos discumbere, & transiens ministrabit illis. *Discumbent ipsi cum Abraham, Isaac, & Jacob in regno caelorum:* sed nec, vel in discumbendo labor, nam ipse faciet illos discumbere, nec illis opus erit surgere postquam sederint, ut sibi ministrent; sed ipse, ut præsto sit omnibus, transiens, ministrabit illis. Itaque non minuentur omni bono, sed eximentur ab omni malo, & eo pacto saturabuntur, ut misericordiam consequantur, quæ eripit ab omni malo, & saluat à miseria, ut nedum non accedat ad eos malum, sed neq; illud timeant. Ut quod in hac vita pollicetur sapientia ex parte, ibi perfectè possideatur, videlicet, *abundantia perfructur, terrore malorum sublato.*

Prou. 1. 33.

28.

1. Iob. 3. 2.

Filiatio adhuc excellentius, atque euidentius declarat modum habendi, pro quo Ioannem audiamus. *Carissimi nunc filii Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus: scimus autem, quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.* In visione semper est similitudo videntis, & visi. Nam quod videtur in vidente per sui, vel suæ similitudinis præsentiam assimilatur sibi videntè, impressa remanente in vidente visi similitudine. Ideo dicit Ioannes: *Cum apparue-*

rit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Ut ergo declaretur huius similitudinis excellentiam, addit, quod *Filii Dei vocabuntur.* Nam filius portat imaginem patris. Ideo scriptura texere volens seriem generationis ab Adam vsq; ad Noë sic aggreditur. *Vixit Adam centum triginta annis, & genuit ad imaginem, & similitudinem suam, & vocauit nomen eius Seth.* Generat prius alios multos, ex quibus Cain occidit Abel, pro quo Abel dedit illi Deus semen aliud, nempe hunc Seth, & tamen tunc facta non est mentio imaginis, & similitudinis; quæ tunc fit, quando de futura progenie agitur à scriptura, vt notetur imago, & similitudo Dei impressa in Adam ad futuros omnes filios eius, atque in omne genus humanum protendenda. Vbi etiam aduerte quod scriptura non dicit Adam genuisse filium, aut alium quemquam; sed simpliciter dicit, genuit ad imaginem, & similitudinem suam; id solum imprimis notans, quod principalis intendebat, nempe similitudinem Dei in homines transfundendam, & quod eo quisque filius est, quo est ad imaginem, & similitudinem generantis. Ut itaq; declararetur qualis futura sit similitudo Dei in nobis quando videbimus eum sicuti est, secundum præsentem pollicitationem. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Subiunxit, quod *filii Dei vocabuntur,* filij autem ad patrem est secundum naturam similitudo, eiusdem enim naturæ sunt. Igitur qui *filii Dei vocabuntur,* erunt Diuinæ consortes naturæ, eandem in se naturam habentes, quam habet Deus, seu qua Deus est. Quis enim filius est, cui naturam propriam non det Pater? ea tamen ratione illam ei dat, qua filius eius est. Alius autem filius est per naturam, alius per gratiam adoptionis. Per naturam vnigenitus Dei filius est Christus, qui est in sinu Patris, qui siens natura eius est. Per gratiam nos filij Dei sumus, qui accepimus spiritum adoptionis, in quo clamamus *Abba, Pater:* ergo ex domo gratiæ, non debito natura, nos Diuinæ sumus consortes naturæ. Quod appositè indicauit Petrus, dicens: *Magna, & pretiosa nobis*

Gen. 1. 3.

Gen. 4. 8.

Gen. 4. 11.

29.

Iob. 1. 15.

Rom. 8. 15.

1. Pet. 1. 4.

pro-

promissa donauit, ut per hac diuina efficiamur confortes naturæ. Vide ad quantam celsitudinem is, qui frater noster vocari non confunditur, pedetentim nos erexit, nempe, quod filij Dei vocabuntur, electi sui. Quid est vocabuntur? Nondum apparuit, quid erimus, sed cum apparuerit ipse, & ipsi apparebimus cum ipso in gloria. Si enim similes ei erimus, cum gloriosius apparuerit ipse, declaratus filius Dei in virtute ex resurrectione mortuorum; tunc & electi vocabuntur filij Dei. O gloria! ô magnificientia! ô si nunc sciret homo magnitudinem, nobilitatem, hereditatem suam, numquid non ambularet digne Deo?

& illic lude, & age conceptiones tuas, & non in deliciis, & verbo superbo, & super his omnibus benedicito Deum, qui fecit te. & inebriantem te ab omnibus bonis suis. Heu! quid moraris homo, factus adolescentior filius, qui deuorauit substantiam suam cum meretricibus? An non deuorauit substantiam suam cum meretricibus qui perdidit bona cœlestia, & substantiam sperandarum rerum in concupiscentiæ corruptione? qui substantiam permanentem, propter accidentia caduca, fragilia, & corruptibilia posthabuit imprudentissime? Surge, surge, quia hora est iam de somno surgere. Hora surgendi non te trices, non te implices negotiis secularibus: dimitte, quæ in mundo sunt, nam hæc non tua sunt, nec ille domus tua est. Aduena es in terra, & peregrinus domum non manufactam, sed æternam habemus in cœlis, præcurre prior in domum tuam, cœlestia meditare, si quando terrena te trahunt, mundi que te capiunt curæ, præcurre in domum tuam, redi ad cœlestium contemplationem, & ne expectes uergeri: tu ipse prior, spontaneus, feruidus præcurre in domum tuam, ne tamquam paruulus in plateis in vanum otieris, aut etiam labores. Illic auocare, illic lude. Beati, qui habitant in domo sua, quæ eadem est domus Dei uiuentis.

Ad hanc tu euocaris, & auocaris excellentia suorum bonorum. Sic ad eam auocatus est adolescentior filius dicens intra se, Quanti mercenarij in domo Patris mei abundant panibus? O sempiterna, nimia, & eximia abundantia, cur ad te, à terrenis non auocas filios hominum, qui graui corde, & terrenis curis aggrauati, vix leuant oculos ad cœlum? An forte desunt ludus, & deliciæ in domo voluptatis? Illic lude cum eo, qui ludens in orbe terrarum, dicit. Et delicia mea cum filiis hominum: & rursus. Canabo cum illo, & ipse mecum. Iudicia Dei iucunda sunt, iustitiæ eius laticantes corda. Puerorum est ludere: ô quot sunt similes pueris ludentibus in foro? Hi sunt, qui in auiibus cœli ludent & argentum thesaurizant, & aurum, in quo confidunt homines, sed lusibus affueti illusi

1. Job. 3. 2.

2. Petr. 1. 5.

2. Petr. 1. 5.

Luc. 7. 14.

31. Eccli. 32. 15.

Luc. 15. 30.

Rom. 13. 11.

Luc. 15. 17.

Prou. 8. 31.

Apoc. 3. 20.

Bar. 3. 17.

Deut. 32.
37.

illusi inuenientur in nouissimo, quando dicitur: *Vbi sunt Diis eorum, in quibus habebant fiduciam*: Verè vana facta est spes eorum, quoniã confidunt in nihilo, qui vmbra apprehendunt, qui ventum sequuntur, qui ambulat semitas maris, vbi nihil solidum, nihil permanens, sed omnia fluida, fugientia, tumentia, turbulenta, iactata ac iactantia. Ergo adolescens præcurre in domum tuã, illic lude: delectare in Domino, & videbis, & afflues, & gaudio dilatabitur cor tuum, & os tuum, & ridebis in die nouissimo. In his age conceptiones tuas, multiplica conceptus tuos in timore Domini. Cogita, quæ Domini sunt, non quæ sunt mundi. In lege Domini sit voluptas tua, & meditatio cordis tui in conspectu eius semper, & in lege eius die, ac nocte: Hoc pacto non erunt conceptiones tuæ in delictis, & verbo superbo, vt eorum sunt, qui gloriantur cum malefecerint; & nedum exultant, verum etiam se exaltant in rebus pessimis.

33. **Ecc. 32. 16.** *Sed super his omnibus benedixit Deum, qui fecit te, & inebriantẽ te ab omnibus bonis suis*: semper sit laus Dei in ore tuo, hoc præcipuum tibi sit, vt magnificet anima tua Dominum super his omnibus; huc spectent omnia consilia, studia, opera tua; vt in te magnificetur Deus, qui fecit te, & inebriat te ab vbertate domus sue. Quod tu es, a Deo est, & quid habes, quod non accepisti: leuans manum tuam ad Deum possessore cœli, & terræ, qui tribuit tibi secundum cor tuum? Tu, & tua, & omnia Domini sunt, qui multiplicat super nos gratias suas, qui inebriat nos ab omnibus bonis suis; consolat, satiat, inebriat. O ebrietas, ô bonorum abundantia incomprehensibilis! Ideo filij Dei vocabuntur, vt hæredes sint non vltra secundum spem, sed iam secundum rem vitæ æternæ. Bonorum affluentia testis erit, quod sint filij Dei, neq; enim nisi filius hæres est vniuersorum. Ergo impij quoq; qui nunc detrectant, & calumbiantur, tunc clamabunt *Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum*, ecce quomodo computati sunt inter filios Dei. Nô enim tanta læticia fuit heri, & nudiustertius: imò vitam illorum

1. Cor. 4. 7.

astimabamus insanã, spinis obstitã, presuris obrutã, ac prorsus miseram. Sed heu! venit immutatio, & qui erant in cauda facti sunt in capite, & qui amplexabantur stercora, nunc in Domino gloriantur, dicentes: *Multi dicebant mihi Nô est salus illi in Deo eius. Tu autem Domine susceptor meus es. gloria mea, & exaltans caput meum.* Ecce quomodo cõputati sunt inter filios Dei. *Sic benedixit Deum inebriantem te ab omnibus bonis suis*; mensura plena conferta, & supereffluente.

Sap. 3. 3.

Quis igitur non obseruet legem Domini pro qua nobis tantæ factæ sunt promissiones? Quis non paupertatem appetat; vt cœli verè sit Dominus? Quis nõ mansuetudine cedat omnibus, & tunicã auferenti, dimittat & pallium, vt quidquid desiderabile est in terra, gloriose valeat in cœlis possidere? Quis læctu, plenum gaudium non acquirat? Quis non lugens ad infernum descendat, vt gaudens ascendat super omnes cœlos? Quis iustus non sit, nõ colat, non alat, non amet, nõ sitibundo affectu quærat iustitiam, vt iustitiam, vt iusta eius desideria compleantur? Quis nõ misericordiã exhibeat, vt misericordiam recipiat? Quis non miserum liberet a malo, vt misericorditer liberetur ipse a malis omnibus? Quis non se emundet ab omni iniquitate? Quis non oculum purget quasi speculum sine macula, vt dignus sit stare ante Filium hominis, speculator factus illius magnitudinis, & videns facie ad facie, vt in eandem imaginem transformetur? Quis non pacem sequatur cum omnibus hominibus, & cum his quoq; qui oderunt pacem, sit pacificus, vt pax Christi, qui exuperat omnem sensum, exaltet eum in die visitationis, vt filius Altissimi vocetur & excelsus præ regibus terræ? O bona celestia, aperite portas vestras, vt intueri possimus vsq; ad interiora velaminis, vbi præcursor pro nobis introiuit Iesus, vt præpararet nobis locum. Iam veni, Domine, veni, & libera nos: accipe nos ad te ipsum, vt conregnemus tecum viuentes in sæcula sæculorum, Amen.

CON-

34.
Exhort.
tio.

Ecc. 32. 16

vsal. 3. 3.

CONCIO SECVNDA.

ARGVMENTVM.

Christianus fidelis figuratus fuit in illo itinere Iacob, & in regressu ad patriam. Consolatur spe peregrinationem nostram. Facit nos in hac vita quasi beatos. In corpore concionis agitur de beatitudine, quod sit, & quomodo acquiratur.

certamē. In regno Dei finis laborū, diuitie, merces copiosa: sicut ergo Iacob concupit Deū ductorem suum, atq; tutorem, etiam votum emittens, ac dicens: *Si fuerit Deus mecum, & custodierit me in via per quam ambulo, reuersusq; fuero prospere ad domum Patris mei: erit mihi Dominus in Deum. cunctorumq; qua dederis mihi, decimas offeram tibi.* Ita & nos libenter Christo adhaereamus, qui bona excellentiora, atq; ampliora nobis repromittit. Quod ut studiosius, auidiusq; faciamus, nunc ipsius verba excipiamus, in quibus bonorum repromissionem intuemur.

Ideo enim, *videns turbas ascendit in montem.* Ideo sedit docturus, atq; ostenturus nobis bona, qua firmiter largietur. Ideo *accefferunt ad eum discipuli eius*, suo exemplo inuitantes nos, ac si dicerent. Venite, ascendamus ad montem Domini, & docebit nos vias suas. Cuius doctrinam, ut clarius intelligamus, in duas considerationes distinguimus illam quarum prima continet regnū Dei: secunda continet vias rectas, quali gradus scale per quos ascenditur ad ipsum regem Dei.

Prima consideratio habet duo puncta, in quorum vno continetur quid sit realiter regnum Dei, quod nobis repromittitur. In altero, quid nobis emolumenti prouenit ex ipso regno Dei. Quid sit regnū Dei, nobis aperitur per nomina, quibus Dominus Iesus illud appellauit: Tria verò nomina illi tribuit. Videlicet *regnum caelorum, terram, & Deum*: dicit enim, *Ipso- rum est regnum caelorum. Possidebunt terram, & ipsi videbunt Deum.* Regnum caelorum vocat, ut sciamus ipsum esse bonum maximum, nam regnum bona magna continet. Regnum autem caelorum excellentius illa continet, eaq; incorruptibilia, nempe thesaurum non deficientem in caelis, quo fur non appropriat, neq; tinea demolitur. *Terram* vocat, tum ut sciamus bona vniuersa, qua habentur in terra, ibi contineri, eaq; modo excellentiori quam in terra, ut ne putes bonis istis priuari si Christo obtemperes: sed ea te verè possessurum, non ut homo priuatus, sed ut Rex, qui neminem timeat, neq; in terra, vbi deficiunt

F sedis

QUOD in laudibus sapientiae scriptum est a Salomone in libro Sapientiae de Iacob Patriarcha; hoc altius implet Christus, & docet de omnibus electis suis. Salomonis verba sunt haec: *Hae (nempe sapientia) iustum deduxit per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam Sanctorum, honestauit illum in laboribus, & compleuit labores illius. In fraude circumuentium affuit illi, & honestum fecit illum, custodiuit illum ab inimicis, & certamen forte dedit illi, ut vinceret.* Quae in Iacob completa sunt; nam in vijs suae peregrinationis Deus ductor eius fuit, qui etiam ostendit illi scalam à terris ad caelum eleuatam, cui innixus erat Dominus, quae figura est regni Dei: & intellexit tibi esse domum Dei, quae nomine Sanctorum designatur: honestauit, id est, ditauit illum in laborib⁹ quos sustinuit in seruitute Laban auunculi sui; à cuius fraudibus illum protexit; magis honestum, id est, ditiozem faciendo: custodiuitque ab inimicis suis, non permittens illum offendi à Laban, à Esau, & à Chanaanais, & Amorrhais. Sed haec excellentius praestat Dominus noster omnibus, qui volunt illius doctrinam obseruare. Nam per vias rectas ducit illos ad Regnum Dei, non in figura; sed in veritate. Ecce vias rectas: *Beati pauperes spiritu, Beati mites, Beati qui lugent, qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, misericordes, mundi pacifici, patientes:* Ecce regnū Dei. *Ipso est regnū caelorum, possidebunt, consolabuntur, saturabuntur, &c.* In vijs rectis labor, sustinētia,

Tom. I. Belliniani,

Sap. 10. 10.

Gen. 28. 12.

Gen. 31. 9.

Gen. 31. 2. 4.

Gen. 33. 8.

Gen. 28. 28

Isa. 2. 3.

4.

Matt. 6. 20

sed in cœlis vbi incorruptibilia sunt omnia, & verè æterna. Tum, vt intelligamus non partita sic esse bona illa, vt pars hunc, pars illum contingat, sed verè quisq; erit hæres vniuersorum. Ideò dicit: *Possidebunt terram*, non partem, aut regionem quãdam, sed absolutè *terram*, atq; omnes fines terræ. Hoc enim pacto terra possidetur in regno cœlorum, vbi etiam nullus est labor in ea colenda. *Deum* vocat, qui est altissimus creator omnium, vt intelligamus non fructus tantum nos posseduros, sed arborem ac ligna ipsa edentia fructus. Deus est enim bonorum omnium author, quem habentes bonorum omnium abundantia petruemur. Hæc enim etiam alia est ratio, quam obrem dicatur terra, quia terram possidentes, quæ in ea nascuntur, bonorum omnium erimus possessores. Præterea, & *Deum* vocat, vt certi simus nedum bonorum, quæ à Deo procedent, quæ cum creata sūt, finita sunt, atq; limitata, nos futuros dominos, sed ipsius boni infiniti, quod est Deus ipse, compotes tunc nos esse futuros, verè intrantes in gaudium Domini nostri, & gaudiū ipsum, quo ipse beatus est, plenū nobis cœcedendum esse. Heu quantum bonum!

8. Secundum punctum proponit, quod ex eo bono in nos effluat commodi, atq; utilitatis; nam in terra sunt bona multa, ex quibus homo nihil recipit emolumentis, sicut de illo manifestum est; de quo sic ait *Ecclesi. 6.2.* Salomon: *Vir, cui dedit Deus diuitias, & substantiam, & honorem, & nihil deest anima sua ex omnibus, qua desiderat, nec tribus ei potestatem Deus, vt comedat ex eo.* Regula enim certa est eiusdem sapientissimi *Ecclesi. 6.9.* Salomonis. *Qui amat diuitias, fructū non capiet ex eis.* At non ita bona cœlestia fructum enim afferunt, sicut scribitur à Iohann per singulos menses, id est semper: dedit autē per singulos menses, quasi varientur secundum anni varietates ad designandum, quod numquam fastidiūt, sed placent iugiter, quasi noui, recentisque. Qui verò hi sint fructus, & quæ commoda, declarat Dominus dicens. *Consolabuntur, saturabuntur, misericordiam consequentur, Filij Dei vocabuntur.* Primum

ergò consolationem afferent, vt notetur imprimis mentis beatitudo: nam consolatio mentis est. Bona ergò illa non afflictionem spiritus, non laborem, non fastidium, non tædium, non timorem generabunt; sed gaudium, & consolatione. *Quia* (inquit) *ecce ego creo Ierusalem exultationem, & populum eius gaudium.* Et Petrus: *Custodimini per fidem in salutem paratam reuelari in tempore nouissimo, in quo exultabitis; modicum nunc si oportet contristari, & infra: Credentes exultabitis latitia inenarrabili, & glorificata.* Dum autem Petrus vocat letitiam illam inenarrabilem, notat magnitudinem illius, quæ completè satiabit. Vnde & Sapiens de sapientia ait: *Iucunditatem, & exultationem thesaurizabit super illum, nempè timentem Deum.* Ita ergo *consolabuntur & saturabuntur*, verum & procul erunt ab omni miseria, & nihil eis nocebit. Hoc est enim quod ait, *Misericordiam consequentur*, id est, à miseria liberabuntur. Hinc Psalmista docet quod vltionem sument de inimicis, à quibus ipsi non ultra à quoquam offendi poterunt. *Exultabunt* (inquit) *sancti in gloria, latrabuntur in cubiculis suis: Exultationes Dei in gutture eorum, & gladij accipietes in manibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus.* Quid est latari in cubiculis suis, nisi cum quiete, amoto omni incommodo, frui gloria perenni? quid est habere gladios in manibus ad faciendam vindictam in nationibus, nisi nihil vltius à nocentibus formidare? Ita quod & ingredientibus, & egredientibus pascantur confidenter; nec intra, nec extra vel minimum detrimentum sustinentes, neque vel suspicantes.

8. Demum *Filij Dei vocabuntur.* Magnum bonum filiatio Dei. Primum, quia filius Dei diuinae conforis est naturæ; quæ est merces magna nimis. Secundò, quia Pater diligit filium, & ideo hic est filius dilectus. Si diligit à se facta, cur non magis genitum, suæ naturæ confortem? vbi aduerte, quod Abraham plures filios habuit: sed de Isaac dixit illi Deus. *Tolle filium tuum quem diligis Isaac. Non peperisti filio tuo vnigenito propter me:* Amor singularis facit

Ecclesi. 6.2.

Ecclesi. 6.9.

Apoc. 2.2.

Isa. 65.18.

1. Pet. 1. 5.

Ecclesi. 15. 6.

Psalm. 149. 1.

8.

Iob. 3. 19.

Gen. 22. 2.

Gen. 22. 16.

facit vnigenitum, sic amor Dei facit vnigenitos, diligit populos: omnes sancti in manibus eius sunt, sic dixit Moyses benedicens tribubus Israēl. Quos diligit tenet in manibus. Hic quidem, vt non offendatur. Vnde Sapientia. *Iustorum anime in manu Dei sunt, & nō tanger illos tormētum mortis.* In cœlis verò, vt contineat in æternum apud se. Filius n. manet in domo in æternum. Tertio, quia si Filius, & hæres vniuersorum, propter quem fecit, & secula, & constituit eum super omnia bona sua. Vides in nomine Filij explicatam dicta bona? Quarto, quia & nobilissimus, & gloriosissimus: tunc enim apparebit quid erim? Ideo dicitur, *Filij Dei vocabuntur*, id est manifesti erunt. Quinto adde quod erunt in conspectu Dei semper, nam *Deum videbunt*, ò quanta bona his verbis exprimuntur! ò si gustaremus! Tunc videbis, *Grassines, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum. Quando conuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentiū venerit tibi, inundatio camelorum* (videlicet portantium munera, & diuitias) *operiet te: dromedarii Madian, & Ephra* (loca plena diuitijs) *Omnes de Saba venient, aurum, & thus deferentes.* Vides bonorum amplitudinem legitime? quid ergo deerit vbi erunt bona ineffabilia? non clausa erunt in arcis, sed videbis, & afflues tot, ac tantis, vt mireris. Dilatabitur cor tuum, vt maxime lætetur. Ne dum dilatatum erit os tuum, sed & cor tuum, ò lætitia magna sic superabundans, vt sit etiam super capita eorum!

SECUNDA PARS.

Nunc restat videre vias rectas, quibus peruenitur ad regnum Dei. Hæ sunt de quibus. *Beati pauperes spiritu Beati mites Beati qui lugēt Beati qui esuriunt, &c.* Non sumus creati in cœlo, sed in terra: vt sumus in cœlo, illuc ascendere oportet. Primus quidem homo, neq; ipse creatus fuit in Paradiso; sed neq; ipse per se ingressus est in illum, dicit enim Scriptura. *Plantauerat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio, in quo posuit hominem, quem formauerat.* Possit ergo Deus hominem in paradiso adueniendum,

quod sine labore, æternam quoque voluptatem consequi potuisset. At nunc non portat Deus, sed deducit per vias rectas, vt ipsi homini ambulandum sit, ductu tamen diuino, quasi & ipse nobiscum ascēdat. Vnde vbi supra Moyses. *Qui appropinquat pedibus eius, accipiet de doctrina eius.* Appropinquare pedib⁹ notat magistrum in cathedra eminenti sedentem, vt qui accedunt, vt audiant, sicut accesserunt discipuli ad Iesum sedentem, appropinquēt pedibus eius. Verum hi quoq; appropinquant pedibus eius, qui illum præcedentem sequuntur. Ita enim Dominus Iesus vias rectas per quas nos ducit, prius factò ostendit, ambulans per illas.

Istæ sunt viæ rectæ, quia verè in finem vltimum dirigunt: nam deuium, & obliquum est quidquid alio nos ducit. Harum viarum quatuor per opposita videntur incedere, videlicet tres primæ, & vltima. Prima per paupertatem ducit ad regnum. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Secunda per mansuetudinem ad possessionem terræ. *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terrā.* Tertia per luctum ad consolationem. *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Octaua per patientiam ad regnum. *Beati, qui persecutionem patiuntur, propter iustitiam, quoniam ipsorum est Regnum cœlorum.* Ratio est, quia opposita harum quatuor viarum curuāt animum nostrum ad creaturam, atq; ita tollunt rectitudinem erga finem, & ideo impediunt illius acquisitionem, & affectationem. Nam diuitiæ facile insecunt animum ad amorem sui. Ideò, qui audiuit à Domino: *Vade & vende omnia, quæ habes, & veni, sequere* Mat 19. 22. me: abiit tristis, erat enim habens multas possessiones. Quæ obliquitas tollitur per paupertatem. Durities animi prouenit: semper ex adhesionem cordis ad creaturas. Cur enim resistit ille bona auferenti nisi quia inordinate adhæret ijs, quæ auferuntur: cur resistit potestati, nisi quia sibi ipsi adhæret, vnde alijs subdi recusat; Hinc Iacobus. *Vnde bella, & lites: vobis? nonne hinc? ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris* Militare in

Sap. 3. 1.

Ioan. 3. 35.

Isa. 60. 6.

1. Reg. 2. 1.

Isa. 51. 11.

Deut. 33. 2.

10.

11.

Iac. 4. 1.

membra est ex appetitu resistere auferenti. Hanc resistantiam, & duritiam tollit mititas, & mansuetudo.

Delectatio sensualis est eorum, qui ducunt in bonis dies suos, & gaudent ad sonitum tympani, edentes, & bibentes, & voluuntur sicut in cardine in cubilibus, & impudicitijs. Hi, quod declinant à via recta, & ambulent in circuitu vsq; dum cadant, per se testatissimum est, ideo ad lutum vocantur, ad cinerem, & cilicium;

Ioc. 2. 16.
12.

& dicitur illis. *Egredatur sp. n. sus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo. Inter vestigulum & altare plorabunt Sacerdotes ministri Domini, dicentes Parce Domine, parce populo tuo. Cui populo prius dixerat. Convertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & plāctu, & scindite corda vestra.* En quomodo per fletum convertimur ad Dominum in directione cordis, à quo recedit, qui diligit hoc seculum. Persecutionem deniq; pati multum repugnare videtur felicitàti, & audimus tamen. *Beati qui persecutionem*

13.

Ecc. 15. 3.

patiuntur propter iustitiam Sed hoc supponit rectitudinem iustitiæ, à qua persecutor cogit inflectere, sed *qui continens est iustitia, firmabitur, & non flectetur.* Ideo

Ecl. 2. 1.

hortatur Sapiens. *Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia, & timore, & prepara animam tuam ad tentationem. Coniungere Deo & sustine, ut crescat in nouissimo vita tua. Crede Deo, & recuperabit te; & dirige viam tuam, & spera in illum: serua timorem illius, & in illo veterasce. Metuentes Dominum, sustinere misericordiam eius, & non despectus ab illo ne cadaris.* Ecce quomodo Sapiens hortatur ad sustinendum propter iustitiam dirigendo in Deum viam suam, seruando timorem eius vsq; ad canos. Quo contra infra ait. *Va-*

Ecc. 2. 16.

bus, qui perdidit iustitiam, & dereliquerunt vias rectas, & diuerterunt in vias prauas. Ecce quomodo rectæ sunt hæc quatuor viæ, quæ opposita felicitàti videntur proponere, ac suadere: nam quæ eum felicitàte conuenire videntur, hæc ab illa nos magis elongant, in seipsis tenentia cor nostrum, ne ad veram tendat studiose. At propterea, quæ tollunt impe-

diencia, recta ad ipsam nos dirigunt beatitudinem.

Aliæ quatuor beatitudines aperte consonantia proponunt; consonum enim est, vt qui elurrit, & litit iustitiam, fatietur illas quoniã desiderium suum iustis dabitur. Consonum est, vt qui diligit, & facit misericordiam, inueniat illã. *Quia quæ mensura mensi fueritis, remetietur & vobis.* Consonum est, vt qui cor habet mundum, Deum videat, quia *Sapientia, qua cor purificatur, est candor lucis æternæ,* & de illa scriptum est. *Viri veraces inueniuntur in illa, & successum habebunt vsq; ad inspectionem Dei.* Veritas enim est cordis munditia. Vnde Christus rogat Patrem pro discipulis. *Sanctifica eos in veritate; sanctificare autem est mundum facere.* Consonum est deniq; vt pacifici filij Dei sint, & nomenclentur. *Quoniam Deus non est Deus dissensionis, sed pacis,* adeo quod voluerit Filium suum vnigenitum mittere in terras ad dirigendos pedes nostros in viam pacis, quinimmo & iussit illi, vt per suum sanguinem inimicitias tolleret, pace atq; concordia omnia conciliaret. Hinc Paulus. In ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ei, siue quæ in terris, siue quæ in cælis sunt. Cum igitur Filius Dei sit pax nostra, qui etiam fecit vtraque vnum, & venerit pacem mittere in terram, adeo vt etiam sint sua, verba Prophetæ. *Cum iis qui oderunt pacem, eram pacificus: cum loquebar illis impugnabant me gratis* Recte qui pacifici sunt, filij Dei vocantur.

Istæ sunt viæ rectæ quibus deducimur ad Regnum Dei, nam ab impediens viam nostram auocāt animum nostrum, & per semitam rectam nos dirigunt ad terram viuentium, nobis à Deo promissam. Per quas ambulantes lætemur, & exultemus, & ita in domum Domini lætantes ibimus. Neq; enim luctus de quo dictum est. *Beati qui lugēt,* veram aut tollit, aut imminuit lætitiã. Si enim iubemur gaudere, & exultare cum male dixerint nobis homines, & persecuti nos fuerint, & dixerint omne malum aduersum nos,

men-

13.

Prou. 10. 11.

Luc. 6. 38.

Sap. 7. 26.

Ecc. 15. 8.

Ioan. 17. 17.

1. Cor. 14.

33.

Luc. 6. 27.

Eph. 2. 14.

Ps. 119. 6.

14.

mentientes propter Christum, quomodo
 luctus, qui fit propter cœlestis patriæ de-
 siderium, aut quoquo modo secundum
 iusticiam, & legē Dei, gaudium nostrum
 tollat a nobis? Duo sunt quę nobis simul
 adherent, afflictio siue compunctionis
 nostrę siue persecutionis alienę, & beate
 spei expectatio; hoc vngit, illud pungit.
 Sed vtrū horum vehementi⁹ afficere po-
 test, & debet? Num momentaneum, aut æ-
 ternum? num leue aut graue? num parua
 subtractio alicui⁹ creaturę, an condona-
 tio creatoris? Heuleur non leuam⁹ capita
 nostra appropinquantem redemptionem
 nostrā? Ergo audi consilium, & percipe di-
 sciplinam, ut sis sapiens in nouissimū. Quod
 monet Salomon. Nam, multa cogitationes
 in corde viri, voluntas autē Domini perma-
 nebit. Dicit, ac docet idem Sapiens. Quot
 quaso cogitationes versantur in cordib⁹
 nostris? secundum multitudinem rerum,
 ac negotiorum, ita exuperant consilia ha-
 bitantium super terram. Traditus enim
 mund⁹ est disputationi, altercationi, oc-
 cupationi, appetitioni, vnde inconstans
 est homo in omnibus vijs suis dum fugi-
 entia sequitur, dum labentia tenet, dum
 mendacia credit, dum fallētia amat. Quo-
 niam cogitationes hominum vana sunt, sed
 quę decreuit Deus imobilia sunt, ac verē
 permanentia. Nam voluntas Domini per-
 manebit in æternum. Qui ergo in his no-
 uissimis Sapiens fuerit, quę noua ac no-
 uissima semper erunt, numquam vetera,
 numquam senescentia, numquam anti-
 quata, aut deficientia, hic verē Sapiens
 reputandus erit. Hęc sunt, quę nos do-
 cuit Saluator. Ergo illius audi consilium,
 & suscipe disciplinam, ut sis sapiens in no-
 uissimis tuis. Quod nobis concedat, qui
 bona cuncta concedit. Amen.

M O R A L E.

TAM clara doctrina Domini Iesu, tam
 præstant, tam necessaria, heu mirum
 est, quin miserum, ac miserrimum magis,
 quod orbem propē vniuersum lateat, vt
 certe, quę de Sapiētia abscondita in Scri-
 pturis quasi cum admiratione narrantur,

huc faciant propriissime. Sapiētia vbi in-
 uenitur? & quus est locus intelligentiæ? Ne-
 scit homo pretium eius, nec inuenitur in ter-
 ra suauiter viuentium. Abyssus dicit. Non
 est in me, & mare loquitur. Non est mecum.
 Abscondita est ab oculis omnium viuentium.
 Volucres quoq; cœli latet. Perditio & mors
 dixerunt. Auribus nostris audiuimus famā
 eius Duo de illa ignorātur, quantum va-
 leat, & vbi existat. Ignorātia v. ista, ibi est,
 vbi natura tantum viget, vbi aliud nō est,
 q̄ homo, vt a natura constituit⁹, & qui vitā
 illā ducit, vt viuat, & in ei⁹ suauitate de-
 lectetur. Ideoneque in mari est, neque in
 terra, neque in aere, nam & volucres cœli
 latet, neq; in inferno. Res est supra naturā.
 Ergo non in natura reperitur. Sint diuites
 valde homines, sint principes dominatē
 quoq; super bestias, at non ideo cum illis
 est sapiētia. Audi. Vbi sunt principes gen-
 tium, & qui dominātur super bestias, qui in
 auius cœli ludunt, qui argentum thesau-
 rizāt? exterminati sunt: sint iuuenes cum
 sensuum pspicacitate, non præterea tñ sa-
 pientes sunt. Audi: iuuenes vident lumē,
 viam autē disciplina ignorauerūt. Sint præ-
 diti sapiētia, quę de terra est, in secreto-
 rum naturalium inuestigatione; in huma-
 nis negotijs peritia, & experientia nō ad-
 est illis propter hoc sapiētia vera. Audi.
 Nō est audita in terra Chanaan (id est mer-
 catorum) neq; visa est in Themā (vbi erant
 Philosophi) Filij quoq; Agar, qui exquisi-
 runt prudentiā, quę de terra est, negotiato-
 res. Merrha & Theman, & fabulatores, &
 exquisitores prudentiæ, & intelligentiæ, viā
 autē sapiētia nescierunt. Sint homines for-
 tes in bello, statua magna, in ijs quoq; nō
 inuenitur sapiētia. Audi, fuerunt gigantes
 nominati illi qui ab initio fuerunt statua
 magna, scientes bellum. Neq; viam discipli-
 na inuenerunt. Et quoniam non habuerunt
 sapiētiā interierunt propter suā insipien-
 tiam. Sapiētia ista non a natura datur, nō
 naturam sequitur, excellentiorem pergit
 viam. Num natura in paupertate ponit re-
 gnum? in mansuetudine potestātē? in lu-
 ctu consolatiōē? in fame satietatem? re-
 gnum, & gloriā in tribulatione, & per-
 sequitione? has infirmitates abhorret na-
 tura,

Job. 28. 21.

Baruch. 3. 16.

Baruch. 3. 20.

Baruch. 3. 22.

Baruch. 4. 26.

cura, has miseriae fugit, has passiones detestatur; nihil in illis, nisi malum intuetur nihil appetibile, nihil delectabile, sed rem plenam dumtaxat incommodorum; tantum abest, ut in his veram constituat felicitatem. At veritas, at sapientia, quae de caelo est, clamat. *Beati pauperes spiritu. Beati mites, Beati qui lugent. Beati qui esuriunt, & sitiunt, Beati, qui persecutionem patiuntur* Propterea, qui de terra sunt, qui terrena sapiunt, qui carnem fouent, qui amat animam suam, non capiunt verbum istud. Qui diligunt hoc seculum, cogitant, quae sunt mundi, non quae Dei sunt. Quod natura non dat, longe id ipsum arceat a nobis iniquitas. Iob offendit sapientiam in natura non inueniri. Baruch Propheta testatur; ab ijs illam a longe stare, qui diligunt iniquitatem. seipso amates, & voluptatum sectatores. Duo ergo sunt, quae nos sapientia vacuos faciunt, negligentia in quaerendo illam, diligentia in fugiendo. Studium atque virtutem postulat sapientia. *Dixit* (inquit Propheta) *ubi sit prudentia; ubi sit virtus, ubi sit intellectus.* Dilecte sapientiam, qui habitatis terram, alioqui peribitis in insipientia vestra. At *beati, qui scrutantur testimonia Dei, in toto corde exquirunt eum.* Quod natura non praebet, praebet disciplina, studium adipsatur, illud consequatur diligentia, ardeatque voluntas, ac virtus. Vbi lex Domini est, ibi vera est sapientia; nam per sapientiam legum conditores iusta decernunt. Hinc Moyses. *Hac est vestra sapientia, & intellectus coram populo ut audientes veniant ad praecipua haec dicat. En populus sapiens, & intelligens.* Quoniam ergo *beatus est homo, qui inuenit sapientiam;* propterea *Beati, qui scrutantur testimonia eius* Primo aspectu non arridet quod dicitur. *Beati pauperes. Beati qui lugent.* Quoniam sensus, primus est obuius, caro prima sentit. Homo videt ea, quae parent. Ingrederet benedicite Domini, cur foris stas? Ingrederet in sanctuarium in conspectu Domini, ubi est, qui in veritate iudicat, non secundum visionem oculorum neque secundum auditum aurium. Scruta te testimonia, respice in mandatis Domini, & scietis, quae vere sapiens dixerit. Ni-

hil dulcius, quam respicere in mandatis Domini, si horridus aspectus, si aridus cortex, si prima dura sunt, & acerba; fructus erit dulcis, sapida pars interior, gloriosa, & plena felicitatis erunt nouissima. Esto, paupertas terreat prima facie, & sit amara quasi absinthium, decortica ipsum, nam in solo cortice est amaritudo, & senties, & intelliges te experientia docente, quod panis absconditus est suauior, quam spiritus sapientiae est super mel dulcis, quam iudicia Domini, quae sunt praecipua eius, desiderabilia sunt super aurum, & lapidem pretiosum, & dulciora super mel, & fauum. Et verè pauperes euangelizantur, id est, annuntiatum illis gaudium magnum, optimum nuntium, o Deus ubi inuenitur sapientia? Nescit homo pretium eius. Quis quaerat quod non nouit? quis laborat pro re, quae non aestimatur non pendetur non curatur? Absit ergo negligentia & culpa, ut sapientia non absit.

Hac est enim causa, quamobrem *scultorum infinitus est numerus*, insipientium innumerabilis multitudo, pereuntium vniuersalis generatio. Pascunt porcos, reficiunt sentes, carnem nutriunt, in desiderijs saecularibus volutantur. Videas vitro citroque homines concurrere, terrenis negotijs implicari, suspensos ad gradum dignitatum; & per gradus ascendere etiam ad altare Domini. Clamiter sapientia, ut ad se veniant, sed surdos non facit audire, perstrepat mundus, a voce pereuntium repletur auris, ut non audiat vocem Domini, sapientiae clamorem, sermones veritatis. Tonat mundus, sed vox veritatis est sicut sibilus aurae tenuis; si non interius audias, non senties, non intelliges, non perspicias, quae sunt spiritus Dei. En ratio cur abscondita est sapientia, cur est verè Deus absconditus, cur manna absconditum; quia non auscultamus veritatem dicentem. *Si quis scilicet sapientiam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis illi: tunc intelliges timorem Domini & scientiam Dei inuenies: quia Dominus dat sapientiam, & ex ore suo prudentia, & scientia.* Quia non attendimus concentum illum caeli. *Beati qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum.*

16.
Baruch 3.
14.
Ps. 118. 2.
Sap. 8. 15.
Dent. 4. 6.
Prou. 3. 13.
1. Reg. 17. 7.
Isa. 11. 3.
Eccl. 23.
37.

Ps. 118. 11.

Mat. 23.

17.

Eccl. 11.

Prou. 24.

Ps. 118. 11.

An

An putas casu illa inueniri, quæ te beatum faciunt? studio opus est. An nescis, quia tu super omnes es, pedibus tuis subiecta sunt omnia? infra te positus est mundus totus? cur ita? vt noueris, quod qui in huiusmodi te beatum dicunt, ipse te decipiunt. Heu! & vos insipientes in populo, hoc idem vobis persuadete fallentes vosmetipsos, cur ita, inquam? vt his inferioribus subleuatus e-leues te etiam super te, ascendens in montem Domini, vt videas voluptatem eius, & fruaris bonis illius. Cur ita rursus? Vt quæ retro sunt obliuiscens, ad ea, quæ sunt priora extendas teipsum ad destinatum proficiens brauium supernæ uocationis Dei in Christo Iesu; si non tu ipse in te beatus es, quomodo, quæ infra te sunt, id tibi poterunt condonare? Quæ in se beata non sunt, alios beabunt? Dic tu: Quæ maledicta sunt, benedicent mihi? Quæ spinosa sunt, delectabunt? Quæ meo indigent labore, vt ministrent mihi, sine labore meo, otiosum, faciem facient? Deus solus est supra nos, qui fecit nos; ipse beatus est, & solus potens beatificare hominem, qui ideo factus est ad imaginem eius, qui fecit illum, vt qui similis est illi, is solus beatus sit, illi agglutinatus, illi configuratus, ad illum transformatus. At quomodo ascendes ad Deum, nisi, quæ inferiora sunt, derelinquas? At quomodo scandim⁹ superiora, vbi est Deus, qui habitat in cælis? Moyses quando in montem ad Deum ascendit; legem accepit de manu Domini, vt intelligamus per legem disponi ascensiones istas. Ergo qui scrutatur legem Dei, Deum exquirat; qui legem querit, Deum inuenit. Ergo beati, qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirent eum. Bonum hoc magnum est, non leuiter curandum, sed toto corde exquirendum est.

18 Sed heu! illa fugiunt homines, quæ debent desiderare, timent primum, & nesciunt quod super illos irruet nix. Timent vbi non est timor, & vbi timendum esset timere nesciunt, timent paupertatem, fugiunt dolores, & penuriam, & esuriam, & aduersitates, & non timent Deum, qui potest perdere in gehennam: hunc timere, vt

sanctus sit timor uester, vt utilis, vt salubris, quo solo potestis esse beati. Quapropter, beatus vir, qui timet Dominum, in mandatis eius uoles nimis. Venia uideretur danda, si non experimento cognoscereut homines, quod mundus totus politus est in maligno, repletus miseriis, quod qui illi adherent miseros facit, & miserabiles, tantum abest, vt felices faciat. Palpate, & videte. Gustate, & videte, iam notum est omnibus, q̄ vani sunt omnes, qui diligunt vanitatem, & q̄ terra inanis est, & vacua, & omnia vanitas, & quod sola veritas vera confert bona. Cur ergo non separamini à tabernaculis impiorum? cur non clamatis ad Deum in amara afflictione, qua vos premit Ægyptus illa, crudelis ille Pharao? Noëmi cum familia sua facta fame in terra inde recessit. At verò audiens, quod respexisset Dominus populum suum, & dedisset eis escas, surrexit, vt in patriam pergeret: famem experta, abundantiam audiens, iter aggreditur: illud sensit, hoc audiuit. Sentitne tu famem hanc, quam homines patiuntur, vt canes desiderantes felicitatem? sentis profecto, quia nemo est sua sorte contentus. Audis tamen sapientiam dicentem, & clamantem. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Cur non credis, & studes redire in patriam, vbi respicit Dominus populum suum? De sapientia audisti. *Perditio, & mors dixerunt Auribus nostris audiimus famam eius.* Positi in angustiis, in laboribus, in calamitatibus audiimus famam sapientia, rumor peruenit ad aures nostras, quod *Beati sunt pauperes spiritu, mites, fletus, esuriens, & sitientes.* Imitemur Noëmi, quæ audiens, quod Dominus respexisset populum suum, venit in Bethlechem patriam suam. Si sola fides non sufficit, quæ rerum est non apparentium, adiuuet experientia, fides bonorum non apparentium, & experientia malorum opprimentium, atq; vexantium stimulent pigritiam, & fidei fidem faciat experientia; nam qui prædicat quæ non parent, prædixit, & quæ iam pateris. Vtrinque verax. Populus bonum liberationis in se sentiens; Ægypti vidit plagas. Experientia ista fidem faciebat verbis Domini

Ps. 117. 7.

Ruth. 1. 1.

19

Iob 13. 21.

Heb. 11. 1.

Domini promittentis terram lacte, & melle manantem, & plagas Ægypti, aliasque maiores comminantem. Bona terræ comedentes, non timuerunt minas. Quid ergo tradidit illos Deus in captiuitatem? Num ergo, non credent experti, quod Dominus loquitur? *Quid est Israel, quod in terra inimicorum es? inuenerasti in terra aliena, co-*

Bar. 3. 10.

*inquinatus es cum mortuis, deputatus es cum descendenti-
bus in infernum? Mala, quæ patris in captiuitate, in qua tandiu miserè viuis, vt in eam sis inueteratus, ibi tactu mortuorum coinquinatus, quàm magis mortuis factus similis, & iis, qui in infernum descendunt. Mala hæc (inquam) vnde tibi: recordare, quod hæc tibi intentabantur a Deo, si legem eius transgrediens illum dereliquisses, & audi. Dereliquisti fontem sapientia; nam si in via Dei ambulasses, habitasses utique in pace sempiterna. Sic dicitur nobis. Vnde vobis tot aduersa? vnde bella? vnde fames? vnde æ-*

Bar. 3. 11.

*gri-
tudinēs? vnde tantorum malorum illu-
uies? Dereliquisti fontem sapientia, aures obruisti ad doctrinam, quæ te viam Domini docebat, quam si perambulasses habitasses in pace sempiterna, nunc quietus, & in futuro beatus.*

FERIA TERTIA, DOMINICÆ PRIMÆ.

ARGVMENTVM.

Vos estis sal terræ. Matth. 5. Apostoli sunt sal & lux, quibus nominibus datur auctoritas & scientia. De firmitate Ecclesie Romana. Quæ sint munia Predicatorum.

SAPIENS post multa sapientia data documenta arbitratus est, operæpretium esse, viros quoque qui in eadem sapientia claros, atque illustres se præbuerunt, laudibus extollere, tum vt etiam hæc ratione sapien-

tiam ipsam amplius commendaret, quæ ita conspicuos redderet homines de luto creatos, mortales, & in puluerem reuerfuros; tum etiam, vt ad eam exoptandam, quæ nobis adeo perspicua esset, vehementius excitaret; tum quoque, vt eunetis patefaceret, obuiam illam esse vnicuique, qui eius desiderio teneatur; vt non sit necesse multum in ea adipiscenda laborare; quando homines similes nobis mortales tantum profecerint in illa, vt meritò ab omnibus suscipiendi sint, atque laudibus prosequendi. Propterea illorum aggrediens commendationem his verbis exorditur.

Laudemus viros gloriosos, & patres nostros in generatione sua Multam gloriam fecit Dominus magnificentia sua à saculo. Dominantes in potestatibus suis. Homines magni virtute, & prudentia sua præditi. Itidem & saluator fecit, nouam promulgaturus legem, quæ singularis sapientia est, cuius quidem promulgationis initium, Domi-

Ecc. 4. 11.

*no ipso docente, atque prædicante, elucere-
ret. Legis huius initium cepit enarrari per Dominum, per eos postea confirman-*

Hebr. 1. 1.

dam, qui Spiritu sancto missò de cælo ministri fuerunt sermonis, illum Spiritu labiorum suorum vbique portantes, Domi-

Mati. 16.

no cooperante, & sermonem confirmante frequentibus signis. Idcirco sapientissimè ipse summus Legislator laudans hos à se legitimos constitutos doctores, authori-

20.

tatem illis conciliat, instruitque eosdem simul quam ratione cælestem hanc legem, atque doctrinam euangelizare debeant, dicens illis. Vos estis sal terræ. Vos estis lux mundi. Non potest ciuitas abscondi supra montem posita. Hæc autem omnia ad instructionem nostram, his igitur mē-

ris auditum intendamus.

Dicens Dominus. In his duobus mandatis vniversa lex pendet, & propheta & a-

2

libi. Lex, & propheta vsque ad Ioannem. 40.

Matt. 23.

Duo demonstrat ad legem pertinere: Quæ sunt, promulgatio, & prædicatio, siue declaratio. Per legem enim intendit ipsius legis promulgationem. Per Prophe-

40.

tas eiusdem legis prædicationem, atque declarationem. Has duas partes conuenienter habet, & lex Euangelica, quæ ex ore Altissimi

Luc. 16. 16.

Ioan. 1. 1.

Altissimi

Altissimi prodit, promulgata à verbo, quod erat in principio apud Deum. Ac postmodum mediis Apostolis, Evangelistis, Doctoribus, atque Pastoribus exiit velut de Paradiso ad irrigandam omnem terram. Posuit enim illam Deus in lucem gentium, ut sit salus eius, usque ad extremum terram. Euangelium enim virtus Dei est in salutem omni credenti. Sicut ergo Pater testimonium perhibuit filio, quando cœli aperti sunt super eum, & descendit Spiritus sanctus sicut columba in ipsum, & vox Patris facta est. Hic est Filius meus dilectus. Ita Filius ipse testimonium his perhibuit, quos ministros constituit noui testamenti, dicens. *Vos estis Sal terra. Vos estis lux mundi.* Ut notum sit omnibus hominibus, hoc sale omnem terram esse condiendam, & hac luce totum debere mundum illuminari, ut non sit, qui se abscondat à sapore, & à splendore eius. Hac igitur ratione confirmatos nos vult esse in sua doctrina, ut non vacillemus fluctuantes omni vento doctrinae.

Duo autem facit in hac testificatione. Primum enim his nominibus eos appellat, quæ autoritatem illis concilient, ut secum credamus illis, tamquam à Deo missis. Secundum est hortatio quædam, aut iussio illis facta, qua instruantur & ipsi, quæ ratione docere alios debeant, unde subiungit. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona. & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est.*

Dum primum horum duorum exequitur duo facit. Primum enim facit illos ministros noui Testamenti, conferens illis autoritatem magisterij, ut certum sit illos docere non verbum hominum, sed verè verbum Dei. Secundò ostendit qualitatem doctrinae, quam portant. Vtrumque eisdem verbis facit, dicens. *Vos estis Sal terra. Vos estis lux mundi.* Dum enim sale, & lucem vocat, eos sale, & lucem facit. In sale autem, & luce declaratur autoritas illorum, nempe salendi terram, & illuminandi mundum. Sed per sale, quoque & lucem, quæ, vel qualis sit eorum doctrina declaratur. Primum itaque exequens Christus Dominus id facit, quod pater sibi fe-

Tom. I. Belliniani.

cerat. Qui dixerat. *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Sic certificans homines vniuersos, ut qui illum audiret, audiret eum, qui miserat illum. Si enim Moyses fidelis fuit in omni domo eius tamquam seruus, ut non loqueretur de corde suo, sed quæ Deus mandauerat illi, multo magis Filius fidelis est in omnibus verbis suis in domo propria, alioqui dilectus non esset, neque in illo Pater sibi complaceret; si diceret, hæc dicit Dominus, cum Dominus non esset loquutus. Haud secus & ipse dicit discipulis suis. *Vos estis sal terra. Vos estis lux mundi.* Quod dum dicit, tales eos constituit. Neque enim à se ipsis ij essent qui terram condire possent, & mundum illuminare. Vnde, & sapiens viros gloriosos aggrediens laudare, hæc verba præmittit. *Multam gloriam facit Dominus magnificentia sua à saculo.* Ita ergo gloriam hanc multam fecit Christus Dominus noster, quando de piscatoribus piscium fecit piscatores hominum, & satores verbi cœlestis, hos, qui non minus, quam Moyses impeditiois linguæ essent, ac veluti infantes, qui lingua materna vix possent mentis suæ proferre conceptus, ut verè de ipsis fuerit à Propheta prædictum. *Ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudem.* Si ergo qui testimonium habet à Patre, qui verax est, illos dicit *Sal terra, lux mundi.* verè sal sunt, & lux.

Quemadmodum autem dum durat sæculum, neque sal deficiet, neque lux, adeo ut pactum firmum, & irrevocabile dicere- tur pactum salis. Ita verbum Domini manet in æternum, & in sæculum sæculi veritas eius. Ergo Autoritas magisterij, quam in discipulis suis Christus liberaliter collocavit, mansura est in perpetuum super terram, ut verè impleatur diuina promissio facta per Isaiam Prophetam. *Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus. Spiritus meus qui est in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui; Diu Dominus à modo, & usque in sempiternum.* Per Spiritum intellige autoritatem, qui ideo dicitur spiritus principalis, id est, spiritus vngens, & constituens principes, atque in regia, ac

G

princi-

Mat. 3. 16.

Hebr. 3. 6.

Isai. 49. 6.

Rom. 1. 16.

Mat. 3. 16.

cl. 4. 4.

obr. 1. 1.

arc. 16.

Eccl. 4. 2.

Mat. 4. 19.

Exod. 4. 10.

Psal. 8. 3.

4

Psal. 118. 90.

Isai. 59. 21.

Psal. 50. 14.

principali autoritate confirmans. Hæc verò autoritas potissimum datur ad docendam veritatem de omnibus. Ideo dicit, quod verba nunquam recedent posita in ore eius, nempe Christi, qui si loquebatur in Paulo, multò magis loquitur in Ecclesia, cuius semen semper conterens caput serpentis, patris mendacii, manebit vsque in perpetuum. Hoc igitur nouum est, & æternum testamentum, & lex, quæ manet in perpetuum.

5 Nunc exequens secundum simul cum autoritate collata docendi, qualitatem quoque innuit, excellentiamque doctrinæ. Sal enim condit cibos, lux illuminat oculos. Ergo Euangelica lex gustum respicit, & oculus: duo, videlicet, homini admodum necessaria; & gratum vtrumque. Nam quod insulsum est, insipidum est, & ingratum. Sal ergo sapidum, & gratum reddit cibum. Nec minus lux oculorum lætificat animam, vt dicit sapiens. Afficit lex nostra affectum nostrum, quoniam finis eius est charitas, nihil verò delectatio pari passu incedunt. Hoc igitur primum videamus.

Vtile est scire, quàm suavis, & grata sit lex, vt meritò salî comparetur: cuius cõparationis hæc est prima ratio; quia procedit de intimo cordis Dei, vbi summa est beatitudo. Inde enim eructat verbum bonum sapiens originem suam, vt ad eandem originem, ipsa lege ligatos, reducat homines. Ex dulcedine Dei procedit lex eius qui diligens dirigit, & dirigens diligit: cum enim solus ipse sit nostrum bonum, nostraq; beatitudo, amans nos, cupit beatos esse. Ideo per legem dirigit ad beatitudinem. Audi Psalmistam. *Dulcis, ac reclus Dominus: propter hoc legem dabit delinquentibus in via, diriget mansuetos in iudicio, docet mites vias suas.* Vides quomodo, quia dulcis, ideo legem dat? Vidit errantes homines sicut pereuntes oues, hoc est delinquere in via, & derelinquere viam rectam; compatitur illis ex sua dulcedine, & misericordia, & ideo ne pereant de via recta, Rectus ipse, ac Rector dirigit in viam rectam per legem suam; hæc lex iudicium

est, de quo dicit. Dirigit mansuetos in iudicio, quod declarans subdit. Docet mites vias suas, lege enim dum docet, dirigit: ergo dat legem etiam delinquentibus in via, vt non delinquant; dirigit autem, & docet mansuetos, quia mites sunt cedentes legi, atque obtemperantes. Lex ita quæ quæ ducit ad fontem aquæ viuæ, quæ est aqua refectionis, Diuinæ dulcedinis facit nos esse consortes.

Ad imitationem ergo Dei dicebat Apostolus. *Eo quod habeam vos in corde, facias gaudii mei omnes vos. Testis enim mihi est Deus quomodo cupiam omnes vos in visceribus Iesu Christi.* Vnde hauserit Paulus tantum charitatis affectum, vt caperet fideles esse in visceribus Iesu Christi? certè quia nouit Christum in sua viscera nos transferre cupientem, & traicere in ventrem, & in sui cordis intimum, vbi plena est cõsolatio, & vera refectionis. Hic Paulus suxerat mel de petra, butyrum, & lac, quia de forù egressa est dulcedo. Huc igitur trahere desiderabat, & satagebat transferre fideles omnes, vt essent socii gaudii, quod ibidem ipse gustabat. Cor Christi plenum gaudio. Cor Pauli in corde Christi participans gaudium illud. Habet igitur fideles Paulus in corde suo, vt socii sint gaudij sui. Quanto igitur magis Deus cupit nos esse socios gaudij sui? propterea fideli seruo dicit. *Euge serue bone, & fidelis, intra in gaudium Domini tui.* Vox, euge, vox est cum gaudio excitantis, seu insultantis. Gaudens ergo Deus, ad gaudium suum nos inuitat. *Cito inquit occidite vitulum saginatum, & epulemur, & gaudeamus.* Vt huiusce Diuini gaudij intelligentiam aliquã per figuram perciperemus, Tabernaculum suum, & Templum, quod erat domus Dei, vbi habitabat in hominibus; voluit esse pretiosum, & ornatum, vt esset pulchrum visu, & delectabile oculis, vt quod naturã figurauerat hortus voluptatis, id est, Paradisus terrestris, arte, ac studio figuraret domus ipsa materialis, nempe templum Domini. Vnde est illa similitudo. *Filia eorum composita, circumornata, vt similitudo templi.* Vt illuc ingredientibus ante Dominum, iam quasi in sinistra gustarent delectationes

2. Cor. 13.

Pro 5. 30.

1. Tim. 1. 5.

Ps. 24. 8.

6

Phil. 1. 7.

Iudic. 14.

14.

Mat. 23. 11.

Luc. 15. 11.

7

Ps. 143. 11.

Ps. 118. 11.

etationes

Stationes eius, vt ad eas, quæ in dextera sunt, desiderans accenderentur. Ideo Psal-
*mus. Vt videam voluptatem Domini, & vixi-
 stem templum eius. Addens autem. Quoniam
 abscondit me in tabernaculo suo, in die
 malorum protegit me in abscondito taberna-
 culi sui.* Ostendit, quod in die mala liberat
 suos Dominus, vt custodiat, viuificet,
 & beatos faciat: Trahit enim illos ad in-
 teriora vclaminis, quod cæteris non datur
 accessus, vt in abscondita illa parte taber-
 naculi, protecti sint ab incurfu, & dæmo-
 nio meridiano, quin, & à timore noctur-
 no. Ita quod nec à sagitta volante in die,
 & à negotio perambulante in tenebris of-
 fensi, tota die, ac nocte non taceant lauda-
 re nomen Domini, qui de tantis pericul-
 is, & irruentibus malis eripuit illos, quin-
 imò, quibus dat illis cibum in tēpore op-
 portuno, vt quanto magis exterius affli-
 guntur in carne, eò magis interius refici-
 antur in mente. Nam quando mundus
 persequitur, Deus amplectitur. Si verè
 mundi insectationes hominem agunt in
 templum Domini, vbi videns voluptatem
 Domini, eam degulset, atque in ea dele-
 sceret, quasi Ægyptus compellat popu-
 lum exire in desertum, vbi cœlesti alimo-
 nia, & aperto, atque abundanti manna ci-
 batur. O fœlices tribulationes, quæ ad
 manna absconditum impellunt, quod est
 in abscondito tabernaculi, quod etiam cum
 sponso, & sponsa ingrediuntur prudentes
 virgines cum lampadibus suis; nam qui
 carnem suam crucifigunt cum vitiis, &
 concupiscentiis, mortificantes membra,
 quæ sunt super terram, hî spiritu ducentur
 in montes, vbi pascuis vberibus perfru-
 untur. Sed nunc iam ad propositum re-
 deamus, nempe, quod lex Domini in ma-
 culata, conuertens animas, ad locum vnde
 exierunt, nempe ad cor altum, videlicet,
 altissimi ipsius interni gaudiî faciat eas
 participes, vt iam in terra possint experian-
 tur, quod iudicia Domini sunt dulciora
 super mel, & fauam, & seruus Dei, qui di-
 lexit ea, sentit, quod in custodiendis il-
 lis sit retributio multa. O Salem Diuine
 legis, lapidum, & dulcedinem immitten-
 tem in corda hominum.

Iam secunda ratio, cur lex nostra salis
 comparata inuenitur dulcis; hæc est, sicut
 sal lapidos facit cibos, ita lex Domini
 quidquid secundum legem agimus, & ac-
 cipimus, lapidum facit, & delectationis
 plenum. Singulare, ac præstantissimum
 opus est sacrificium, quod soli Deo faci-
 mus. Huic præcipiebat Deus semper ad-
 hiberi salem. *Omnis (inquit) victima sale
 salietur.* In omni oblatione tua offeres
 sal. Cur ita? audi mysterium. Lege in
 Malachia, & inuenies altare sacrificiorum
 mensam vocari. In mensa autem cibi
 apponuntur ad manducandum. Mensa
 igitur est altare, vbi fit conuiuium me-
 dullatorum, & manducantur carnes tau-
 rorum, imò corpus Domini nostri Iesu
 Christi. Vnde Apostolus. *Habemus al-
 tare, de quo edere non habent potesta-
 tem, qui tabernaculo deseruiunt.* Mensa
 ista quasi communis erat Deo, & homini-
 bus, pars etenim illa sacrificij, quam deo-
 rabat ignis, cedebat in partem Dei, reliqua
 erat hominum: sal itaque apponebatur, vt
 suaui, & delectabilis esset cibus, nempe ac-
 ceptus Deo, & hominibus. Dixit n. Deus
 statuens hoc præceptum. *Quidquid obtule-
 ris sacrificij, sale condies.* Sed nunquid sa-
 por iste materialis Deum, aut gustum
 eius afficit? Quod scriptura dicit de o-
 dore, tu pariter, atq; eadem ratione dicas
 de sapore. Victimæ dum cremarētur, odo-
 rem efflabant, hunc odorem Deus vocabat
 sibi suauißimum, dicens: *Oblata omnia a-
 dolebit Sacerdos in holocaustum, & odorem
 suauißimum Domino.* Suauißas ista odoris,
 acceptatio est sacrificij Deo grata. Hinc, &
 Paulus de Christo. *Tradidit semetipsum ob-
 lationem, & hostiam Deo in odorem suauis-
 simi.* Ita sapor eandem acceptationem desi-
 gnat, quæ grata Deo debet esse sacrificia iu-
 stitia, & opera bona, hoc sicut lex, si quan-
 do cū ea, & per ea sumus offerentes sacrifi-
 cia in iustitia: sicut sal, lapida materialiter
 ipsa sacrificia legis sua suauitate reddebat.
 Ergo, qui secundū legē ambulat, & operat-
 ur, in muneribus suis placet Deo, & placant
 Deum. Tale sal non ponebat Cain in ob-
 lationibus suis. At Abel sacrificia sua sale
 isto condiebat.

Mar. 9. 49
 Leuit. 2. 13
 Malach. 1.
 12.

Hebr. 13. 10

Leuit. 2. 13

Num. 18.
 17.

Leu. 1. 13.
 Eph. 5. 2.

Gen. 4. 4. Ideo respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius, ad Cain autem non respexit. Siue ergo quando manducatis, siue bibitis, siue quidquam aliud facitis, omnia per legem facite. Sacrificate sacrificium iustitiæ secundum legem fidei, iuxta præscriptum Euangelii. Tunc Deus acceptabit sacrificium iustitiæ, oblationes, & holocausta, operationes, & desideria, quia in omnibus honoratur Deus. *Ut videant* **Mat. 5. 16.** *(inquit) opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est.* Itidem huiusmodi sale condita opera nostra, etiã nobis sapiunt, qui verè per illa delectamur **Pf. 118. 14.** in Domino. Audi expertum. *In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitiis.* Ratio est, quia sicuti vitium separans à Deo, prohibet bonum à nobis, ponens etiam dulce in amarum. Pugnans enim orbis terrarum contra insensatos, è contra virtus, & iustitia, quæ secundum Deum est, appropinquare nos Deo faciens, & coram eo constituens, comedere nos facit de micis, quæ cadunt de mensa eius, & prægustare, quoniam suavis est Dominus, cuius ordinatione stillant mōtes dulcedinem, & colles fluunt lac, & mel, ut sapiens homo nouerit ratiocinando cōcludere. Si creata delectant, quanto magis creator facit gustare bonum illius donum? Et quis filius patrem petens panem, accipit lapidem? Quanto magis Pater cælestis dabit spiritum bonum petentibus se? **Eccle 2. 4.** At audimus ab eo. Spiritus meus super mel dulcis. Et certè, qui astat ante Deum, vitur cibo inuisibili, qui sua dulcedine exuperat omnem sensum. Hoc autem facit lex, hominem colligens, ne per vana dispergatur, & ligans vinculo perfectionis, quod est charitas, qua sumus Deo cari, quin & filii carissimi. Ideo lex dicitur. **Col 3. 14.** Lex sapientiæ, qua, quæ sursum sunt sapiamus, vnde pluit manna. **Pro. 31. 26.** *Osumm (inquit) aperuit sapientia, & lex clementia in lingua eius, ut saporem eius degustet, aliisque propinet.* Et quare volumen datum Ezechielis ad comedendum dulce fuit in ore eius? nisi quia lex, quæ in volumine continetur, dulcis est, & suavis? Posuit illa figura Deus verba sua in ore Ezechielis, ut

ad populum eadem renuntiaret. Sensit Propheta dulcedinem eius, quoniam profecit lege Dei nihil dulcius in terra, atque delectabilius reperitur. *Quis est homo, qui timet Dominum (canit Psalmus) legem statuit ei in via, quam elegit? Anima eius in bonis demorabitur.* Ergo *Beatus vir, qui timet Dominum, in mandatis eius cupit nimis.* Quid nisi dulce, quod beatum facit etiam in terra, vbi tot mala sunt sibi perpetuò coherentia? Quid nisi dulce, quod ad eò replet bonis, ut circumstantia mala penetrare non possint? Quid nisi dulce, cuius virtute, etiam mala in bona, conuertuntur, & amara tanquam verè dulcia degustantur? Lex igitur bona, ut ait Paulus, & bonum est sal, ut Dominus ait. Consequenter alia quoque ratione sal terra lex cæli comparatur: sal enim non delectat solummodò, verum & iuuat, dum corruptibilem, & corruptentem humorem exsiccat, & à comesto cibo, & à comedente viro, ideo est ad sanitatem edentium. Terrena sunt veluti cibi. Sal legis stringit humorem superfluum, iubens. *Quod superest, date elemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Humor superfluum poma vermibus scaturire facit, turpiãque, ac immunda reddit: tollite superfluum, & ecce poma sunt munda, poma ista sunt bona corruptibilia. Vnde & nos ob corruptibilitatem breui viuētes sumus, (ut scribitur.) Tanquam naues poma portantes, quæ nisi velocius transeant, poma marcescunt, quod & terreni homines probè scientes improbè dicunt. *Vmbra transitus est tempus nostrum. Venite ergo, fruamur bonis, quæ sunt, & utamur creatura tanquam in iuuentute celeriter. Vno pretioso, & unguentis nos impleamus; coronemus nos rosis antequam marcescant:* sal igitur legis superfluum absumens humorem, conciliat sanitatem. Nam in multis escis non deerit infirmitas. Lex verò, ac timor Domini sobriam facit animam. Quod dico de superfluo humore, intellige de rerum superfluitate, ut non capiamus plusquam oportet capere, sed habentes alimenta, & quibus regamur, his contenti simus. Ideo enim & de muliere nequam præcipit Sapiens. *Abscinde illã à carne*

Pf. 24. 11.
Psal 111.
Rom. 7. 16.
Mar. 9. 50.
Luc. 11. 44.
Job 9. 20.
Sap. 2. 6.
Eccle 37. 31.
1. Tim. 6. 8.

Eccl. 2. 5. *à carne tua, ne super te abutatur.* Si de muliere hoc iubetur, quæ tuæ fortis confors est, cui etiam sacro coniugio coniungeris, quid de rebus, quæ ad te non pertinent, cum quibus nulla tibi societas est? propterea lex est superfluis præcipit abstinere, ut sobriè, ac iuste viuamus. Si quis plus debito de manna colligebat, excedens statutam, præfixamque mensuram, mox illa vermibus seatebat. Et quis corruptam comedisset? & si comedisset num corruptionem euasisset? huiusmodi sunt superflua omnia. Audi ergo, audi legem, saltem adhibe, ut non cogites de castro, ne argentum thesaurizes, ne domum ad domum coniungas, & agrum agro insatiabiliter copulare contendas. Nunquid vos soli habitabitis in terra? *Maledictus qui transfert terminos proximi sui,* qui impinguitus, & dilatus nullis vult legis finibus coerceri. Rursus corpus quod corrumpitur, aggrauat animam. *Vetus autem homo corrumpitur secundum desideria erroris.* Sale igitur noua legis saliat, ut humorum, ac desideriorum superfluitas euanescat; ac proinde uiuat homo. *Si enim spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis.* Audiamus quæ loquitur Apostolus. *Deum Filium suum misit, ut iustificatio legis impleteretur in nobis, quin secundum carnem ambulamus, sed secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum: qui enim secundum carnem sunt, quæ carnis sunt, sapiunt; qui uero secundum spiritum sunt, quæ spiritus sunt, sentiunt.* Nam prudentia carnis mors est, prudentia autem spiritus, uita, & pax. Vide quantum refert lege moderari, & iustificari: quandoquidem miserit Dominus Filium suum, ut iustificatio legis impleteretur in nobis. Hoc uero præstat, quando non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. Ut ergo lex iustificans in nobis impleatur, frenanda, moderanda, mortificanda caro est: alioqui sua corruptione corrumperet nos, & uita priuabit. *Prudentia enim carnis mors est.* Lex ergo quæ spiritualis est, ut idem ait Apostolus, spiritu carnem mortificat, ut uiuat. Hæc est enim prudentia spiritus, quæ est uita, & pax. Sale ergo & lege, lege

& sale superflua nostra perstringamus, amputantes desideria erroris, quibus errantes rapimur ad infinitum inane. Sed heu! quot sunt, qui à lege soluti, atque iustitiæ liberi, libertatem hanc, vel licentiam magis præbent in occasionem carnis, quasi iuuenculus indomitus, non cauentes pericula, damna non euitantes? putant enim se placentia consecuturos, dum quæ placet prosequuntur, & nesciunt, quod de illis verificatur. *Pericula inferni inuenerunt me.* Vix pericula ista euadunt, qui prudenter dirigunt gressus suos, tentantes num uia sit recta, tuta, solida. Quid ergo de iis, qui oscitantes nil cogitant aliud, quam uiuere secundum carnem? *Callidus* (inquit Salomon) *uidit malum, & abscondit se; innocens pertransiit, & afflictus est damno.* Hoc & in filiis huius seculi plerumque contingit. Qui caute ambulant, facile se à malis eximunt. At qui innocenter uiuentes, aliorum non aduertunt peruersitatem, & ita simpliciter ambulantes, ambulant confidenter, sæpè in insidias impingunt impiorum, à quibus damna multa sustinere coguntur. Discant ergo filij lucis prudentiam spiritus, qua studiose, & sanctè callidi uideant malum, damna prouideant, ut ab ijs protecti uitam tueantur, & pacem. Alioqui si ueluti innocentes non aduerentes, quæ possint illis mala contingere, neque id curantes, aut corde non uigilantes, profectò affligentur damno. Videte cæci quomodo caute ambuletis, attendite uobis, sit uobis cordi uestra salus, ut salui esse possitis.

SECUNDA PARS.

Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona. Dominus ex muneris conditione, & excellentia, quod illis iniungit, consequenter docet quales illos esse oporteat. *Dixerat, Vos estis lux mundi.* Ergo, sic luceat lux uestra coram hominibus. Homines enim sunt mundus ille, cuius ipsi sunt lux: luceant ergo, quia lux mundi. Necessitatem huius consequentiæ iam præmonstrauit dicens. *Vos estis sal terra.*

Quod si sal euauerit, in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Sal in ordine, ac genere salienti primum est, nihil supra se habens, in quo ipse salietur. Ergo si euauerit, & infatuatum fuerit, ut non præterea habeat saporem, aut vim salienti, a nulla re alia poterit saporem, sapidamque ac salientem virtutem accipere; & ideo insulsum remanet, & inutile. Hac similitudine Dominus eleganter nos docet Ecclesie suae firmitatem. Nam auctoritas Apostolica prima est, quæ ab efficiente nullo terreno, aut forma creata vim accipit salienti. Quia prima sedes à nemine iudicatur. Summus Doctor, & prima lux non eget Sole, aut Luna ad docendum, & illuminandum eum. Lapis primarius nullo alio fundamenti nititur præter Christum, qui est petra, & lapis positus in fundamentis Sion. Tolle fundamentum, ruit ædificium. Ecclesia stat in

Matth. 16. 18. perpetuum; quia *porta inferi non proualebunt aduersus eam.* Igitur firmum fundamentum stat. Porro, si sal euauerit, in quo salietur? Vbi sal fatuum est, id est, insipidum, nulla re alia potest condiri, ut sapidum fiat, nec quidquam poterit ab eo saliri, & condiri; omnia ergo insipida, erunt insulsa, ingrata, reiecta. Hoc verò est impossibile. Quia bene fundata est domus Domini, ut non ruat, & munera eius accepta erunt in æternum. Igitur sal iste nunquam euanesceat. Nam, & naturæ salis repugnat infatuari. Ideo firmissima quæque salis comparatur. *Pactum iuris erit* (inquit)

in sempiternum tibi, & filius tuus. Et est causa quam obrem iussit Deus, ut sale condiantur omnis oblatio. *Ne auferes* (inquit) *sal fœderis Dei tui de sacrificio tuo;* ut intelligeretur nunquam futurum, ut deficeret sacrificium Dei in populo eius, quod pacto salis stabilitum est, atque firmatum. Si autem sacrificium est sempiternum, & sacerdos in æternum maneat, necesse est. O igitur

Num. 18. 17. vocem Sapientie plenam. *Vos estis sal terre.* Quia ego rogo aut pro te Petre, ut non deficiat spes tua. Ut non deficiat (inquam) nec a te, nec ab Ecclesia mea. Si quando igitur fratres tui titubauerint, tu sollicitus ad eos

Leu. 2. 13. conuertere oculos tuos, vigilans super gregem tuam; vade, & vide si prospera sint Gen. 37. 14. cuncta erga fratres tuos, & vacillantes confirmata, & debiles consolida, & errantes reuoca diligenter in viam rectam. *Pactum salu hoc erit in sempiternum tibi, & Num. 18. filius tuus,* his videlicet, qui sibi succedent 17. in Pontificatu.

Luc. 22. 32. Necessitate rursus consequentiæ demonstrat, dum lucem eos vocat. *Vos estis lux mundi.* Non potest ciuitas abscondi supra montem posita, neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub molio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Vbi attende, quod & sal, & lux est ad aliorum emolumentum, & commodum. Quod commodum bifariam potest communicari, & auctoritate videlicet, & sanctitate; utramque enim notat & sal, & lux. Sal, conditans verbo, & exemplo. Lux, illuminans ore, & opere. Auctoritate quidem condit sal, dum regit, potestate illa utens ad salutem gentium, & illam diffundens in ministros Ecclesie. Sanctitate condit, dum nectum verbo, sed exemplo quoque ostendit eis viam bonam, per quam ambulent, & prouocat ad ambulandum in ea, sicut Pastor ante oues vadens, & indicat, & inducit ad sua sequenda vestigia. Lux itidem utrumque facit & demonstrat, & delectans. Attamen quia sal videtur notare incorruptibilitatem, & soliditatem, quæ perpetuò manet in sacerdotali potestate; lux verò aptius figurat illuminationem, quæ fit in sanctitate, & iustitia: ideo salis dedit expressius potestatem, luci sanctitatem. Et quia potestas eius firmo instituto de se permanet in seculum seculi, nec ita ab humanis consiliis pendet, ut ab illis aut deficiat aut diminui possit; ideo de sale agens Dominus, Vocatis sal, nullam adhibuit iustionem, aut hortationem, sed naturalem facultatem salis solummodo patefecit, dicens: *Si sal euauerit* &c. Dū verò lucem appellat, eos excitat ad illuminandum tum ratione, tum iustione, ostendens, videlicet quantum debeant, & præcipiens, ut faciant.

Rationem explicat duplici similitudine, ciuitatis videlicet, atque lucernæ. De illa inquit.

15.

15.

inquiens: *Non potest ciuitas abscondi supra montē p̄ sita: de hac verò. Neq; accendunt lucernam, & ponunt eam sub modis.* Res (inquam) conspicua. Vos estis, & in propatulo collocata. Vestrū igitur est radiis claritatis vestræ mundū illuminare. Vos veluti ciuitas estis, cuius sunt fundamenta in montibus sanctis. Ite ergo & ostendite vos intuentibus, vt & ipsi ascendere possint ad montem Domini, super quem ciuitas hæc illultris est ædificata. *Ingre- dere* (inquit) *ciuitatem, & dicesur tibi, quid te oporteat facere.* Hæc est enim sola ciuitas luminis plena, quia claritas Dei illuminat illam, & lucerna eius est Agnus. En quanta necessitas illis incumbit vt luceant coram hominibus, & sint tanquam luminaria in medio nationum. Cum enim sitis in alto ob eminentiam dignitatis vestræ constituti, ne velut res parua, quæ eminet, & si eminet, non sita omnibus patens est, veluti lapis vnus, aut arbor, aut etiam domus, sed tanquam ciuitas, eaq; magna valdè; profusū necessarium est, vt lumen vestrū procul refulgeat, vt etiam sedentes in tenebris, & in vmbra mortis videant istam vestrā lucem magnam. Rursus. *Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub medio, sed super candelabrum.* Et hæc, videlicet in alto collocatur, vt luceat omnibus qui in domo sunt. Digna certè mysteria, & aptæ similitudines, ciuitas sua altitudine, & magnitudine se foris ostendit, lucens in medio nationis prauæ, atque peruersæ, vt annuntietur nomen Domini in vniuersa terra. Lucerna suo splendore non exteriora facit conspicua, sed interiora, vt qui ingrediuntur, lumen videant. Lucet enim omnibus, qui in domo sunt. Quæso, putasne intelligi, quæ legis? Proprium enim Ecclesiæ est, in qua Apostolica eminentia emicat, semper se cæteris sua pulchritudine demonstrare, vt ex bonis operibus illam considerantes glorificent Deum, qui talem sibi elegit populum; & iis, qui intus sunt, luceat esse ad illorum dirigendos pedes in viam pacis iustitiæ, & charitatis: ex quo fiat, vt illi videntes credant, isti credentes, bene omnia faciant, & iustè operen-

tur. Primum tamen, ac præcipuum, quod hic intenditur, est ratio euidens, quod Apostoli debeant suo fulgore mundum illuminare, quia ad hoc missi sunt, & in sublimitate constituti.

Quo docemur, vt vnusquisque quod sui muneris est, fideliter exequatur, sicut in corpore vnusquodq; membrum, suū opus operatur, pes, manus, oculus, auris. Sic in templo, vt erant varia instrumenta, ita diuersa erant ministeria. Panes ponebantur in mensa, lucernæ in candelabro, thus in altari aureo, oblationes in arco, non panes in candelabro, aut in mensa lucernæ, & sic de aliis. Ita in hominibus, alia functio Pontificis, alia Sacerdotum, alia Leuitarum, alia vulgi. Omnes itaque suum opus operentur, & ij potissimum, quibus plura sunt distributa talenta. Nec tamen, qui vnū accepit, iustè se excusari posse arbitretur; si dum fuerit negotiatus, lucrū de sibi concessis bonis conueniens, & dignum non retulerit Domino suo.

Tibi dico, qui pauper, qui simplex es, qui inter ea computaris, de quibus scriptum est, quod elegit Deus ea, quæ non sunt, vt ea, quæ sunt destruat, ob inopiam es quasi non sis, sed Deus, ea quoque quæ non sunt, elegit. *Videte* (inquit Apostolus) *vocationem vestrā fratres, quia non multi sapientes, non multipotentes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat fortia, & ea quæ non sunt, vt ea, quæ sunt, destrueret.* Dictum est enim seruo. *Exi in vicis & platens, & pauperes, ac debiles, & cæcos & claudos introduc huc.* Hic ergo numquid se excusare poterunt, quod ad Dominicam cœnam non conuenerint, aut conuenientes non induti fuerint veste nuptiali? cur ille, cui obiectum fuit, quod ad nuptias nuptiali veste non indutus, cum intrasset interrogatus, non respondit. Domine vestem, aut pecuniam non habeo, vt veste alba indutus apparere valeam in conspectu tuo? At ille obmutuit: non excusat paupertas, non simplicitas, non ignobilitas, non carnis fragilitas, non sensuū pronitas, non mundi prauitas, non diaboli falsitas, non quidquid sub cælo est, aut in terra,

ad. 9.7.

Apoc. 21. 23.

16.

17.

1. Corint. 1. 28.

1. Corint. 1. 26.

LUC. 14. 21.

Matth. 22. 12.

terra, aut subtus terram, omnibus obuiū est regnum cœlorum, omnibus ad salutē patet via, quia *Deus vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; & omnis arbor nulla excepta, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Et ficus infructuosa, etiam si non esset tempus fructorum, maledicta est, & continuo aruit. Ad eodē fuit Deus fructum iustitiæ, vt quouis tempore velit, vt opremur bonum.

1. Tim. 2. 4.

Matt. 3. 10.

Matt. 21. 9.

18.

Nunc tandem veniamus ad præceptum Domini lucidum, & expressum. Hoc est, *Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificēt Patrem vestrum, qui in cœlis est.* Iam eos demonstrauit ad hoc teneri cum sint lux, ciuitas, lucerna, & in edito loco positi, nunc præceptum explicat. Si lux estis, *luceat lux vestra.* Si estis ceteris prælati, & in principatu constituti, *luceat lux vestra coram hominibus.* Hæc est conclusio, quæ se ad nos quoq; protendit, quibus dicit Apostolus. *Eratis aliquando tenebra nunc autem lux in Domino.* Qui propterea hinc deducit conclusionem istam. Vt filij lucis ambulare, quod est dicere. *Luceat lux vestra.* Neque enim lux est, quæ non lucet; luminaria enim fecit Deus ad illuminandum. *Fiant, inquit, luminaria, & illuminent terram.* Nunc Christiane, num lux es? num filius lucis, id est homo illuminatus, aut luminosus? Vbi est lux tua? Vbi radij ex te procedentes? Mandatum lucerna est, & lex lux, præceptum Domini lucidum illuminans oculos? Hoc si fuerit in corde tuo, in ore tuo, in manu tua, luce splendida fulgebis.

Eph 5. 8.

Gen 1. 24.

Hortatio.

Pr. 6. 23.

Psal 18. 9.

Ne mihi dicas: bonus sum, non facio cuiquam iniuriam, ambulo in conspectu Dei, iudex meus est in cœlo. Non mihi est curæ, quid de me sentiant homines: qui vident ea solum, quæ patent. Non sic impie, non sic. *Luceat lux vestra coram hominibus,* Deo quidem debes, sed hominibus quoque debitor es. Sol illuminat superiorem sibi partem cœli, vbi Stellæ splendent in lumine suo, at infra se quoq; emittit lucem suam, vt appareat Arida, & Luna resplendeat, & nos videamus, & vi-

19.

uamus. Primum quidem est mandatum. *Diliges Dominum Deum tuum:* secundum autem simile est huic. *Diliges proximum tuum;* quod vt fit opere, & veritate, *luceat lux vestra coram hominibus.* Quomodo verò? sic vt videant opera vestra bona, & glorificent Deum, & Patrem. Sic lucebat Abram, cui dicebant gentes. *Princeps Dei es apud nos.* Sic Isaac, cui dixit Rex Gerare, cum principe militiae suæ. *Vidimus Dominum esse tecum.* Sic Iacob, ideo scriptum est. *Terror Dei inuasit omnes ciuitates per circuitum, & non sunt ausi persequi recedentem.* Si extra hominum conuersationem degeres, forsitan satis esset, vt esses tibi ipsi sapiens. Sed vbi tot sunt conuiuantes in mensa Domini, te ipsum exhibere præsentem, non indutum veste nuptiali, hoc te reum facit, hoc te condemnat. Ambula nudus, & spoliatus, vt liber in domo tua, in cubiculo tuo, in cubili tuo; vbi Deus solus intuetur, sic ambulat coram Deo, vt ei placeas, qui te probat. At in turbarum, & platearum ciuitatis, dicturus es cum Apostolo. *Per omnia omnibus placeo, non querens quod mihi vtile est, sed quod multis, vt salui fiant.* Sed vnde mundo a scandalis, vnde Cain, vnde Balaam, nam etiã scriptum est: *Va iis, qui in via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effusi sunt. Et glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est.* Ecce quod nos ducit lex, nempe ad Deum, nam legis, & operum bonorum finis Deus est, vt tribuatur illi honor, & gloria. *Omnia* (scribit Paulus) *in gloriam Dei facite.* Illi soli gloria, nobis autem confusio. Sed concupiscentia mala etiã gloriam Dei sibi vsurpare contendit, nedum cetera bona; quod faciens digna est confusione; verum, & malè operans sibi sapiens, & iusta, & bona videtur. De hac dicit Salomon. *Relinquit ducem pubertatis suæ, & oblita est pax Dei sui.* Virum, videlicet offendit, & Deum. Lex quidem nos Deo coniungit, & hominibus, vt suū vniciq; tribuamus. Et hæc est sapientia, quæ hominem custodit ab hac muliere aliena, nempe, concupiscentia; sibi enim inuicem aduersantur sapientia, & concupiscentia. Illa ordinat hominem cum

Matt. 22. 37

Gen. 23. 1

Gen. 26. 11

Gen. 25. 1

1. Cor. 10.

35.

Matt. 18. 9

Iuda. 11.

20.

1. Cor. 10.

31.

Prou. 1. 17

c. catu-

creatura, & cum creatore. Hæc oblita est pacti Dei sui. Lex dicitur pactum, fœdus, testamētum: est enim firma, & vltima voluntas eius, qui pepigit fœdus cum hominibus, vt custodiant testimonia eius, & legem eius exquirant: quod fœdus, seu pactum, quasi testamentum firmatum est. Concupiscentia oblita est pacti Dei sui; quia legē a deo transgreditur, vt post se relinquat, illiusq; obliuiscatur.

21. Hoc nobis Salomon sub malæ mulieris figura, vt solet, graphice depingit. Ideo postquam ad Sapientiam est adhortatus; quam vtilis sit volens admonere, subiungit. *Vt eruaris ab aliena, & ab extranea, qua mollit sermones suos, & relinquit ducem pu- bertatis suæ, & oblita est pacti Dei sui.* Ducē puertatis vocat virum, quem habuit in iuuentute sua, qui dicitur dux eius, quia mulier virum debet sequi, & obsequi illi, sicut & homo legem debet sequi, atque ita obsequi Deo, obsequium illi præstans & obedientiam. Sed aduersaria concupiscētia totum molitur oppositum. Aliena est, & extranea, quia nō est homini iure coniuncta, sed contra fas, & contra natura- le, & cœlestē præscriptum. Aliena patiter, quia hominem trahit ad ea, quæ maximè illi sunt incongrua, quin & nociua, nempe ad opera mala. Hæc vt contraria legi mollit sermones suos. Heu! ne seducaris homo blanditiis concupiscentiæ; quæ grata, & voluptuosa suggerere videtur, sed certè impensè noxia. Durum tibi viderur quod iubet lex, quæ scripta est in lapidibus? aspera tibi proponere illam existimas; & mollia tibi suadere concupiscen- tiam? Attamen quæ dulcedo, quæ mol- lities fuit populi adorantis vitulum, dum lex in tabulis scriberetur? Ad iram prouocauit Deum, qui si non Moyſes restitisset, totum illum populum delere decreuerat: placatus tamen vitus est iniuria nece adorantium, qui fuerunt viginti tria milia. Ita & viæ huius concupiscentiæ sunt viæ inferi penetrantes interiora mortis. Per inferos autem, & mortem, tribula- tiones quoque huius vitæ intelliguntur. Molles quidem fuerunt Eux sermones, quæ viro suæ dedit pomum; sed ista mol-

lities eos fecit loci voluptatis extorres, ad labores misit, ad spinas, & tribulos, & mo- lestias, vt illa filios pareret in dolore, ipse verò nutrirer in labore, O molities du- rissima, o amarissima dulcedo! Sed quid est quod relinquit ducem puertatis suæ? coniuges in iuuentute vt plurimum ardēti amore coniunguntur. Ergo concupi- scentia illum relinquit, quem ardenti a- more debet prosequi; quam verò ardenti? *Qui suam uxorem diligit, se ipsum diligit, Ephes. 5. 28* (inquit Apostolus.) *Diliges proximum tuum, sicut teipsum. Iubet Deus. Ergo 18* quem vt teipsum amare debueras, ductus *Matth. 22. 39.* concupiscentia relinquis, qui si non aliud detrimentum à te acciperet, hoc non est *Gal. 5. 14.* minimum, vt videat opera tua mala, vt scandalizetur in te, vt malè viuendo, il- lum perdas, pro quo Christus mortuus est; vt id destruat mala vita tua, quod construit bona, atq; pretiosa mors Chri- sti. Neque hic fistit concupiscentia, quæ continuò exardescit sicut ignis, etiam templum inuadit, etiam diuina per Deum ipsum ingredi non veretur, ponit os suum in cœlo, bellum facit sanctis, atque tan- dem per transgressionem legis Deum in- honorat. Legem ergo, o homo, legem *Pro. 4. 5.* meditare, *posside sapientiam, posside pru- dentiam, & in omni possessione tua acquiræ prudentiam, & ne obliuiscaris legem Dei.* Sal vrens si tibi viderur lex, rumina dili- genter, & eius dulcedinem senties, atque suauitatem. Nedum sal est lex, verum & lux gratissima, quæ oblectat animam. Hanc igitur ne despicias: *si se laetauerint Pro. 1. 10.* peccatores, si mollit concupiscentia ser- mones tuos, si blanditiis pellicit extranea, tu ne dimittas legem matris tuæ. In lege *Eccles. 15. 2.* Domini meditare die, ac nocte & obuia- bit tibi quasi mater honorificata, vt adda- tur gratia capiti tuo; & gloria cordi tuo. *Quoniam quicumque glorificauerit me, 1. Reg. 2. glorificabo eum. Dicit Dominus, quod 30,* dignetur facere, & nunc, & in perpetuum. Amen.

H CON-

CONCIO SECVNDA,
ARGVMENTVM.

Quid Diues, & quid pauper inuicem sibi prestare debeant. Quomodo opera nostra sint lux, & quomodo videri debeant à proximis nostris, vt inde sequatur gloria Dei. Hoc tractatur oprime & mire.

1.

Q

Vo modo summus moderator æqualia componat, temperet in æqualia, vt ex his pulchrum quid resultet, atque conueniens; in his rebus

maximè intelligitur, quæ illius apud nos præsentiam protestantur, videlicet Cherubim gloria & arca testamenti. Erant illi sedes Dei. Vnde Propheta. *Qui sedet super Cherubim* Erat hæc scabellum pedum eius, iuxta quam canitur in eodem Psalmo. *Adorate scabellum pedum eius,*

1. *Isa. 98.2.*

Cum autem scriptum sit: *Coeli sedes mea,*

*Isa. 66.1.**Apoc. 11.**Ioban. 14.**2. 41.**1. Corin. 15.**16.*

2.

sunt. Quamuis in illa mansiones multæ sint, & alia sit claritas Solis, alia Luna, aliaque stellarum, & stella differat à stella in claritate; participatio tamen huius ciuitatis Ierusalem in idipsum, quandam ponit in eius ciuibus congruentiam, imò & communicationem, vt iisdem bonis beatificentur, eodemque prorsus cibo cuncti fatientur: At verò Arca variæ erant, imperfectæque mensuræ. Nam latitudo habebat duos, & semis cubitos, latitudo cubiti cum dimidio, altitudo cubiti similiter, & semissem. Vnde & cubiti simul collecti, erant quinque & semis, quia huius creationis moles plena est, nedum circumdata varietate. Sicut corpus vnum est, & membra habet multa, quæ tamen tanta varietas ab infinita opificis sapientia in vnum colligi-

Ex. 25.10.

tur, sicque sibi mutuo cohærent partes vniuersæ, vt vniuersus mundus esse dicatur. Quam sapientiam volens nobis primus scriptor ob oculos ponere, à partibus magis quam ab ipso toto voluit mundum ipsum denominare, dicens. *In principio creauit Deus cælum & terram.* Qui mos loquendi in Scriptura veteri frequentissimus est.

At inter has varietates præcipua est hominum diuitum, & pauperum. Quam ideo sapiens potissimum considerauit, atque propoluit, vt in qua maximè apparet diuina prouidentia, quæ illos simul coniungit mirabiliter. Dicit ergo Salomon. *Diues, & pauper obuiauerunt sibi, vtriusque operator est Dominus, sibi occurrunt homines,* tam variæ conditionis etiam corporali occursum, sed maximè in hominum consideratione forsan admirantium, cur iste sit diues, hic verò pauper: sed cum vtraque conditio ex Deo sit, qui pauperem facit & dicit, nostrumque bonum spectat in operibus suis, exploratissimum est, has sibi mutuo sic cohære diuersitates, vt subsidium sibi sint magis, quam dissidium, quia nec pauper sine diuite, nec diues sine paupere viuere potest commode, & in paupere commendatur humilitas, & in diuite misericordia. Sed componit Deus, & ordinat non ea solum, quæ ipse fecit, quæ bona sunt omnia, neque sibi iniucem aduersatur: sed cum suis nostra quoque, quæ ab illis quam longissime distant, immò & illis contraria sunt, & aduersantia, vt ex vtriusque, bonis videlicet & malis, appareat in operibus eius & bonum, & pulchrum, idque euidentius. Quid verò aliud sonant verba illa Prophetica citata ab Euangelista. *Populus, qui sedebat in tenebris, vidi lucem magnam, & sedentibus in regione umbra mortis lux orta est eis.* Nonne illuminare luce regionem, quam Hebraei incolebant, & penitus obscurata Ægypto, opus Dei clarius respenderit: ita mundo tenebris obruto lux Apostolica superueniens gloriam Altissimo tribuit euidentius. Quod Dominus his verbis facit nos intelligere. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum*

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

32.

33.

34.

35.

36.

37.

38.

39.

40.

41.

42.

43.

44.

45.

46.

47.

48.

49.

50.

51.

52.

53.

54.

55.

56.

57.

58.

59.

60.

61.

62.

63.

64.

65.

66.

67.

68.

strum, qui in caelis est. Quae maiores diuitiarum, quam lucis abundantia, & diuitiarum salutis? Quae maior inopia, quam cordis coecitas, & veri luminis ignorantia? Ideo quem Deus vocat pauperem, & nudum

Apoc. 3. 17. sic hortatur. Collirio inunge oculos tuos, ut videas. Matt. 7. 6. ut videas.

Sic diuites erant Apostoli, margaritis ornati, quas ante porcos iubetur ut non mittant. Sic pauperes erant homines, qui a veritate aberrabant longissime. Ut ergo sibi obuiant, praecipit Dominus. *Lucent lux vestra coram hominibus.* Quos vero homines intelligat, non aperit, intendens, quod omnes essent in tenebris, atque ideo egentis vniuersi hac gloria Dei, ac luce superna, & hos & illos operatus est Dominus, idcirco vult omnes saluos fieri.

3. Quoniam vero non Apostolos modo, verum hieles omnes vult Deus esse lucentes, filios lucis lucetque ipsam. Vnde Paulus: Fuisse aliquando tenebra, tunc autem lux in Domino. Ideo quod Apostolis dicitur: Lucent lux vestra, nobis omnibus dicitur. Sint Apostoli veluti luminaria magna. De nobis quoque scriptum est. Alia claritas stellarum, stella autem a stella differet in claritate. Eph. 5. 6. 1. Corin. 15. 42.

Duo ergo nobis veniunt consideranda. Quid videlicet diues, quid pauper prestare debeant, ut de illis sit verum. *Diues, & pauper obuiauerunt sibi.* Diuitis est tribuere, Pauperis accipere. Lux se diffundit, ut qui in tenebris est, videat, & eam suscipiat. Lux quidem erant Apostoli, quia lex ignea erat in eorum manibus.

Pro. 22. 2. & pauper obuiauerunt sibi. Diuitis est tribuere, Pauperis accipere. Lux se diffundit, ut qui in tenebris est, videat, & eam suscipiat. Lux quidem erant Apostoli, quia lex ignea erat in eorum manibus. Nam lex est lux. Portabant enim Euangelium, quod est praeceptum Domini lucidum illuminans oculos, per totum orbem terrarum. At vero, ut lucidius appareret ista lux, debuit non in ore tantum modo sonari vox euangelizans, sed in manibus quoque, idque in primis. Ideo speciale praeceptum istud dat illis Dominus. Sic lucent lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona. Non dixit, ut audiant verba vestra vera, sed, ut videant opera vestra bona, quae tamen bona non essent, si iuxta praescriptam legis, quam euangelizabant, facta non fuissent. Monuit autem

de bonis operibus, ut iustionem illam ad nos quoque deriuaret, ad quos non omnes pertinet praedicare, sed quibus necessitas vniuersi incumbit, ut operentur bonum ad omnes.

Nos igitur mandatum istud attendamus. Vbi primum videamus, cur opera bona lucis nomine designentur. Cuius rei prima ratio est, quia videlicet opera sunt veritatis, & lucis, quibus ambulat in veritate, de quibus dicitur: *Lux orta est iusto.* Qui enim illuminatos habet oculos cordis sui, perspicuus in mandatis Dei, intelligit, quae facit, ambulans in veritate. Cum igitur opera illius a luce orientur, lucida esse oportet, atque fulgentia. Idque potissimum, quoniam, quae sic fiunt, primum authorem habent Deum, a quo bona cuncta procedunt. *Deus autem lux est, & tenebra in eo non sunt vlla.* Lux ergo est opus illud, quod illo authore iusti homines operantur, ut non frustra videas primum opus distinctum in mundi creatione, perfectam fuisse lucem; quasi reliqua postmodum subsecuta proprietatem traxerint omnia ab ipsa luce, ut lucerent omnia, in quibus eluceceret Diuina sapientia, ac bonitas, quae opera ideo cum fuissent perfecta vidit Deus,

ut visibilia quaedam, atque clara, quae spectanda proponeret vniuersis. Opus ergo, quod a luce veritatis procedit, & cuius primum agens Deus est, merito lux dicitur. Et hinc surgit secunda ratio huius nomen clarurae, quia cum tale opus sentiat suam originem, quae lux est, lucidum sit, necesse est, clarum, splendens, caelestique fulgore decorum, ac pulchrum. Verè autem iustorum opera sic lucent, oculosque intuentium miro modo delectant. Ideo enim *sponsa Agni visa est ornata, & ornata byssino splendens, & candido, & declaratum est, quod byssinum iustificaciones sanctorum sunt.* Hinc, & Sapientia luci comparata inuenitur prior. Initium autem, quod est perfectio sapientiae, est timor Dei, per quem reuerentiam intelligimus, obedientiam, atque cultum Dei, ut verè is solus sit sapiens, qui virtutem colit; neque enim aliud

Gen. 1. 3. est, & tenebra in eo non sunt vlla: Lux ergo est opus illud, quod illo authore iusti homines operantur, ut non frustra videas primum opus distinctum in mundi creatione, perfectam fuisse lucem; quasi reliqua postmodum subsecuta proprietatem traxerint omnia ab ipsa luce, ut lucerent omnia, in quibus eluceceret Diuina sapientia, ac bonitas, quae opera ideo cum fuissent perfecta vidit Deus, ut visibilia quaedam, atque clara, quae spectanda proponeret vniuersis. Opus ergo, quod a luce veritatis procedit, & cuius primum agens Deus est, merito lux dicitur. Et hinc surgit secunda ratio huius nomen clarurae, quia cum tale opus sentiat suam originem, quae lux est, lucidum sit, necesse est, clarum, splendens, caelestique fulgore decorum, ac pulchrum. Verè autem iustorum opera sic lucent, oculosque intuentium miro modo delectant. Ideo enim sponsa Agni visa est ornata, & ornata byssino splendens, & candido, & declaratum est, quod byssinum iustificaciones sanctorum sunt. Hinc, & Sapientia luci comparata inuenitur prior. Initium autem, quod est perfectio sapientiae, est timor Dei, per quem reuerentiam intelligimus, obedientiam, atque cultum Dei, ut verè is solus sit sapiens, qui virtutem colit; neque enim aliud

est huiusmodi sapientia, quam virtus, iustitia, & obseruatio mandatorum Dei.

Prou 3. 17. Ideo legimus de sapientia: *Via eius, via pulchra, & omnes semite illius pacifica,*

Eccli. 24. 24. & ipsa de se: *Ego mater pulchra dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sancta spei.* Et quæ alia est nisi virtutis pulchritudo, de qua laudantur cælestes sponfus, & sponsa: certè spiritualem hæc speciè spectabat canens Propheta de Christo.

Psal. 44. 3. *Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis. Specie tua & pulchritudine tua intende, prospere procede, & regna.* Eandem pariter Christus Ecclesiã suam compellans. *Quam pulchra es (inquit) amica mea, quam pulchra est Totapulchra es amica mea, & macula non est in te. Quid igitur mirum si se diligant?*

Cant. 4. 1. 7. Hinc Paulus: *Christus dilexit Ecclesiã, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eam lauacro aqua in verbo vite, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiã, non habentem maculam, neque rugam, neque aliquid huiusmodi, sed, ut sit sancta, & immaculata.* Vides Paulum de pulchritudine sanctitatis eam commendantem, quam Christus summè diligit. Num ergò bona opera, lucis nomine non debent appellari, quæ omnes suo splendore delectat?

Eph 5. 25. Tanta verò bonorum operum splendens species, & forma virtutis est, atque potentia, ut non Christum modò, sed etiam probos viros, sed omnes prorsus etiam facinorosos in sui amorem illiciat. Homines virtute præditi ab omnibus diliguntur, laudantur, habentur in pretio. Neque causam aliam, cur aliquis odio habeatur, spernatur, euitetur, quisquam proponere consuevit, nisi quia malus est, vitiosus est. Nam & pessimi Iudæi hoc Christo Domino impingebant. *Nos scimus, quia hic homo peccator est.* Si non esset hic malefactor, non tibi tradidisset eum. Blasphemauit. Reus est mortis. Et propterea hoc est bonum nomen, quod proferendum censet Salomon diuitijs multis. *Melius est (inquit) bonum nomen, quam diuitia multa: super argentum, & aurum gratia bo-*

Ioh 9. 24. 18. 30. *na.* Hebræa non habent bonum, sed simpliciter, melius est nomen, pro quo tamen intelligunt famam, qua quis bonus, sapiens, fortis, & huiusmodi prædicatur. Hæc enim fama gratum reddit hominibus vitum studiosum, ac sanctum. Ideo sapiens addit. Gratia super aurum, & argentum bona est, sicut enim nomen super diuitias multas bonum est (sic enim Hebræi circumloquuntur comparatiua, quibus carent) sic gratia, qua quis Deo, & hominibus gratus est, bona est super quæcumque pretiosa, secundum quem sensum infra dicit idem sapiens. *Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur: de panibus enim suis dedit pauperi.*

Secundò igitur videamus, quid ex hoc conficiatur, ut scilicet homines huius lucis atque pulchritudinis studium debeant adhibere; quando inter laudes virorum gloriosorum, & hoc ponit alter Sapiens. *Homines diuites in virtute, pulchritudinis studium habentes, pacificantes in dominibus suis.* Iis eisdem duabus rationibus, quibus iustitiæ opus lux dicitur, ostensum est, excitari ad cultum virtutis deberi hominem. Quarum prima fuit, quod opus illud ex veritate, & ex Deo progignitur. Quando Deus populum suum sponsæ, atque vxoris dignatur nomine, num fuerit absurdum, iustitiæ fructuose & opera, cõmunes filios appellare Dei, & viri iusti: *Respice (inquit Psaltes) in seruos tuos Domine, & in opera tua, & dirige filios eorum: Et sit splendor Domini Dei nostri super nos, & opera manuum nostrarum dirige super nos.*

Cur enim & sapientia se dicit matrem dilectionis, aliarumque virtutum, fructusque suos, qui sunt iustitiæ nostræ, vocat generationes suas? *In me (inquit) gratia omni via & veritatis, in me omnis spes vite, & virtutis.* Transite ad me omnes, qui

Prou. 22. 1. *qui*

9. **Eccli. 44. 6** **Psal. 89. 16** **E. cli. 24**

9. **Eccli. 44. 6** **Psal. 89. 16** **E. cli. 24**

9. **Eccli. 44. 6** **Psal. 89. 16** **E. cli. 24**

qui concupiscitis me, & à generationibus meis impleremini. Hæc autem, quæ hic loquitur, & increata intelligitur, & creata sapientia. Deus enim qui est increata sapientia, generat, & producit opus bonum. Quod idem generat, & creata in hominum mentes infusa, qua & docentur, & mouentur, vt benefaciant.

10 Quod ergo ab vtraque factum est, vtriusque & generatio est, & proles. Et hæc est ratio firmissima, quam obrem Deus animæ decorem concupiscat, qui profectò alius non est, quam speciositas sapientiæ.

89. 7. 29. *Est enim hæc speciosior sole, nempe, vt cum ea, veluti sponsa coniungatur, ad prolem hanc sanctarum virtutum procreandam. Nam si decore isto careat, sterilis est, vt opus veræ iustitiæ producere non sit potens, in cuius tamen genituræ adiutorium facta est mulier: quod quidem adiutorium, vt viro simile sit, decretum est. Vir autem iste sapientia est increata; ergo & anima illi coniungenda sapiens esse debet. Propterea, quæ vitia sequitur, ab illo repudiatur, vt est in Propheta. Ipsa non uxorem, & ego non vir eius, auferat fornicationes suas à facie sua, & adulteria sua de medio vberum suorum.*

11 Hinc ergo ratio trahatur, cur bene faciendum sit, nempe ob nobile connubium, & ob communem filium. O quanta dignitas! o quanta fœlicitas, consortem esse Diuinæ naturæ, Deoque ipsi coniungi, vnaque sic constringi, vt cum veritate dicatur. *Dilectus meus mihi, & ego illi, lana eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Et verè iam sint non vna caro tantum; sed etiam vnus spiritus. O homo si scires donum Dei, & quis est, qui tecum contrahere vult cœlestis coniugium, nunquam deheres a bono opere, in quo, Deo adhæret anima, tanquam sponsa in cubili suo. Quæ mulier habens drachmam consilii, atque sapientiæ, si esset nuptura, nollet cum summo, atque omnium principe nuptias obire? An non libentissimè relinqueret patrem, & matrem, vt tanto coniugi dulciter adhæreret? An non obliuisceretur populum suum, & domum patris sui, ita quod si diceretur illi, sicut Rebecca dictum est. *Vs*

ire cum homine isto? non statim responderet. *Vadam?* Sed nos ignoramus, quid agere debeamus.

Sed & hoc auget rationem istam, quod sterilis non est in eis, qui hoc sacro coniugio copulantur. Nam copula ista nunquã est sine conceptu, nunquam sine prole, eaque digna tantis parentibus. O excellentissimum opus, quod cum Deo patrat ab homine iusto. De sole sapiens scriptum est. *Vas admirabile, opus excelsi.* Sed excellentius est opus istud. Illud est opus nature, hoc gratiæ. De cœlis scriptum est. *Ipsi peribunt, tu autem permanebis, & omnes sicut vestimentum veterascent.* At opus bonum, quod est iustitia, permanet in sæculum sæculi. Pondera tu valorem boni operis, & intelliges, quod omnis ponderatio non est digna continentis animæ. Nam virtus prodians ab anima continente, & casta generatione, quam solam sibi assumit sponsam Rex vniuersæ terre, æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Sed hoc quia etiam in sequenti ratione clarius elucescit, ad illam transeamus.

Lucem diximus appellari opus bonum ex hoc, quod cum a luce Diuinæ sapientiæ ortum habeat, claritatem quandam secum affert, pulchritudinem, atque splendorem, vt lux videatur iure posse denominari. Quæ claritas multum allicit homines ad ipsius operationem. Si enim ex hoc placeat homo hominibus, ipsiq;, & Deo gratus est, & carus, cur ipse sibi non placeat? Paulus, qui sedulo cauens quidquid meriti posset cuiusque displicere, iuxta quod dicebat. *Sine offensione estote Iudæis, & Gentibus, & Ecclesiæ Dei, sicut & ego per omnia omnibus placeo.* Ita sibi in benefactis placere studebat, vt gloriaretur in infirmitatibus, ac tribulationibus suis, quæ illi essent occasio exercendæ virtutis, quæ illum sibi ipsi gratum redderet, atque placentem: cuius idcirco verba sunt illa. *Placentem mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo: & certè dici non potest quanta sit animi quies, ac delectatio, vbi est conscientiæ serenitas. Ad hoc enim verum, plenumque gaudium, frequentif-*

manos suadet Diuina Scriptura, iubens, ut in Domino gaudeamus, atque ut gaudium nostrum sit plenum, flagitemus.

Isai. 46. 11. Propterea qui vocauit ab oriente iustum, ut sequeretur se, posuit quicquid, ut lapidem primarium in domo sua, vnigenitum filium, quem non ex voluntate carnis genuit, sed ex vi promissionis, iussit, ut

Gen. 17. 19 Isaac appellaretur. Habuit quidem Abraham, & alios filios, ut Ismaelem, & qui ex

Gen. 21. 6. Cetura nati sunt illi; Isaac tamen à Deo ipso vnigenitus dicitur. Eumque voluit Isaac appellari, quod est gaudium, quia hunc solum genuit ex diuina promissione,

Gal. 4. 24 quasi ex spiritu. Vnde & à Paulo dicitur natus secundum spiritum. Hunc solum voluit esse proprium semen sancti Patriarchae, in quo diuina implerentur promissiones. Quid quæso hoc docemur mysterio? Isaac filius est iusti, propter quem

Genes. 17. 17. 18. 10. fides illius reputata est ad iustitiam. Hoc est opus bonum, ex fonte procedens veritatis, atque iustitiae. Hoc solum genitoribus trisum conciliat. Risit Abraham, risit

Prou. 15. 30 Sara, audientes promissionem de illo. Risus merito dicitur filius ille, gaudium merito dicitur opus iustitiae: atque ideo

Eccl. 11. 17 dicitur lux. Quia lux oculorum lætificat animam, & dulce est lumen, & quando lux orta est iusto, tunc restitit corde lætitia orta est.

13 Heu! homines, quid queritis aliud in hoc mundo nisi gaudium? nisi delectationem? nisi voluptatem? rectè. Ad hoc enim nati sumus, hic est finis. Vnde fidelis seruo, qui bene se gesserit in obsequio Domini, dicitur ab eo. *Eugè serue bone & fidei, intra in gaudium Domini tui* Sed

Mat. 25. 21 quam via peruenitur ad gaudium? Certè non per aliam, quam per bona opera. Facias quidquid velis, sollicitus sis erga multa, & plurima; ex vno hoc quod est opus bonum, qui est vnigenitus, gaudium erit tibi semper. Numquid non obseruasti, quod ex Ismaele durities cordis contigit Abraham? Dixit ei Sara. *Eiice ancillam, & filium eius: & dure accepit hoc Abraham pro filio suo.* Quidquid aliud facias præter opus bonum, quidquid secundum carnem (nam Ismael, teste Apostolo,

Gal. 4. 29 natus est secundum carnem) spinas, & tribulos germinabit tibi. Id tibi procul dubio eiciendum erit, si id feceris per obedientiam, sicut fecit Abraham, molestia illa liberaberis. Audies enim dicentem Deum. *Non tibi videatur asperum super puero: Si id exequi detractaueris, inuitus id patieris.* Quid aliud intendit Salomon in parabola illa. *Qui calumniatur pauperem, ut auget diuitias, dabit ipse ditiori, & egebit? Quid putabas? augere diuitias? dicere animæ tuæ; Requiesce, bibe, & epulare: sed auolabunt hæc diuitiæ tuæ, facient sibi pennas, & fugient à te. Tu eiciis opus secundum carnem, dabis ditiori te. Necessitate coactus, ut in eas gratiam poteritorum, & ab iis protegeris, dabis münera, vel etiam à principibus spoliaberis, ut in egestatem decidas. Sed vnde cunque id eueniat, non proderunt diuitiæ in die ultionis, quando rationem illarum reddes, quando redimet Dominus pauperem à calumniis hominum, & à diuitum oppressione. Vocauit Dominus Abraham ab Oriente propter semen sanctum, propter vnigenitum: ut in semine eius benedicerentur omnes gentes, & nos vocati sumus, ut Deo seruamus in sanctitate, & iustitia, & gaudeamus in Domino semper. Hoc igitur exequamur.*

natus est secundum carnem) spinas, & tribulos germinabit tibi. Id tibi procul dubio eiciendum erit, si id feceris per obedientiam, sicut fecit Abraham, molestia illa liberaberis. Audies enim dicentem Deum. *Non tibi videatur asperum super puero: Si id exequi detractaueris, inuitus id patieris.* Quid aliud intendit Salomon in parabola illa. *Qui calumniatur pauperem, ut auget diuitias, dabit ipse ditiori, & egebit? Quid putabas? augere diuitias? dicere animæ tuæ; Requiesce, bibe, & epulare: sed auolabunt hæc diuitiæ tuæ, facient sibi pennas, & fugient à te. Tu eiciis opus secundum carnem, dabis ditiori te. Necessitate coactus, ut in eas gratiam poteritorum, & ab iis protegeris, dabis münera, vel etiam à principibus spoliaberis, ut in egestatem decidas. Sed vnde cunque id eueniat, non proderunt diuitiæ in die ultionis, quando rationem illarum reddes, quando redimet Dominus pauperem à calumniis hominum, & à diuitum oppressione. Vocauit Dominus Abraham ab Oriente propter semen sanctum, propter vnigenitum: ut in semine eius benedicerentur omnes gentes, & nos vocati sumus, ut Deo seruamus in sanctitate, & iustitia, & gaudeamus in Domino semper. Hoc igitur exequamur.*

Gen. 21. 10

Prou. 11. 16

Prou. 11. 17

Prou. 11. 18

Prou. 11. 19

Prou. 11. 20

Prou. 11. 21

Prou. 11. 22

Prou. 11. 23

Prou. 11. 24

SECUNDA PARS.

Videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in caelis est. Verba ista in pauperem respiciunt, qui à diuitie suscipit diuitias gratiæ, vnde sustentet paupertatem suam, vel etiam ex iis, & ipse ditescat. Duo autem tanguntur ad illum pertinentia, nempe, ut videat iustorum opera, & ex iis glorificet Deum Patrem. Vbi imprimis nobis occurrit proverbium Salomonis. *Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso: ne forte disces semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ.* Homo est animal sociabile, facile ab his trahitur, quibuscum vitam ducit, & ad consuetudinem illorum facile inclinatur. Ideo saluberrimum documentum est, ut ab iis elongetur, qui

Prou. 11. 14

Prou. 11. 15

Prou. 11. 16

Prou. 11. 17

Prou. 11. 18

Prou. 11. 19

Prou. 11. 20

Prou. 11. 21

Prou. 11. 22

Prou. 11. 23

Prou. 11. 24

Prou. 11. 25

Prou. 11. 26

Prou. 11. 27

Prou. 11. 28

Prou. 11. 29

Prou. 11. 30

Prou. 11. 31

Prou. 11. 32

Prou. 11. 33

sua necessitudine ad malum trahunt: Is
 verò adhareat, sitque familiaris, quorum
 15 iusta sunt opera, & recta consilia, vnde
 melior fiat. Ideò Salomon causam ex-
 pressit, quare ab iracundo, & furioso re-
 cedere debeamus. *Ne forte (inquit) dicas*
semitus eius, & sumas scandalum anima
sua. Ne & tu iracundus fias, atque furio-
 sus, quod tibi erit in scandalum, vt cadas.
 Specialiter iracundos euitare monet, tum
 quia frequens præbent exemplum iracun-
 dia, tum quia etiam occasionem præbent
 irascendi his, quibuscum habent necessi-
 tudinem, illos sepe suis offensionibus ir-
 ritando, vt sic discamus, ab iis potissimum
 elongari, quorum consuetudo propen-
 sius ad peccandum prouocat. Propterea
 Dominus vult seruos suos cœlestis con-
 uersationis radios quocunque diffunde-
 re, vt omnibus pateant bona opera, quæ
 inuenientes ceteri solerter imitentur, vt me-
 ritò fideles ab Apostolo vocentur lumi-
 naria. Dicit enim. *Sitis sine querela, &*
simplices filii Dei, sine reprehensione in me-
dio nationis praua, atque peruersa: inter
quos lucet sicut luminaria in mundo. At-
 que ita inexcusabiles si sint, qui lucem o-
 dio habentes operibus instructuosis reab-
 2. Cor. 14. brarum potius delectantur. Hoc est e-
 nim quod dixit Apostolus. *Deo gratias,*
qui odorem notitie sue per nos manifestat in
omni loco: quia Christi bonus odor sumus
Deo in iis, qui salui sunt, & in iis, qui pe-
reunt: alii quidem odor mortis in mortem;
alii autem odor vite in vitam.

Intelligat ergo populus Christianus,
 quid illum maneat nempe mors, nisi vi-
 deat bona opera iustorum ad faciendum
 ea; & quam graue iudicium illi immi-
 16 neat, si ab his oculos auertens, ad fabulas
 conuertatur, & ad ea, quæ sibi noxia sunt,
 intendat vultum suum. Quod certe et-
 iam contra ipsam naturam est, quæ pul-
 chris delectatur, quæ auersatur turpibus,
 quæ offenditur indecoris, ac vilibus. Sues-
 lutum quarunt in quod inuoluantur. Dæ-
 mones, ne sic inquinarentur ingressi in
 porcos, in mari potius demergi cum illis
 vulerunt. At tu miser in caeno delectaris,
 & in vitiorum sterquilinio auidius perspi-

cis, & quaris, quæ offendunt intuirum
 magis quam quæ recreant.

Quod est mali animi certum si-
 gnum. Inter similia enim plerunque ac-
 cenditur amoris flamma. Malus itaque
 malis oblectatur. Vnde crabrones, qui
 è stercore nascuntur, in stercore volu-
 tantur maximè. Hac ratione, amici Iob
 cum in viro videre potuissent illius vir-
 tutes, quas ipsemet eorum importuni-
 tate coactus recenset, & scriptura ipsa
 refert, vocans illum *simplicem, rectum, ac*
106 37. timentem Deum, atque à malo recedentem;
Iob. 1. 7.
 versi sunt magis ad ea, quæ mala ipsi re-
 putabant eidem obiectanda, & exprobran-
 da, quasi & atrociter infortunia ferret,
 quasi illa sibi comparauerit iniquitati-
 bus suis. Adeò, vt qui tertius loquu-
 tus est, dixerit, quod *multò minora exi-*
Iob 11. 6. gerentur à Deo, quam illius iniquitas me-
ruiisset. Quin & Satan ipse aures auertens
 à laudibus quas Deus dabat sancto viro,
 vituperationes ingessit etiam falsas. Dixit
 quippè illi DEVS. *Nunquid considerasti*
Iob 1. 8. seruum meum Iob: quod non sit ei similis
in terra, homo simplex, & rectus, ac ti-
mens Deum, & recedens à malo? At ho-
 stis ille pessimus. *Nunquid Iob frustra ti-*
met Deum? nonne tu uallasti eum? &c.
Et possessio eius creuit nimis? Sed extende
paululum manum tuam, & tange cun-
cta, quæ possidet, nisi in faciem benedixerit
tibi. Ita faciunt Satani viri, quarunt
 in proximo quod arguant, & si non in-
 ueniunt, fingunt. Quin & quæ sim-
 pliciter, studioseque facta sunt, malè,
 vt reprehendere possint, interpretantur.
 Id quod cum Dauide, & nunciis eius
 peruerse sentiens fecit Rex Ammonita-
 rum. *Misit namque Dauid ad Regem con-*
1. Reg. 10. solans eum per seruos suos super patris in-
2. teritu. Quam legationem in prauum su-
 mentes principes filiorum Ammon, ar-
 bitrati sunt, quod esset facta, vt inue-
 stigaret, & exploraret ciuitatem, ad e-
 uertendam eam, quod illorum interitus
 causa fuit. Iuxta ergo Domini nostri do-
 ctrinam videant homines hominum o-
 pera bona, eaque studiosius contemplan-
 tur.

Atque

Atque proprium naturalemque fructum inde carpentes (quod erat secundo loco videndum) Patrem honorificent, qui in cœlis est. Quem securus Petrus his verbis fideles cohortatur. *Carissimi obsecro vos tanquam aduenas, & peregrinos abstinere vos à carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam; conuersationem vestram inter gentes habentes bonam: ut in eo, quod detrahant de nobis, tanquam de malefactoribus ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis.* Glorificatur autem Deus per bona opera seruorum suorum. Primum ex hoc quod sanctitas illius clarescit, habeturque explorata, quæ est gloria maxima, quam Deus exigit ab operibus manuum suarum. Suam quippe potentiam, atque sapientiam in opere creationis patefecit, perpetuoque in creaturarum omnium moderatione manifestat.

Sed quod magis ad rem facit, sanctum vult Deus ab vniuersis cognosci, ac prædicari. Ideo cœlos novos parauit, ac terram nouam, ut qui in veteribus sapiens corde, ac potens robore fuerat agnitus, sanctus in nouis ab omnibus videretur, & laudaretur. Hinc est, quod in naturæ molitione suam sapientiam velut effudit super vniuersa, quæ fecit, ut in iis appareret illa quasi in imagine. Quod notauit sapiens de sapientia scribens. *Vnus est altissimus*

Eccl. 1. 8. creator omnipotens ipse creauit illam in Spiritu sancto & effudit illam super omnia opera sua. At verò, ut appareret in iustitia, &

sanctitate nouam creaturam iustitia asper-
 19
 2. Pet. 3. 13. tit, ac sanctitate dicente Petro Apostolo. *Nouos cœlos, & nouam terram secundum promissa ipsi expectamus, in quibus iustitia habitat.* Id quod & perfecte implebitur in perfectione iustitiæ, summæque ciuitatis cœlestis decore, sic continenter fit in noua creatura, quæ nouo spiritu augetur, nempe in fidelibus, qui deposito veteri homine nouum induti, renouantur de die in diem. Hi quippe sunt noui cœli, nouaque

2. Pet. 3. 13. *Leuit. 11. 44*
 1. Pet. 1. 16. *Ioan. 12. 40.* terra, in quibus iustitia habitat, qui obedi-
 estote quoniam ego sanctus sum. In his ergo reuelat Deus, notamque euidenter fa-

cit sanctitatem suam. Quod quia in aduentu Sancti sanctorum maxime fecit, propterea Isaias, quando vidit gloriam ipsius Sancti, quem Pater sanctificauit, & misit in mundum: tunc audiuit primum cœlestes spiritus proclamantes. *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria eius.* Et hæc est gloria sanctitatis, non sapientiæ modo, aut potentia. Propter quod, ut eleuatum vidit illum Propheta, & excelsum, vidit tamen iis, quæ sub ipso erant, repletum templum, quod est sanctuarium, & locus sanctus eius, vbi sancta sunt omnia. Ex hoc ergo loco sancto eius processit gloria sanctitatis eius in omnem terram, de qua Ezechiel scripsit. *Egressa est gloria Domini à lumine templi.* Et audiuit. *Benedicta gloria Domini de loco suo.* Vbi obserua, quod apprensus Deus in hac gloria super quatuor illa animalia, populum instruit de sanctitate, arguens illius scelera, & prouocans ad virtutem, & fortè propter hoc Ioannes eadem quatuor animalia videns, illa pariter dicentia audiuit. *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens;* ut intelligamus tum Deum proclamari sanctum, quando Christus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, ut sanctificaret ipse sibi per suum sanguinem Ecclesiam, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Ex quibus omnibus conficitur, quod summa gloria, quam à nobis exigit Deus, hæc est sanctificatio eius, unde & docti sumus, & iussi, ut quotidie deprecemur. *Sanctificetur nomen tuum.*

Hoc verò potissimum fit in sanctitate, & iustitia seruorum suorum. Qui enim illos videt sanctos, colligit consequenter Deum esse sanctissimum, qui tales eligit sibi ministros, iuxta quod canit regius Propheta. *Domine, qui habitat in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam.* Hoc argumento vtens Achior dux filiorum Ammon ad Holophernem ad hæc verba descendit. *Deus illorum (nempe Israël) odit iniquitatem.* Et propterea si populus Dei, vel quicumque seruus eius declinet ad iniquitatem, reputatur

atur ex hoc Deo iniurius, qui occasionem præbeat hominibus Deum blasphemandi. Sic reprehensus est Nathan Dauid. Blasphemare fecisti inimicos Domini. Et ad Rom. 2. 23. Iudæos dicit Apostolus. *Per prauaricationem legis Deum inhonoras. Nomen enim Dei per vos blasphematur inter Gentes sicut scriptum est. Scripsit quidem Ezechiel: Et ingressi sunt ad Gentes, & polluerunt nomen sanctum meum cum diceretur de eis. Populus Domini iste est.* Et subdit quod in sanctificatione ipsius populi, sanctificabitur nomen Domini. Et sanctificabo nomen meum magnum, quod pollutum est inter Gentes, cum sanctificatus fuero in vobis coram eis. *Effundam quippe super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* En manifeste quomodo sanctitas seruorum Dei Deum glorificat. Quomodo contra iniquitas eorum eum inhonorat. *Vidisti (ait Salomon) virum velocem in opere suo? coram regibus stabit, nec erit ante ignobilis.* Si reges ac nobiles seruis industriis delectantur, ac multo magis sanctis, ac puris, simpliciterque procedentibus. Vnde idem Salomon ibidem ait. *Qui diligit cordis mundiciam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem.* Et Rex Dauid. Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam; quanto magis delectatur Deus in sanctitate suorum, vt in iis honoretur & declaratur sanctus? ergo, & qui illum male viuendo inhonorant, sicut maxime offendunt, ita vehementer prouocant illius furorē, vt hoc pacto, nempe illos puniens honoretur; sic enim quoque declaratur sanctus, & odio habens iniquitatem, vt Achior declarauit.

Alterum modum glorificandi Deum per opera bona terigit Petrus, dicens. *Vt ex bonis operibus vos considerantes glorificent Deum in die visitationis: qui dies est, quando homo videns fidelium bona opera, corde compungitur recedens a malo: neque enim sine diuina visitatione hoc præstari potest. Qui sic ad Deum conuertitur, Deo se subdens gloriam Deo conciliat. Qui ergo forma existens sanctitatis ad sanctitatem illicit peccatores, Deum*

Tom. 1. Bellintani.

& in se honorat, & in illis. Idcirco Tobias benedicens Dominum hortatur concaptiuos. *Confitemini Domino filii Israel, & in conspectu Gentium laudate eum; quoniam ideo dispersit vos inter gentes, quæ ignorant eum, vt vos enarretis mirabilia eius, & faciatis scire eos, quia non est alius Deus omnipotens præter eum.* Regemque sæculorum exaltate in operibus vestris. O quanta bonorum operum excellentia, quando & Altissimum exaltant; illi dant gloriam, qui gloriosus est in semetipso; quæ Deum, cui soli honor est & gloria, honorant, magnificant, glorificantque. Regem (inquit) sæculorum exaltate. Regi sæculorum date honorem, sint opera vestra cælum ferentem sub pedibus eius. Vide quæso mysterium. Confirmato fœdere inter Deum, & populum per sanguinis asperionem, mox qui ascenderunt in montem, *viderunt Deum Israel, & sub pedibus eius, quasi opus lapidis sapphirini, & quasi cælum cum serenum est.* Quin & reliqui viderunt Deum, & comederunt, & biberunt; opus illud coloris cælestis, nunquid non est illud de quo Apostolus. *Nostra autem conuersatio in cælis est.* Vnde & Saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum? expectamus (inquit) quemnam? qui venturus est, nam si venturus non esset, frustra expectaretur.

Ideo supra opus erant pedes illius, qui suo tempore descendit de cælo, quærens perditam ouem, quam in humeris reportaret in montes. Interim si opus nostrum sub pedibus eius est, illum exaltamus in opere illo. Vt ergo sit super cælos gloria eius, cælestis sit conuersatio nostra; sit quasi cælum cum serenum est; sit opus clarum, lucidum, manifestum, vt illud videntes homines glorificent Deum in die visitationis. *Lucent, inquit, lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona.* Hinc Iacobus. *Qui Sapiens, & disciplinatus inter vos? Quali dicat. Cui dici potest. Vos estis lux mundi? nam Sapiencia luci comparata inuenitur prior, nedum æqualis est luci. Talis sapiens, talis lux. Ostendat (ait Iacobus) ex bona conuersatione operationem suam in mansuetudine*

I Sapien-

Tob. 13. 5.

Exod. 24. 10.

Phil. 3. 20. 22

Luc. 15. 4.

Iac. 3. 13. Sap. 7. 29.

- Sapientia. Non putet vi trahere homines ad Deum, non arbitretur se per potentiam Deum glorificare. *Manfueti hereditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis.* Audiamus ergo Apostolum. *Seruum Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati, ne quando Deus det illis poenitentiam ad cognoscendam veritatem, & respiciant à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur, ad ipsius voluntatem.* Vides Apostolum docentem mansuetudinem, quæ profectò est sapientia; mansuetudo, quoniam sapientia animus moderatur, & per hanc ducuntur infideles ad veram sapientiam, quæ est in cognitione veritatis? Sicut ergo cum modestia corripiendi sunt huiusmodi: Ità ex bona conuersatione illuminantur, quasi ex sereno cælo. Vnde *glorificent Deum in die visitationis.* Nempe vt Deus, qui pedes habet super opus cælestis, eo veniat, vbi opus illud dirigit. Dirigitur autem ad homines, quibus ex bona conuersatione ostendimus operationem nostrã in mansuetudine Sapientia. Ex hoc ergo visitantur ab eo, qui vilitat plebem suam, & vocat non plebem suam, plebem suam. Hic enim dies est visitationis, in quo glorificant Deum, quem & Deum agnoscunt, & confitentur. Sic enim in Osee pollicetur Deus. *Dicam non populo meo, populus meus es tu, & ipse dicet Deus meus es tu.* An non glorificatur Deus in multitudine filiorum, quos suscitatur de lapidibus? Hoc autem tunc impletur; dicente Propheta, & referente Apostolo. Et erit in loco, vbi dicitur eis. *Non populus meus vos: dicitur eis.*
- Ro. 9. 25. Filii Dei videntis.*
24. O gloria glorificantium, & exaltantium Deum in operibus suis, quibus semen Dei multiplicant. Paulus quippe dicebat. *Vt Filios meos charissimos moneo. Nam in Christo Iesu per Euangelium ego vos genui.* At cui generauit? certe Christo. Nam in Christo Iesu (inquit) per Euangelium, ego vos genui. Ergo Christi sunt filii, quos suos filios vocat Apostolus. Nam & qui semen Abraham sunt; hi sunt filii DEI. Scribit enim Apostolus, *omnes filii Dei e-*

stis per fidem, qua est in Christo Iesu. Si autem vos Christi, ergo semen Abraham estis, secundum promissionem heredes. Qui ergo per bona opera ad Christum trahit homines; generat filios Dei, pater est filiorum Dei, & dum Deum glorificat, seipsum glorificat: nam honorificat eum Patrem, qui in cælis est.

Sed audio conquerentem DEVM 1. Reg. 2. contra Heli Sacerdotem. *Magis honorasti filios tuos, quam me.* Quid ergo? Te quidem decreueram honorare: te, domumque tuam assumens in ministerium meum. Sed absit hoc à me. Sed quicumque glorificauerit me, glorificabo eum. Qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Qui sunt, qui Deum contemnunt? qui seipsum, aut quoscumque alios à DEO, præter Deum honorant, ij Deum contemnunt. Qui legem Dei propriae postponunt voluntati, ij Deum contemnunt. Et quid emolumenti consequuntur, qui quaerunt hominum gloriam non DEI? Audi Salomonem. *Ne gloriosus appareas coram Rege, & in loco magnorum ne siteris. Melius est enim vt dicatur tibi. Ascende huc, quam vt humiliaris coram principe.* Intelligisne quæ legis? aduertis quod Sapiens humiliationem, & confusionem magnam, quæ ipsa sit coram principe, iis comminetur, qui se gloriosos ostentant, qui magnorum occupant loca? Quid ergo illis eueniet, qui Deo ipsi seipsum anteponunt? si gloriam quaeris, cur ignominiam tibi creas? si in altum cupis ascendere, cur tuam turpitudinem imprudens manifestas? putas inaniter dictum. *Ne ascendas per gradus ad altare meum; ne reueletur turpitudinis tua.* Ascensus turpitudinem manifestat, humilitas illam velat, ac tegit. Et quare ascensus maxime ad altare prohibetur? Quia dixit Salomon. *Ne gloriosus appareas coram rege, ne te (inquam) in conspectu Dei velis exaltare.* Puta, quod soli Deo est honor, & gloria, Recole Abraham humilitatem, qui dicebat. *Loquar ad Dominum eum sim puluis, & cinis?* Audi Iacobum Apostolum. *Humiliamini in conspectu Dei, & exaltabit vos.* Ad altare accede, sed non per gradus. Diuina

Diuina pertracta, sed humiliter. Cogita magnitudinem Dei, & prauitatem tuam, ad ima descende, & exaltaberis, & nunc, & in perpetuum.

Quoniam antecedens ista Concio longior euasit, quam constitueram, placuit hanc breuissimam subtexere.

CONCIO TERTIA.

ARGUMENTVM.

Duplici ratione ostenditur Apostolos esse salem & lucem. Altera est bonum nostrum, altera est ipsius Creatoris gloria.

HARA est adeo laus sanctorum virorum altissimo Creatori, vt ipsemet ore proprio illam exequatur, ipsos celebras, atque commendans. Quod inde patet, quod Deus etiam Satanæ dixit. *Nunquid considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, homo simplex & rectus, ac timens Deum. Et recedens a malo? Sapientia item, quæ ex ore Altissimi prodit sic hortatur. Laudemus viros gloriosos. Eademque Sapientia incarnata suis Ioannem Baptistam extulit præconiis. Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? hominem mollibus vestitum? Prophetam? etiam dico vobis, & plusquam Prophetam. Hic est enim de quo scriptum est Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam Amen dico vobis Non surrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptista, & hodie suos compellens Apostolos dicit aperte. Vos estis sal terra. Vos estis lux mundi.*

Ratio verò cur id faciat Deus, duplex est. Altera bonum nostrum est, altera ipsius Creatoris gloria. De prima ait homo in

Psalmo. *Mibi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus.* Quid est mihi, nisi ad meam vtilitatem, in profectum meum? Nam quousque putes, mihi, id est à me intelligi, obstant sequentia verba. *Nimis confortatus est principatus eorum.* Neque enim potestas principatus ab hominibus collata est, sed à Deo ipsis Apostolis: collata est tamen propter homines, vt qui principes essent, simul essent & seruatorum. Id quod alio in Psalmo ostendit aperte idem Propheta. *Constitues eos principes super omnem terram, memores erunt nominis tui: propterea populi confitebuntur tibi.* Mihi ergò, id est, propter me honorati sunt amici tui Deus, vt inde ego salutem consequi possim. Rationem alteram nihilominus à Psalme habemus, qui postquam quæsiuit. *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requiescet in monte sancto tuo?* Audit responsum. *Qui opprobrium non accepit aduersus proximos suos. Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus. Timentes autem Dominum glorificat.* In tabernaculo Domini, & templo, quod erat in monte, Deus adorabatur, & honorabatur. Cuius honoris exhibitione is solus erat dignus, qui iniuriam proximo non inferebat, sed neque ab aliis ferebat illatam, neque honorem dabat indignis, quin potius huiusmodi ducebat pro nihilo. Contra verò Sanctos, qui Deum colerent, & glorificarent, ipse glorificaret. Ergò laus, & gloria Sanctis ab eo tributa in Dei gloriam terminabat.

Duo ista bona, quæ sanctorum efficit laus, ex ipsa, quam Christus Apostolis tribuit, laude videmus proficisci. Et primū quidem, quod bonum nostrum est, inde apparet, quod eos nō absoluta commendatione attollit, veluti si diceret, Vos estis Sapientes, Vos fortes, Vos clara lux: sed sic eos commendat, vt illorum perfectio ad aliorum profectū referatur. Vos (inquit) estis sal terra. Vos estis lux mundi. Ele est (inquā) ad condicendā terrā, ad mundū illuminandū. Hoc autē egit, vt corū excellentiā ad nos pertinere faceret certiores. Salis virtus res a corruptione seruat maximē, q̄ facile sine illo corrumpetur. Omnis au-

Pf. 138. 17.

Pf. 138. 17.

Pf. 44. 17.

Psal. 14. 1.

Gen. 6. 12.

tem caro corruerat viam suam, & infecta erat terra in sanguinibus. Mundusque totus positus in maligno. Is autem de quo

1. Ioan. 5. 19. Deo dictum est. Non dabis sanctum videre corruptionem. De caelo, ubi omnia

Pf. 15. 10. incorrupta sunt, descendens, terrae iam intulit corruptionem, expolians veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris, & nouum induens, qui nedum non corrumpitur; sed renouatur magis de die in diem, vt integer seruetur, & incorruptus in die Domini nostri Iesu Christi. Ergo tanti sui operis ministros, & coadiutores salem vocat merito. Qui sal propterea quod non de mari sumptus est, verum de caelo descendit; non futuram modo, verum, & extantem iam pellit corruptionem. Alioqui cur Apostoli vocant ad poenitentiam? cur hortantur sequestrationem a mundo? veteris hominis depositionem? cur baptizant in remissionem peccatorum? Sal ergo terrae sunt Apostoli, quia incorruptos efficiunt terrenos, homines: & lux itidem mundi, quia mundum alioqui tenebris obrutum, radijs illuminant suae claritatis.

Hoc autem duplici modo praestant, tum videlicet oratione, tum actione; verbo, & opere; quae duo, vt simul coniuncta sint, opus tñ, aliquo modo, sermonē praecedere videtur: nam quos sanctos existimamus, hos libentius auscultamus. Sic n.

Mat. 6. 20. de Herode legimus. *Herodes metuebat Ioannē. sciens eum iustum, & sanctum, & libenter eum audiebat;* metuebat, id est, reue- rebatur, colebatque ob eius sanctitatem, propter quā libenter etiam audiebat illum. Manifestum est autē studiosos homines ab hominibus haberi in pretio, ac diligi.

Ruth. 3. 11. Sic Ruth a focu dilecta est, a Booz, a toto populo, cui propterea ille dixit. *Scit omnis populus mulierem te esse virtuosam* & hoc intendit Dominus, Apostolos debere praestare salem, & lucem. Sal enim si fuerit infatigatum, conculcatur ab hominibus, quia homines, qui alijs exemplo salire debent; si contra faciant, ab hominibus despiciuntur, & ita conculcantur. Lucis vero proprium est splendescere, resplendeant ergo opera vestra bona, ex quibus homo co-

gnoscitur; veluti ex fructibus arbor, vt ea vidētes homines, vosque; ob illa suspicientes, & admirātes, exurgāt in laudem Dei, qui vos vocauit in admirabile lumē suum. Ex quo fit consequens, vt vestram doctrinam accipiant, nō vt verbum hominum, sed vt est verē verbum Dei: quo rursus vt sale, & sole illos condiciatis, & illustretis.

Sed heu! vae mundo à scandalis, quae ab ijs ponuntur ante homines, quibus ex officio incumbit esse alij forma bonorum operum. A quibus Salomon hoc Prouerbio nos elongat. *Noli esse cum his, qui designant manus suas, & qui vadit se offerre pro debitis:* si enim non habes vnde restitutas, quid causae est, vt tollat operimentum de cubili tuo. Vide Sapientiam vini huius, dehortantis à societate obligantium se radimonij, atque velut ligantium manus suas, easque configentium; infect, te, si cum his socieris, iam esse vnum ex illis. Sic docens quod qui socius est criminosis, criminosis & ipse proculdubio fiat; & detrimentum, quod criminibus debetur, illum certo maneat.

SECUNDA PARS.

Bonum aliud, quod ex sanctorum commendatione proficitur, illud est, quod Dominus in fine explicauit: *Et glorificent Patrem vestrum qui in caelis est.* Gloria videlicet Dei: sicut enim radi⁹ à Sole fluens illius claritatem manifestat: sic isti, qui sunt lux de luce, generātem se principem lucem, sua claritate monstrāt, illamque oculis obijciunt insipientium, vt sapientes fiant. Hic vero effectus cum praecedentis sit finis, nunquam sine illo reperitur. Semper enim Deus in bonis seruum suorum operibus glorificatur; quo docemur ita proximi salutem quaerere, vt hoc pacto Deus in sanctis suis lauderetur. Quo facit lex, iubens in primitijs offerendis, professionē Deo faciendam, eandemque pariter in separatione decimae tertio quoque anno: qua vtraque; maxime Deus glorificatur. Cū primitiae tñ directe intēdāt gloriam Dei, per illas namque rerum illarū ipse declaratur Dominus, quarū primitiae offeruntur. Decimarum autē elargi-

Deut. 26. 2. tio apertè emolumentum spectat proximo-
 rum. Sic ergo lex. *Tolles de cunctis frugibus tuis primitias, & pones in carthallo acedeſq; ad Sacerdotes, & dices ad eum. Proſiteor hodie corà Domino Deo tuo quod ingreſſus ſum in terram, pro qua iuravit Patrius noſter, ut daret eam nobis Primitijs, & profeſſione teſtatur terrà illà Dei eſſe, ſibi tñ concessam ad poſſidendum, cuius itaq; Deus verus ſit primuſq; Dominus. De Decima vero. Quando compleveris decimã cunctarum frugum tuarum, anno decimarum tercio dabo Leuita, & advena, & pupillo, & vidua, ut comedant intra portas tuas. Loqueriſque in conſpectu Domini Dei tui. Attuli quod ſanctificatum eſt de domo mea; & dedi illud advena. Leuita, & pupillo, & vidua, ſicut iuſſiſti mihi. Ecce quomodo legationem; hanc in Deum refert, dicens. Sicut iuſſiſti mihi; addens quoque Non prateriui mandata tua, nec ſum obliuſ imperii tui. Hæc attendens Apoſtolus illos arguens qui vel comedentes, vel abſtinētes inſimulis proximis erant ſcandalo. Sic ſuam concludit orationem. Sine ergo mādūcatio ſine bibitū ſine aliud quid faciū, omnia in gloriam Dei facite ſine offenſione eſtote Iudaīs, & Gentibus & Eccleſia Dei, ſicut, & ego per omnia omnibus placeo, non quarens, quod mihi vile eſt, ſed quod multū, ut ſalvi ſiant. In quo manifeſtum eſt, quod ad vilitatem facim⁹ proximorum, id imprimis eſſe ad gloriam Dei, eamque nos in benefactis noſtris potiſſimum euidēter, & ex intentione Apoſtoli, illos maxime Deum inhonorare, qui hominibus, cuiuſcunq; ſint conditionis, præbent offendi- culum. Propterea namq; Apoſtolus omnes comprehendens dixit. Sine offenſione eſtote Iudaīs, & Gentil⁹ Eccleſia Dei. Hoc quaſo chariſſimi conſideremus, quæ ſcripſit Apoſtolus commemorantes, hortans fideles, ut ſcandalo nō ſint fratribus, vnde illam poſtea traxit vniuerſalem monitionem, ut non fratres modo ſcandalo non offendamus, verum neque Iudaos, neque Gentes. Dicit ergo. Ne ponatur offendi- culum fratri, vel ſcandalum: ſi enim propter cibum frater ſuus ſcandalizatur, iam non ſecundum charitatem am-*

bulas. Noli cibo tuo illum perdere pro quo Chriſtus mortuus eſt. Non ergo blaſphemetur bonum noſtrum Rurſus. Peribit inſirmus in tua ſcientia frater, propter quē Chriſtus mortuus eſt. Sic autē peccantes in fratres & percutientes conſcientiam eorum inſirmā, in Chriſtum peccatū. Heu! ſi tam acriter illos Apoſtolus criminatur, qui vel manducando Idolothita, vel ea vitando proximum ſcandalizant: quid his diceret, qui cum apertis tranſgreſſionibus homines ſcandalizantes, eſſent perditionis illorum cauſa? & quot ſunt huiuſmodi in populo Chriſtiano? qui ſcandalizantur, inſirmi ſunt, ut ait Apoſtol⁹; paruuli ſunt, ſicut Chriſtus illos appellat. Sed quid ait Salomon? Ne attingas paruulorum terminos, & agros pupillorū ne introeas. Propinquus enim illorum fortis eſt: & ipſe iudicabit contra te cauſam illorum. Si agrum nō licet diripere paruulorum, quanto minus animam, conſcientiam, ſalutem æternā? Nunquid contra huiuſmodi direptorem omnipotentis non deſeruiet indignatio? Itaq; qua pacis ſunt ſectemur: & qua ad iſtationis ſunt, in inuicem cuſtodiamus.

MORALE.

Heu! quam ab hac doctrina Domini diſcordat vita noſtra? quam ab illius verbis diſtāt mores noſtri: ſalem vult nos eſſe ſolem conſtituit populum ſuum, qui ceteros ſaliat, qui ceteris luceat; & nos tamen in ſterquilinio manemus infulſi, & in abſcondito tenebroſi. Sed ò vtinam nobis ipſis proſpiceremus, & eſſemus eiufmodi, ut verè ſal eſſemus terræ, ſol mundi. Intra nos ſapidi, extra nos lucidi, terra quid inſpidius? mundo quid obſcurius? ſed terrena ſi ſapis, ſaporem perdidit. Mundum ſi diligis, diligis tenebras magis quam lucem; amaritudine plenus, caligine circumfulſus. Videte vocationem veſtram fratres, videte conditionem, videte obligationem Delectationem quaeris? non abnuo, quia & in Domino iubemur delectari, & delectari nos Dominus in factura ſua. Sed vbi hanc tu expetis? in cubilibus, & in impudicijs? in commeaſtionibus & ebrietatibus? hæc non eſt vocatio no-

1. Cor. 8. 11.

Mat. 18. 6.
Prou. 23.
10.

Rom. 14.
29.

1. Cor. 1. 26

Pſ. 36. 4.
Pſ. 91. 5.

1. Cor. 11.
31.
hortatio.
6.

Rom. 14. 13

vestra. Non enim vocavit nos Deus in im-
i. Thef. 4. 3. mundum, sed in sanctificatione, ut testa-
Luc. 14. 16. tur Apostolus. Et fecit quidem cenam ma-
 gnā, & vocavit multos, sed ubi recumbant
Gen. 27. 25 cum Abraham, Isaac, & Jacob in regno coe-
 lorum, qui sic sobrii fuerunt, ut illorum me-
 dius Isaac, tunc prophetaverit, quando co-
 medit, & bibit; cibus sumptis, quibus libe-
 ter vesceretur & haulto vino repletus est
 Spiritu sancto & prophetavit, sic delecta-
 tus est in creatura, ut videret voluptatem
 Domini, & exultaret spiritus eius in Deo
 salutari suo. Et cur iuber Dominus, ut si-
 mus sal? ut saluti simus, conditi, lapidi,
 & gaudio pleni. Et quid est illud: Para-
Psal. 22. 5. sti in conspectu meo mensam aduersus eos,
 qui tribulant me? si aduersus tribulan-
 tes, ergo deliciosa est mensa, si acerbita-
 tes arceat; si quae fastidij sunt, rejicit, er-
 go delicijs affluit. Hoc explanat ipsa
Psal. 22. 5. propheta: Impinguasti in oleo caput meum,
 & calix meus inebrians, quam praeclarus
Luc. 7. 46 est: Pharisaeo dixit Christus. Oleo ca-
 put meum non unxisti. Erant unguenta
 ista ad confortandum, & delectandum.
Can. 1. 2. Inde illud. Unguentum effusum nomen
 tuum: Et aliud in Psalmo: Unxit te, Deus,
 Deus tuus, oleo latitiae pra consortibus tuis.
 Myrrha, & gutta, & cassia a vestimentis
 tuis, ex quibus te delectauerunt filia re-
Psal. 44. 8. gum. Et praeclarus calix inebrians, quam
 dulcis? quam blandus? quam dignus di-
 lecto ad ruminandum, & suaviter degu-
 standum? Ne igitur doleas, quasi per
 legem Christi, & voluntatem Dei auul-
 sus a delicijs sis, & delectationibus, au-
 diens: *Pro 8. 31.* Delicia mea cum filiis hominum?
 Beatus est in se ipso Deus, non deliciatur
 cum hominibus, quasi ab illorum vel
 consuetudine, vel plenitudine quidquam
 accipiat, gaudet de bono nostro. Si ape-
Apo. 3. 20. rueri mihi, cenabo cum illo, & ipse me-
 cum, vocat ad cenam suam, quam apud
 nos tamen celebrat, in mente nostra
 conuiuatur, deliciatur in cordibus no-
Mat. 16. 23 stris, & in consolationibus nostris dele-
 ctatur: & renuntiat tamen cenam istam
 magnam, & insulsa querunt, & amara,
 terrena sapientes, & non quae Dei sunt,
Phi. 3. 28. sed quae sunt mundi.

Mundus quidem abhorret crucem,
 spinas vitat, illa respuit, quae sensui sunt
 contraria. Hoc sapiebat Petrus animalis
 adhuc. Quamohrem audiens dicentem
 Dominum, quam oporteret eum multa
 pati, & occidi, coepit increpare eum di-
 cens. *Mat. 16. 11* Absit a te Domine, non erit tibi hoc.
 Cui propterea respondit Dominus. *Mat. 16. 11* Vade
 post me Satana, scandalum es mihi, quia non
 sapis ea, quae Dei sunt, sed quae sunt hominum.
 Hic est humanus sensus, sapere seculare.
Matth. 23. 21. Numquid & filij Zebedaei, quarentes se-
 dere ad dexteram, & ad sinistram eius in
 regno suo, non sapiebant, quae carnis sunt?
 Audierunt ergo. *Psal. 23. 4* Nescitis quid patatis, &
 ad calicis sui portionem amaram deligun-
 tur. Sed in his tamen cena est; delectatio
 est, & calix meus inebrians quam praeclarus
 est. *Luc. 23. 41* Quin in cruce promittitur paradysus,
 in passionis initio datur panis pinguis, qui
 praebet delicias regibus, & in sepulchro
 fit ad vitam immortalem resuscitatio, &
 verè communicantes Christi passionibus
 gaudemus, & in deserto solitudinis man-
 na cibamur. Contra verò diuitiae spinae
Luc. 8. 16. sunt, teste veritate, & regaliam conuiuia
Hes. 1. 11 Valthi Reginae ad repudium sunt: Aman
Hes. 7. 1. principi ad suspendium, Amnon filio re-
2. Reg. 13. 28. gis David ad interfectionem. Later sub
Pro. 13. 1. melle venenum, cibus, quos comederas, euo-
 mes. Patent ista sensui, quoniam ipsemet
 experitur, & si sensus deficit, ratio succur-
Rom. 5. 12 rat. Si mors per peccatum in hunc mundum
 intrauit, & non potest solui Scriptura. Qui
 quotidie peccamus, quotidie morimur.
Pro. 14. 16. *Septies in die cadet iustus, & resurget, impij
 autem corruunt in malum.* Quare cadunt,
 & corruunt? quia adhæsit in terra ven-
 tereorum, terrenis applicantur, & quo-
 niam impetu acti concupiscentiae id faci-
 unt, non quieta ratione, ideo cadunt
 potius quam descendunt.
 Neque iustus ab hoc casu quotidiano
 alienus est, si frequens est & illius casus; sed
 quia iustus est, non corruit, non cadit pre-
 ceptis, non descendit ad inferos, leuiter in
 terram cadit, propterea, & resurgit facile.
 At impij corruunt, decidunt praecipites,
 grauiori casu de sederationis, & potesta-
 tis derubantur: ideo in malum euentun-
 tur hu-

tur huiusmodi, vt non resurgant. Penam
 magis spectabat Sapiens, quam culpam
 cum hæc diceret; subdit enim. *Cum ceci-*
deris inimicus tuus, ne gaudeas, & in ruina
eius non exultet cor tuum. Ne forte videat
Dominus, & displiceat ei, & auferat ab eo
iram suam. Iustus ergo tamen aliquis
 fit, frequentem num euadit casum, quo
 iugiter homines affliguntur: cum autem
 id propter frequentes iniquitates eueniat
 siue leues sint, siue graues; manifestum est,
 quod qui cogitat quæ sunt mundi, diuisus
 est; & quo plus mundo adheret, eò diui-
 sionem accipit maiorem. De senioribus
 quos decepti concupiscentia in qua fue-
 runt erga Susannam, num dixit à Deo mis-
 sus Daniel iudex vni, & alteri? *Ecce An-*
gelus Domini, accepta sententia ab eo, scindet
te medium. Hoc primo, alteri verò. *Ma-*
net Angelus Domini gladium habens, vt
feret te medium, & interficiat vos. Et de
 seruo percutienti conseruos, manducan-
 te autem, & bibente cum ebriosis, Do-
 minus ipse statuit. *Veniet Dominus serui*
illius, & diuidet eum, partemque eius ponet
eum hypocritis: illic erit fletus, & stridor
dentium: vides, quod vbi maior est mun-
 di cogitatio, ibi maior, accerbiorq; di-
 uisio est: Diuidit ipse se homo, dum co-
 gitat, quæ sunt mundi, quia se & à chari-
 tate Christi, & à suo naturali instinctu,
 qui bonum spectat semper, separat, dif-
 cordiamque ponit, ac diuisionem, in
 regno animæ suæ. Sed & Deus diuidet
 eum à bonis suis, vt illi bona non sint,
 quibus quo adheret magis, eo plus illa
 eidem aduersantur. Sicut si gladij cuspi-
 dem ventri tuo admoueas, maior ad-
 strictio eum illo, maior est stringentis
 offensio. Sensus itaque & ratio concor-
 diter clamant, quod ijs qui diligunt
 vanitatem, omnia, afflictio spiritus
 sunt, labor, & dolor.

Cum ergo ita res habeat, quid est, quod
 ijs quoque filij imprudentes sunt, re-
 spicientes in vanitates, & insanias falsas?
 Nunquid poterit comedi insulsum, quod
 non est sale conditum? aut potest aliquis
 gustare, quod gustatum afferit morsem?

Natura resistit, contradicit sensus, renuit
 caro, mens resistit, & omnia, quæ intra nos
 sunt, insulsa respuunt, & nociua. Quid
 hoc ergo quod hominum consuetudo per
 diuersa procedit? Lam dictis probatum est,
 factisq; probatur continuè, quod insulsa
 sunt terrena omnia, quod corruptentia
 sunt, atq; adeo afferentia mortem; alioqui
 non magna esset Apostolorum commen-
 datio, qui sal à veritate vocantur, si sal es-
 set mundus quoque; Et incondita tamen
 comedit hominum vniuersitas, & nociua
 persequitur, quæ illi sunt ad exitium. Num
 clamabo? num vociferabor? num super
 montem ascendam ad locum editum, ibi-
 que exaltabo vocem meam contra in-
 pientes hos, insipidos, inconditos, insul-
 sos? ò vti nam sal, sit verbum Dei con-
 diens horum insipientiam. Habete in
 vobis sal, ò mundanorum vniuersitas, &
 pacem habete inter vos. Sic veritas iubet,
 sic hortatur sic clamat. Qui in se ipso ha-
 bet sal, cum aliis habet pacem, ideoq; non
 querit, quæ sua sunt. Quod si fiat, iam
 est in terra pax hominibus, propterea
 quod iam sunt homines bonæ voluntatis.
 Sed non est pax impiis (dicit Dominus.)
 Hi enim omnes querunt quæ sua sunt,
 vnde bella, & lites. Non est felicitas, non
 est beatitudo: Si enim beati in via, qui
 ambulant in lege Domini, profectò qui o-
 perantur iniquitatem, non ambulant in
 vijs eius. Sunt autem via eius, via pul-
 chra, & semita illius pacifica. Iniquitates
 iniquitates vestræ diuisionem faciunt in-
 ter vos, & Deum: vt non per vias il-
 lius ambuletis, neque pulchritudinem il-
 lius videatis, neque pacem habeatis.
 Non enim qui operantur iniquitatem in
 vijs eius ambulauerunt: quare via pul-
 chra? quia dulces, quia delectabiles,
 quia immaculatae. Noëmi dicens. *Pul-*
chram me me vocatis, sed amaram, infert in
 pulchritudine esse dulcedinem, qua quia
 erat vacua, Marah potius, id est, ama-
 ram expetit appellari. Discite veritatem,
 qui habitatis terram. Sapiens hæc mu-
 lier, à re, quam habet in se, se mauult
 appellari, quam ab aduentitio nomine sibi
 exterius imposito. Et nos tamen amari,
 amara

Marc. 9. 50

II.

Isa. 48. 22.

Psal. 118. 1.

Prou. 3. 17.

Ruth. 3. 16.

amara sectantes, pleni amaritudine, pulchri volumus appellari, Christiani, fideles, probi, honesti. Litigamus, contendimus, belligeramus, & pacifici exquirimus appellationem. Non ita erit inter vos, sed qui voluerit dici pacificus, & dies videre bonos, inquirat pacem, & sequatur eam. Nam operantes iniquitatem, non ambulant in viis eius. Alioqui diligentes vanitatem, queritis mendacium. Sequentes vana in veritate, in mendaciis dicitis vos diligere veritatem. Verè amari, pulchros vocari desideratis.

12. Sed mementote quod salis Dominus lucem coniunxit. *Vos estis sal terra. Vos estis lux mundi.* Ergo, qui salis abiiciunt, lucem vna reiciunt, in tenebris versantur, tenebras diligunt magis, quam lucem. Verius indicat gustus, quam oculus, certius iudicamus de his, quæ gustu percipimus, quam quæ vultu. Ergo si errat gustus, deterius id faciet oculus. Ergo ubi non est sal, lux non est in eo. Quid mirum itaque, si huiusmodi ponunt dulce in amarum, & amarum in dulce? eadem enim sententia utrumque percutit vox prophetica. *Va qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.* Ergo gustate, & videte. Cibum quem appetitis, quem manducatis si sit sale conditus, gustate, & iudicium facite. Error si sit in hoc iudicio, luce perquirite, claritate perpendite, & videte, ut verè sitis, & sal, & sol, prudètes, & sapientes, benè sentientes, benè intelligentes, Ita enim & vosmetipsos saluabitis, & fratres edificabitis, & glorificabitis Patrem vestrum, qui in cælis est, cui sit benedictio, & claritas. Vnde Domini & salus, & benedictio sit super vos. Amen.

Isa. 5. 20.

FERIA QVARTA DOMINICÆ PRIMÆ.

ARGVMENTVM.

Nolite putare quoniam veni solvere le-

gem. Matth. 5. De firmitate legis diuinae. De origine, de modo, & utilitate ipsius.

MAXIMA cuiuscunque rei laus est, & commendatio, quod durabilis sit, & æterna. Nam corruptibilitas, & mortalitas ex imperfectione est. Vnde, & mors ex peccato est, & corruptio ex formæ imperfectione, quæ suo contrario non valet resistere. Vnde res breui durantes vmbra comparantur. *Et fugit velut umbra.* Dicit patiens Iob. *Perfecta autem forma se in suo subiecto tuetur, hæc verò legis diuinae est singularis excellentia, quæ sic est manifesta, ut diceret Psalmorum author. Initio cognoui de testimonio tuo, quia in æternum fundasti ea.* Respicens enim legis tuæ principia, ac solida fundamenta, statim deprehendi illam nunquam esse casuram, sed perpetuò mansuram. Persepsi statim, ut illum obieci oculis meis, illius continentiam, nempe, ut scribit sapiens, *eruditionem doctrinæ, iustitiam, & iudicium, & æquitatem.* Ex quibus cognoui, quod in æternum fundata sit lex. Cui propterea adhesi, ut non perirem. Tu ergo Domine vide humilitatem, id est, fragilitatē meam, tentationes, impulsus qui mihi inferuntur, ut cadam, & ex his periculis eripe me. Quia legem tuam non sum oblitus. Si rei mansuræ in æternum firmiter hæreo, adeo ut illius nunquam obliuiscar: igitur conserua me Domine. Hoc intendit Dominus asserens tantæ legem esse firmitatis, ut iota vnum, aut vnus apex a lege non prætereant, donec transeat cælum, & terra. Cælo enim & terra transeuntibus lex manet in perpetuum. Quoniam ergo hoc bene intelligere, atque considerare magnæ est utilitatis. Istam diuinæ legis firmitatem consideremus.

Atque de ea potissimum attendamus tria. Rationem, modum, & fructū. Quæ videlicet sit origo, & causa cur lex Domini maneat in æternum, quo pacto tandiu duret, quid inde nobis proueniat emolumentum.

Ratio-

Rationem, & causam tam firmam, atque
 prolixam durationis tetigit in illis verbis
 sapiens. *Fons sapientia Verbum Dei, & in-*
gressu illius mandata aeterna. Fons videli-
 cet vnde erumpit fluiuis sapientiae, est
 Verbum Dei. De sapientia increata, crea-
 ta procedit, & de Verbo aeterno, tempo-
 rale proficiscitur. *Verbum autem Domi-*
ni in aeternum manet. Potest ergo à se ma-
 nanti legi perpetuam conferre permanen-
 tiam. Sciendum tamen quod hoc in loco
 illud potest intelligi verbū, quo facta sunt
 omnia, & tunc sapientia accipitur, vt su-
 per creaturas effusa est, in hisce relucet,
 cuius ingressus, seu gressus, & viae sunt
 rationes, & modi, iuxta quos sapientia
 in creaturis gubernandis procedit, & hi
 modi sunt mandata aeterna, id est, fixa,
 & perpetua Dei constitutiones, iuxta il-
 lud. *Ordinatione tua perseverat dies, & sta-*
uit ea in aeternum. Cum enim sapientis-
 simè & rectissimè constituta sint omnia,
 mutatione opus non est, aut variatione.
 Non minus verò sapientia, quae relucet
 in creatura praesertim rationali, habet
 mandata aeterna, nempe firmam legem,
 propterea quod ex verbo increato, & et-
 iam scripto, quod processit de ore Dei,
 originatur, à quo recta sunt omnia, & vie
 eius iudicia sunt, & aequitates. Hinc Da-
 vid: *Fidelia omnia mandata eius, confir-*
mata in saeculum saeculi, facta in veritate
& aequitate. Fidelia idem valet, quod fir-
 ma, & incorrupta. Sunt autem sic firma,
 quia facta sunt in veritate, & aequitate. Sa-
 pientia ipsa, qua factus est homo, in pro-
 prium eius finem ordinat illum, & du-
 cit, ad quem nisi recta via non valet
 pertingere, quae propterea immobilis est,
 atque invariabilis. Et quemadmodum
 consilium Dei, qui hoc statuit, immutari
 non potest? Ita lex eius, quae est via ad
 aeternam salutem, nunquam everti pote-
 rit, aut submoveri. Potius ergo caelum,
 & terra transibunt, quam pereat lex, &
 praetercant verba legis.
 Quo docetur homo, vt facturus opus,
 cuius nolle penitere, diligenter cogitet,
 si rectum sit, ne si obliquum sit, aedificiū
 mox cadat. Vnde Sapiens. *Fili sine consilio*
 Tom. I. Bellintani,

nihil facias. & post factum non poenitebit.
 Potissimum verò securumque consilium
 mandata sunt, atque iustificationes Do-
 mini, cui canitur. *Consilium meum iusti-*
ficationes tuae: & propterea, longè à pecca-
toribus salus, quia iustificationes tuas non
non exquisierunt. Vnde & si rectitudo,
 quam Deus posuerat in homine perseve-
 rasset, non periisset homo. Sed videns Deus,
 quod repleta esset terra iniquitate, poeni-
 tuit eum, quod hominem constituerat in
 terra. Videns (inquam) iniquitatem homi-
 num, suam aequitatem, rectitudinemque
 corruptam; *Poenitet (inquit) me fecisse eos.*
 Vbi autem rectitudinem inuenit, naturam
 etiam conseruauit, imò & fortè carnem
 omnem, *qua corruperas viam suam,* idèd
 deleuit, vt non corrumperetur, etiam id
 quod integrum praedurabat. Modus ser-
 uandi Noè virum iustum satis hoc innuit.
 Nam praeterquam quod ingressus est in
 Arcam, vt saluaretur in ea ab aquis dilu-
 uij, illa super aquas ipsas supernatate: Hac
 quoque de causa ingressus est, vt ab iniquis
 disungeretur, & non delictis eorum, &
 plaga inuolueretur: quando adhuc non
 omnis caro corruerat viam suam, quam-
 uis multa malitia esset super terram. Ra-
 ptus est Enoch à filiis hominum, ne ma-
 litia immutaret à rectitudine animum
 suum, at verò corrupta omni carne, & v-
 niuersa terra, cessit multitudo impiorum
 deleta per diluuiū, & remansit solus Noè
 cum domo sua. Venit enim Deus sepa-
 rans pretiosum à vili, & rectum ab obli-
 quo, vt rectitudo legis seruetur in aeter-
 num. Voluit hoc pacto Deus ostendere
 quoque quod & impiis parcat propter pios.
 At nimia multitudo impiorum, Diuinam
 iustitiam ad se delendam coegit, vt per-
 maneret tamen immobilitas consilij sui;
 impiissimum eam seruaui in arca, vt pa-
 reret, ac pateret, quam iustitia secundum
 legem Dei potens sit, vt iniustos pari-
 ter protegat ab inundante aqua diuini fu-
 roris. Hoc totum dictum sit ad osten-
 dendam ratione stabilitatis ipsius diuinæ
 legis, vt nouerit, qui stare vult, & conser-
 uari, vbi se tenere debeat, ac sustinere; au-
 diens Prophetam. *Nisi quod lex tua medi-*
 K tatio

Eccle. 1. 5.
 Isa. 40. 8.
 Psa. 118. 91.
 Psa. 118. 6.
 Psa. 110. 8.
 Eccle. 32.
 34.

Psal. 118.
 24.
 Psal. 118.
 155.
 Genes. 6. 7.
 Gen. 7. 6.
 Gen. 6. 5.
 Gen. 5. 24.
 Gen. 7. 13.
 Ps. 118. 92.

Psal. 118.
92.

tatio mea est, tunc forte periissem in humilitate mea. Legi adhaesi, ideo non perij. Si legi non adhaesissem, periissem. Non enim aliter possum in mea humilitate me tueri tantis circumvallatus periculis, tantisque impetibus impulsis, & exagitationibus.

6. Modum iam prosequentes quo lex permanet in saeculum seculi, hunc inuenimus duplicem esse, Alterum in se, Alterum in opere: ita quod in se lex ipsa permaneat, vel illius observatio nunquam deficiat. In se bifariam adhuc manet lex. Vno quidem modo manet in se, quando scriptura illius durat. Altero autem quando vis illius perseverat, obligans ad sui observationem. Naturalem legem Deus quoniam voluit, ut utroque isto modo iugiter maneret, eam in tabulis scripsit cordis, quod est inextinguibile, nec mori, aut deficere unquam potest. Unde homines naturaliter ipsi sibi sunt lex, quae propterea sic durat, ut nunquam deleatur, neque etiam in inferno; manet illa semper in hominis conscientia sculpta: & ipse ad illam sine fine tenetur. Unde & hac sua, & scripturae, & obligatione damnatorum illa cruciat mentes; arguens perpetuo illorum impietatem. Hanc eandem, ut

Exod. 31. 10. exterius quoque, & euidentius apparet, Deus digito suo scripsit in tabulis lapideis, deditque Moysi ad instructionem populi; sic notans eius firmitatem,

Exod. 21. 1. quasi in duro lapide sculpta. Addidit propter haec alia multa praecipua, quae iudicia vocat, caeremonias, testimoniaque, quae in volumine non in lapide exarata sunt: neque in arca locauit, sicut tabulas, sed extra ad latus eius; propterea quod non tantae esset firmitatis, lex ista factorum, quae iudicia continebat, & caeremonias, quanta erat illa naturalis; neque eo modo, eademque vi homines perstringebat. Erat quippe aliquando defectura, ut non teneretur mundus illam, sicut exterius verba sonabant, seruire

8. perpetuo. Quoniam vero lex ideo data *Exod.* 32. 19 est, ut seruaretur, propterea in eo quod scriptura, vel maneret integra, vel frangeretur, id maxime figurabatur, quod in opere, vel observationis, vel transgressionis

fuerat euenturum. Idcirco tunc Moyses legis tabulas proiecit, ac fregit, ad radicem montis; quando populus vitulum adorans eandem transgressus est, & apposite, quae data est in montis vertice, in radice perit. Ut cogitemus, quod sicut in alto data est, ita in alto obseruatur ab iis videlicet, qui terrena despicientes, aspiciunt, & suspiciunt ad caelestia. At qui terrena sapiunt, atque conspiciunt, hi legem quasi in imo rumpunt; nec eis lapidea durities obstat, quo minus illam confringant. Quae durities firma Dei voluntas est, promissiones, minae, caeteraque omnia, quae ad illius obseruationem homines valent compellere: quibus tamen non obstantibus terreni homines, & in fecibus suis defixi legem contemnunt, transgrediuntur, nulloque pacto custodire, aut conseruare disponunt. Quae ergo in se fracta est, fractis tabulis in quibus digito Dei erat exarata, in se euestigio permanit, quando iterum in alijs tabulis scripta, atque in arca foederis posita integra perdurauit. Quod iterum figura est operis, quo illa, vel conseruatur, vel frangitur. Nam dum fuit in manibus Moysi, qui est figura Synagoga, & populi illius veteris, fracta est, non custodita, neque seruata. Hinc Dominus ad Iudaeos. *Nonne Ioh.* 7. 19. *Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem?* Et Paulus *Neq. enim qui circumciduntur, legem custodiunt.* At condita in arca, quae Ecclesiae figura est, & noui populi, custodita est, atque seruata, de quo populo proinde dicitur a Domino. *Populus, quem non cognoui seruauit mihi, inauditum auris obediuit mihi.* Contra vero: *Filij alieni* (qui cum essent filij, alienati sunt) *mentiri sunt mihi* (foedus transgredientes; quod obseruare promiserunt) *filij alieni inueterati sunt* (nouis succedentibus, & illis tanquam veteribus abiectis) *& claudicauerunt a seminis suis* (viam deserentes, quam calcauerunt patres eorum.)

9. Denique tandiu, quae in volumine continebatur lex, mansit quidem in se, manetque scripta dum durat saeculum; nam in libris Moysi quatuor extremis continetur; Ecclesia quoque nostra habet illa, & legit.

legit. At quasi non vinculum ligans, & onus imponens, verum quasi typum, vmbraque nobis, aperiatur veritatis. Ideo enim prope Arcam tenebatur. At vera Arca, quae Ecclesia Christi, iuxta, non verò intra se Mosaicam habet legem. Prope (inquam) ut illam non abiicimus, non intus tamen, quoniam illam litteraliter non observamus. Littera enim occidit. Nouum autem testamentum, ac fœdus, quod erat mansurum perpetuò, ut nouum esset semper tã in verbo, quàm in vinculo, quinimò, & in opere, in cordibus credentium exaratum est. Neque enim in illius conditione, & promulgatione, exterior, materialisque data est scriptura aliqua, sed vox tantum audita est, & interior suscepta impressio. Euangelium namq; à Christo prædicante datum est, & promulgatum, & in fidelium animis digito Dei scriptum: Spiritu sancto misso de cœlo, & implente Christi familiam, qui nouus erat populus, nouique vites, in quos mittendum erat vinum istud nouum, ut ambo conseruarentur vsque in finem. Ideò primum illud dicitur vetus, nouum istud, quia quod antiquatur, & senescit, prope interitum est, ut ait Apostolus, & propterea abrogatum est. Quod autem nouum est semper, consequenter æternum est. Vnde non mirum si vetus, brutorum sanguine, quæ prorsus mortalia sunt, dedicatū est; Nouum verò, Christi sanguine, qui finem vitæ non habet, mortemque destruxit, ut merito sanguis eius noui, æternique testamenti appellatus sit. Vide si non hoc est, quod Deus per Ieremiam pollicetur sicut Paulus annotauit. *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & seruiam domui Israel, & domui Iuda fœdus nouum; non secundum pactum, quod pepigi cum patribus eorum. Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam.* Quoniam itaque populus iste, quod nouus sit semper, nunquam deficiet, propterea neque lex in eo scripta vllum habebit finem. Quod autem scripta sit in libris, hoc non pertinet ad eius promulgationem, & firmitatem, sed ad ampliorem instructionem. Quæ firmitas huius legis in se, signum

pariter est firmitatis in opere perfectaque illius obseruatione.

In opere manet lex, quando, quod illa verbo præcepit, factò impletur. De hoc modo dicit Dominus. *Non veni soluere legem, sed adimplere, & donec transeat cœlum & terra, iota vnum, aut vnus apex, non præteribit à lege donec omnia fiant.* Frangitur per transgressionem, vnde subdit Dominus. *Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis, minimus vocabitur, magnus verò, qui fecerit.* Iuxta hoc frequens dicebat Deus. *Custodite leges meas: & Christus. Siquis diligit me, sermonem meum seruabit. Qui non diligit me, sermones meos non seruat.* Hoc modo manet lex quandiu durat mundus, ideo dicit. *Donec transeat cœlum, & terra, nihil præteribit à lege donec omnia fiant.* Data est enim lex ad merendam, & acquirendam vitam æternam. Quoniam si *vu ad vitam ingredi, serua mandata.* Ad quam, quia patet ingressus in sæcula, in sæcula similiter durabit opus legis.

Ex dictis patet duplici ratione, siue modo legem impleri, quæ data fuit antiquis. Altero modo secundum corticem, altero secundum medullam. Cortex erat, quod in aperto, & superficie apparebat. Huiusmodi erant legales oblationes, emundationes carnis ab immunditiis, quæ tactu mortui, & aliis huiusmodi contrahebantur; ciborum distinctio, Festorum, & Sabbathi obseruatio, circumcisio pueri, purificatio matris & huiusmodi innumera: prope: propter quæ à Paulo dicitur lex mandatorum, & à Petro iugum vocatur. *Quid tentatis (inquit) Deum; imponere iugum super cervices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus?* Medulla est intentio legis, quæ ad Christum ducere homines intendebat, sicut Ioannes ad Christum duos misit ex discipulis suis. Finis enim legis Christus est ad iustitiam omni credenti. Et hoc est, quia ut plurimum eius præcepta figura erant eorum, quæ à nobis facienda sunt. Quemadmodum Paulus mandatum illud; *Non alligabos boues trituranti;* interpretans docet, quod iis, qui

- qui Euangelium annuntiant, licet de Euangelio viuere. Seruabatur igitur secundum corticem, dum illius præcepta diligenter obseruarentur. Sicut de Tobia legitur, nam recensitis pluribus eius virtutibus in quibus sunt fuga idolorum, cultus Dei, exhibitio primitiarum, & decimarum, & huiusmodi, subditur. Hæc & his similia secundum legem Dei puerulus obseruabat. Et de Zacharia, & Elizabeth scribitur in Euangelio. *Erant autem iusti ambo incedentes in omnibus mandatis, & iustificationibus Domini sine querela.* Contra verò Paulus. *Neque enim qui circumciduntur legem custodiunt.*
13. Seruabatur secundum medullam ab his, qui spiritualiter illam intelligentes ad Christi misteria oculos dirigebant, quæ sub cortice abscondita tenebantur. *Qui cum Christus apparuisset scientes, quod omnia in figura contingebant illis, non ultra amplexabantur umbram, sed veritati tantummodo intenti, iustitiam quærebant, quæ est ex fide.* Iuxta quod dicit Ioannes. *Lex per Moysen data est, gratia, & veritas per Iesum Christum facta est.* Gratia dicit, quia ex operibus legis nemo iustificabatur. Vt ait Paulus. Sed quod impossibile erat legi, per Christi gratiam impletur est, quia iustificamur. Porro veritas dicit. Quia umbram habebat lex futurorum bonorum, quia umbra promittebat futura bona, & gratiam, sed non dabat. At Euangelium, *virtus Dei est in salutem omni credenti*; quia per illud iustificamur. Vbi illud aduerte, quod cum opera illa, & opera essent, & umbra, duo continebant, alterum in re, alterum in spe. In re continebant laborem, & operosam illam obseruantiam. In spe continebatur expectatio veritatis apertæ, quam per fidem intuemur. Vnde Apostolus. Priusquam veniret fides, sub lege custodiebatur, conclusi in eam fidem, quæ reuelanda erat. Itaque lex Pædagogus noster fuit in Christo, vt ex fide iustificemur. At vbi venit fides, iam non sumus sub pædago. Si ergo hæc duo diuidantur res & spes, opus & umbra, ex lege non potest esse iustitia, quia opera illa vim non ha-

bebant iustificandi, sed factores legis iustificabantur per fidem latentem sub umbra illius, quem desiderabant. At vbi in plenitudine temporis venit desideratus, & figuratus, & facti sumus speculatores illius magnitudinis, legem mandatorum decretis euacuauit, & umbram fugauit. Tunc ergo, id est, nunc non ultra opera umbratica atque figurantia prosequenda sunt, quia fugata umbra, non præterea latet sub illis fides, in qua veteres iustificabantur: sed reuelata iam fides non amplexanda est, qua reuelata facie gloriæ Domini speculamur amoto velamine figurarum.

Hoc pacto lex ipsa fideliter obseruatur: & ita intelligendum est quod Dominus dicit. *Nolite putare quoniam veni soluere legem, non veni soluere, sed adimplere.* Soluere est abrogare, atque reiicere. Quod adeo Christus non facit, vt ad ipsam legem mittat, qui illum audiebant, dicens. *Scrutamini scripturas, quia illa testimonium perhibent de me. Et, si crederetis Moysi, crederetis forsitan, & mihi: de me enim ille scripsit.* Et, *super cathedram Moysi sederunt Scribae, & Pharisei.* Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, seruate, & facite. Adimpler enim Christus legem dum exhibet, quod illa promisit, dum aperit, quod illa occultauit, & dum quod illa intendebat, factum exequitur, & quod illa tendebat, vadit ducens secum omnes, qui credunt in illum. Princeps mittens seruum vsque ad præfixum locum dat litteras ibi aperendas, in quibus iubet, quid postea illi sit agendum: iubet ergo vt prioribus ommissis, in quibus itineris seu operis initium illi committebat, steter secundis. Nunquid seruus ille non implet mandatum, quia non ultra priores litteras sequitur? Imò iudeo obediens est, quia illas abiicit, quæ ipsæmet illi iubent, vt abiiciantur, innitaturque secundis. Haud secus lex Moysi tanquam Pædagogus ducit nos ad Christum iubens, vt illum sequamur cum venerit. Siquis ergo nunc circumcideretur, aut Sabbathum obseruaret, aut sacrificia secundum legem offerret; Hic non legem obseruaret, sed illam transgrediretur iubentem; Hucusque nempe ad Christum veniens,

Gal. 13. veniens, & non vltra procedes. Ergo fideles Christi ad Christi imitationem implent legem Moysi, nō soluunt, aut transgrediuntur. Iudæi verò transgrediuntur, vt dicit Paulus. *Qui circumcidiuntur, legem non custodiunt.* Quod bene in tabulis illis lapideis figuratum est. Tam primæ quam secundæ eadem continent mandata, & primis contractis, secundæ succedunt. Rota in rota est, lex vetus in noua, vetus testamentum in hoc nostro nouissimo. Noua quoque in veteri continebatur, & hoc nouum testamentum in illo. Ergo qui vnâ legem obseruat, obseruat & aliam. Qui vnâ transgreditur, & alteram. Primæ tabulæ contractæ sânt, quia lex, vt in illis, & in vmbriticis mandatis continebatur, præterita est, prætermilla, proiecta, contracta; *nonne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem?* Quomodo contracta?

Dicit. 18. Quia iubet, vt Propheta suscitandus similis Moysi debeat audiri, aded vt qui eum non audierit, exterminandus sit de populo Dei. At populus ipse nedum non audiuit, verum etiam interfecit illum. Nâ concilium damnauit ad mortem, populus clamauit, vt crucifigeretur, & ita *gentes fremuerunt, & populi meditati sunt inania, & principes conuenerunt in vnum aduersus Christum Domini.* Ergo secundum legem Moysi omnes exterminandi sunt de populo. Et si populus omnis exterminandus erat, non vltra populus ille, populus esse debebat. Vnde bene Propheta. Et non erit eius populus, qui eum negaturus est; at si genti alteri eadem daretur vetus lex, non iam mutatus esset populus, cum eadem extaret forma, quæ dat esse rei, nempe lex Moysi. Vt igitur qui non erat populus, esset populus, lex si non alia, alio tamen modo ferenda erat. Quod factum est dum prædicatum est Euangeliū omnibus gentibus, quæ non erant populus. Ergo lex Moysi, stante conditione q̄ Propheta non fuit acceptus in patria sua, & sui eum non receperunt, imperat euidenter, vt ab ipsa ad Euangelium transeamus: Id quod ab illis fit qui audiunt & accipiunt illud. Mansit lex etiam in operi-

bus eius, quatenus erāt opera, esset transgressio. Sed vt ad transgressionem eius ventum est quatenus vmbra erat, fidem velatam continens in eum, qui venturus erat, tunc tabulæ contractæ sunt, & proiectæ de manibus. Nam sic legis medulla exiccata est, intentio peruersa, atque sublata: & eo magis quod non in vmbra auerterunt se à fine legis, qui est Christus, sed palam, & clamorosa voce, & diffinita sententia abiecerunt illum, & ciecerunt extra vineam, vt nullo pacto iam eiser in populo illo. Christo igitur sublato, atque de lege cieccto, lex illa, vt sic, amplius non est lex. Vbi enim Christus non est, neque populus est, neque lex. Verum nos audiuius, quia *Christus manet in æternum.* Ergo aut hic est, aut illic. Non illic, ergo hic. Missus quidem erat ad oues, quæ perierant ex Israël, vt saluum faceret populum suum. At illi tradiderunt eum Gentibus, quæ cum gaudio susceperunt illum. Noster igitur est Christus, & lex nostra est, quæ ided posita est in Arca fœderis, quæ est Ecclesia. Non igitur venit Christus legem soluere, sed adimplere, alioqui esset inanis, & vacua, sicut est nunc in manibus Iudæorum, qui non attendunt, illā à Moysē ipso de manibus esse proiectam. At nostra iam plena ab ipso Moysē posita est sub pedibus Dei, nempe in scabello pedum eius, quia per illam subditus est omnis mundus Deo, & omnis populus eum sequitur toto corde, vt sequens vestigia eius, illuc perueniat, vbi super Cherubim sedet à dexteris Dei. Quoniam ipse dixit. *Qui mihi ministrat, me sequatur; & vbi sum ego, illic, & minister meus erit.*

Heu quantum nos, in quibus iustificatio legis impletur, debemus Christo, qui legem mandatorum decretis euacuans, onus leue sui Euangelij nobis imponit! Onus illud antiquum tam graue erat, vt à nemine, vt testatus est Petrus, posset portari. Quot labores erant in lege? quot annis tribus vicibus tenebantur omnes sexus masculini ascendere in Ierusalem ad adorandum Dominum. Quot expensæ? iuge sacrificium, frequentes oblationes, sacrificia perpetua, primitiæ, deci-

Matth. 21. 39.
Io 12. 24.
Matth. 10. 6.
Luc. 18. 23
Exo. 32. 19
Io. 12. 26.
Horatio.
Añ 15. 10.
Exo. 14. 23

mationes, Sabbata terræ, vt propè annis duobus ex septem quibuscumque oriani deberet. Quot cautelæ, & animaduersiones? quot restrictiones, & angustia? vndique prohibitiones, vndique caeremonia, vndique obseruationes. Non ita paruulus fiscus circumligatur, vt erat populus ille mandatis innumeris circumplexus. Adde iudicia, secundum quæ legis transgressor duobus, aut tribus testibus diiudicabatur. At lex nostra nõ iudicat quemquam. *Non enim veni iudicare* (inquit Legislator noster) *sed saluum facere, quod perierat.* Et tu tamen, Christiana, legem hanc nostram tam facilem, tamque suauem obseruare detrectas? Christus ipse prior impleuit, totum quod erat ponderis in veteri lege, in humeris suis ipse portauit: excellentissimè vniuersa compleuit, vt nõ iora vnum, aut vnus apex præteriret à lege, qui non obseruaretur. Non abrogentur lex donec omnia fiant, iã facta sunt omnia. Vbi igitur lex? abolita est. Ipse chirographum decreti affixit cruci. Si ferendum legem debebat mori, mortuus est, & in morte eius mortificata est lex, exinanita, sublata. Heu Deus meus, qui legem posuit, legem impleuit, & ego ero filius Belial sine iugo, sine lege, sine mandato? etiam si nos oporteret ambulare sicut ille ambulauit vias difficiles, semitas duras, contractos calles, iter arctissimum, num auertemur de post tergum Domini? num alia via procedemus, per quam non ambulauit, quia ascendit super omnes cælos? & si oportuerit nos mori secum, quid nobis dicendum est, nisi eamus, & moriamur cum eo? vt etiam in hoc sensu verum sit, si vnus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. At ipse Agnus Dei tulit onera nostra, vulnera nostra, dolores nostros, labores nostros ipse portauit; legem adimplere venit ipse, tantum sequamur ipsum in via hac, quam nobis demonstrauit, dicens. *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.* Hæc est lex nostra, hæc sunt omnia pondera nostra, vt diligamus inuicem. Nam qui diligit proximum legem impleuit. *Nam non adulterabis, non furtum facies, & si quid est*

aliud mandatum in hoc verbo insta-
tur. Diliges proximum tuum sicut te ipsum. *Leu. 19. 18.*
De honorando, & amando Deo, non loquimur. Nam quæ difficultas est amare Deum? De proximis nostris quaestio est. Dilige, dilige proximum tuum & legem implesti. Christus nedum pondus super pondus tulit, vt nos exonerati curramus, per viam immaculatam, vbi non sunt offendicula, non spinæ, aut vebres non montes & colles, quia ipse præcedens, fecit, vt essent praua directa, & aspera in vias planas, & ita posuit immaculatam viam nostram, sed omnium virtutum nobis proposuit exemplar. Agnus sine macula perfecti decoris, & immensi valoris, cuius caput aurum optimum, cuius crura columnæ marmoræ, quæ fundata sunt super bases aureas. Torus rectus, & inflectibilis, & indeclinabilis, vt ad iniquitatem vel respicere non possit. Totus speciosus à planta pedis vsque ad verticem, à pedibus ad caput, vt nedum opera sublimia, verum & minima, quasi pedum terram ac lutum calcantium, aurum optimum sint omnia. Ad quid, ad quid præcedit, nisi vt sequamur? solus quidem descendit de cælo, sed non solus ascendere vult de terra; venit fieri filius hominis, vt filios hominum fratres haberet, quibus tanquam primogenitus in multis fratribus, diuideret hereditatem. Qui vult ergo illius fieri coheres, illum sequatur, vt recipiat portionem substantiæ, quæ illum contigit. O summam legis adimplerem factam per Dominum nostrum Iesum Christum, vt pro modulo nostro, & nos sequamur vestigia eius. Quid, quidnam fecit Christus legem adimplens? eripuit nos de potestate tenebrarum, soluit vincula captiua: filiæ Sion, animæ cuiuscumque, in libertatem nos adegit, dilatauit gressus nostros, gratiam meruit, & contulit, qua possimus, & velimus currere post illum in odorem vnguentorū suorū, nempe in spiritu gratiæ quo sumus vincti, & acti. Heu, & adhuc moramur in immo, & adhuc diuertimur & diuertimur à semitis madorū suorū in seipso legē impleuit, vult & in

Iob. 12. 23

Luc. 19. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

12. 23

101. 10

Ps. 17. 33.

Cam. 4. 11.

& in nobis adimplere, idē & vias ostendit, & vires tribuit, vt expediti velociter currentes, & nos legem impleamus. Et tu peruerse, & aduerse alia vi gradiens, non cura de lege Dei? de mente Christi? de tua ipsius salute? Eia ergo post Dominum ambulamus.

SECUNDA PARS.

18 **I**Am de fructu legis dicturi consideremus Verba Domini hæc. *Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum: qui autem fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.* Vbi primum aduerte sequelam ex dictis notari in voce illa Ergo. Si talis est lex, si sic permanet, vt nē vnū iora ab illa possit præteriri, sed illius mandata omnia etiam minima profus obseruanda sint, atq; implenda: consequens est, vt qui soluit, pœnas det, & qui facit, præmium inde consequatur. Ratio sequelæ est, quia Deus, qui firmavit terram sapientia sua, & stabiliiuit cœlos prudentia, nullo pacto condens legem, mutatur: si enim naturalia sic sunt suo consilio firmata vt ad nihilum vsq; redigenda non sint. Nam statuit ea in æternum, & in seculum seculi: quāto magis spiritualia, quæ excellentiora sunt, & propter quæ condita sunt corporalia, viuunt in seculum seculi? At ordo, atq; connexio rerum naturalium, in quo apparet Dei sapientia, est veluti bitumen compaginans, atque constringens simul vniuersa, vt se mutuo sustentent, atque ita ex Dei sapientia, & ordinatione perseverent. Haud secus itaque spiritualia suam ordinationem habent, qua sibi mutuo inuentia durent, atque permaneant. Ordo iste lege constituitur, quæ idē dicitur lex Sapientia, & Sapientia ipsa. Verum lex ista à creaturis ratione præditis voluntariè obseruatur. Vnde de sacrificio, quod est vnum de mandatis eius dicit Propheta. *Voluntariè sacrificabo tibi.*

Nunquid igitur ruet istud, ac domus quam sapientia ædificauit sibi, si casu eueniat, q̄ quis legem transgrediens peruerat

ordinem, & domus in se diuidatur, quādo discordia res etiā maximæ dilabantur? Nequaq̄ profectò. Nam fulcrum fortissimum ipse substituit, quo etiam ruitura firmiter stabiliantur. Hoc verò fulcrum alius est ordo, qui in manu consilij hominū non est, vt ad libitum suum peruerrere illū possint, sed est in manu Dei, qui dicit. *Consiliū meum stabit, & omnis voluntas mea fiet.* Quoniam omnipotens Deus, qui malum facere non potest, q̄ est peruersio ordinis, benè malum potest ordinare, & ordinat. Neq; enim ordo est ille, de quo dicit ipse. *Si ambulaueritis, ex aduerso mihi, ego quoq; aduersus vos incedam: & septies percutiam vos propter peccata vestra.* Magnus quippe ordo iustitia, reddens vnicuique quod illi conuenit, siue secundum naturam, siue secundum opera sua. Hic ordo adiunctus est legi, quæ non demonstrat tantum, aut iubet quid quisque facere debeat, sed addit mercedem quoque, vt sit vnicuiq; merces operi suo. Qui ordo nouissimus cum primo coniunctus, causa est cur Mundus rerum spiritualium ita firmiter fundatus sit, vt transeat cœlum potius, & terra, mundus videlicet iste materialis, quàm cœli noui, & terra noua, in quibus iustitia habitat, valeant aliquando perire. Quoniam iustitia, quæ immortalis est, habitat in illis, manu tenet illa, & illis sua immortalitate dat perpetuitatem. Videtne iam quomodo ex legis firmitate procedit, vt qui custodit mandata, custodiatur ab illis, & eorū transgressori suspendatur in collo mola asinaria & demergatur in profundum abyssi? quid est mola ista tantū ponderis collo alligata nisi firmitas quædam, atque suæ transgressionis pœna perpetua vbi, quæ rapuit, exoluat vsque ad minimum quadrantem? Ergo quemadmodum legem sequitur merces, ita legis stabilitatem, mercedis stabilitas. Benè igitur Dominus. *Qui ergo soluerit, &c.*

19 **S**ecundò aduerte, vt intelligas quod nā sit op̄, cui merces à lege præfixa debeat, quod de hoc opere dicit Dominus. *Qui soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines. Qui autē fecerit, & docuerit, &c.* Punctū autem hoc multa continet. Primum

19.18.

17.31.

7.4.11.

Ps. 148.6.

Ps. 133.8.

Prm. 9.1.

Isa. 46.10.

Leuit. 26.

23.

2. Pet. 3. 13.

Mat. 18. 6.

19

O, ca. 11. 4.

Primum est, in hominum arbitrio possum esse, ut impleant legem, aut prætereant. Trahit enim nos Deus in vinculis Adam, & in funiculis charitatis, nempe vinculis humanis, quæ sunt vincula amoris fortissimè quidem ligantia, sed libero homini maximè congruentia. Secundum est quod soluere legem, idem est, quod prætereire, & transgredi legem, nam soluere oppositum est ei, quod est facere. Dicit enim ex vna parte: *Qui soluerit, & docuerit* & ex alia. *Qui autem fecerit, & docuerit*. Sicut ergò legem facere est obseruare illam: ita soluere est ab illius obseruatione deficere. Vbi notatur quod lex ligat, & legis transgressio soluit. Diximus quippè lege ligari simul homines, vthac connectione firmentur: sicut mundus totus naturali lege firmatus in æternum stat. Legis ergò transgressor, quantum in se est, humanam istam, atque spiritualem connectionem dissoluit, ut per se non stet, quin species humana soluarur; sicut de templo corporis sui a Domino dictum est. *Soluite templum hoc*

20

Ioh. 2. 19.

Duo alia puncta sunt in hoc secundo principali contenta, videlicet quòd distinctio sit in mandatis, & quod aduersus illa duplici modo ambulatur. Distinctionem mandatorum innuit Dominus dicens. *Vnum de mandatis istis minimis*; aduertens per hoc alia quoque reperiri, quæ minima non sunt. Vnde alibi dicebat Dominus de dilectione Dei. *Hoc est maximum & primum mandatum*. Secundum autem simile est huic. Ideo enim & in duabus tabulis data est lex, ut distinctio aliqua signaretur in mandatis. Nam alioqui non poterat tam grandis lapis inueniri, qui vnus omnia præcepta cõtineret. Ex hoc sequitur quod maior etiam maioris præcepti transgressio, & maior consequitur etiam pœna. Aduersus verò mandata tam minora, quam maiora bifariam pugnatur, vel soluendo videlicet vel docendo. Sicut eisdem coaptatur homo vel faciendo vel docendo. *Qui ergò soluerit* (dicit Dominus) *& docuerit sic homines*. Nempe *docuerit* soluere. *Qui autem fecerit & docuerit, docuerit* videlicet facere. Apostolos enim suos hoc

Matt. 22.

38.

Exod. 32.

15.

in loco Dominus compellabat, quos, cum tabulis Euangelii sui mittebat in mundum, ut illud prædicarent omni creature. Quos ideo, & salem appellauit, & lucem, ut in ore quidem haberent Euangelium prædicando, & in manibus quoque obseruando. Ideò de facere, & docere instruit. *Qui fecerit* (inquit) *& docuerit*, & per oppositum. *Qui soluerit, & docuerit*. Per hoc innuens futuros in Ecclesia homines sui Euangelii transgressores, & eiusdem pariter falsos, fallacesq; doctores. Sicut è contra futuros obseruatores veros, veracesq; doctores. Hæc autem duo simul coniungit; factum videlicet, & dictum, siue bonum vtrumque siue malum vtrumque. Quæ duo extrema sunt, inter quæ cadere possunt media, eorum videlicet, qui soluumt quidem, sed non sic docent, sed fortè malè agentes vel benè docent vel nullo modo docent. Vel eorum, quæ faciunt quidem, sed non sic docent. Facere autem mandatum, & oppositum docere non datur. Quoniam qui peruersa loquitur, mandatum soluit. In quinque igitur partes hominum conditio distribuitur: ut sint qui malè agant, & malè doceant. Qui malè agant, & benè doceant. Qui malè agant, & nec benè, nec malè doceant. Sint prætereà qui benè agant, sed nihil doceant, & qui benè agant, & bene doceant. Duos extremos tetigit, ostenditque Dominus, ut ex his, alii à nobis ipsis conicerentur. Vnusquisque ergò ad se conuertat oculos suos, & suos mores examinet, & videat vbi, & in quo gradu numerari dignus sit. Attendens, quod Dominus, qui hoc decreuit in Euangelio suo, in trono iudicii omnes discernit, vnicique redditurus secundum opera sua, & videri vias hominum vniuersas, nec iudicat secundum visionem oculorum, neque secundum auditum aurium, sed in aequitate & veritate. Quid prodest homini si vniuersi laudent illum? Scit enim Dominus, quoniam laudatur peccator in desideriis anima sua, & iniquus benedicitur: scit multos esse similes sepulchris dealbatis, qui hominib; apparèt iusti, intus autem pleni sunt dolo, & iniquitate. Sed intuetur corda, & non opus est ei, ut

Matt. 51.

Isa. 11.

Psal. 10.

Matth. 27.

ei, ut

ei, ut quis testimonium perhibeat de homine, ipse enim scit, quid in homine sit, qui omnia nouit.

est maxime, quæ perficit spirituales naturam. Hanc magnitudinem tribuunt charismata meliora, in quibus omnibus charitas superexcellit. Charitas ergo magna est veraq; magnitudo omnem superexcedens magnitudinem. Illa magni sunt homines. Hac magnus factus est Ioannes

Mat. 2. 25.

21 Tertium denique, quod debemus aduertere, merces est, operariis reddenda, hanc exprimit Dominus dicens. *Minimus est in regno caelorum. Hi magnus est in regno caelorum.* Regnum caelorum, hoc

Mat. 11. 11.

Ps. 112. 6.

in loco vocat Regnum Dei, qui sedens super thronum regni sui, nedum sublimia, sed etiam humilia respicit in caelo, & in terra, intuens & abyssos, omnia prospiciens, omnia disponens, omnia gubernans,

Luc. 19. 2.

Den. 3. 55.

Apoc. 1. 18.

habens clauem etiam mortis, & inferni, attingens a fine summi caeli, vsque ad finem nihili, super quo terra fundata est. Magni ergo sunt in hoc regno, qui habitant in caelis. Minimi, qui demeriti in inferno, in stagno ignis cruciantur die ac nocte. Vide ergo si latum mandatum Dei est nimis. Quando omnis consummationis videt finem & comprehendit nedum omnes fines terræ, sed etiam super cardines caeli ambulat, & peruenit vsque ad antiquum dierum, cuius capilli candidi, & cani sunt, quia sapientissimus est, & ex ore eius procedit lex. Ergo quanta sit creaturarum omnium consummatio, atque perfectio, mandatum latius est vniuersa complectens, & ideo sui obseruatores cum Deo coniungit, qui est super omnes, & super omnia. Transgressores verò, qui se ipsos a Deo per sua peccata separauerunt, in extremos terræ fines demittit, atque concludit portis ferreis, quæ sunt portæ inferni, & clauis abyssi.

Luc. 1. 32.

1/a. 40. 12.

Ps. 118. 96.

O vos qui magnitudinem appetitis, hanc expetite. Hac clari facti sunt sancti illi, de quibus dicit Sapiens. *Homines magni virtute.* Magnus vis esse? quare, & consequere magnitudinem magnam: nam parua magnitudo vera magnitudo non est. Quidni maior sit forma, quam materia, quando hæc ab illa terminatur, & determinatur, & veluti coarctatur? Quidni maior sit anima rationalis formis omnibus corporalibus? Maior enim spiritus est corporibus omnibus, quia magnitudo virtutis, molis magnitudinem impense superexcedit. At magnitudo spiritualis ea

Mat. 11. 11. *Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista.* Qui autem minor est in regno caelorum, maior est illo. O veram magnitudinem! Zacchæus statura pusillus erat, sed animi magnitudine vana, atque transeuntia, quæ vere pusilla sunt, vestigio suo terens, & pede conculcans, ascendit in arborem Sycomorum, ut videret Iesum, qui inde erat transiturus. Paruorum despectus aspectum meruit illius de quo dictum fuerat. *Hic erit Magnus.* Hæc quam magna magnitudo, illi cõiungi, qui caelum palmo concludit, tribusque digitis totam terræ molam appendit? Hanc magnitudinem in terris, illa in caelis sequitur magnitudo, de qua scriptum est. *Magna est gloria eius in saluari suis; gloria eius magnum decorum impones super eum.* Quis igitur hanc tantam magnitudinem non exquirat? Christus qui dixit Ioanni, a quo voluit baptizari. *Sic decet nos implere omnem iustitiam:* ideo magnus est, quia magna fecit. Magnus (inquam) ante oculos nostros, qui in serapimam non est arbitratus esse se aequalē Deo. Magnus, quia impleuit omnem iustitiam. Magnus, quia venit legem implere. Magnus, quia etiam secundum legem voluit mori, ut ne jora vnum, aut vnus apex præteriret a lege, quin fierent omnia. O Deus magne, & potens! ô homo magne, & patiens! Quid nisi legem referebas, quando dicebas. *Possum quidem rogare Patrem, ut suppetias exhibeat mihi, sed quomodo implebuntur scriptura, quia sic oportet fieri? legi subdi voluisti, quam ipse tuleras, sic magnus factus es inter mortales, & immortales omnes. Dum minor apparuisti, maximus euasisti. De te enim loquebaris dicens. Qui minor est in regno caelorum, maior est illo.* Ioanne videlicet. Tu minor in regno caelorum, qui ad tantam te demisti paruitatem, ut vere dicere

Ps. 118. 6.

Mat. 3. 15.

Phil. 2. 6.

Mat. 26.

Mat. 11. 11.

22

Exhortatio

Eccl. 4. 3.

6. 11.

Gal. 10.

Latib. 1.

7.

Tom. I. Bellintans.

- cere posses. Ego sum vermis, & non homo.
Psal. 21. 7. Vere & vermiculus, non minus, imò plus
 multò quam Dauid, de quo legimus scri-
 ptum. *Sedens in throno sapientissimus prin-*
ceps inter res. Ipse est quasi tenerimus ligni
2. Reg. 23. 8 *vermiculus, qui ostingentos interfecit impe-*
tu vno. Nonne hoc in natura mirabile ad-
 modum est, quòd tenerimus vermiculus
 durum lignum rodar, terat, edat, digerat,
 & destruat? paruulus est, tenerimus est, &
 magna arbor, & durum lignum illi cedit.
 Sic ergo humilis, & tener Dauid magnam
 suam virtutem ostendit interficiens octin-
 gentos impetu vno. At quis tenerior Chri-
 sto, qui mansuetus, vt Agnus ductus est ad
 victimam obmutescens? quis illo pusillus
 magis, qui minor est in regno celorum?
Isai. 9. 6. qui se humiliat, vt paruulus, & paruulus
 verè natus est nobis? Hic vermis, iste ver-
 miculus impetu vno totum orbem strauit?
Ios. 14. 15. verè Adam maximus, maior illo, qui ma-
 ior est inter omnes natos mulieru. Hic mi-
 nimus ille est, cui datum est, regnũ, & cui
 regni celorum, & terræ collata est magni-
 tudo. Et humillimum (inquit) hominũ con-
 stituit super illum; illum (inquam) cui Ex-
 cellsum regnum dederit. Nam illum posuit
Ps. 88. 28. *excelsum pra regibus terra.* Magnus effe-
 ctus nimis, quia nimis humiliatus, factus
 minimus non homo, sed vermis atq; ver-
 miculus.
 33 Et tu ergò ò homo, fias, si vis maior esse,
 minor; humiliare, vt exalteris; ad nihilum
Dan. 8. 35. redigaris, vt ex paruo lapide, fias mós ma-
 gnus implens omnem terram. Quia man-
 sucti hæreditabunt terram. Lex ligans, atq;
Ps. 36. 11. coercens stringit hominem, vt non dilate-
 tur & magnificetur; & velit esse maior quã
 sit, inflatus, dilatarus. Putat homo se plus
 quam hominem esse, posse, vide licet, suo
 arbitrio vivere; nullis legibus esse subie-
 ctum, dominum esse sui ipsius, dicens. *Quis*
10b. 21. 15. *est Omnipotens, vt seruiamus illi?* sed quid?
Psal. 9. 21. Constitue legislatorem super eos, vt *sciant*
gentes quousam homines sunt, lex paruulum
 facit, subiicit, cõprehendit, & propriæ par-
 uitatis admonet vnumquemq;. Quid igitur
 superbis? quid magnificaris? quid dila-
 taris? quid iactaris? & supra te ipsum eleua-
Esth. 1. 4. ris? Num tu Assuerus es, qui voluit osten-

dere magnitudinem atque iactantiam po-
 tentiæ suæ? iam in puluerem redactus est,
 non vltra apparet. vermes hæreditauit; sic
 & tibi eueniet, & gloriam tuam in puluere
 reducet mors, nihil enim præteribit à lege
 donec omnia fiant. Fiant, quæ præcepit; fi-
 unt, quæ promisit; fiunt, quæ præ ostendit.
 Moyses, qui tabulas fregit, homines inter-
 fecit, fracta lex, frangit tractores legis. Nã
 nihil præteribit à lege donec omnia fiant.
 Nunquid noscis quid sapiens dixerit de ea,
 quæ obliuata est pacti Dei sui? *Inclinata est ad*
19. 21. 27. *mortem domus eius, & ad inferos gressus e-*
ius; omnes, qui ingrediuntur ad eam, non re-
uertentur, nec apprehendent semitam viam.
 Hæc est concupiscentia, hæc est prudentia
 carnis; hæc vitalicentiosè transacta, hæc
 est legis transgressio, quæ pactum Dei sui
 obliuiscitur, & testimonia eius non exqui-
 rit. Ideò ad mortem inclinatur, ad inferos
 tendit, in quibus nulla est redemptio, & à
 quibus nulla est reuersio, vt quis ab vmbra
 mortis valeat ad lucem vitæ regredi. Sic sic
 euenit, sic eueniet eis; qui declinant à mã-
 datis Dei. Veniet mors super illos, & ma-
 ledictio, & æterna damnatio. Quia nihil
 præteribit à lege donec omnia fiant, hinc, quæ
 lex decernit. Si non facies tu, faciet Deus.
 Si non facies legem, faciet Deus necesse. Li-
 bertati, qua vis viuere, vt vis, restrictio op-
 ponetur, ligatis manibus, & pedibus. Vo-
 luptati, cum operam das, apponetur affli-
 ctio, & supplicium; nam legationi additur.
Mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit
13. *fletus, & stridor dentium.* Quin & prudentia
 carnis, qua vides ea, quæ patēs, & sapis ea,
 quæ placent, respondebunt tenebræ exte-
 riores, vt nihil deleat visum, & pereat de-
 siderium, cuius ardori, ardor tormentorũ
 respondebit. Inclinata est domus eius ad
 mortem. Non sola concupiscentia morie-
 tur, ita vt à morte perpetua depascatur, sed
 & domus eius tota. Quicquid secũ trahit
 concupiscentia carnis, concupiscentia o-
 culorum, gutturis appetentia, manuũ im-
 munditia, pedum incontinentia, brutalis
 sensuum nimia licentia, mentis ignoran-
 tia, ipsiusque voluntatis effrænis, & teme-
 raria petulantia, hæc est domus hominis
 inobedientis, qui se quitur concupiscentias
 animæ,

animæ, quæ inclinata est ad mortem. Heus tu, vides inclinatam domum, ruinas minantem, & non fugis, ne opprimaris ab ea? Quid aliud est vita hominis peccatoris, quam domus inclinata? domus cadens? nunc non vides pendentes parietes, iam propè cadentia ligna? Tunc videbis, & flebis quando facta fuerit mina illius magna; sed non erit iam locus penitentiæ. Omnes qui ingrediuntur ad eam, non revertentur. Exi ergo magis de domo hac, si illam ingressus es, & vade in domum Domini. Vbi lex Domini custoditur immaculata; ibi laberis cum Angelis, nam Cherubim protegunt arcam, ubi est lex. Angelorum cris cuius, angelorum conuiua: nam & in arca erat manna, panis, videlicet, Angelorum. *Angeli custodient te in omnibus viis tuis*, ne à quoquam offendaris. Nam & in arca erat virga, qua Moyses populum liberauit à persequentibus illum. *Ista quæ est domus Domini, sit & domus tua*, in qua habites omnibus diebus vitæ tuæ. Vade vade in domum tuam, vade in domum Patris, vt videas voluptatem Domini: *nihil enim præteribit à lege donec omnia fiant*, fiat, fiat.

Ex. 17. 7.
Ebr. 9. 4.
Ps. 90. 11.
Ebr. 9. 4.

Ergo nos diuinæ legis excellentia, & efficacia si à nobis considerentur attentius, vocant trahuntque ad eam fide suscipiendam, atque obedientia.

Quæ duo propterea à Christo hodie nobis proponuntur, de excellentia eius, quæ later in illius perpetuitate, sic statuerit. *Nobis putare, quoniam veni soluere legem, aut prophetas, non veni soluere, sed adimplere. Amen quippè dico vobis, donec transierint cælum, & terra iota vnum, aut vnus apex non præteribit à lege donec omnia fiant*. De efficacia vero. *Qui ergo soluerit vnum de mandatis istius minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum. Qui autem fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum*.

Salomon hortatione illa sua. *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui*. Ratione inquit hoc suo proturbio, cur lex Dei debeat obseruari. Terminus quippè illa est definiens quo se quiuis vsq; licite possit extendere. Cancelli quidam sunt diuinæ mandata, intra quos conclusi omnes sumus, extra quos egredi non licet. Ideo, qui illa non custodit, præterire dicitur, & transgredi. Sic loquebatur filius sentor. *Numquid mandatum tuum præterisui*. *Luc. 15. 29.* Sic Phariseis Christi discipulos suggillantibus quasi traditionum antiquarum transgressores, respondit Dominus. *Quare & Matt. 15. 3. vos transgredimini mandatum Dei*; Antiqui sunt termini illi, quia non nouiter excogitata est lex: quæ decreuerat ante constitutione mundi æternus Deus, & in ipsa constitutione, hominem condens, quasi tabulam in qua eandem exararet, menti illius incidit, inscripsit, infudit, vt sic quam stabilis sit, atq; in æternum mansura omnibus pateat, ne quis audeat, aut putet illam se posse transferre, aut commutare, quemadmodum de Antichristo scribit Daniel. *Putabit, quod possit mutare tempora, & leges*. Propterea ne quis Christi Euangelium, quasi nouum inuentum abieceret, & despiceret, de illo dicit Apostolus. *Quod ante promiserat (nempe Deus) per Prophetas suos in Scripturis sanctis, & Ioannes vidit Angelum volantem per medium cæli habentem Euangelium æternum, vt euangelizaret*. *Rom. 1. 2. Apo. 14. 6.*

Dan. 7. 25.
Rom. 1. 2.
Apo. 14. 6.

CONCIO SECUNDA.

ARGUMENTVM.

De excellentia & efficacia legis diuinæ.

MAGNA legis ab omnibus custodienda ista est, atque euidentiissima ratio, quod illa tantæ est firmitatis, atque a deo fixa, & inconcussa, vt cæli potius transeant simul & terra quam illa vacillet, nutet, vllaque ratione muret. Neq; enim *iota vnum* aut *vnus apex*, mandatum quantumuis minimum præteribit à lege donec omnia fiant. Magna rursus, & quæ multum valeat eiusdem obseruanda legis ratio, est fructus, aut merces inde procedens. *Qui enim illam fecerit, & docuerit, magnus vocabitur in regno cælorum*.

gelizaret sedentibus super terram, & super omnem gentem, & tribum, & linguam, & populum. Propter hanc quoque causam à patribus termini isti positi esse dicuntur. Non enim tu tibi legem posuisti, qui te genuit, qui te creavit, is te legibus suis alligavit, ut qui sua virtute vitam dederat, eandem ipse sua lege moderaretur. Atque illi cuius es, non tibi, qui tuus non es, semper viueres. Demum erant lapidei termini illi, ut ne corrumpentur, sed extarent continerent. Non erat frequens admodum, vel visitata scriptura, qua stipularentur contractus, lapidibus ad perpetuam rei memoriam

Gen. 31. 34

utrebantur. Euidens exemplum est de Laban, & Iacob, qui erecto lapide in titulum coaceruatis lapidibus alius tumulum fecerunt, quem aceruum testimonii nuncuparunt, ut veluti testis esset, ne alter alterum prateriens tumulum, inquam offenderet, super quo etiam ad certiorum fœderis locicritatem vnâ comederunt, & forte super eundem, ut sacrificator esset, victimas Iacob

Ios. 22. 10

Deo obtulit. Sic duæ tribus cum dimidia, quæ partem vltra Iordanem fuerant sortitæ, altare struxerunt infinite magnitudinis, ut esset inter eos, & tribus reliquis in testimonium eiusdem omnium religionis, cultusque diuini. Merito ergo, & lex in lapide scripta est, ut quæ in æternum esset mansura, quamque propterea, quasi testimonium à Deo constitutum, transgredi nemo profusus auderet.

4

Vbi mysterium nota, quod præter decem verba, quæ Deus digito suo in tabulis scriptis lapideis, plurima adhuc constituit præcepta, in quibus exrimoniæ erant, atque iudicia: quæ proprie Mosaicæ lex est, quæ ab eodem Deo iussu in volumine fuit exarata.

Deut. 27. 2

Hanc rursus iussit Moyses super lapides scribi. Sed hoc pacto. *Eriges inquit iungentes lapides, & calcæ lauigabis eos, ut possis in ea scribere omnia verba legis huius, Iordane transmissio.* In lapide quidem exposita est lex ista, sed qui iam fuerat igne à duritie semotus, qui redactus in puluerem, qui mistus aqua, in calcem euaserat mollem, qua lapides impoliti possent laeuigari. Videlicet Mosaicam legem in lapidibus impolitis populi illius duræ ceruicis, inscriptam?

quam neque tamen susciperent nisi eos igne minarum, & beneficiorum lacte, omnipotens laeuigasset. Quæ propterea neque diu seruauerunt. Calx nulla soli, pluuia, cæterisque exposita acis molliis, & alterationibus facile dissecta est, ut scriptura illa profusus aboleretur, quin & lapides dispersi sunt, ut iam altare non sint, neque populus Dei. Vide ergo legum differentiam. Moralis, quæ & naturalis in lapide solido scripta est digito Dei viui. Cæremonialis, quæ & iudicialis est in lapide dissoluto, & tenero, & hoc hominum cum præcepto, tum artificio. Illa, ut in se durans locata est adhuc in arca fœderis, loco tuto, loco sacro, loco, qui iugiter in protectione Dei cœli commoraretur. Hæc in se ratione sui subiecti facile solubilis, iacet præterea sub diis, ubi intemperies aeris proculdubio, illam sit velociter destructura.

Verum & hac figura forsitan DEVS, quid in terra promissionis Iordane transmissio, nempe in Ecclesia Christi contingere debuisset, voluit declarare. Qui baptismo, cuius origo in Iordane dedicata est, imbuti sunt, iis ablatum est cor lapideum, carneum verò, id est, molle, mite, tractabile datum est, quod se albicare discernitur, simulque cum corde isto nouo datus est nouus spiritus, ignis videlicet emolliens lapidem, & albificans, ut scriptura cum in eo recipi valeat, tum discerni, & legi. Data iam olim sit in terra deserta, in Arabia petrosa, in petra Oreb, ubi dura, aspera, horrida sunt omnia, nil lene, nil mite, nil suauis. At nunc Iordane transmissio in terra præcipua, quam iurauit Dominus daturum se nobis, scribitur lex in tabulis cordis carnalibus, eorum videlicet, qui in carne viucentes non secundum carnem ambulat, sed secundum spiritum. Audiamus de hoc diuinam sollicitationem per Ezechielem Prophetam. *Et dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum ponam in medio vestri: & auferam cor lapideum de carne vestra: & dabo vobis cor carneum: & faciam, ut in præceptis meis ambuletis. & iudicia mea custodiat, & operemini: Et habitabit in terra, quam dedi patribus vestris,*

Ezech. 36. 26.

vestris. & eritis mihi in populum. & ego ero vobis in Deum. Vide, quæso, Christiane, vnde munus tuum, debitum tuum, quod est legem obseruare, alioqui inter Iudæos annumerandus es.

6 Nec tamen mireris si figura vna eius legis & cellationem notet, & conseruationem, quando eadem ipsa lex, & hinc verè delistat & verè nihilominus inde consistat. Et eadem profus in primis tabulis velut deleta fuit, illas confringente Moyle ad radices montis. Insecundis verò custodita. Et quare deleta in primis?

En. 39. 19 Propterea quod qui primi illam acceperunt, in dispositione Angelorum non custodierunt. Si ergo propter transgressionem fracta; quid aliud nisi illius obseruatio innuitur dum integra seruat? Et qui obseruatores, nisi, qui primis successerint? de quibus audis. *Populus qui creabitur, laudabit Dominum?* Quam laudem exprimit Psalmus dicens. *Confitebor tibi in directione cordis, in eo quod didici iudicia iustitie tue.* Et verè in his impletur, quod dicit Dominus. *Qui autem fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.* Hæc namque gens illa est magna, de qua Moyle facta est illa promissio. *Faciam te in gentem magnam* Populus enim Christianus & facit, & docet nedum magna illa dilectionis præcepta, verum & vnumquodque de mandatis illis minimis, quæ a Moyle præcipiebantur. Non enim esset Moyses in gente hac magna, nisi ab ea lex eius custodiretur: custoditur autem, quia Princeps huius populi asserit in veritate. *Non veni soluere legem, sed adimplere. Amen dico vobis donec transeat cælum, & terra, iota vnum, aut vnus apex non prateribit à lege, donec omnia fiant.* Vbi duo notat. Primum, quod non adhuc facta sunt omnia, quæ mandat lex. Alterum, quod omnia facienda sunt. Ad hoc enim venit ipse, vt faceret, quæ sine ipso fieri non poterant. Fecit autem ipse per se quasi caput, sicut oportebat in illo impleti, quæ de illo in lege Moysi, & Prophetis, & Psalmis scripta fuerant. Non secus vt, quæ ab ipso perficienda præmonstrata fuerant, ipse impletet perfectissimè. Fecit

Al. 7. 13

Ps. 101. 19
Ps. 118. 7

Exo. 32. 6

Lu. 4. 44

nihilominus etiã per suos, quasi per corpus, quæ per illos facienda erant, dū propheticam illam implet pollicitationem. *Faciam, vt in præceptis meis ambuletis. & iudicia mea custodiat, & operemini.* Et obserua quod non præceptorum modò meminit, quæ moralia possent intelligi, verum & iudiciorum, quæ absque dubio ad cæremonialem, proprieque ad Mosaicam legem pertinent. Hæc enim fideles fideliter, atque spiritaliter corde nouo, pleno spiritu nouo perficiunt in Ecclesia Christi, nec cessabitur vnquam. *Donec omnia fiant.*

Huc considerandum venit doctrinale prouerbiu Salomonis. *Quando sederis, vt comedas cum principe, diligenter attende, quæ apposta sunt ante faciem tuam.*

Quis princeps nisi Christus? Vide quid comedat, *Deus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me. & posui legem eius in medio cordis mei.* Ergò, qui cum illo comedit, apposta sibi debet attendere, quæ diuina præcepta sunt maximè, lex, atque voluntas eius. Alimentorum huiusmodi, quædam nuda sunt, & aperta, vt Euangelica præcepta; quædam sub cortice velata continentur. Sedulitate hic opus est, vt ne testa contentus nucleum Iudaico more abicias; nam cortex, qui est littera, occidit; nucleus, qui est spiritus, præstat vitam, & victum. Adhære testimoniis Dei in eo, quod æterna sunt; nam vbi corruptibilia sunt, quin & corrupta, vitam tibi incorruptibilem præstare non poterant. Nam *corrupti, in non possidebit.*

Hæc est ratio cur legem debeas obseruare, quia manet in æternum, quia qui se custodiunt, eos manentes facit, æternis que mansionibus dignos. *Beatus vir cuius est in lege Dei voluntas, & in ea meditabitur die, ac nocte: nam erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructu suum dabit in tempore suo, & folium eius nõ defluet, & omnia, quæcunque faciet, semper prosperabuntur.* Non manebit (inquam) duntaxat, vt lignum aridum. Nam ea ratione manebunt & impij aridi, & apti ad comburendum.

Ezech. 36. 27.

7

Prou. 23. 1.

10. 4. 34.

Ps. 39. 9.

2. Cor. 3. 6.

1. Cor. 15.

50.

8

Ps. 1. 1.

dem. Manebit viride cum fructibus & fo-
 lis, cum fructibus iustitie, qua manet in
 seculum seculi: eum ornamentis viri-
 dantium foliorum, quibus & Deo gratus
 sit, & hominibus, & prospera illi omnia in
 terris, & in caelis succedent. *Non sic impij,
 non sic; sed sicut pulvis, quem proicit
 ventus a facie terre.* Minimi sunt veluta-
 tomi, & pulvis, qui solvant mandata et-
 iam minima, nullam in se habentes stabi-
 litatem, propterea quod legis stabilitatem
 deseruerunt. Quos ideo ventus diuino-
 rum iudiciorum disperdet, ita vt etiam a fa-
 cie terrae in corde terrae proniciantur, vt
 non sint super, sed habitent in perpetuum
 inferiores partes terrae. Heu! infelices
 vento agitati, fluctuantes, labentes, ver-
 tiginem patientes, neque requiem vllam
 habentes, aut vnquam habituri. Nam si
 maledictus, qui transfert terminos proxi-
 mi sui, longe magis maledicti, quid decli-
 nant a mandatis Dei. *Qui transfert tran-
 feretur, qui declinat, rectitudinem lin-
 quens cadet.* Ideo non resurgent impij in
 iudicio, sed iacebunt cauta eorum ca-
 dente, quoniam Dominus vias peccato-
 rum disperdet.

Psal. 1.

Deut. 27.

17.

Psal. 8. 21.

Psal. 1. 5.

Psal. 45. 9.

SECUNDA PARS.

LEGIS efficaciam sequentia verba de-
 monstrant. *Qui ergo soluerit, &c.* Vbi
 primum aduerte, quod ex excellentia Do-
 minus trahit diuinae legis efficaciam, di-
 cens. *Qui ergo soluerit.* Est enim conse-
 quens, si tanta sit lex, vt ab ea ne minimum
 quidem iota possit incallum praeterire;
 sed vniuersa profusa quae decernit, im-
 plenda sunt ad amissim, vt inde qui vel
 soluerit, vel impleuerit, iustitiam accipi-
 ant mercedis retributionem. Vtrumque
 enim continet lex, & quid facere opus
 sit, & quid aut facienti, aut non facienti
 certo contingat. Ergo, *Qui soluerit mi-
 nimus, Qui impleuerit magnus vocabitur
 in regno caelorum.* Hoc Deus intelligi vo-
 luit, iubens, vt expensis tertio quoque
 anno decimis, in egentium vtilitatem,
 testetur homo se diuino mandato par-
 uisse, & mox roget Deum, vt populo,

veluti in obedientiae quadam merce-
 dem sit propitius, sic dicens. *Obediui vo-
 ci Domini Dei mei, & feci omnia sicut pre-
 cepisti mihi. Respice de sanctorum tuo, &
 de excelsis caelorum habitaculo, & bene-
 dic populo Israel, & Terra, quam dedisti
 nobis.*

Deut. 26.

14.

Secundo, videnda est merces ista qua-
 lis illa sit. *Minimus* inquit *vocabitur* sol-
 uens: *Magnus* vero impletus, vterque in
 regno caelorum. Vocari in regno caelorum,
 est vere vocari, ac publice, solemniter que
 vocari. In mundo, vbi *omnis hominum
 dux est, laudatur impius in deserto anima
 sua, & iniquus benedicitur, & sapienti di-
 citur. Quis est hic?* At in regno caelorum
 regnat caelorum author Deus, qui verax
 est, & vniuersae tribuit secundum opera
 sua. Ergo, qui hic in caelo, videlicet, voca-
 tur *minimus*, vere est; qui *magnus*, vere
 magnus. Vteriusque qui *minimus* est, mi-
 nimus declarabitur, proclamabitur, fiet-
 que illius conditio omnibus nota: Quod
 idem magno contingit. Magna virtus
 Ruth in petra deserti, quod est in regione
 Moabitide latere non potuit. Impulit e-
 am spiritus, vt veniret ad montem filiae
 Sion, in regione vbi quasi mons, veritas e-
 mincebat. Hic nota facta est omnibus dili-
 gentibus veritatem: audi Booz virum
 probatum, qui huius mulieris causa inter
 Patres Christi numeratur, dicentem illi.
*Nunciata sunt mihi omnia, quae feceris so-
 crui tuae post mortem viri tui, & quod reli-
 queris parentes tuos & terram, in qua nata
 es. & videris ad populum, quem antea ne-
 sciebas. Reddat tibi Dominus pro opere tuo,
 & plenam mercedem recipias a Domino
 Deo Israel, ad quem venisti, & sub cuius
 confugisti alas.* Et quanta huius magni-
 tudo, quae facta est Mater Christi? an non
 vocatur magna? non illius praedicatur mag-
 nitude in regno caelorum, quando vtrius-
 que testamenti pagina solemniter illam
 celebrat? Vetus quidem. *Dedit illi Domi-
 nus, vt conciperet, & pareret filium, & vo-
 cauerunt nomen eius Obed. Hic est pater I-
 sai, patris Dauid.* At nouum sic. Booz ge-
 nuit Obed ex Ruth; Obed autem genuit
 Iesse; Iesse autem genuit Dauid Regem At
 non

10

Psal. 111.

Rom 14.

Psal. 103.

Eccles. 11. 29

Psal.

Isa. 16. 2.

Psal.

Ruth 2. 10.

Ruth 4. 14.

Math. 1. 1.

non magna gloria huius puellæ in regno
 cælorum; quando propter ipsam so-
 lemne illud habemus vaticinium. Emit-
 te Agnum Domine dominatorem terræ
 de petra deserti ad montem filia: Sion: De
 petra deserti, quæ erat civitas in regione
 Moab missus est Agnus Dei, quoniam ex
 Ruth natus est Christus princeps regum
 terræ. Missus est autem ad montem filia:
 Sion, tum quia missus est ad populum
 Dei, tum quia denique processit ad Eccle-
 siam suam, quæ certe gloria Ruth non mi-
 nima est. Alluditur verò interim, quod
 qui à petra deserti, vbi data est lex, venit
 ad montem Sion; factor legis à deserto, &
 abscondito loco mittitur ad publicum, &
 frequentissimum. Vbi magnus cognosci-
 tur & vocatur, de quo scriptum est. *Et
 erit in novissimis diebus preparatus mons
 domus Domini in vertice montium, & ele-
 vabitur super omnes colles, & fluent ad
 eum omnes gentes.*

11. Ergo lege mensurantur homines, vt ex
 illa appareat quantus vnusquisque sit,
 quam magnus, quam parvus. Magnus
 (inquam) magnitudine, quæ verè in regno
 cælorum sit magnitudo, quæ est magni-
 tudo virtutis, & veritatis. Lex quasi ho-
 minem cum Deo ligans, qui *magus est*,
 adeò, vt *magnitudinis eius non sit finis*, ipsi
 Deo assimilatur illum, eidem illum co-
 aptat, & configurat, vt maximo con-
 iunctus, parvus esse non possit. *Pater
 meus, quod dedit mihi maius omnibus est.*
 Dicebat Dominus Iesus. At quid est tan-
 ta magnitudinis, quod sit maius omni-
 bus? Id solum protectò quo Deus est,
 qui solus est, sicut bonus, ita & magnus.
 Ergo tam magnum illud, quod Pater filio
 dedit, nihil est aliud, quam diuina sustan-
 tia, quam qui habet, is solus est magnus.
 Sed eius num possunt homines consortes
 fieri, vt illorum quoque fors sit, pars &
 hereditas? Respondeat Petrus magnus
 ille, atque Maximus Pontifex saper ma-
 gnam omnem domum Dei. *Magna, &
 pretiosa (inquit) nobis promissa donavit, vt
 per hac efficiamur diuina consortes natura.*
 Ecce quomodo, & quod dedit nobis ma-
 ius est omnibus. Sic ergo & nos sumus

magnus. Alioqui quonam pacto poterit,
 qui parvus est, magna in se continere? Di-
 cit autem ibi Petrus. *Magna, & pretiosa no-
 bis donavit*, vt per hæc maius illud præ
 omnibus ipsius largitate consequamur. Ne-
 que enim sic suam naturam nobis confert
 Pater, quemadmodum Filio, cui dum illa
 dat, esse dat, vt non nisi per illam sit, &
 Deus sit. At iam existentibus nobis in
 nostra natura, suam communicat, vt qui
 natura sumus homines, diuina esse nõ
 possimus. Quod perfectò cum non omni-
 bus faciat, distinctio inter illos aliqua,
 præcedat necesse est. Est autem illa, quæ
 quibusdam dona quædam præbet, quorum alij
 expertes sunt. Magna sunt aut dona ista,
 atque pretiosa, vt dignos reddant eos, qui
 bonum illud, quod est maius omnibus,
 consequantur. At magna hæc, pretiosa ista
 quomodo recipiet vas modicum? Qua ra-
 tione vilis erit, qui pretiosa contineat? Vi-
 desne quemadmodum donorum Dei par-
 ticeps, quæ magna sunt, magus est? At
 qui sunt, qui istis à Deo donantur muneri-
 bus? Dominum audiamus. *Qui misit me, Ioh. 8. 29.
 mecum est, & non reliquit me solum, quia
 ego, quæ placita sunt ei, facio semper.* Ab hu-
 mana consuetudine ita loquens non recedit,
 vbi obedientia hominis tener præfeca-
 tionem Dei, quæ duo in Christo, obedien-
 tia, videlicet, Filij, Patrisque præsentia sic
 sunt coniuncta, vt altera alteram non præ-
 cedat, nec causet. Docet tamen sic nos, vt
 si velimus Deum esse nobiscum per suam
 præsentiam, & gratiam, nos illi, facientes
 quæ placita sunt ei, adesse per obedien-
 tiam, & subesse debeamus. Ergo obe-
 dientia nos cum Deo coniungens, ma-
 gnos efficit.

12. Quoniam verò Deo obedire, est legem
 illius obseruare, ideo à lege pendet quan-
 titas hominum. Ea enim vel magnos facit,
 vel minimos. Porro vnde exaltatus
 est antiquus populus super cæteras natio-
 nes, vt esset gens magna, nisi ex lege testis
 est Moyses, dicens illi. *Hæc est vestra Dent. 4. 6.
 sapientia, & intellectus coram populis, vt
 audientes vniuersa præcepta hæc, dicant,
 En populus sapiens, & intelligens; Gens
 magna.* Lex itaque ipsa populo collata
 ipsam

ipsum magnificat. At rursus si illam obseruarent, maiorem adhuc promittebat illis Deus excellentioremque magnitudinem. Eodem Moyse sic loquente. *Si audieris vocem Domini Dei tui, ut facias, atque custodias omnia mandata eius, faciet te Dominus Deus tuus excellentiorem cunctis gentibus, quae uerantur in terra.* Et quare populus Christianus, etiam super populum illum magnificatus est, nisi propter abundantiam iustitiam, quae lege noua iubetur? Nam quod populus Christianus maior sit quam antiquus, ex Dei promissione Moyse facta perpicuum est. Nam Deus destructurus antiquum illum Moyse dixit. *Te faciam principem super gentem magnam et fortiolem, quam haec est.* Quod uero ex lege hoc assequamur, inde planum est, quod lex illa non iustificabat; *Euangelium autem uirtus Dei est in salutem omni credenti.* Est enim lex fidei iustificantis, ut illud uocat Apostolus. *Propterea quoque, ut monet Paulus, abundantius oportet obseruare nos ea, quae audiuimus.* Et hoc est quod ait Dominus: *Nisi abundauerit iustitia uestra, plusquam Scribarum, et Pharisaeorum, non intrabitis in regnum caelorum.* Merito ergo Salomon: *Ingradiatur ad doctrinam cor tuum, et aures tua ad uerba scientiae.*

13. At magnitudo Synagoga, quae erat ex lege, ex eadem lege ad tantam paruitatem deuoluta est, ut uere confiterentur illi: *Dan. 3. 37. Domine imminuti sumus plusquam omnes gentes, sumusque humiles in uniuersa terra hodie propter peccata nostra.* Quo enim quis est eminentior, durius, si cadat, subit praecipitium. Ergo nos, qui ueteres illos suppressi sumus, si a tanta celsitudine per inobedientiam decidamus, ornatum erimus minimi, humiles, abiecti. Iuxta similitudinem talis, qua Dominus ad sedulitatem praedicandi, & sancte uiuendi prouocabat Apostolos, dicens. *Vos estis sals terra, quod si sal euauerit, ad nihilum ualeat ultra, nisi ut mittatur foras, et conculetur ab hominibus. Naeque in terram, neque in sterquilinum ualebit. Quid uilius? quid modicius? certe minimus iste erit in regno caelorum.* Ideo Paulus

monens, ut abundantius illa, quae audiuimus, obseruemus, addit. *Ne forte perefluamus.* Quid autem hoc? *Omnes meremur, et quasi aqua dilabimur in terram.* Aqua sic fluens perit, ut ultra nec appareat, nec sitaqua; congrua similitudo morientis, qui per mortem definit esse, ut uere iam non sit. Ergo qui non obediunt Euangelio, ad nihilum deuenient tanquam aqua decurrens, ut minimi adhuc sint, quam minimos esse.

Quae Deus ueteri populo, si non obediisset, minabatur, haec omnia perniciose magis euenient nobis, si non fuerimus obediens, quae illi temporaliter, & extertius inferebantur cum maiori detrimento; quia in praesenti, & in aeternitate nos opprimet. *Mittet Dominus super uos famem, et esuriam, et in oreptionem in omnia opera uestra, donec coterat te, et perdat uelociter, propter adinventiones pessimas, quibus reliquisti me.* Intelligis coterat te? Qui contemnitur, in puluere reducitur, & perditur, ut ultra non appareat. & iste non est minimus omnium? cur uero? quia reliquisti me. Si magnus est, qui maximo adharet, qui illum derelinquit, is certe minimus est; *Minimus (inquam) in regno caelorum.* Sit magnus inter homines animales, qui non praecipit ea, quae sunt spiritus Dei, intumescat in crassatus, impinguitus, dilatus. Proculdubio ad nihilum deductus est Malignus. Spiritus est, qui magnificat, caro non prodest quidquam, ad nihilum ualeat neque in terram, neque in sterquilinum (inquit) ualebit. Sanguisuga, quae numquam dicit sufficit, repleatur sanguine foetido, ut fiat crassa, illum cogitur euomere, & ad pristinam deuenire tenuitatem. Illi, qui gloriantur in multitudine diuitiarum suarum, uoluptatum, honorum, rerumque transentium, omnia cogentur derelinquere. Et mittet illis Dominus famem, & esuriam, & attenuabuntur, ut minimi sint in regno caelorum. *Cibus, quos comedas, euomes (inquit Salomon) quinimo quantumcumque talis homo magnus appareat in terra; minimus tamen est in regno caelorum.* Sic decernit ueritas, sic iudicat, qui habitat in tabernaculo

Heb. 2. 1.
2. Reg. 14.
Psal. 57.
Deut. 28.
20.
1. Corin. 14.
Luc. 14. 35.
Prou. 13. 1.

eulo Domini, quia de illo scriptum est. *Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus: talem arbitratur, minimum, & plusquam minimum, quia nihil reputat illum. O contentio mundanorum! Quis eorum videatur esse maior? Qui fecerit, quod præceptum est; Hic magnus vocabitur in regno caelorum.*

M O R A L E.

15. **S**I talis est lex, si eiusmodi sunt mandata tua, Domine; *utinam dirigantur via mea ad custodiendas iustificationes tuas.*
 Psal. 118. 4. *Tu mandasti mandata tua custodiri nimis, quando iota unum, aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant. Quibus verò mandasti: qui suat, qui nimis debeat custodire mandata ista Domini? scimus autem, quoniam, quacumque lex loquitur, in, qui in lege sunt, loquitur. Nos autem si credimus in Dominum nostrum Iesum Christum, in lege fidei iam sumus. Ideò lex nostra, & mandata Dei, quæ nobis custodienda proponuntur, Euangelium sunt, ut obediat Euangelio; qui illa custodit. Quin omnes tenentur ad hæc; non enim latior orbis terræ, quam sit latum mandatum Dei. Non enim latus nimis orbis; at latum mandatum tuum nimis (dicit Propheta) ut omnes omnino completatur. Verumtamen quid mihi de iis, qui foris sunt? Ego sub lege sum, atque in lege. Partes meæ sunt, portio mea est, custodire legem Dei. Hoc exigit à me illius firmitas, illius efficacitas. Nihil prorsus nisi quod verum est, dignum est, quod ametur, quod queratur, quod teneatur. Nam umbræ, quæ parent, & non sunt, possibile non est, ut teneantur, neque quod putatur phantasma esse, aut diligatur à quoquam, aut appetitur. Omnis terra veritatem inuocat. Cælum etiam ipsam benedicit. Quoniam qui verè est siue homo, siue quidquid aliud, cum non nisi veritate verè sit, quod est, quoniam seipsum amat, amat veritatem, & quoniã unusquisq; ad id, quod perfectius est, aspirat, inde est quod omnes alius quoq; diligunt veritatem; eamq; & spectant, & concupiscunt. Veram quid est veritas? Omnia*

Tom. I. Bellintani.

mandata tua veritas. Nam, & principium verborum tuorum veritas. Quod autem principium verborum Dei? Quando dixit: & facta sunt omnia. Quando verbo Domini cali firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Quando fundauit terram super stabilitatem suam. Vera sunt omnia, quæ creata sunt. Ergò verbo Domini, quod est veritas, omnia verè sunt, & vera sunt, & veritate sunt. Si autem principium boni, quod est esse, à veritate procedit, quid erit perfectio boni, quod est bene esse, & in his maxime, quibus facultas ista est beatè esse? Mandato datū est esse, quia Mandauit & creata sunt. Mandato datur perfectum esse, quoniam qui custodit legem beatus est, & ad perfectum adducit lex, si nō vetus, at noua. Ergò omnia mandata tua veritas. Veritas hæc in præcepto legis, æquitas est, iustitia est, rectitudo est, non declinans ad dexteram, neq; ad sinistram, vnicuiq; tribuens, quod suum est, & profusus immaculata. Ergo, qui illam sequitur, non errat; qui custodit, bene omnia facit: ut deniq; merito simus, si iuste viuamus, expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei. O homo hanc veritatem si considerares in lege, beatus proculdubio esses: num si homo es si ratione præditus es, si de terra illa es, quæ omnis inuocat veritatem, legem non custodies? Quando monet Salomon. Ne amuleris viros malos, nec desideres esse cum eis, quia rapinas meditantur mens eorum, & fraudes labia eorum loquuntur. Num aliud ponit ob oculos mentis nostræ, quam veritatem? quam id quod verè dignum, & iustum est: non præmium pollicetur, non pœnam comminatur: iustitia pulchritudine nos impellit, comminans illius contrarium, nempe quod malum faciant, quod absint à veritate ij, quos malos vocat, & quos prohibet æmulari, abstinere a malis quia mala sunt opera eorum. Sic & alibi breui sententia docet. Errant, qui operantur malum. Hoc; hoc ad arcendum nos à peccatis sat esse deberet. Omnis enim hominis est diligere veritatem, quia omnis terra veritatem inuocat.

Psal. 118. 160.

Psal. 148. 5.

Psal. 32. 6.

Psal. 103. 5.

Psal. 48. 5.

Prou. 29. 10.

Psal. 118. 86.

Tit. 2. 12.

Prou. 24. 14.

Prou. 14. 22.

M Firmi-

16.
Firmitas.

Firmitas autem ex veritate procedit; nam ubi veritas non est, vanitas est, quae nihil infirmius, nihil instabilius, nihil fugacius: nisi forsitan melius dicamus; nihil longius esse ab entitate, ab essentia, ab existentia, ut non opus sit illud ransuolare; cum neque pedes habeat, neque alas, neque alterationem, aut motionem, cum haec rerum existentium sint, non vanitatis, quae cum existentia sit vacua, nullum aut accidens admittit, aut dispositionem quamcumque. Quantum ergo quidquam habuerit vanitatis, tantum abest à firmitate: & quanta est veritas quavis in re, tanta ibi firmitas sit necesse est. Quoniam ergo lex lux est veritatis, & mandata illius veritas vere sunt, propterea tanta est firmitatis, ut nihil vel apex, vel minimum iota ab ea pertranseat, donec fiant omnia. Salomon firmitatem cum veritate coniungens hominem ad sapientiam conatur perducere hac tanta pollicitatione. *Ecce descripsi eam tibi tripliciter in cogitationibus & scientia, ut ostenderem tibi firmitatem. & eloquia veritatis: Quod dicit tripliciter, idem est, quod multipliciter. Multipliciter verò eam docuit, ut patet in eius libris, & in hoc ipso, quod est proverborum, ubi documenta, proverbia, similitudines affert & huiusmodi. Ad quid verò docuit? ut ostenderent tibi (inquit) firmitatem, ut gratia posset stabilire cor, ut non per instabilia fluctuares; & quoniam sola est veritas, quae mentem firmat, addit, *Et eloquia veritatis.* Simul, videlicet, ostenderent, & firmitatem, & veritatem. Ergo lex sola nos sua veritate salvat, sua firmitate beatos facit.*

17.
Efficacia.

10b. 4. 10.

Verum quare, quae ratione scientia salutem hominibus affert? Christus dum mulieri dicit. *Si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi. Da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo,* ostendit scientiam veritatis, affectum excitare. Nam si scires, petisses. Ipsum verò affectum, effectum producere, qui salutem consequetur, sicut evenit huic mulieri, quae tandem petens à Domino aquam vivam salientem in vitam aeternam, salva facta est ex illa hora. Scientia enim ista veritatis, qua salutem

consequimur, non de rebus terrenis est, non de vanis, non de curiosis, atque superuacaneis. De Deo est, de donis, & gratis Dei. *Si scires donum Dei (inquit) & quis est qui dicit tibi Da mihi bibere.* Si cognosceres beneficium, & benefactorem, iam non mundana quereret, non de aqua ista esses sollicita, sed suspiceres ad aeterna, ab eo peteres, qui dataquam vitam, aeternamque salutem. Hac scientia mulier haec donata fuit, qua dixit: *Domine, video quia Propheta es tu. Scio, quia Messias venit.* Venite, & videre hominem. Nunquid ipse est Christus? Haec est vera Sapientia, sic nosse Deum, ut affectu, & effectu erga illum conuertamur, Qui sic sapiens est, operatur secundum legem Dei. *Nam omnis qui audit verba mea (decernit Christus) & facit ea, assimilabitur viro sapienti. Et omnis, qui audit verba mea & non facit ea, similis erit viro stulto. Ita prudentes virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Fatuae autem acceptis lampadibus non sumperunt oleum secum, unde eorum lucernae extinguebantur, nec lucebat earum lux coram hominibus, ut earum bona opera viderentur. Ut sapienter dictum sit. Qui cogitat mala facere stultus vocabitur.* Sapientia autem ducit hominem per semitas aequitatis, ambulat enim in viis iustitiae.

Quod mulier rursus exemplo suo nos docet; potu enim aqua viva, quam illi Christus dedit, se se illi declarans, & manifestans praebuit, illic relicta hydria, venit in civitatem praedicans, etiam cum sui dedecore, gloriam Christi. *Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quae cumque feci.* Haec est sapientia salutaris. Haec (inquam) quae ut nos ad opera provocaret, laudibus se extollens, se sublimiter operantem ostendit, dicens, quod erat cum Deo ab initio cuncta componens. Ex quo etiam sequitur quod cum per eam bona omnia à Creatore profuxerint, qui illi adharet, saluus erit. Quapropter post tantam sui commendationem, hortatur, ut illum audiamus, suscipiamus, custodiamus; certi de hac sua pollicitatione. *Qui me inuenerit, inuenit vitam, & hauriet salutem à Domi-*

à Domino Quidni inueniet vitam, qui
 illam fulcipit, à qua vita procedit, per
 quam Deus dat omnibus inspirationem,
 & vitam? Quidni hauriat salutem à Do-
 mino, qui Sapientiam tenet, cuius spiritus
 super mel dulcis, & illius hereditas, atque
 possessio super mel, & fauum? Cum autem
 ista scientia Dei sit scientia, consequens
 est, ut operetur opera Dei. Sic Christus,
 quia aliquando Iudæos monuit. *Opera-
 mini non cibum, qui perit, sed qui permanet
 in vitam æternam*, de hoc nobis nunc
 præbet exemplum, dicens discipulis suis.
*Meus cibus est, ut faciam voluntatem eius,
 qui misit me, ut perficiam opus eius.* Venerat
 mulier haurire aquam, quod erat opus
 mundi; viuebat luxuriose, quod erat opus
 carnis, adorabat quod nesciebat, igno-
 rans in infidelitate, quod erat opus
 diaboli. Audit tamen sapientiam dicen-
 tem sibi. *Mulier crede mihi*. Hoc est opus
 Dei, ut credatis in eum, quem misit ille.
 Dixit eadem Sapientia. *Credens ergo mu-
 lier, opus Dei operatur sicut & nos, quo reu-
 cit opus diaboli.* Relicta hydria dicit illis
 hominibus. *Venite, & videte hominem.*
 Ergo misso mundi opere, diuina vacat
 actioni, confitetur peccatum suum. Qui
 dixit mihi omnia quæcunque feci. En
 propter opus Dei, abiectum opus carnis.
 Sic sapientia operans, cum sit scientia
 Dei, Dei perficit opus, quod est salutare,
 salutem impartiens, quæ permanet in vi-
 ta æternâ, & tu ergo fac, si vis saluus esse,
 opus Dei. Nam opus iusti ad vitam.
 18 Vera salus à veritate procedit, æterna
 salus, à firmitate procedit. In lege Dei ve-
 ritas est, & firmitas. Lex ergo, qui sibi ad-
 hærent, eos saluat; qui illam obseruant,
 haurient salutem à Domino. Fac ergo opus
 legis, & saluus eris. O stulti, qui ope-
 rantes iniquitatem saluos se futuros ar-
 bitrantur, qui terræ hærentes, cælum se
 putant conscendere; qui recedentes à
 Deo, se à Deo recipi autumant in æterna
 tabernacula! Cur qui mittuntur in tene-
 bras exteriores, ligantur manibus, & pe-
 dibus, ligatio ista testimonium est, & si-
 gnum quoddam causæ, propter quam il-
 lic mittuntur, quia nec bene operati sunt,

nec ad Deum accesserunt; sed malè ope-
 rantes steterunt à longè. Quid? quid in-
 nuit rursus ista ligatio? mala fuerunt il-
 lorum opera, viam iniquitatis ambula-
 uerunt. Ne igitur putent se posse profeci-
 qui, quod malè vixerunt, ligatas enim ha-
 bent manus, & pedes? Ut sciatur quod desi-
 derium illorū peribit, ut non præterea va-
 leant malè agere, idè ligantur manibus,
 & pedibus. Adde, quod, & hac ligatione
 significatur finitum esse tempus merendi
 per bona opera salutem æternam. Ergo
 nulla vltèrius spes, ergo in inferno nulla
 est redemptio. Ergo dum tempus habe-
 mus, operemur bonum, ergo dum solutæ
 sunt manus, leuemus illas ad mādāta Dei,
 ad preces Dei. Ergo dum via patet, ambu-
 lemus, & curramus viam mandatorū Dei
 (legis veritas ad operandum: legis firmi-
 tas ad firmiter procedendum) iustitiam ope-
 rantes. Non satis est iter capere, non o-
 pus aggeri, nō paulisper conari. De Noë
 mi reuerfura ad populum suum de regio-
 ne Moab, vbi decem annis morata fuerat
 scriptum est. *Egressa est itaque de loco pere-
 grinationis, cum vtraque nuru, & iam in
 via reuertendi posita in terram Iudæ; dixit
 ad eas. Ite in domum matris vestra, & oscu-
 lata est eas; quæ elouata voce flere cœperūt,
 & dicere. Tecum pergemus ad populū tuū.*
 Restitit illa, ostendens commodum nul-
 lum illas non fore inuituras si cum illa per-
 gerent. Sed quid: elouata igitur voce ruf-
 tum flere cœperunt. Orpha (sic vocaba-
 tur vna) osculata est focrum ac reuerfa
 est. Ruth (sic altera) adhæsit focru suæ,
 protestans & ostendens non suum com-
 modum se spectare, sed amans focrum,
 non suum querens emolumentum; illi
 adhæret perseveranter, neque ob vllam
 resistantiam sibi factam ab illa recedit.
 Hæu quoque viam carpunt, incipiunt bonū
 opus & feruentes se in initio demen-
 strant, & reuertuntur tamen! Non sic Ruth
 & propterea digna facta est in qua imple-
 retur efficax i la imprecatio. *Reddat tibi
 Dominus pro opere tuo, & plenam mercedē
 recipias à Domino Deo Israel, ad quem ve-
 nisti, & sub cuius confregisti alas. Qui
 sic perseveranter ad Deum veniunt, sub
 M 2 ymbra*

Psa. III. 10.

Gal. 6. 10.

Ruth 1. 7.

Ruth 2. 12.

22
 umbra alarum eius verè in salutem, & hu-
 ius vita, & aeternæ proteguntur. Mitte ex-
 cufationes in peccatis, ne culpes infirmâ
 carnem, fallacias diaboli. Te ipsum ac-
 cusa: & audi Sapientem. Si dixeris. *Vires
 non suppetunt. Qui in speculor est cordis, ipse
 intelligit, & seruatorem anima tua nihil
 fallit, reddetq, homini iuxta opera sua. Ser-
 uator tuus est Deus. Ipse liberator, atque
 saluator, nouit ipse vires nostras, & imper-
 fectum nostrum vident oculi eius. Quod
 potes petir; & quod non potes, præbet,
 & sic saluatis in Domino. Ergò quocum-
 que potest facere manus tua, instanter o-
 perare, vt Spiritus saluus sit in die Domini
 nostri Iesu Christi, cui est gloria in sæcula
 sæculorum. Amen.*

Prou. 24. 12

Dan. 6. 27

Eccles. 9. 10

1 Cor. 5. 5

FERIA QUINTA
 DOMINICÆ PRIMÆ.

ARGVMENTVM.

Nisi abundauerit iustitia vestra, Matth.
 5. In prima parte ostenditur, sinem
 legis Christi esse reddere hominẽ per-
 fectissimum, idè ab ipso appetenda esse
 remedia, quibus talis perfectio acqui-
 ritur. De ira agitur, & ostenditur
 quàm magnum malum. In secunda
 parte adhibet remediũ contra ipsam.

1.

VENIO ad vos hoc mane cū
 salutatione Principis Aposto-
 lorum, qui fidelibus scribens,
 sic illos salutat. *Gratia vobis
 & pax multiplicetur* Hæc eni-
 nim duo sunt, quæ hominem decent ma-
 ximè, gratia Dei, & pax hominis: vt sit ca-
 rus Deo, & hominibus, amans Dei, & a-
 matus à Deo, amans hominum & ab eis-
 dem hominibus verè dilectus. Hoc bo-
 num merito cupiunt Apostoli fidelibus
 esse concessum. Idè consueuerunt hu-
 iusmodi vti salutatione, dum illis scriberent.
 Sic Ioannes. Ioannes septem Ecclesiis,
 quæ sunt in Asia. *Gratia vobis, & pax ab
 eo, qui est, & qui erat, & qui venturus est,*

1 Pet. 1. 2.

Apoc. 1. 4.

Ira Paulus suos solitus erat salutare. Sic
 ad Colossenses: *Gratia vobis, & pax à Deo Coloss. 1. 2.*
 nostro Sic ad Philippenses, sic & ad Ephe- Phil. 1. 2.
 sios. At Petrus hoc tantum bonum no- Eph. 2. 2.
 bis exoptat cum abundantia donari. *Gra-
 tia vobis, & pax multiplicetur.* Nam &
 Paulus charitatem cupit abundanter illis Phil. 1. 9.
 erogari. *Et hoc ero (inquit) vt charitas ve-
 stra magis, ac magis abundet.* Hanc do-
 ctrinam didicerant à magistro, qui Eu-
 angelium prædicans dicebat. *Nisi abun-
 dauerit iustitia vestra plusquam Scribarũ,
 & Pharisæorum.* Quam ideo vt discam-
 mus, & nos illius verba diligenter audiam-
 mus, & examinemus.

Vbi duo nobis proponuntur. Primum 2.
 est regula generalis, de abundantia iusti-
 tiæ in communi. Dum dicitur: *Nisi abun-
 dauerit iustitia vestra, &c.* Secundum est
 regula specialis de proximi dilectione, cui
 & alia postmodũ subiiciuntur, vt sequen-
 tibus postea diebus audiemus. De qua
 speciali regula dicit Dominus: *Audistis
 quia dictum est antiquis. Non occides, qui
 autem occiderit, reuertit iudicio. Ego au-
 tem dico vobis, quia omnis qui irascitur fra-
 tri suo, reus erit iudicio.*

Circa regulam decretumque generale,
 quator attende, & primum quod hanc do-
 ctrinam facit sequi ex præcedenti, in qua
 fecerat mentionem de varietate manda-
 torum, in quibus sunt minimæ, maxima
 & mediocria. Dixit enim ibi. *Qui ergò sol-
 uerit vnum de mandatis istis minimis. Ex
 quibus verbis innuitur & maxima dari. Ita
 quod dicens: Qui autem fecerit, & docue-
 rit, hic magnus vocabitur, intelligi voluit.
 Qui fecerit maxima mandata, & eadem
 alios facere docuerit, hic erit magnus. Mi-
 nima ergò pertinebant ad legem veterem,
 magna ad nouam. Ne igitur putaret iam
 satis esse præcepta illa seruari, addit. *Dico
 enim vobis, nisi abundauerit iustitia ve-
 stra plusquam Scribarum, & Pharisæo-
 rum, non intrabitis in regnum cælorum.**

Secundò. Attende, quòd Deus vult o-
 mnium creaturarũ perfectionẽ. Vnde feri-
 ptura. *Igitur perfecti sunt cæli, & terra; per-
 fecti (inquam) quia formis suis propriis v-
 numquodq; statuerat, dans esse proprium,
 & natu-*

Gen. 1. 31.

& naturam competentem illi, ut nihil esset in suo genere imperfectum, quae omnia comprehendit sub his duobus nominibus, caelum videlicet, & terra. Quod & in principio fecit, quando argumentum rerum a se factarum strictim comprehendere voluit: quod ut explicatius postea declararet, dixit. *In principio creavit Deus caelum, & terram.*

4 Ita quod principium illud totis sex diebus continebatur; scriptum quippe in lege est. *Sex diebus creavit Deus caelum, & terram: & in eiusdem rursus sex diebus. Fecit Dominus caelum, & terram, mare, & omnia, quae in eis sunt.* Vbi patet, quod per caelum, & terram intelligi necesse est, omnia quaecumque sex illis diebus ab ipso creatore condita sunt. Quod manifestius aperit, dicens. *Igitur perfecti sunt caeli, & terra, & omnis ornatus eorum.* Ornatus vero est plenitudo eorum, de qua plenitudine dicit Psalmista. *Domini est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & universi, qui habitant in eo.* Sicut autem aliud non est terra, & orbis terrarum: ita idem prorsus est plenitudo, & universi, qui habitant in terra. Haec omnia perfecta sunt, quantum prima illorum conditio, & creatio postulabat. Quod autem Deus omnia velit esse perfecta, manifestat Scriptura, subdens. *Et requieuit Deus de septimo ab omni opere suo, quod pararat.* Quod est dicere. Non requieuit nisi postquam perfecti sunt caeli, & terra, & ornatus eorum. Illis vero perfectis tum requieuit ab omni opere suo.

5 Non enim requiescit donec compleat omnes cogitationes cordis sui. Sicut autem naturam tum illis dedit, atque virtutem, & potestatem; haud secus postmodum eduxit illas ad operationes suas, in quibus earum ultima consistit, atque summa perfectio. Ita quod sicut non requieuit ipse, donec perfecisset creationem omnem; ita creaturarum nulla, quietem habeat, donec operando ad verticem suae perveniat excellentiae. Quod, ut facerent, sicut ipse omnia in Sapientia fecit, ita super illam talem effudit sapientiam, qualem uniuscuiusque natura exigebat. Haec vero est

inclinatio quaedam illi naturalis, quaeque natura suam ad operandum extendit potestatem. Ideo inclinatio in carne corrupta, qua prona est ad malum ab adolescentia sua, dicitur ab Apostolo, *prudentia carnis*, quae praevincit rationem, unde homini inest, etiam ab adolescentia sua, quando videlicet mens, & ratio usum adhuc perfectum non est liberi arbitrij consecuta, ut non immerito inclinatio rerum secundum naturam earum dicatur sapientia à Deo diffusa super omnia opera sua.

At creatura ratione praedita, cum non naturaliter dumtaxat, sed spontaneae quoque exeat ad opus suum, altiori indiget sapientia, qua cognoscens discerneret bonum à malo, & ita sciret reprobare malum, & eligere bonum. Hanc ergo excellentiorem sapientiam hominibus tribuit per legem suam, qua dirigeret gressus eorum. Unde Propheta. *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.* Quo lumine procedente, statui custodire iudicia iustitiae tuae. Vidi enim in lumine legis tuae viam, qua mihi pergere conueniebat, illamque elegi, & assumpsi, atque peregi. Ergo ut perveniret ad suum perfectum, lege instituendus erat, quae est nostra sapientia, & intellectus nobis tunc est promissus quando dictum est nobis. *Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac, qua gradieris: Firmabo super te oculos meos, id est illuminationem sapientiae meae. Nolite ergo fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus.* Ne videntes non videatis, & audientes non audiat.

At vero cum hominis operatio, qua perficitur non una tantum sit, sed multiplex, quod non sit homo ad unum determinatus ex libera sua voluntate.

Attende tertio, quod haec lex, & sapientia nostra, ita disposita est, ut plura demonstrat, in quibus gradus consistent humanae perfectionis. Id quod, sicut decet nostram libertatem, ut liberè apponat quisque ad quodcumque voluerit manum suam; ita multum cum divina sapientia quadrat, quae sicut in mundo materiali tam diversas condidit species, ut fieret singularis quaedam, & conspicua universi pulchritudo;

4
Rom. 3. 6.
6
Ps. 118. 105
Ps. 31. 8.
Ps. 31. 9.

7

M 3

haud

haud fecus in mundo isto nobiliori, quod est humanum genus, maxima varietas maxime testis esset exploratissimus celestis, diuinæque Sapientia. Hæc itaque ratio est, quam obrem in condenda lege sua, non viam modo tenuit rationem, aut viam: sed primo legem suam inseruit in visceribus nostris, vt vnusquisque sibi esset lex, & legeret in tabulis cordis sui, quid sibi faciendum esset, quidue cauendum: additis nihilominus ad pleniorē intelligentiam, & instructionem exterioribus quoque colloctionibus, & intimis illuminationibus, vt perfectè esset homo ad bonum illud instructus, quod sibi fuerat imperatum.

8 Hinc factum est, vt nedum ex libertate, ac libera voluntate hominum in eadē seruanda lege diuersitas contingeret, verum etiam alia, & alia claritas, veluti stellarum non eodem modo lucentium, à Deo desuper diffusa, & infusa, in causa esset, cur alius quidem sic, alius autem sic in atsequenda congrua per legem perfectione, Deo sic disponente, se gereret: Legi autem in cordibus impressæ quando libuit illi expressam, & in tabulis, addidit, & in volumine legis, in qua etiam mandata, secundum sui beneplaciti sapientissimam dispositionem, multiplicaret. Tandem vero legem illam, mandatorum decretis, fidei legem per Euangelium instituit, in qua ad summam eueheret Euangelicos homines perfectionē. Ità vt multiplicitas ad sublimitatem reduceretur: & homo, qui tot variisque præceptis tenebatur implexus, iam in libertatē vocatus, & in breui, amoris lege collectus, leuaret se super se, ascendens ad apicem perfectionis omnis, hominibus possibilis, vt perfectè esset homo Dei, ad omne opus bonū instructus, per charitatem, in qua tota lex pendet, & Prophetæ. Adeo vt vocem, à

Matt. 5. 48 Patribus non auditam, nos audiamus. *Esote vos perfecti sicut & Pater vester celestis perfectus est, vt effectū illius salutarionis, & desiderij, seu etiam preceationis cōsequamur. Nempè, misericordia vobis, & pax, & charitas adimpleatur. Meritū ergo dicit Dominus. Nisi abundauerit iustitia*

vestra plus, quam Scribarum, & Phariseorū, non intrabit in regnum caelorum. Quod est, nisi seruaueritis legem vobis data, in qua maior perfectio continetur, nullo pacto aditus vobis patet ad celestem gloriam.

9 Vbi quartò attende, quod summa perfectio hominibus proposita, est regnum caelorum in summo caelo, summa enim perfectio nostra, nostra beatitudo est quia bonū, acquisitū a sentiente, delectat gignitque voluptatem. Et quando sensus est multa cogitans, non videlicet determinatus ad vnum obiectum sensibile, sicut visus ad colorem; sed vniuersa percurrit obiecta, qualis sensus mens nostra est. Tunc bonū eius sed pleniū sit, beatitudo est, quæ status est omnium bonorum aggregatione perfectus. Hoc est perfectū illud, de quo Paulus. *Cum venerit quod perfectū est, euacuabitur quod ex parte est.* Hoc celeste perfectio illa præcedit, quæ in terris est consequenda. Et hæc est iustitia, quæ virtutem omnē cōpellit, quæ in sacris literis, & iustitia dicitur, & sapientia, & timor Domini, & legis diuinæ observatio, siue obedientia. Et hæc est perfectio, de qua dicit Apostolus. *Nō quod iā peruenierim, aut perfectus sim, sequor autē si quo modo comprehendā, in quo comprehensus sum à Christo Iesu, & de quo supra. Vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. Pater, vt trahat ad filium comprehendit hominem quasi per manum apprehendens eum. Cuius (inquit) ego apprehendi dexteram.* Hoc autem per gratiam, qua ad perfectum ducit, ipse perficit. Qui per omnia gratiam sequeretur, atque in omnibus illi consentiret, & comprehenderet, in quo esset cōprehensus, ad omne opus bonum instructus, & in omni bono opere consummatus. Qui enim creauit hominem, cum perfectas aequitatis, vsque ad summum perfectionis verticem euehit. *I in iustorum semita quasi lux splenscens procedit, & crecit vsque ad perfectam diem.* Iure itaque merito, qui in hoc modico fidelis fuit, ad summum, quo periturus bonum euehendus est, ita quod perfectio viæ ducat ad perfectionem vitæ, & iustitia perducatur ad regnum caelorum;

Quod

Quod in arca fœderis videtur apte fi-
 guratum fuisse. Neque enim dubitandum
 quin arca illa significet iustitiam, quæ ex
 lege est, puta quæ perfecta est legis obser-
 uatio, cum dicatur, *Arca fœderis seu testa-*
menti, id est legis; eo quod in illa legis ta-
 bulæ seruarentur: super hanc Deus ostendebatur
 vt sedens, quia ipsa erat scabellum pedum eius,
 ex alis Cherubim, quasi apta ta sede. Vnde
 federe dicitur super Cherubim, hoc autem federe
 regnare est. Quod Psalmus aperte demonstrat,
 canens. *Dominus regnauit, irascentur populi, qui se-*
det super Cherubim, moueatur terra. Populos
 irasci, & terram commoueri idem est. Ita ergo
 Dominum, & regnare & sedere super Cherubim,
 eadem prorsus est res. Hoc ergo est regnum Dei.
 Quod quidem notatur esse regnum cœlorum, quando
 qui regnat, sedet super Cherubim qui sunt ciues
 cœlestes: & quorū habitatio in cœlis est: huic
 regnanti, arca coniuncta est, quæ scabellum est
 pedum eius, coniuncta (inquam) per subiectionem,
 ergo à iustitia ascenditur ad regnum cœlorum,
 & per gratiam in iusto iam rex gloria. En via
 perueniendi ad regnum cœlorum. Hinc Salomon.
Qui redi sunt, habitabunt in terra, & simplices
permanebunt in ea.
 Mos est veterum Scripturarum obedientibus
 Deo promittere bona ista, quæ hominibus
 parent, per quæ tamen inuisibilia debebant
 intelligi. Nam & illius temporis iusti prosperati
 sunt, & si qui tentati sunt, postmodum quoque
 ad sublata bona, etiam cum incremento, restituti
 sunt. Sic Iob, sic Tobias, sic Dauid. Per hæc
 igitur temporalia, quæ prisco illi temporis
 conueniunt, quæ sunt spiritualia, ostendebantur.
 Nam & Christus, qui regnum cœlorum re-
 mittit, dicens. *Beati pauperes spiritu, quoniam*
ipsorum est regnum cœlorum. Illud idem mox
 terram vocat. *Beati* (inquit) *mites, quoniam*
ipsi possidebunt terram. Quali dicat. Quod
 ego nunc terram nomen, regnum cœlorum est.
 Neque in mea pollicitatione à magnis ad parua
 descendo, vt sciatis hanc esse terram, quæ
 priscis temporibus à Patre meo vobis pro-

mittebatur. *Qui ergo redi sunt, habitabunt*
in terra hac. Ipsorum est enim regnum
 cœlorum, & simplices permanebunt in ea.
 Propitius sit nobis Deus, vt in hac terra,
 quam pedibus calcamus non diutius per-
 maneamus. Ideo enim oculi nostri ad
 Dominum Deum nostrum, vt eripiat nos
 de luto fœcis, & abbreviet incolatum no-
 strum, ne nimis prolongetur, & finiat tan-
 dem peregrinationem nostram, & col-
 locet cum principibus populi sui, in regno
 suo.

Hæc certè est terra, in qua simplices
 permanebunt. Quia in permanente, non
 autem in transeunte permanetur; hic au-
 tem permanentem non habemus mansio-
 nem. Quia in domo Patris, qui in cœlis est,
 mansiones etiam multæ sunt. In terra au-
 tem via est, & peregrinatio; sic ergo intel-
 ligamus alias similes promissiones. *Custo-*
di legem, atque consilium, & erit vita ani-
mæ tuæ, & gratia faucibus tuæ. Rursus,
Gloriam sapientes possidebunt: stultorum
exaltatio, ignominia. Rursus. *Arripe sa-*
pientiam, & exaltabit te: glorificaberis ab
ea, cum eam fueris amplexatus. Dabit ca-
piti tuo augmenta gratiarum, & corona in-
clyta proteget te. O vtinam etiam bona vi-
 tæ præsentis, quæ iustitia, & virtus secum
 afferunt, degultaremus. O vtinam abun-
 daret iustitia nostra, & has suas promissio-
 nes proculdubio etiam in hac vita conse-
 queremur; & erit (inquit) vita animæ tuæ,
 & gratia faucibus tuis. Si comminata
 mors, mala secum traxit vniuersa; bona
 vniuersa certè in vitæ pollicitatione pro-
 mittuntur. Erit vita animæ tuæ, viues (in-
 quam) verè; vera vita erat vita tua. *Vigi-*
lans, & dormiens bene habebis. Tunc am-
bulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus
non impinget. Nedum in domo tua securus
 eris; sed etiam custodieris in omnibus
 viis tuis, vt à nemine offendaris. Nedum
 in domo tua commodè viues, & sine mole-
 stia, at in itinere quoque pes tuus non im-
 pinget, vt non offendas ad lapidem pedem
 tuum, vt tibi mala non occurrant.

Præterea ne dum vigilans ab omni ma-
 lo eripieris, verum & dormiens. *Si dor-*
mieris (inquit) non timebis, requiesces,
 & su-

Pro. 2. 22

12

Ioan. 14. 2.

Pro. 3. 22

Pro. 3. 35.

Psal. 4. 8.

Pro. 3. 23.

Pro. 3. 23.

13

Pro. 3. 24.

Et suavis erit somnus tuus Ne paucas repen-
tino terrore, Et irruentes tibi potentias im-
piorum Ne paucas, id est, non expauesces.
 Eadem enim vox Hebraeis est, quae futu-
 rum indicat & iubet. Quando videlicet
 cubabis, in lecto tuo, non timebis, quod
 superueniat tibi repentina calamitas, etiā
 à potestate tenebrarum, & hominum im-
 piorum. *Dominus enim* (inquit) *erit in la-*
tere tuo, Et custodiet pedem tuum, ne capia-
ris, ne videlicet illaqueeris. Mundus la-
 queis plenus, vndique pericula, vbique of-
 fendicula, nullus tutus locus, omnia dolis
 referta, omnia malis, omnia perturbatio-
 nibus. Vnicum remedium est tantis in-
 commodis. Quod verò illud? custodi le-
 gem, atque consilium, arripe sapientiam,
 amplectere iustitiam, & Dominus custo-
 diet te ab omni malo, & iam pedem im-
 mittes, vt intres regnum caelorum. Nam
 & gratia erit faucibus tuis. Quid autem
 hoc? pro faucibus intellige guttur, & col-
 lum, quod solent monilia, & torques or-
 nare, & decorare. Gratia igitur ista est pul-
 chritudo, & forma speciosa. Rursus dulcia
 faucibus tuis immittentur, vt & exterius
 appareas in decore, & interius gaudeas de
 bonis Domini.

Pro. 3. 26.

14 Ad specialem regulam nunc tandem
 transeamus. Vbi duo facit Dominus. Pri-
 mò ostendit quàm malum sit irasci. Pos-
 tea hortationem facit, siue iussionem po-
 titius, docens cuiusmodi remedium contra
 tantum malum nobis sit adhibendum, di-
 cens. *Cum ergo offers munus tuum ad alta-*
re, &c. Explicaturus malignitatem iracun-
 diae citat veterem legem, & assert suam; de
 veteri ita loquens. *Audistis, quia dictum*
est antiquis. Non occides qui autem occide-
rit rem erit iudicio de sua subdens. *Ego*
autem dico vobis, quia omnis, qui irascitur
fratri suo, reus erit iudicio Atque ita decla-
 rat Dominus quomodo sit nostra iustitia
 superiustitiam Scribarum, & Phariseo-
 rum abundantior; nempe vt excellentius
 obseruemus mandata Dei. Ad explican-
 dum irae malitiam, argumentum sumit à
 poena eidem per legem taxata. *Audistis*
(inquit) quia dictum est. Qui occiderit, reus
erit iudicio. Ego autem dico, &c. Iudicium

Num. 35.
16.

illud erat, quo discernebatur, numinopi-
 narum, aut praemeditatum, quis homici-
 dium commisisset. Nam si ex industria
 quis proximum interfecisset, morte ple-
 ctebatur: si autem casu, poterat in ciuita-
 tibus refugii à morte liberari.

At in nostra lege, *omnis, qui irascitur*
fratri suo, reus erit iudicio Vt diiudican-
 dum sit, num ira illa sit eius generis, de
 quo scriptum est. *Irascimini, Et nolite pec-*
care. An culpa quidem sit sed leuis. De
 qua Apostolus. *Sol non occidas super ira-*
cundiam vestram. Vel fortè talis sit, qualis
 iracundia Cain, qui occidit fratrem suum;
 quae si huiusmodi reperta fuerit, sicut ho-
 micida tunc morte plectatur: ita, qui sic
 irascitur, reus est gehennae ignis, morte,
 videlicet aeterna. Quoniam verò signa ira-
 cundiae exterius ostensa, quamuis modico
 signo, cuiusmodi est vox *raccha*, quae tunc
 erat indignantis vox, in periculum malis
 iniiciunt, ideo exactioni iudicio opus est,
 quod concilio celebratur, vbi ad discuti-
 endam culpam plures conueniunt sapien-
 tes. Hoc augmentum culpae, & poenae o-
 stendit, quod rigorosus expendantur cul-
 pae in nostra lege, quam in veteri. Vnde &
 ibi poterant falli, & fallere Iudices. At in
 nostra impletur quod praedixit Isaias. *Ecco*
in iustitia regnabit Rex, Et principes in iu-
dicio praeerunt. Non vocabitur vltra is,
 qui insipiens est, Princeps, neque fraudu-
 lentus vocabitur maior. Iudicium illud
 fiebat ab hominibus; hoc verò fit à Deo,
 qui solus potest mittere in gehennam.
 Quod dicit. *Qui autem dixerit fatue, reus*
erit gehennae ignis; sic intellige, quod vbi
 culpa euidentis est, poena est ignis. In ira-
 cundia, aut in signo non est adeò exploratum
 peccatum, sicut quando aperta est ini-
 iuria. Nam duobus primis modis zelus
 potest esse iustitiae, sicut de se dicit David.
Super inimicos tuos tabescebam, perfecto o-
dio, id est, valde magno, oderam illos; Et
inimici facti sunt mihi. At iniuria ex ira
 procedens, culpam aperit, vt non sit vltra
 iudicio, aut concilio discutienda. Vbi au-
 tem aperta est culpa tam in primo, quam
 in secundo gradu, iam diuino iudicio poe-
 na taxata est, quae est gehennae ignis. Ex
 his

15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52

15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52

15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52

his duo consequuntur. Primum, maximum malum esse iram, quæ tanto supplicio plectitur. Secundum, quod cum pœna atrox magis, atque acerba huius legis transgressoribus debeat, lex ista exactiorem flagiter obseruantiam: & iam *Nisi abundauerit iustitia vestra, non intrabitis in regnum cœlorum.*

16 Qua in re hoc quoque obseruandum est. Quod vi legis Euangelicæ nemo est ab hominibus morte mulctandus. Summa enim punitio à lege ista taxata est ex-terminari de populo suo, vnde transgressor sit tamquam Ethnicus, & Publicanus. Nam sicut obseruantium merces est regnum cœlorum, quod solus Deus donat, ita transgressorum punitio ignis est gehennæ, qua solus Deus damnat, re ipsa mittens in stagnū ignis. Et hæc est ratio quædam; quamobrem hominibus antiquis temporalia, tum bona, tum mala proponerentur, quia secundum legem illius temporis temporaliter, & in hoc mundo homines iudicabantur. At lex nostra imprimis spectat retributionem futuram, quæ cum carnales homines non adeo impense exciter; idcirco amore magis inuitat, & prouocat ad Deum amandum propter seipsum. Quoniam calcæria timoris, ac spei, ut potè remotiora, non sic acriter pungunt.

17 *Exhortatio* Propterea ab ira, & odio, & omni mala voluntate nobis, qui huic tam excelsæ legi sumus subiecti, maxime cauendum est. Quia lex ista lex amoris est, ordinat nendum exteriora opera; verum etiam & potissimum animi exteriores motus, vbi in cathedra sedet, qui totius animæ regno potitur, princeps amor. Sit igitur procul à nobis iracundia, quæ subuertit huius regni quietem, & pacem. *Ira enim & furor* (inquit sapiens) *utraque execrabilia sunt, & vir peccator continens erit illorū.* Quod peccator contineat iram, & furorem, qui nihil est aliud quam ira vehementior, multiplicem habet sensum. Tum videlicet, quod qui peccatis est assuetus, facile irascitur, sic Deo permittente. Tum quod vir iracundus variis peccatorum generibus implicat semetipsum. Multa enim ma-

Tom. I. Belliniani.

la, & vitia furorem consequuntur. Tum demum quod ira numquam nisi peccatori contingit; non enim potest esse peccatum primum in homine. Irascitur enim homo tunc tantum, quando impeditur concupiscentia eius, ut aut adipisci non valeat, aut retinere, quod amat inordinatè. Amor enim inordinatus omnium malorum est artifex; & *Radix omnium malorum est cupiditas,* cui dum libet, quod non licet, reliqua omnia peccata contingunt, maxime verò iracundia. Quoniam inordinatus animus non potens est, quæcumque voluerit assequi secundum desideria cordis eius; & tunc iracundiæ motus tanquam ex ardentis fornace confurgunt, ac proinde, qui modò iracundus est, antè hoc iam erat peccator. Ita Cain videns à Deo se esse postpositum fratri suo, iratus est valde, & præliuore etiam contra Deum accensus, nolebat nec oculos leuare, vnde concidit vultus eius. Sic enim de illo dicit scriptura. *Iratus est vehementer, & concidit vultus eius.* Deus autem, qui & illius, quamuis peccatoris curam habebat, ut eum ad cognoscendam culpam suam, eamque voluntaria confessione delendam prouocaret, sic eum allocutus est. *Quare iratus es? & cur concidit facies tua?*

18 Vellem, ut quicumque irascitur, hanc vocem animo auscultaret intento. Quare iratus es? redde ratione indignationis tuæ. Nullam certè reddere poteris. Insipienter enim agis sicut Saul confessus est sine ratione procedens. Non enim frustra dixit Salomon. *Superbus, & arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam.* Quare iratus es? O execrabile facinus, & irrationabile opus. Ira, & furor utraque execrabilia. Extra sacrum, extra legem Dei, extra quoque humanam rationem. Dic, responde: Quare iratus es? responde si quid habes, ut iustificeris. Radix prima iracundiæ irrationabilis est, exoritur enim ex concupiscentia, quæ sine ratione concupiscit, quod lege prohibitum est; *qua lex ratio Dei est.* Quare, o Cain, iratus es? putas ne Deum iniuste tecum agere, & cum fratre tuo? Si ad Abel, & ad munera eius, non verò ad te, & ad munera tua respexit,

N exami-

examina conscientiam tuam, diligenter inquire, quid egeris, quo animo id egeris, & videbis à te processisse, vt non respicerentur munera tua tecum. Et quid culpæ est in fratre tuo, vt eum oderis, vt inuideas illi de muneribus Dei? Si respexit DEVS humilitatem animæ suæ, & puritatem manus, & mentis suæ, quid commertuit, vt tu offensus bonitate suâ exacerueris aduersus illum malignitatem tuam? Quare iratus es? Nulla te ratio ad hoc potuit mouere, nullus rectus animi motus: furor tuus, malitia tua, peccatum tuum, quo etiam indignus iactus es, qui ab oculo maiestatis Dei, utque benignitatis eius, respiceris: hæc te mouerunt. Dum te furor exagitat, rationi non est locus: perpetrato fraticidio cum furor efferbuerit, tunc cognosces malignitatem tuam, confiteberis palam.

Gen 4. 13. Maior est iniquitas mea, quam vt veniam merear. O iracundiam, quæ animum impedit, ne possit cernere verum, quæ oculos nedum claudit, sed & eruit, ne videant malum, quid sit, dum fit: cedit ira, succedat ratio, & clamabit. Maior est iniquitas mea, quam putaram. Tu ergo, homo,

Eccl. 23. 6. præmitte rationem iracundiæ tuæ, ausculta sapientem. Memorare nouissimorum, & desine inimicari, memento timorem Dei, & ne irascaris proximo. Si Cain à presentibus auertisset intuitum, & ad futura conuertisset, menti admouens, quæ peccantibus accidunt, non fuisset in fratrem crudelis, impius in Deum. Ira irâ plectitur; ira hominis Dei iracundiam promeretur. Audi Psalmistam. Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Sine ratione faciunt, qui aduersus proximum commouentur, & ided tunc lo-

quetur ad eos in ira sua, & in furore suo consurbabit eos. Horum nouissimorum memorare. Quia Deus inultum abire non patitur, & cum tranquillitate iudicabit, quod tu furens committis: sed acerbitas pœnæ etiâ in tranquillitate decretæ, quasi irascentem Deum, furentemque demonstrat. Idque eò magis, quo lex eius charitas, pax, patientia, mansuetudo est. Cui nihil aduersatur magis quam ira, furor, c-

dium, impatientia, malignitas, crudelitas.

Quomodo ergo impletur ab iracundis? Ergo memento timorem Dei, & ne irascaris proximo.

SECUNDA PARS.

Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi 19
S recordatus fueris, &c. Nunc demum hortatur, & iubet, quid pro remedio contra iram à suis fidelibus præstandum sit. Facta enim declaratione, quàm magnum malum sit proximum offendere solo etiam, & non multo aspero verbo, elicit documentum, quo nobis remedium contra iram intendit persuadere. Quod remedium est reconciliatio, cuius necessitatem volens proponere, decernit etiam oblationes Altissimo, cui offeruntur, nisi præcedat reconciliatio, gratas non futuras. Vbi rursus apparet, quàm Deo displiceat proximi offensa. Duo itaq; proponit bona; alterum est, munus Deo offerre; alterum est, offenso proximo reconciliari; vt utrumq; bonum est, vt utrumq; Deo acceptum, si ordinatè fiat. Quis autem non putaret Dei oblationem, proximi reconciliatiõni esse præferendam? Nam Deus est Deus, & homo est homo, & ordo erga superiores, secundum rectam Physicam, præcedit ordinem erga inferiores, & æqualem; & tamen Deo tantum est cordi, vt pacem habeamus inter nos, vt si illa non præcedat, ad munera nostra aspicere non dignetur. Et per Salomonem diffinitum est. Facere misericordiam, & iudicium magis placet Domino, quàm victimæ. Et idcirco iubet. *Si offers munus tuum. Vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.* Et vt fortius premat, non absolute dixit, præmittendam esse reconciliatiõnem, sed casum posuit, quod si tibi offerenti, iam inchoata oblatione, & ante altare stanti, vt illam compleas, veniat in mentem, quod iuste erga te sit indignatus frater tuus, tunc ibi dimisso munere tuo, & imperfecta adhuc oblatione, vade, priusquàm ultra in illa progrediaris, ad fratrem tuum, & sic age, vt restituta pæe reconciliatus illi, ad diuinum reuertaris obsequium perficiendum. En ordo necessarius, sine quo etiâ oblatio, quam iussit Deus ipse, non sit illi

illi accepta. Nam ne putares oblationem à Deo esse neglectam, mandat, vt præmissa reconciliatione, compleatur. Vos sacerdotes, sedentes in throno gratiæ, quando ad iudicium vestrum accedunt homines penitentes, qui bona verba dant de de facienda iniuria, vel damno proximi, vt factio præueniant ad altare, ordinè peruertentes, quem nunc Dei sapientia Christus instituit; recordamini horum verborum. *Si offers munus, &c.*

20. Ex his iam patet quod reconciliatio nõ bona sit modò, verum, & necessaria. Vbi primum supponitur offensa. *Si ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te, nempe qd offenderis illum, vnde iuste possiet de te exoptulare. Hoc est. n. habere aliquid aduersum te, esse, videlicet à te offensum. Sicut & Dominus dicit in Apocalypsi aduersus Ecclesiã Ephesinam.*

Apoc. 1. 4. Habeo aduersus te, quod charitatem tuã primam reliquisti. Et Ecclesiã Pergami. Ha-

Apoc. 2. 2. beo aduersus te pauca, quia habes illic tenentes doctrinã Balaam. Habet ergo aliquid aduersus proximum, qui ab illo offensus est. Supposita igitur offensa, est semper reconciliatio necessaria. Si igitur ante altare constitutus recordatus fueris te proximũ tuum offendisse, vade reconciliari: nam offensio offendente perdit. Vnde dicebat

Mat. 18. 15. Dominus de illo. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Non ergò leue quid putares offendere fratrem tuum. Quoniã dum illi noceres, te ipsum perdis; dum auferis pecuniam, odio habes animam propriã; dum famã detrahis, gloria te ipsum priuas æterna; vulnus illi infligens te ipsum totum interimis. Huic malo medetur reconciliatio, quæ vt habeatur, proximo satisfaciendum est, illique, quantum possumus, restituenda sunt ablata, vt res, si possibile sit, redeat in pristinum. Quod offendens & optare debet, & conari pro viribus, vt verè nolit proximum offendisse: ac proinde per ipsum non stet, quin proximus iam offensus illi reconcilietur. Idèò, & præcepto legis furtum restituere tenebatur. Raptori multa compotes indicebatur. Hinc quoniam Maria soror Moyse contra illum locuta est, à Deo lepra percussa est. Moy-

Exod. 21. 16 & 2. 1. Num. 12. 1.

ses enim erat mitissimus super omnes homines, qui morabantur super terram, & propterea Deus ab illum offendentibus supplicium exigebat.

Facta satisfactione, tunc tenetur offensus reconciliari, atque ex corde dimittere, vt pax sequatur. Amat enim Deus pacem in domo sua, vult filios suos se mutuo diligere, ac beneficijs promereri. *Vt filios Iob. 11. 52. (inquit) Dei, qui erant dispersi, congregaret in vnum.* Mortuus est Christus, vt nos mutuo diligamur, vt scimus vnum inter nos. Heu! quam est pacis amator? Sic *1. Pet. 3. 8.* Apostoli nos hortantur. Omnes vnanimè compatiētes, fraternitatis amatores, misericordes modesti, humiles, nõ reddētes malũ pro malo, nec maledictũ pro maledictò, sed è contrario benedictes. Vnitas Deo chara est, quia, & ipse vnus est Deus, vnus pater omnium nostrũ, vnus paterfamilias; nos verò sumus domus eius, vnus populus. *At si domus supra domum sit diuisa, cadit. Luc. 11. 17.* At Deus domum suam, vult stantem esse, stabilem, firmam: propterea non est Deus dissensionis, sed pacis.

Nam & Salomon ait: *Qui reddidit mala 12. pro bonis, non recedet malum de domo eius. Pro. 17. 13.* Et adèò pacis amator est, vt nolit sacrificium ab his, qui oderunt pacem. Præterea mundis tantummodo licebat offerre sacrificium; alioqui magis offensum se Deus reputabat, si quis immundus præsumeret ante illum accedere. Magna verò macula est inimicitia cum proximo. Mundare igitur priusquam accedas ad altare. Hanc mundiciam præstat reconciliatio. Audi principem Apostolorum. *Animas vestras sanctificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore, simplici ex corde inuicem diligite attentius. Non hi simplici corde diligunt, de quibus scriptum est. In corde, & corde locuti sunt, vniuersa labia dolosa. Denique obedientiam vult Deus; magis quam sacrificium. Quid enim nostrum sacrificium, aut quoduis nostris obsequium Deo prodest, aut quid illi præstat? Non ob aliud grata sunt illi sacrificia, & obsequia nostra, quàm quia ab eo mandata sunt nobis. Mandat verò, vt prius proximum diligamus, quàm illi cultum*

Iob. 11. 52.

1. Pet. 3. 8.

Eph. 4. 6.

Luc. 11. 17.

12.

Pro. 17.

13.

Num. 9. 6.

1. Pet. 1. 22.

Psal. 11. 3.

exhibeamus. Si ergo accedas ad eum proximo non coniunctus, te reicit inobedientem, temeritatem tuam redarguit, & quasi ipsum irrides reprobatur te. Ita ingrata fuerunt illi sacrificia Satilis, qui non obtemperauerat Deo iubenti, ut omnia, quae **1. Reg. 15. 22.** erant Amalecitarum aboleret. Hinc Salomon. **Ecccl. 4. 17.** *Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei: & appropinqua, ut audias. Multo enim melior est obedientia, quam stultorum uictima, qui nesciunt quid faciunt mali.* Victimam stultorum vocat obsequia Deo impensa ab homine odiente proximum suum contra Dei praeceptum. At quid quæso obsequia ista? frustra laboras, nec tibi prodes, nec Deo places, petitiones tuæ putrescunt apud Deum, pro suaui odore factorem mittis. *Stultorum* (inquit) *uictima.* Quare stulti? quia nesciunt, quid faciunt mali. Ergo malum faciunt. Quid stultius, quam malum facere quasi bonum? Quid stultius, quam velle Deo placere in eo, quod illi displicet? Quid stultius, quam cum opere peccati, peccatum putare deleri? Ideo *custodi pedem tuum ingrediens domum Dei*, & ad Deum accedens, attentissime debes inspicere, & considerare quid facias. Tunc intentus ausculta, quid à te petit Deus, ut noueris quid te ab eo petere oporteat.

23 Ausculta ergo. *Audi populus meus, & Exhortari loquar Israel, & testificabor tibi. Deus, Deus Psal. 49. 7.* *tuus ego sum. Non in sacrificiis tuis arguam te. Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* Audite ergo vos fideles, qui estis populus Dei, & attendite, quæ Deus testificatur. *Deus, Deus tuus ego sum.* Quid per hoc intendit? ut attentè audiamus, quia Deus est, qui loquitur, & qui iubet, ut audiamus. Quid verò audituri sumus? Primum quod ipse sit Deus. Et si Deus est, nullo indiget. Non ergo illi profunt obsequia nostra: ideo dicit. *Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* bene. Sed nunquid non tenemur nos illum colere, cum ipse sit Deus, cui cultus debetur, & gloria? Tenemur proculdubio. Quanam igitur ratione id præstabimus? si id ita impleamus, ut hono-

rificemus illum. Audi illum. *Immola Deo Ps. 49. 14.* *sacrificium laudis, & redde Altissimo vota tua. Inuoca me in distributionibus: eruam te, & honorificabis me.* Hæc tria a te petit. Primum, ut immoles sacrificium laudis. Quo temporibus nostris intelligimus sacrificium Missæ, & omne opus bonum, quo Deus honoratur. Secundum, ut reddas Altissimo vota tua; nempe debita tua persoluas tam Deo, quam hominibus. Vota emissa obligant, sic & præcepta omnia, sic promissa, & quæ ex iustitia fratribus debemus, hæc unicuique reddenda. Tertium, ut inuoces eum in die tribulationis, ut videlicet in quacumque necessitate ad illum confugas tanquam ad Patrem, qui filiorum suorum curam gerit, qui idcirco promittit, quod eruet te de tribulatione, ut tu erutus illum laudes, De sacrificiis solus odor ad Deum pertinebat, *odorem suauissimum Domino* (inquit Scriptura. De operibus iustitiæ solus **Leu. 1. 9.** honor pertinet, & peruenit ad thronum gloriæ eius. In his autem operibus, quibus Deus honoratur, eminet in proximum misericordia. Quo sensu dicebat **9** Deus per Oseam, Prophetam. *Misericordiam volui, & non sacrificium: quia in proximi dilectione potissimum honoratur.* Hinc Paulus. *Beneficentia autem, & Heb. 13. 16.* *communiois nolite obliuisci. Talibus enim hostiis promeretur Deus.*

Ergo nihil æquè illi molestum est atque odisse proximum; & inobedientem, prætereundum se honorare Deum; & non reconciliatum introire ad altare Dei. Ideo **Ps. 49. 16.** in Psalmo supradicto pergit dicens. *Pecatori autem dixit Deus. Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Tu verò odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos retrorsum. Iactas verba mea, ut laudator, & ut transgressor: assumis in ore tuo prædicans, & exaltans, & assumis in manu, proiciens, & despiciens: quia in corde tuo odisti disciplinam, quæ sola me delectat. Vis scire in quo? audi tandem. Si **Ps. 49. 18.** *videbas furem, curuebas cum eo, & cum adulteris portam tuam ponebas: os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinabat**

49.14 nabit dolos; sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum. Vides hæc omnia patari contra proximum. Furtum rem auferit, adulterium honorem; dolus veritatem, scandalum salutem. Hæc sunt, quæ odit Deus; & odit quidem in omnibus, sed in iis maximè, qui appropinquare Deo volunt, quasi gens, quæ iustitiam fecerit, & iudicium Dei sui non deliquerit. Heu! quot Christiani ingrediuntur templum Dei, & se ibi gerunt in conspectu suo, quasi sint serui Dei. Sed quid dicit sermo diuinus: *Quadam die cum venissent filij Dei, & assisterent coram Domino, affuit inter eos etiam Satan.* Cum bonis & mali permixti sunt. Quid autem prætendebat Satan, assistens coram Domino? offendere sanctum virum Iob, percutere tribulare, affligere tentatum per omnia, opus verè Satanicum. Interrogauit eum Dominus, ut aperiretur malitia eius. Tu, tu interroga te metipsum: dic tibi ipsi. Vnde venis? è foro, è negotio, è domo, de via venio à peccatis in proximum commissis. Sed nunquid huc veni, vt mihi dimittantur? si vis dimitti, *Vadere conciliari fratri tuo,* & roga illum, vt dimittat tibi debita, vt iustificeris in sermonibus tuis rogans illum, & Deum.
16. 98.2. Heu! neque ob hoc huc venisti. Sed vt communem mentem tuearis; & fortè, vt omnia tua fiant in peccatum, rogans te prospere agere, dum aduersus fratrem tuum vires moues, vt dolos moliris: rogas, vt in lite quoque iniusta vincas, cum iudicaris. Non absurdè igitur Salomon tibi iussit, *Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei.* Verum quod maximè doleo istud est. Vnus erat Satan inter multos filios, qui Domino assistebant. At verò in Ecclesia Dei ante oculos Dei. Quid? Dominus de caelo prospexit super filios hominũ, vt videat si est intelligens, aut requirens Deum? omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est, qui faciat bonum, non est usque ad vnum. Vbi leuantur oculi ad Deum; vbi requiritur Deus, nempe in domo sua, num est intelligens, aut requirens Deum? Pauci saltem nunc. *Quoniam*

Psal. 11.2. defecit sanctus, diminuta sunt veritates à filiis hominum. Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum: labia dolosa in corde, & corde locuti sunt. Sed quia Deus sapienter agit nolens aliquem perire, expectans donec vadat reconciliari, & reuertitur; putant illum iniquitatibus suis conuiuere, sed ecce vox Dei clamantis. *Hæc fecisti, & tacui. Existimasti iniquè, quod ero tui similis? Arguam te, & statuam contra faciem tuam.* Contra faciem tuam ponet scelera tua, qui scelestus temerè audes comparere ante faciem eius, ac si ea illi non displicuerint: arguet ipse, vt videas malum tuum. Intelligitè ergo insipientes in populo, & videte vias vestræ, & stante super illas, illasque dirigite. Quod vobis concedat qui viuunt, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

CONCIO SECVNDA.
ARGVMENTVM.

Quàm iuste Christus à nobis exigit abundantiora opera iustitiæ, quàm antiquitus faciebat. Explanantur Scripturarum mirifici sensus. In morali suadet ista operum abundantia.

Ecc. 4.17. **T**ANTVM bonum, quod est regnum cælorũ ad prouocandos homines, vt abundantius studeant, quæ illis præcipiuntur, obseruare, profectò nõ minima virtutis est, atque efficacæ, vt meritò legislator noster possit dicere. *Nisi abundauerit iustitiæ vestra, non intrabitis in regnum cælorum.* Quibus erat antiqua lex promulgata, iis ingressus in terram promissionis lacte, & melle manantem promittebatur, longaq; secunda, & commoda in illa commoratio. At nobis proponitur abundans introitus in æternum regnum Domini nostri, & Saluatoris Iesu Christi, vt ait Petrus. Iure itaque meritò abundantior nobis iubetur iustitiæ, vt abundemus in omne opus bonum. Excellentiori enim via nobis pergendum est, qua

2. Pet. 1.11.
1. Cor. 9.8.

ad opulentiorem patriam tenditur: & ibi fortis certamen, ubi gloriosior expectatur corona, mercesq; pretiosior. In rebus temporalibus quadrat proverbum illud Salomonis. *Noli laborare, ut dixeris.*

Prov. 23. 4.

Tum quia divitiarum temporales non id habent emolumentum, ut pro illo sit tantum ab homine laborandum, tum quia in cassum saepius laboratur. Unde ibidem subditur

Prov. 23. 5.

à sapiente. *Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere, quia facient sibi penas, ut Aquila, & volabunt in caelum.* At promissa caelestia, quae certa sunt, & magna, profectò, & labores magnos postulant, & continuos, quia beatus est, qui in

Psal. 110. 1.

Psal. 118. 4.

mandatis Dei volet nimis. Tu enim mandata tua custodiri nimis; canit Propheta. Ut ergò de his non simus, quos carpit Salomon, dicens; *In auribus insipientium ne loquaris, quia despicient doctrinam eloquii tui.* Aures erigamus ad verba sapientiarum, decernentis. *Nisi abnudaerit insipientia vestra, &c.*

2.

Vbi in genere prius animamur ad abundantem iustitiam: postea verò in quo speciatim debeat abundans esse nostrauilitia, instrumur: circa primum duo attendimus. Alterum quod eminentior est Evangelica lex lege Moisaica. Alterum quod praemio prouocamur ad obediendum legi. Hanc legum differentiam graphicè nobis demonstrat figura illa ubi scribitur, quod Ruth labore suo collegit tres modios hordei, sed gratia donationis sex modios à Booz liberaliter est consecuta. De illa enim sic habet Scriptura: *Collegit ergo in agro usque ad vesperam, & qua collegerat virga cadens, & excutiens, inuenit hordei quasi mensuram Ephraim, id est, tres modios, quos portans reuersa est in ciuitatem. Illi verò postea in uxorem iam assumenda dicitur ab eodem Booz. *Expandit pallium tuum, quo operiris, & tene utraque manu. Quae extendente, & tenente, mensus est sex modios hordei, & posuit super eam. Quae portans ingressa est ciuitatem: laborauerunt veteres, ut legem impleant, quae erat lex factorum, & Ephraim mensuram consecuti sunt, quae sunt bona praesentis vitae. De manna scriptum est.**

Ruth. 2. 17.

*Collegit ergo in agro usque ad vesperam, & qua collegerat virga cadens, & excutiens, inuenit hordei quasi mensuram Ephraim, id est, tres modios, quos portans reuersa est in ciuitatem. Illi verò postea in uxorem iam assumenda dicitur ab eodem Booz. *Expandit pallium tuum, quo operiris, & tene utraque manu. Quae extendente, & tenente, mensus est sex modios hordei, & posuit super eam. Quae portans ingressa est ciuitatem: laborauerunt veteres, ut legem impleant, quae erat lex factorum, & Ephraim mensuram consecuti sunt, quae sunt bona praesentis vitae. De manna scriptum est.**

Ruth. 3. 15.

Expandit pallium tuum, quo operiris, & tene utraque manu. Quae extendente, & tenente, mensus est sex modios hordei, & posuit super eam. Quae portans ingressa est ciuitatem: laborauerunt veteres, ut legem impleant, quae erat lex factorum, & Ephraim mensuram consecuti sunt, quae sunt bona praesentis vitae. De manna scriptum est.

Colligat unusquisque, ex eo, quantum sufficit Exod. 16. ad vescendum, gomor per singula capita 16.

*Gomor autem decima pars est Ephraim. Dum scriptura refert gomor ad Ephraim, proculdubio infert inter illa affinitatem quandam esse, ac proportionem. Gomor autem est mensura cibi quo victitabant. Ephraim cum decem gomor contineat, satis aperte legis, quae praecceptorum decem verba continet, figura est. Quae ergò comparatio est inter victum, & legem, nisi quod qui legem obseruat, vitam tenet? Lex enim vitam tuetur. Sic enim habet lex, quam citat Apostolus. *Custodite leges meas, atque iudicia, quae faciunt homo viuere.* Et *Psal. 118. 11. Veniant mihi miserationes tuae, & viuam, quia lex tua meditatio mea est.* Ut ergò tres modios, quos laborando colligit Ruth, ostenderet Scriptura pertinere ad legem factorum, annotauit eos esse mensuram Ephraim, ut labor designaretur in lege implenda, qui vitam hanc temporalem daret pro mercede.*

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

Exo. 16. 36.

tam æternam, quæ sunt bona merita, & præmia. Graue iugum per legem positum fuit super filios Adam. Verum Christus, cuius sub lingua mel est, & lac, protellatur. *Iugum meum suave est.* Tollite ergo iugum meum super vos, & inuenietis requiem animabus vestris, quia vestrum est regnum cælorum. Porta igitur iugum hoc, quod tibi Dominus, non sicut hi, qui imponunt onera grauiâ, & importabilia super humeros hominum, suauiter imponit, & leuiter. Sed sicut Baos, qui quod donauerat, posuit super futuram sponfam, quæ illa portans ingressa est ciuitatem, vbi requiesceret. Heu! si relinqueremus patriam nostram, vbi falli dii adorantur, sicut reliquit Ruth, si veniremus ad Deum verum, & sub eius alas cõfugeremus, gratiam, sicut dixit illa, clementis in nos patris familias reperiremus, inueniremus misericordiâ, sentiremus suauitatem, & æternam salutem tandem consequeremur.

4 Nam (quod erat secundum) legi proponitur merces. *Intrabitis in regnum cælorum.* Transgressori autem supplicium intentatur. *Qui occiderit, reus erit iudicij. Qui dixerit fatuus, reus erit gehenna ignis.* Plena promissionibus & minis est diuina Scriptura tam noua, quàm vetus. Quæ omnes, vt lege mæsurantur, ita legum conditione ostendunt: Vt vbi excellentior est lex, ibi vel amplior gloria, vel grauior pœna ab his expectetur, qui illam vel contulerint, vel renuerint. Inde eni cõfecit Dominus, legem suam veteri esse eminentiorẽ, quod illius transgressoribus atrocior indicatur pœna, nis quoque, qui minori culpa, quàm qui antiquam præterierint, teneri videantur. Qui enim occiderit, iudicij, per veterem, reus erat. Qua multa is stringitur hic, qui tantum irascitur fratri suo; at fatuitatẽ illi exprobrans, igne gehennæ in extremo dånatur. Animus namque ad legem cum trahendus erat, tum impellendus. Nam ligari abhorret quisque, nisi inde speret vtilitatem, aut si in vinculis non remaneat, maius illum maneat incommodum, vt vincula, aut temperet expectatum bonum, aut malum contineat, quod timeretur.

Verum hoc in quibuscunque actionibus sapienter prudenterque consideratur, vt ne præsentia solum intueamur, sed quæ inde sunt in futurum profectura, intente prospiciamus. Brutorum est ea, quæ in conspectu sunt, tantum aspicere. Ratio ad futura quoque & ad ea maxime dirigit inspectionem, quo quæ præ manibus habet, diligentius vertat, & cautiùs. Nam præsentia modo si attendas, illa aut amas inhoneste, aut turpiter fugis. Ammon 1. Reg. 13. præsentis raptus delectatione, montem sibi comparauit. Dauid a sibi illatis iniuriis auertens animum, bonum futurum sibi que ex his euenturum, intendit, sperauit; & demum consecutus est. Abisai quod erat in prospectu attendens, occidere voluit iniurium Semei. At non sic sapiens Rex. *Dimittit* (inquit) *seum, vt maledicat iuxta præceptum Domini, si forte respiciat Dominus afflictionem meam. Credidat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna.*

Et quoniam multorum infirma mens, 6 in præsentis impiorum prosperitate, & feclicitate nutat facile: vnde est illud. *Mispe- Ps. 72. 3. ne moti sunt pedes, qui zelant super iniquos pacem peccatorum videns.* Propterea mone-mur saluberrimè, vt oculos a præsentibus ad superuentura reuocemus. *Noli amulari Ps. 36. 1. in malignantibus, neque zelaueris super faciens iniquitatem, quoniam tanquam faxnum velociter arefcunt: & quemadmodum olera herbarum cito decident.* Vides futura mala? ea te retrahant ab instantium concupiscentia. Verum futurorum bonorum spes, certa que expectatio tempus suum moderetur. *Spera in Domino, & fac bonitatem, & inhabita terram, & pasceris in diuitiis eius.* Spera (inquit) in Domino, futura prospiciens: fac bonitatem, præsentia disponens: inhabita terram, interim expectans tuæ bonitatis effectum: & pasceris in diuitiis eius, non mundi, nõ fortuna donatis, aut vano labore comparatis, quæ transeunt omnia, sed in diuitiis eius, Domini videlicet quæ semper manent. Propterea ergo, *noli amulari in eo, qui prosperatur in via sua, in homine faciente iniustitias. Quoniam qui malignatur exterminabuntur,*

1. Reg. 13.

2. Re. 16. 11

Ps. 72. 3.

Ps. 36. 1.

Ps. 36. 7.

buntur, sustinentes autem Dominum ipsi hereditabunt terram, & adhuc pusillum, & non erit peccator, & quares locum eius, & non inuenies. Mansueti autem hereditabunt terram, & delebuntur in multitudine pacis. In hunc modum hortatur & Salomon. Non amuletur cor tuum peccatores; sed in timore Domini esto t. ta die; quia habebis spem in nouissimo, & praesolatio tua non auferetur

Pro. 23. 17.

7

Hoc autem speciale est in lege, quia illius munus est nedum praesentium habere rationem, sed ad futura dirigere; & quoniam illius obseruatio laboriosa esse videtur, indiget homo, aut praemio sustentari, aut flagello compelli; quod utrumque futurum anteponitur. In quo istud est singulare, quod a principio Deus in praemio promittendo, usus est facto; sed verbo, in comminando supplicio. Creatum hominem posuit in loco voluptatis, ubi erat lignum vitae. Hoc igitur iam bonum praesens erat, quo & futurum poterat praecognosci; totum in re. Sed malum intendans si homo praecceptum praeuaricatus fuerit, verba facit solummodo. In quocumque die comederis, morte morieris. Et quantum modum per esum ligni vetiti scientiam infeliciter, & experientiam boni, & mali consecuti sumus; ut ex presentibus malis futura suspicari possimus, atque conuicere, ac veluti praegustare: Deus tamen, qui diues est in misericordia, libentius, atque frequentius commodorum promissionibus, atque praegustationibus nos confirmat. Mala vero in aliis potius, quam in nobis conspicienda proponit.

Gen. 2. 15

Gen. 2. 17.

Eph. 2. 4.

8

Post transitum maris rubri, ubi populus gustauit aquae dulcedinem, quae prius fuerat amara, constituit ei Deus praeccepta atque iudicia, atque ibi tentauit eum dicens. Si audieris vocem Domini Dei tui, & quod rectum est coram eo feceris, cunctum languorem quem posui in Aegypto non inducam super te. Ego enim Dominus Saluator tuus. In ore dulcedo, in aure languor: gustans in se dulcedinem, audiens in alio languorem. Tentatur num mandatis obediat, & ad illorum custodiam inuitatur. Heu! quot, quantumque bonis nos ad

Exo. 15. 25.

custodiendam legem prouocamur? si mala intentantur, ad alios dirigimur. Quot bonis fruimur in Ecclesia sancta Dei. Bonitatem se ipsi cum seruo tuo Domine. Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me. Multa bona ostendisti nobis ex Patre tuo, pertransiens benefaciendo, & sanando omnes oppressos. Fecisti cenam magnam, & vocasti multos, parasti cibum illorum, nam tauri, & altitia occisa sunt, & omnia parata, occiso etiam vitulo saginato, dicam cum Apostolo. Si proprio filio non pepercit, sed pro nobis tradidit illum: Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Vocat ergo. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Et adhuc moramur tamen? Iam si malis compungeris magis, audi. Ite ad locum meum in Silo, & videte quid fecerim ei propter malitiam populi mei. Non enim frustra Dominus sua legis iustitiae apponit mercedem, regnum caelorum: citans autem veterem legem, supplicij, aut iudicij facit mentionem, dicens. Qui occiderit, reus erit iudicio. Neque ad poenam praeteriti Euangelij transit, nisi a veteri sumpta occasione, ut suae legis super Moysaem, excellentiam demonstraret: quod si & alibi minetur solum, & stridorem dentium, & ignem inextinguibilem, coactus veluti id facit, imprimis a morem intendens, caelestemque mercedem. Ideo & Paulus ad punitiones antiquorum nos mittit dicens. Neque fornicamur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt una die viginti tria millia. Neque tentemus Christum sicut quidam eorum tentauerunt, & a serpentibus perierunt. Neque murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore. Vide ergo bonitatem, & seueritatem Dei: in eos, qui ceciderunt, seueritatem, in te autem bonitatem Dei: ex qua bonitate, discite tu bonitatem facere, rogans. Quia bonitatem fecisti cum seruo tuo Domine Bonitate, & disciplina, & scientia doce me. Scientia illumina, disciplina coepelle, ut facias bonitatem, atque ita in bonitate tua doce me facere iustificationes tuas in omni tempore. Quia bonus es tu, & bene fac bonis.

Pf. 118. 67.
Ioh. 10. 30.
A. 10. 31.

Luc. 14. 16.
Matt. 21. 13.
Luc. 15. 21.
Rom. 8. 31.
Mat. 11. 11.

Ier. 7. 11.

Exo.

Exo.

Matt. 8. 12.

Ex. 13. 42.

Ex. 50. 6.

12. 13. Ex. 14.

51. Ex. 15. 30.

Luc. 13. 31.

Mar. 9. 44.

1. Cor. 10. 1.

Num. 25. 6.

Num. 21. 5.

Num. 11. 1. Ex.

14. 1.

Ro. 10. 12.

Pf. 118. 67.

Pf. 118. 68.

Pf. 124. 4.

SE-

SECVNDA PARS.

colendo Deo. Ita prima iussio specialis Euangelicę legis, quatenus à veteri distat, est ista. *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, &c.* quę est modificatio quędam dilectionis proximi.

Quid vero inter vtramque interfit, voluit Dominus à nobis sciri, vt & ipse cognosceretur legis consummator, & sua lex omnium legum consummatio; vt verè sit *latum mandatum eius nimis.* Iussio illa vetus pertinet ad cultum Dei, noua ista ad fratris coniunctum. Vtraque sancta. Nam lex est sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum. At si occurrant ambo ista præcepta & se mutuo impediunt, vtrū illorum est præponendum? neutrum quidem omitendum, quia vtrumque iustū, & bonū, sed vt notum sit omnibus, quod Deus bonorum nostrorum non indiget, & quod in hoc, vt salui simus, suam gloriam collocavit, decreuit, nisi fuerimus cū proximo dilectione coniuncti, munera nostra nō acceptare, quin potius reprobare. Aliud est quidem, te Deum omnibus antepone, etiam fratri; aliud prius offerre, quàm reconciliari. Nam quod tenearis prius reconciliari, quàm offerre, hoc est, quia sic Deus ipse vult, cui debemus offerre. Et propterea vt obediamus illi, vt vereamur, vt gratum præstemus obsequiū, pax cū proximo, sacro sacrificio est præmittenda. Idcirco enim per Prophetā protestatus est. *Quia misericordiam volui, & non sacrificium, & scientiam Dei magis quàm holocausta.* Queritur tibi quod populus misericordiam negligat. *Misericordia vestra (inquit) quasi nubes matutina, & quasi ros manē pertransiens.* Matutinus vapor vel nube, vel rore cōcretus primo solis spiculo vix percussus mox euanescit. Huiusmodi est hominū dilectio, & misericordia in proximū, quantulumque offensione, recedit. Hoc quàm Deus abhorreat subdēns significat. *Propter hoc dolauit in Prophetis, & occidi eos in verbis oris mei.* Qui dolat adimit, qui occidit interimit. Dolatio Prophetarum erant persecutiones, flagellationes, carcerationes, quas patiebantur à populo: vel erant separationes à negotiis secularibus, vt semper præstō

Præf. 12. *In*grediatur ad doctrinam cor tuum, & lauret tua ad verba scientia. Adeo enim bebitores summus Christo, qui est Dei Sapientia, vt doctrinę, ac verborum scientia mirabili. Propter quod hodie implens legem, atque perficiens iubet. *Si ergo offers munus tuum ad altare, &c.* Facta enim comparatione legum ex eorum præcipuis præceptis, dum alterum alteri antepone, consecutionem innuit, qua altera alteri veniat præponenda. Vetus, maxime oblationes iubet; noua autem proximi dilectionem. Quod nouum sit dilectio proximi singulare mandatum, habet illius Legislator dicens. *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem. Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem.* Quod veteris præcipuum munus sit offerre, inde habemus, quod mox post decem præcepta, quę in duabus tabulis continebantur, legem cæremoniarum aggrediens mandat. *Non facietis Deos argenteos, nec Deos aureos facietis vobis. Altare de terra facietis mihi, & offeretis super eo holocausta, & pacifica vestra, oues vestras, & boues in omni loco vbi fuerit memoria nominis mei.* Explicauerat quidem in primo Decalogi præcepto ne fierent sculptilia, neque adorarentur. Sed nē quis illorum preciositate decipiatur, nunc monet, vt non fiant ex auro, aut argento, subtrahens occasionem idololatrice. Quod contra subdit, vt de terra fiat altare eius, in quo oblationes sint faciendę: sic vnā docens modum istum præcipuum illius colendi per sacrificia, & oblationes, quem modum iam olim vsque à constitutione mundi hominibus reuelauerat. Qui, vt naturę consonus esse demonstratur, studium maxime & artificium ablegat in altari extruendo. *Altare (inquit) de terra facietis mihi. Quod si altare lapideum fecerit mihi, non edificabo illud de sectis lapidibus: si enim leuaueris cultum super eo, polluetur.* Prima ergo iussio Mosaicę legis est offerre hostias super terreum, aut lapideum altare, quę est modificatio legis de

Ps. 118. 96.

Ro. 17. 12.

Psal. 13. 2.

Osea 6. 6.

Osea 6. 4.

Osea 6. 5.

præstò essent diuinis mandatis, & populi monitionib. occiso per se manifesta est, quid sit. Sic dolabat Deus seruos suos, & occidebat mittens illos ad populum non credentem, sed contradicentem, atque contra missos à Deo crudeliter insurgentem. Qui tamen in sacrificiis suis se Deo placere reputabat: vt propterea dicat Dominus. *Misericordiam volui, & non sacrificium, & scientiam Dei magis, quam holocausta.* Scientia Dei hæc est, qua intelligitur, quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens.

Osea 6. 6.

II
Osea 6. 4.

Heu! quam verà multis plurimisque Christianis dici potest. *Misericordia vestra quasi nubes matutina, & quasi ros mane pertransiens?* nubes vapor est ad modicum parens in aëre, vbi in nubem condensatur. Ros quoque vapor est, qui raptus in sublimè ad aquæ dispositionem frigore tactus inclinatur, qui vbi superuenientis solis radios modicum sentit, mox loco cedit, & in terram cadit, quasi fugiens Solem, & se ab eo abscondens. Sed sol sic cut nebulam dispergit, sic soluit rorem; & sublimes facillè tangit, existentes veluti in aëre, exardescens ira, & humiles, veluti terram incedentes. Ecce misericordia nostra quasi ros. In tantum proximos diligimus; quantum nobis vtilis sunt. At si vel modicum incommodauerint, ira confurget, indignatio, amaritudo. Paruula illa dilectio ex natura confurgens, qua diligimus diligentes nos, sicut faciunt Ethnici quoque, mox subtrahitur, fugit, euanescit. Et Ecclesias tamen intramus; in Missa Deo offerimus manibus Sacerdotum; peccatus percussimus; veniam precamur, & misericordiam. Audite ergo, *Si offers munus, &c.*

12

Gen. 15. 1.

2. Cor. 13.

11

Sed quæ utilitas in vtrisque? si fratrem amauero, si munus obtulero, quid erit mihi? quid consequar mercedis, & emolumentum; quando iam dictum est, quod retributio lege proponitur? Quæ merces itaque? Deus ipse. Ego (inquit Deus) *merces tua magna nimis.* Pacem habete, & Deus pacis, & dilectionis erit vobiscum. Sic pollicetur Sanctus Apostolus: ergo pacis merces Deus est: itidem & oblationis,

nam Deus ipse postquam iussit sibi altare de terra fieri, ac super illo sibi offerri victimas, hanc eminentissimam promissionem subiunxit. *Veniam ad te, & benedicam tibi.* Ecce quomodo pace, & oblatione adest nobis Deus noster. Et cur putas nisi propter hoc inuitari Ierusalem ad laudandum Deum de his duobus? *Lauda* (inquit) *Ierusalem Dominum, qui posuit fines tuos pacem, & adipe frumenti satiat te.* Et nihilominus ad eundem Dominum pro his duobus deprecandum hortatur. *Rogate, quæ ad pacem sunt Ierusalem, & abundantia diligentibus te.* Sed quid abundantia ad oblationem? Audi pergentem, *Propter fratres meos, & proximos meos loquebar pacem de te. Propter domum Domini Dei nostri quasi bona tibi.* Abundantiam (inquam) tibi bonorum concupiui, vt in domo Dei frequentes, pingues, & abundantes fierent oblationes. Ideo abundantiam non absolute postulat, sed iis, qui diligunt Dominum, & abundantia (inquit) *diligentibus te.* Ij enim deuote offerunt Deo illi obtemperantes monitioni. *Honora Dominum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarum.*

Laudet ergo Dominum Ierusalem, & roget pro pace, & oblatione, quoniam ciuitas ipsa ciuitas est Magni Regis, ciuitas sancta de qua dicit. *Et in ciuitate sanctificata similiter requiesci.* Vnde & Psalmus. *Factus est in pace locus eius, & habitatio eius in Sion. Ibi confregit potentias arcum, scutum, gladium, & bellum.* Quod nos legimus in Pæce, Hebræa habent, in Sale, vt intelligamus illum loqui de ciuitate Ierusalem; maxime cū addat. *Et habitatio eius in Sion.* Qui erat locus insignior illius ciuitatis, à quo frequenter tota ciuitas denominatur. Vnde supra dixit Dauid. *Lauda Ierusalem Dominum lauda Deum tuum Sion.* Rectè ergo Deus, qui est Deus pacis, locum sibi elegit in Ierusalem; quæ etiam dicebatur Salem, id est, Pax; vt Paulus interpretatur. Propter quod *ibi confregit potentias arcum, scutum, gladium, & bellum.* Hoc eodem in loco iubet sibi offerri. Vnde vt supra iussit in lege. *Offeretis oues vestras, & boues viciumque fuerit memoria nominis mei.* Quæ manifeste fuit in templo Ierusalem. Ergo cum

cum Deus in Ierusalē maxime habitaret, ubi propterea dilectio, & oblatio in primis quaruntur, & debent exerceri, planum est per hęc duo Deum fieri prope nos, id est nobis propitium atque præsente[m].

14 Sed mysterij plena sunt verba illa. *Veniam ad te & benedicam tibi.* Quæ, quod spectent oblationes, & sacrificia, lex in-
 14. Ex 10. 14. nit, ea inter altaris structuram interponens. Primum enim iubet. *Altare de terra facietis mihi* Hinc pollicetur. *Veniam ad te, & benedicam tibi* Rursus deinde. *Quid si altare lapideum feceris mihi, non adificabis illud de sctis lapidibus, & mox iussa oblatione, facit hanc promissionem. Offeretis super eo holocausta, & pacifica vestra, oves vestras, & boues in omni loco, in quo fuerit memoria mei. Veniam ad te, & benedicam tibi.* Examinemus ergo quis sit, qualisque aduentus iste. Modum vñ expressit Moyses dicens. *Non est alia natio tam grandis, qua habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster ad est cunctis obsecrationibus nostris.* Ad est ergo veniens ad liberandū nos, & ad benedicendum. Sic aderat, sic veniebat dum ei fierent oblationes, & obseruationes. Hinc altior habetur modus.

17 Quare enim respiciebat Deus ad munera, quæ sibi in altari offerebantur? certe quia typus erant futuræ in cruce oblationis Christi. Ibi erat Christus in figura, ibi Christus: offerebatur interim in vmbra, donec veniret veritas, ibi veniebat, & benedicebat iustificans eos, qui oculos fidei per speculum figurarum in illum intende-
 147. 1. rent, credentes in eum, qui venturus erat. Si autem venturus aliquando qui est tertius modus veniendi, tum venit profectō, ubi venit plenitudo temporis. Quam temporis plenitudinem ex ipsis cognoscimus oblationibus: venit enim illas impleturus: illas terminaturus, illas in perfectum consummatumque translaturus. Audi illum in Psalmo concinentem cum interprete Apostolo. *Sacrificium, & oblationem nolui-
 Ps. 39. 7. sti, aures autem perfecisti mihi. Holocaustum, & pro peccato nõ postulasti. Tunc dixi, ecce venio. Quid ergo lex? Facto mihi ter-
 Heb. 10. 5. reo altari offeretis in eo donec veniam,*

nam cum venero non vterà offeretis oves vestras, & boues. Vna enim oblatione cōsummabo in æternum sanctificatos. Veniam ipse altare, hostia, sacerdos. Quid putas verabat lex nē alibi, quàm super altare, quod erat in tabernaculo fieret sacrificium, & alibi tamen sancti homines offerebant? lex ad Christum respiciebat discernens, quod in alio aliquo non esset salus, neque gratus poterat esse, qui non per ostium hoc accederet ad Deum. Sancti alibi offerentes vel necessitate vel iussu Dei id faciebant, scientes tamen, & per eorum altaria vnum, eundemque Christum designari. Est ergo altare nostrum, est & hostia, & sacerdos, qui obtulit semetipsum immaculatum Deo.

Cum ergo ideo mortuus sit, & oblatus, ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in vnum: quis diuisus à fratre accedere audebit ad altare Dei? diuisus aliquo modo est Christus dum in cruce emisit spiritum; manens in cruce, & descendens ad inferos, ut omnes vnum essemus in illo, vbi non est Iudæus, neque Græcus; non est masculus, neque fœmina. Sed omnia, & in omnibus Christus, omnes enim (inquit Apostolus) vos vnum estis in Christo Iesu. Quis ergo nos separabit? quis rixas, & dissensiones seminabit? certe qui recessit à Deo creatore suo: qui super bonum semē, seminavit zizania: qui protoplastos qui erant in carne vnā, fecit in mente diuersos, ut se mutuo culparent. Hoc autem facit, ut à Deo elonget nos & pereamus. Quonia[m] qui elongant se à te, peribunt: perdisti omnes qui fornicantur abs te Heu! non plus valet apud te Deus quam modicum illud, quod tibi reputas ab inimico subtractum? non totum mundum magis, quam Deum mundi creatorem perdere erit animus tibi? Vnde omnia, & agrum eme, in quo thesaurus est absconditus. Relinque parentes tuos sicut Ruth. Relinque terram, in qua natus es. Relinque temetipsum, ut cum Domino glorieris, ut Deo potiaris, ut sit Dominus Deus tuus, & corona gloriæ, & fœrum exultationis, Amen.

Heb. 10. 14

Heb. 9. 14.

16 Ioh. 11. 52.

Gal. 3. 28.

Col. 3. 11.

Mat. 13. 25
Gen. 3. 11.

Pf. 72. 27.

Mat. 13.
Ruth 3. 11.
44.

SECUNDA PARS.

17. **A**bundantia vox ista suavis, & grata? heu cur non illicit mentes nostras? cur non trahit? cur non impellit? sicut appetimus bonum, sic illius augmentum, magnitudinem, abundantiam maximè concupiscimus: eadem enim ratio, quæ ad bonum inuitat, ad id quod maximè bonum est, tractu vehementiore compellit, vt quemadmodum ipsum bonum crescit, crescat & amor & ardor. Quamobrem Deus, vt nos fortius ad virtutem animaret, mercedis repromittit magnitudinem, & abundantiam. *Date* (inquit Dominus) *& dabitur vobis. Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum.*
- Luc. 6, 38.*
- Psa. 127, 2.* Sic & Psalmo. *Labores manuum tuarum quia manducabis beatus es, & bene tibi erit. Bene erit* (inquam) *quia uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tue. Filij tui sicut nouella oliuarum in circuitu mensurae tuae. Ecce sic benedicetur homo, qui timet Dominum.* Ideò in benedictionibus factis populo si legem cultodiret, audimus. *Benedictus fructus ventris tui, & fructus terra tua. Abundare refaciet Dominus omnibus bonis, fructu vteri tui, & fructu iumentorum tuorum fructu terra tua.*
- Deut. 28, 4-11.*
18. Sed si abundantia placet, eaque in san-ctitate consistit, quæ in bonitate, & in am-plitudine terrena omnia bona superat: hæc potissimum nobis tum natura, tum recta ratio suadet, vt eam ardentius expeta-mus. Quod eò magis facere nos conue-nit, quod in lege nostra audimus. *Nisi ab-undauerit iustitia vestra plus quàm Striba-rum, & Pharisæorum, non intrabitis in re-gnum cælorum.* Abundantia abundantiam promeretur, abundantia iustitiæ, gloriæ cælestis cumulatissimam abundantiam. Sub-figura temporalium, quæ veteribus pro-mittebantur, erant spiritualia, erant per-manentia, ac diu duratura bona, erant cæ-lestia: fructus vteri erant fructus Sapientiæ, quæ sic nos hortatur. *Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini.* Non sat vobis sit gustare
- Eccli. 24, 26.*

fructus meos, quos ego genero, illis im-plemini. Sit mens vestra sicut vitis abun-das, sint filij isti, sint opera vestra, sint me-rita sicut nouelle oliuarum in circuitu men-sæ, mens vbi deliciatur, præstant hi filij filiis naturalibus. Eadem enim Sapientia dicit per Salomonem. *Melior est fructus meus auro, & lapide pretioso, & gemimina mea argento electo.*

Sed heu! abundantiam appetentes, ap-parentem modo, quæ bonis est vacua, quæ penuriæ plena est, toto amplectimur cor-dis affectu. Verè bonum, si gustetur, fa-mem accendit. Qui edunt me, adhuc e-suriunt: voluptas quam sentimus, nos ad maiorem accendit: atq; ita cum delecta-tione ad ea, quæ delectant magis, aspira-mus. Falsum aut bonum simul atq; senti-tur, eius, nos vanitas, illiusq; fallacia, si sa-pientes essemus, arceret nos à se. At mente corrupti, & gustu interiori, ad vltiora tendimus, aliena tentamus, neq; nisi ter-rena sapientes, veteribus proiectis, noua quærentes, semper esurimus, semper sitimus, semper desideramus. Satagimus impleri, quia sic est vita hominum, vt ad completiora rapiatur; sed non saturatur o-culus visu, nec auris auditu impletur: & vt alibi ait Salomon. *Non satiantur oculi eius diuitiis.* Non eadem ergò ratione abun-dantiam quærent sapiens, & stultus: ille gustato spiritu, cupit bono illo impleri, quod verum expertus est, quod solidum, quod nunquam deficiens, quod tantæ est magnitudinis, vt quotidie possit com-pletius possideri. Ille verò nempè stul-tus, quia quod quærebat, in quæsitis bonis non inuenit, putat in ampliori-bus comprehendere: & vacuus vanita-tatem quærit, vt impleatur. Abundan-tiam quærent hic, & ille. Alter ex plenitudine, alter ex vacuitate. Sapiens ex consolatione, stultus ex morore: sapiens quod quærit inuenit, stultus eo minus in-uenit, quod plus quærit.

Te igitur, ô stulte, conuenio: laboras, vt dixeris, & abundes: ad quid diuitia-rum opere exoptas? ad quid illa, ad quam aspiras maximè, abundantia? num vt plus labores: vt plus affligaris: vt plus graueris?

certè

certè, vbi opes plurimæ, glurimæ quoque sunt sollicitudines, timores, anxietates, molestiæ. Fluunt enim quo affluunt magis, neque sine maximo negotio possunt retineri: & illarum augmentum, nõ emolumentum creat, sed tormentum. Ergo laborans, vt dixeris, quærens requiem, & non inueniens, stultus es, & eò stultior; quò manu tenes, & experientia, te vnquã & in diluuiò diuitiarum multarum non inuenturum, vbi, vel pes tuus requiescat, nedum sensus multa cogitans, nedum animus optans grandia, nedum homo totus, totus ipse tu, qui vniuerso toto non potes voti tui esse compos, aut repleti, & satiari. Quòd si per labores in laboribus plurimis esse contentis, quis nisi stultus, stultum te, atque stultissimum

Matth. 12. esse non videat? Etiam *spiritus immun-*

43. *duis quærit requiem, ambulans per loca a-*

Luc. 11. 24. *rida, & in aquosa.* Nam in fluctibus am-

bulatur ingitur, ne vlla est quies, & qui

miserè cruciantur in infernò, mortè appetunt, vt quiescãt. Omnes omnino qui ad-

uersitatibus concutiuntur, in sola spe re-

quiescunt. Quòd si desperant, appetunt se non fuisse, aut inter mortuos magis cõ-

putari, quàm nõ quiescere. Patientis hæc

est querula vox. *Quare non in vulua mor-*

tuus sum, egressus ex utero non statim perij?

Quare exceptus genibus? Quare lactatus v-

beribus? Nunc enim dormiens silerem, &

somno meo quiescerem. Dicentes se esse

beatos id propterea putant, quòd à labo-

ribus quiescunt. Omnes itaque quæ-

runt requiem. Quin & sapientia ipsa,

qua sapientes viuunt, dicit de se. *In*

Eccli. 24. 11 *omnibus requiem quæsiui.* Tu solus ergo

irrequierus, anxius, agitatus,

quietis expers, quietis impatiens, quietis

inmemor, imò, & quietis inimicus, nihil expectas aliud in laboribus tuis,

nisi vt labores? excutis requiem à te, vt

quiescas nunquam? Vniuersi, vt in aliis

insipientes sunt, multi in hoc sapientes

sunt, quod requiem optant, & vt illã ad-

ipiscantur, laborant. Tu solus eiusmodi es,

vt requiem abhorreas? fugias? detesteris?

& stultitia non eris abundans, & super-

flucens? Quod dicit sapientia. *In omnibus*

requiem quæsiui. Sicut intelligitur in omnibus rebus, ita in omnibus hominibus potest intelligi. Quoniam ipsa verè in hominibus omnibus quærit requiem: Ipsa enim omnibus creat hoc desiderium, hunc excitat appetitum? & in hoc solo absunt à sapientia, quod quærentes requiem, non illam, vbi est, inquirunt. Vbi verò? significat id tibi ipsa sapientia.

Eccli. 24. 11

In ciuitate sanctificata similiter quiescis, Eccli. 24.

& in plenitudine sanctorum detentio mea. 15. & 16.

Vbi inquam? in sanctitate, ciuitate sanctificata, plenitudine sanctorum. (Sancta intellige sanctuarium, cuius plenitudo erat in his, quæ in illo erant. Nempe arca, altaria, mensa, candelabrum, & suppellex omnis parata ad cultum Dei. Vbi est sanctitudo, ibi est quietudo. Extra sanctitatem requies nulla. Iam ad rem, iam ad stultum, qui adeò stultus est, vt nesciat quoque quid loquatur, nesciat quid operetur, nesciat quid concupiscat; Neque enim non concupiscere non potest requiem; sed tam angustis circumseptus est, vt non aduertat in his eisdem, aliud se quam requiem nequaquam exoptare. In quo verè stultus est.

Eia ergo respicite insipientes omnes, 21.

scientes quod in abundantia cuiuscunque

rei sola spectatur requies. Scientes ni-

hilominus, quod non in abundantia cui-

iuscunque, vita eius est ex his, quæ possidet: & propterea neque requies: & pro-

pterea stultus ille vocatus est, & stultitiam

suam declarauit mors ei qui dixerat: *Ani-*

ma mea habes multa bona posita in annis

plurimos. Requiesce, comede, bibe, epulare.

Non ergo qui sic abundat, nisi paupertate

abundans est: vt ergo vera abundantia ab-

undantes simus, sapientem audiamus. *Sa-*

pientia edificabitur domus, & prudentia

roborabitur. In doctrina replebuntur cella-

ria, vniuersa substantia pretiosa, & pulcher-

rima. Reuocat prius animos nostros sa-

piens ab auaritia, qua vi, & dolo quis sub-

stantiam auget, fundos aggerat, pecuniã

cumulare contendit; dicens. *Ne emuleris*

viros malos, nec desideres esse cum illis:

quia rapinas meditatatur mens eorum (ec-

ce violentia). & fraudes labia eius loquen-

sur (ec-

cur (eccè dolus.) Hac admonitione præmissa iam docet licitum, ac iustum modum thesaurizandi, propterea quòd ædificatur domus, roboratur, impletur per sapientiam, quæ est timor Domini. Ædificatur domus non materialis quidem, sed quæ est ex filiis, & familia honesta, pacifica, commoda. Roboratur tum, quando firmas mittit radices, vt non facile, vel quoquo modo dissoluatur. Repletur, si bonis abundet, si repleantur cellaria, horrea, caulta, arca: vniuersa denique substantia pretiosa, & pulcherrima, vt verè sint gloria, & diuitia in domo ista. Et hoc quidem sapientia valet efficere, efficitq; etiam temporaliter, si non melius aliquid cogitaerit diuina prouidentia. At vera abundantia, quæ est iustitiæ, & illius fructuum, semper consequitur sapientiam, quæ pretiosam confert pulcherrimamque substantiam. O pretiositas! Nescit homo pretium eius. O puchritudo iustitiæ! Hanc non vident, qui oculos habent, & non vident. Hi cupiunt, quod non norunt. Hi sequuntur, quod non assequuntur. Hi ad ea totis anhelant visceribus, quæ non implent, sed instant viscera. Et propterea confundentur inopes, vacui, mendici, cum præterierit tempus, & morientur.

Matth. 25. 8. Num dicent *Date nobis de oleo v. stro?* num cupient merita sapientes cogmentallè? num non confundentur sapientes in tempore malo, & in diebus fatiis? Confusio etiam nunc operit illos, sed dum sperant in futuris saturari, qui præsentibus decipiuntur, pudorè non sentiunt: spes, quam habent, & expectatio futurorum vbi desunt præsentia, quandà faciunt in decepta mente repletionem, vt non se aduertant vacuos, sed plenos autument. Venit tempus, ô cæci, quando spes vltra non erit, nec vera, nec falsa, quando regnabit veritas, quando aperientur oculi cæcorum, quando quæ nunc latent, apparebunt manifesta. Tunc erunt confusi spernente illos Deo, quoniã *cum interierint, non iument omnia, neque cum eis descendet gloria eorum.* O confusionem! ô pudorem! ô verecundiam!

Psal. 48. 18. *Fœlix, qui dicit. Tunc non confundar*

cum perspexero in omnibus mandatis tuis. Qui perspexerit in legem perfectæ libertatis, Luc. 1. 17, & manserit in ea, hic beatus in factis suis erit. Lex vera bona promittit, & concedit. In solo enim Deo docet confidere. Appone (inquit Salomon) cor tuum ad doctrinam meam, vt sis in Domino fiducia tua. 17. Docce te, vt in Domino sit fiducia tua. Si me audieris, super Domino initeris, sperabis in Domino. Quis autem vnquam sperauit in Domino, & confusus est? Hæc abundantia perficietur, illi adherens, qui solus omne bonum est, qui replet in bonis desiderium iustorum, qui multiplicat augmenta frugum iustitiæ nostræ, qui satiat in bonis, & in seipso nos facit esse beatos. Ita dico vobis, hunc tenete: etenim, qui tenuerit eum, beatus erit. Quod nobis concedat ipse beatus. Amen.

FERIA SEXTA, DOMINICÆ PRIMÆ.

CONCIO PRIMA.

ARGVMENTVM.

Ascendit Iesus Hierosolymam. Ioan. 5. Ostenditur quòd nomen Angeli significatur sanctitas; nomine notionis aquæ, Passio; & nomine sanitatis, salus animæ: quæ omnia excellenter considerantur allegoricè.

QVÆ est ista diuersitas (nisi aduersitatem maui dicere) consonantissima? Vbi homo de terra sistit cælos, & Angelus & de cælo mouet aquas? Scimus Iosue, quem Paulus cum Septuaginta interpretibus, & libro Ecclesiastici, Iesum vocat, solem lu-
Hebr. 4. 1. Io. 10. 11.

qui prior descendisset in piscinam, post motio-
nem aqua sanus fiebat à quacunque detine-
batur infirmitate. Itaque Iosue æthera firmavit
suisum ad expugnandum inimicos, Angelus Domini
ferebatur super aquas, ut ille mouerentur ad liberandum
infirmos; sed uterque ad Christum vocat & prouocat;
ille enim in nomine Iesu, Iesum representabat,
qui redemit nos ab inimicis nostris pugnans aduersus
eos, complensque victoriam, dum Sol & Luna steterunt
in habitaculis suis, quæ tunc illis ipse præfixit:
Angelus verò, figura illius est satis aperta, quando
mouens aquam, eum, qui illa primus tinctus fuerat,
sanabat à quacunque detinebatur infirmitate: vbi
Dominus Iesus per aquam baptismi, aspersam in remissionem
peccatorum, omnem pellit languorē, sic uterque nos ducit ad
Christum qui propitiatur omnibus iniquitatibus nostris,
qui sanat omnes infirmitates nostras, qui redemit de
interitu vitæ nostram. Factum est signum magnum in
cælo per Iosue, obediens Deo voci hominis; sed in
aquis per Angelum signum æquè magnum apparuit,
signans per aquam deleri omnia peccata, eripique
hominem ab omni iniquitate, & à potestate tenebrarum.
Vnum sanabat Angelus, ex tanta multitudine languentium,
cæcorum, claudorum, aridorū, spectantium aquæ
motum, innuens quod ad perfectum non adducit
lex, & ideo ducit ad perfectum, & consummatorem
Iesum, qui perficit omnia quæ locutus est ei Deus.
Expugnabat Iosue hostes corporales, innuens quod
verus Iesus, verusque Saluator mundi in medio terræ
operatus est veram salutem ex inimicis nostris, & de
manu omnium qui oderant nos. Ecce mysterium
magnum, quod ideo consideremus.

Ps. 102.3

Heb. 7. 19.

2

In hoc sermone principaliter consideramus, quod Angelus hic, de quo Ioannes loquitur, Christum figurauit. Vbi propterea præmittitur quomodo legalia ad Christum adducebant, deinde statuitur, quod Christus fuerit Angelus, demum ostenditur, quod hic Angelus Christi notabat sanctitatem, & passionem, ac tandem, vim saluandi. De primò ergo dico, quod Ange-

lus ille qui mouet aquam pro sanitate infirmorum, iure mouet etiã mentem nostram pro intelligentia mysteriorum, aperte demonstrans, quod antiqua beneficia homines perducebant ad summum benefactorē, qui factus viator pertransit benefaciendo, & multa bona opera ostēdendo nobis ex Patre suo, quibus salutem hominibus conferret, & vitã æternam. Ideo beneficium istud corporalis sanitatis, quod certè ad vetus testamentum ex sua imperfectione pertinebat, hominem illum infirmum duxit ad Christum. Nam si infirmos omnes aqua illa sic tacta, & quouis tempore sospites reddidisset, non vidisset hic Christum, non bonum hoc de manu illius accepisset, non credidisset in illum, non percepisset ab illo saluberrimum illud documentum. *Ecce sanus factus es, sed noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Rursus si neminem sanaret aqua illius piscina, ibi non fuisset multitudo languentium, atque ideo nec homo iste triginta & octo annos habens in infirmitate sua. Venit ergo Christus: vbi lex non nihil quidem operabatur, sed opus suum ad perfectum non adducebat; Venit (inquã) ut perficeret opus, & quod inchoabatur in lege, perficeretur ab ipso, & quod in vmbra ostēdebat, & promittebatur, opere iam, & veritate completeretur in nobis, qui secundum spiritum ambulamus. Aqua tunc corpus, aqua nunc, spiritum saluū facit à quacunque detinetur infirmitate. Angelus tunc descendebat de cælo & mouebatur aqua, Angelus iam nostro hoc tempore descendit de cælo & sacramenta instituit, vim conferens creaturis ad salutem electorum suorum.

Heb. 7. 19.

3

Consequenter dico, quod hic est Angelus testamenti noui iam olim à Deo promissus per Malachiam Prophetam. *Ecce ego (inquit) mittam Angelum meum, & preparabit viam ante faciem meam. Et statim veniet ad templum suum Dominator, quem vos quaritis, & Angelus testamenti, quem vos vultis.* Angelus ante Angelum mittitur; Angelus Domini ante Angelum Domini. *Mittam (inquit Dominus) ego Angelum meum, & preparabit viam ante faciem meam.* Quia & ego ipse venturus sum, ut propterea ipse præparet viam meam:

Mal. 3. 1.

meam: ac proinde statim venit Angelus testamenti, qui idem dominator est, & Dominus Angelorum. De Ioanne Baptista facta est promissio, qui Angelus dictus est propter celestem vitam, quam segregatus à peccatoribus egit Angelicè in deserto, sed nunquid non & hic, qui verè est Angelus per naturam, preparauit viam ante faciem Domini? Ecce aduentus Domini per viam ab hoc Angelo sibi preparatam. *Ascendit Iesus Ierosolyma: erat autem Ierosolymis probatica piscina: & erat ibi homo triginta & octo annos habens in infirmitate sua: hunc cum vidisset Iesus. Descensus Angeli de cælo mouentis aquam, viam fecit semitæ euntis Christi ad sanandum infirmum. Ergo Iesus noster Angelus testamenti est. Quomodo verò?*

Hebr. 2. 2.

4

Ad. 7. 53.

Exod. 20. 2

Ioan. 1. 51.

Hebr. 1. 9.

Psal. 8. 6.

Hebr. 1. 4.

Iam scimus quòd per Angelos factus est sermo, quem exceptum a Deo, Moyses populo referebat, nempe lex vetus: quæ data est, vt ait Stephanus, in dispositione Angelorum, & ita Angelus ille legis veteris promulgator, & qui in nomine Domini loquens, dicebat. *Ego sum Dominus: verè Angelus testamenti est: sed quia testamenti veteris, idèd nouum expectabatur, quod non iam ab Angelo illo præfco, sed ab alio statuumdum erat, iuxta promissionem factam, quod non amplius loqueretur Dominus, id est, Angelus in persona Domini, sed homo similis Moyfi loqueretur. Hic est Christus, qui vt notum sit, esse Legislatorem testamenti noui, Angelus dicitur testamenti annuncians Euangelium, nam Angelus dicitur ille, qui annunciat aliquid; idèd & ab Angelis accepit testimonium. Videbitis (inquit) *Angelos Dei ascendentes & descendentes supra filium hominis*. Si ascendentes supra, ergò, & descendentes infra, supra (inquam) quia paulò minus ab Angelis minoratus est; infra, quia tantò melior Angelis effectus est, quantò differentius præ illis nomen hæreditauit.*

5 Dico tertio, quod si tantus est hic noster Angelus, vt Angeli & de cælo, & de terra præparent illi viam, nos saltem videamus Iesum ambulantiem per hanc viam nouam, considerantes mysterium no-

bis hic propositum, quod est semita Dei nostri, & Angeli nostri. Etenim in nomine Angeli apparet sanctitas; in motione aquæ passio; in sanitate corporis salus animæ, primum horum est sanctitas. *Quem Ioan. 10. pater (inquit) sanctificauit, & misit in mundum, vt sanctificaret Ecclesiam: quam acquisit sanguine suo. Secundum est Passio, de qua in Psalmo. Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aqua vsque ad animam meam, infixus sum in limo profundum. Tertium est salus animæ; in sanctitate iustitiæ: quæ non solum designata est in corporis sanitate; sed & verè cum illa donata est homini illi, dicente Domino. Totum hominem sanum feci* Quorum trium ordo est congruus. Agnus immolandum, vt esset sine macula oportebat, vt moriens tolleretur peccatum mundi non suum. Vnde Petrus. *Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum; si sanctus non fuisset, proprium haberet peccatum, quod ferret moriens; non igitur nostras portaret iniquitates, atque ideo non sanctificaret nos ab illis, ac proinde adhuc immundi essemus, nunc autem sancti sumus, si in sanctitate seruauimus illi omnibus diebus vitæ nostræ. Cum ergò uenerit in hunc mundum, peccatores saluos facere, debuit immunis esse ab omni peccato, sic innocens factus est nobis sanctificatio & redemptio. Congruenter igitur est Angelus sanctus, vt mouens aquam, & moriens in Cruce saluum faciat populum suum à peccatis eorum.*

Ab horum primo inchoantes, quod est sanctitas, breuiter primo tangimus qualis fuerit eius sanctitas. Secundo tangimus modum, quo nos sanctificauit. Tertio demum quid à nobis, vt ab eo sanctitatem assequamur, præstandum sit. Ad primum accedentes tantam dicimus fuisse Christi sanctitatem, vt verè dictus sit *Sanctus sanctorum*, quem pater sanctificauit, quem mater genuit sanctum. *Quod enim ex te natus est sanctum, vocabitur filius Dei; Dixit Angelus ad Mariam. Sanctitas illa non tantummodo innocentia est, qua dicere possit. Qui ex vobis arguet me de peccato?*

sed

sed impletio est omnis iustitiæ, & plenitudo gratiæ, non ad mensuram sed supra omnem mensuram, & modum. Tanta sanctitas ad hoc venit in mundum, ut sanctificaret per suum sanguinem populum. Quod ut faceret, *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, plenum gratiæ & veritatis*: Carnem assumpsit, non qua inquinatur, sed qua inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, & spiritus.

7 Ecce mysterium vobis dico ad modum sanctificationis exponendum. Infecta est caro in sanguinibus: nam omnes propagati ab Adam ex sanguinibus ex voluntate carnis, & ex voluntate viri peccatores constituti sunt, quia in illo in quo corrupta est omnis caro, peccaverunt. Caro igitur purganda erat a peccato. Ideo *Verbum caro factum est*. Prudenter Ioannes non homo factus est, sed Verbum caro factum est, dixit, ut specialiter designaret per hanc vitionem carnem potissimum esse sanctificatam, ut *Verbum caro factum*: De peccato damnaret peccatum in carne, id est, ut de carne, quæ iam erat peccatrix, & peccatum ipsum, damnaretur, & tolleretur peccatum, quod erat in carne: quando Filius Dei in similitudinem carnis peccati apparuit in carne, & in carne mortuus est, factus pro nobis peccatum, id est, hostia pro peccato: qua morte carnis, peccatum mortuum est; quia damnatum ad mortem, & ita occisum & de mundo sublatum est. Ita caro sanctificavit carnem. Quin magis vbi caro nostra infecta corruerat animam suam, nunc sanctificata sanctificat animas nostras. Sed caro nostra inquinabat spiritum; quando illi coniungebatur. Num ergo Deus, qui spiritus est, non poterit nos liberare ab omni inquinamento carnis sanctificans etiam ossa nostra? Propterea quia *Deus erat Verbum: Verbum caro factum est*, vnitum videlicet carni humanæ, ut hanc illi sanctitatem impertiret, qua sanctitate posset emundare conscientiam, & spiritum. Verbum hoc Dei, quod est Deus, est Filius Patris & imago, & figura substantiæ eius: & tamen neq; filium neque imaginem appellavit illum Ioannes exprimens incarnationem, sicut neq; ho-

Tom. I. Belliniani.

minem dixit qui assumptus est, sed illud dixit Verbum, hanc carnem. *Verbum* (inquit) *caro factum est*: quia Verbum, quæ Verbum, quid mentale est, atque spirituale. Appellavit igitur Verbum, ut Deum spiritum nominaret: qui spiritus carni coniunctus est, ut esset corpus spirituale, vera quidem caro sed sancta & corpore, & spiritu; & ita sancta ut spiritu sanctificata spiritum sanctificaret. Ideo enim & caro manens, cibus est animæ, ut adipe, & pinguedine eius repleatur anima nostra; quo cibo vivit, & vivet in æternum. Sic delusa est serpentis astutia, qui ne carnem assumeret Deus ad saluandas animas, carnem hominis esu vetiti ligni studuit contaminare. Egit: prosperatus est; voti sui compos est factus in eo, quod caro corrupta est, quam corruptionem sic dolis, & suggestionibus suis auxit in tantum, ut verum esset, Quod omnis caro corruerat viam suam, & diceret Deus. *Pœnitent me fecisse hominem*. Quam exultabundus serpens, si gaudii particeps esse posset? Glorietur ad hanc vocem Dei, se diuinum consilium atque decretum fregisse, & inane reddidisse, sed qui in parabolis loquebatur, ut audientes non audirent nec intelligerent mysteria regni Dei, sapienter incantavit etiam aspitem istam, & surdam fecit, ne intelligeret quæ dicebantur. *Pœnitent me* (inquit Deus) *fecisse hominem*, id est, agam ego pœnitentiam de peccato suo: eos delebo, qui non pertinent ad carnem, quam assumpserus sum, hos pœnitent me fecisse; & propterea delebo eos. Sed in reliquis consilium meum stabit, & voluntas mea fiet, quia excidere non potest Verbum meum. Et propterea *Verbum caro factum est, non ex voluntate viri sed ex voluntate Altissimi*. Hic est Angelus, qui descendit de celo; cuius descensu mota est aqua, & turbata sunt abyssi: quia terra mota est, & cœli, & virtutes cœlorum cum scriptum sit. *Mouebo cœlum & terram, & veniet desideratus cunctis gentibus*.

Utinam ergo moueatur mare, & plenitudo eius, orbis terrarum & uniuersi qui habitant in eo, quoniam venit, & quando venit. Utinam nos simus aqua munda,

P quam

Gen. 6. 12.

Gen. 6. 7.

Isa. 46. 10.

Ioan. 1. 14.

Agg. 2. 7.

8

Psal. 97. 7.

quam ideo mouere possit sua praesentia
Gen. 6. 11. Angelus iste sanctus. Vel saltem in eius
 aduentu mudentur corda nostra, vt pos-
 simus stare ante filium hominis, & bona
 suscipere de manu Domini; ne mala susti-
 neamus. A sanctitate igitur Domini tra-
 hamus hoc documentum, vt ipsi sancti si-
 mus, quando sanctus venit, vt sanctificen-
 tur quotquot recipient eum. Ideo enim
 misit Angelum ad praeparandam viam an-
 te faciem suam; vt doceret, quod in oc-
 cursum eius non alii debent procedere,
Gen. 32. 24 quam Angeli Dei. Ipsi Iacob, qui tante vir-
Gen. 32. 1. tutis fuit, vt luctans tota nocte cum Ange-
 lo, non potuerit superari, obuiam fuerunt
 Angeli Dei, dum rediret in domum Patris
 sui. Christo dum venit saluare qui se susci-
 perent, occurramus & nos quasi Angeli
 Dei: nam virgines exierunt obuiam spon-
Mat. 25. 6 so. Virgines enim Angeli sunt terrestres,
 qui in carne viuentes, non secundum car-
 nem ambulant, expoliantes veterem homi-
 nem, qui corrumpitur secundum desi-
1. Cor. 15. 49. deria erroris. Hinc hortatur Paulus. *Sicut
 portauimus imaginem terrestris Adam, ita
 portemus & caelestis.* A primo Adam acce-
 pimur animam viuentem, id est carnem
 viam, a secundo Adam accepimus spiri-
 tum viuificantem: carnem corruptam dat
 nobis primus Adam; at vero de secundo
 est scriptum. *Non dabis sanctum tuum vi-
 dere corruptionem.* Quae enim conuentio
Psal. 15. 10 sanctitatis ad corruptionem? Dat ergo se-
 cundus Adam Spiritum sanctum. Ille car-
 nem, hic spiritum: Ille corruptionem, id
 est, carnem corruptam; hic sanctificatio-
 nem, & incorruptionem, id est, spiritum
 sanctificationis. Vt mundemus nos ab om-
 ni inquinamento carnis, & spiritus.
 9 Vt igitur discatis exhibere vos mundos,
 & incorruptos, memores estote, quod
 quando omnis caro corruerat viam
 suam, tunc repleta est terra iniquitate,
 quam ideo voluit proicere Deus a facie
 sua in diluuium aquarum multarum, vt ad
 eum non approximaret. Sicut enim im-
 mundus nemo accedere poterat ad altare
Sap. 6. 10 Dei: ita incorruptio proximum facit esse
 Deo. Ne ergo proiciat nos a facie sua, se-
 paremur nos a terra infecta in sanguinib⁹;

Sicut Noë per arcam distinctus est a terra,
 quae erat plena iniquitate. Qui autem ter-
 ra adhaerent, plantantes, & aedificantes,
 hi destructi sunt: nam venit diluuium &
 tulit omnes. Caro de limo terrae facta ad
 suam originem naturaliter inclinatur, vt
 terrena sapiat, quarens quae sunt super ter-
 ram. Si sic dimittatur haerere terrae, peri-
 mus. Vt igitur abstrahenda de luto facis,
 & ad originem effectricem subleuanda
 est, nempe ad Deum, qui fecit illam, & in-
 spirauit in faciem eius spiraculum vitae, vt
 si caro de limo originem traheret: nulla
 alia esset spiritus origo, quam Deus Pater
 spirituum. Ac proinde homo quia terra
 est, in terram reuertitur; quia spiritus, re-
 uertitur ad Dominum, qui fecit illum; au-
 dite o homines vocem clamantis; *Con-
 uertimini filii reuertentes, & sanabo auer-
 siones vestras.* De vultu meo inspirauit in
 faciem vestram spiritum vitae, respicite ergo
 ad Patrem vestrum, leuate oculos ve-
 stras ad fontem vitae vestrae, & quarete fa-
 ciem eius semper, vt viuatis: nam si auersi
 fueritis a vita vestra, quae Deus est, morie-
 mini. Reuertimini igitur in idipsum vnde
 auersi estis, & ipse sanabit, & viuificabit
 vos.

Noë abstractus a terra, ingressus est in
 arcam iussu Dei, in locum videlicet, quem
 praeparauerat illi Deus, quem Deus custo-
 diebat, quippe qui clausit ostium arcae, vt
 se illius custodem testaretur. Arca ergo e-
 rat veluti domus Dei, super qua oculi Dei
 erant aperti. Haec operante Deo, qui pluit
 super terram, separata est a terra; & eleuata
 est in sublime super omnes montes. Duo
 ista sunt, quae facere debemus cum carne
 nostra. Per arcam diuinae obedientiae a ter-
 ris separanda est, & ad Deum eleuanda: se-
 paratur per mortificationem, eleuatur per
 sanctificationem in obsequium Dei. O!
 quot sunt, qui non Deo, sed ventri suo de-
 seruiunt? hi cum carnalibus & giganti-
 bus perduntur, & submerguntur. Quia
*qui amat animam suam, viuificans carnem
 suam, perdit eam. Si vis vitam diligere, &
 dies videre bonos, diuertere a malo, & fac bo-
 num.* Si oculus tuus scandalizat te, erue
 eum, & proice abs te. Egredere de
 terra

terra tua; Ingredere in arcam Dei; Nil cogites aliud nisi obsequium præstare Deo. Si resistit caro, quæ legi Dei non est subiecta, caltiga illam & redige in feruitutem. Nô potes illam occidere vt intereat, sed debes mortificare, & castigare vt feruiat, quia ancilla est non Domina.

11. Non potuit populus neci Gabaonitas dare propter iusurandum, sed redegit in feruitutem domus Domini, vt essent in ministerio populi, & altaris Domini, cedentes ligna, & comportantes aquam. *Sic viuant* (inquit Iosue) *vt in usus vniuersa multitudinis ligna cedant, aquasq; comportent in domum Dei.* Sic quoq; viuat caro, vt sit in ministerio, & exhibeamus corpora nostra hostiam viuentem, sanctâ, Deo placentem. Populi isti erant Chanaanæ, de Chanaan verò patre eorum sic fuerat definitum. *Maledictus Chanaan seruus seruorum erit fratribus suis.* Iuxta hoc dixit Iosue Gabaonitis filiis Chanaan. *Sub maledictione eritis, & non deficies de stirpe vestra ligna cedens, aquasq; comportans in domum Dei mei.* Itâ caro nostra maledicta est, quia ipsa quoq; terra est, de qua decreuit Deus.

17. *Maledicta terra in opere tuo. In laboribus comedes ex ea cunctis diebus vite tuae. Spinæ, & tribulos germinabit tibi, & comedes herbam terræ.* Labore colenda est hæc terra nostra, vt det fructû suum ad viuendû; ligone percutienda, aratro scindenda, cõtinua mutatione versanda, vt nullâ requiæ habeat caro nostra, sed perpetuò sit in laboribus plurimis, in seiniis multis, in frigore, & nuditate. *Si sic carnem mortificaueritis, viuetis.* Sed de aliis Cananæis diuersa fuit fors. Alij interfecti sunt, iuxta præceptû Dei. Alij contra præceptum Dei seruati sunt. Vrbes & possessiones interfectoꝝ possedit populus. Qui seruati sunt, fuerunt illis in scandalum. Nâ didicerunt opera eorum, & seruiunt sculprilibus eorum. vnde incitatus furor Domini contra populum suû, *tradidit eum in manibus inimicorum suorum, & dominati sunt eorum qui oderunt eos.* O fors! quam amara est conditio tua, si fœdus cum carne contraxeris, vt pace cum illa perfruaris, dices quidem. Pax, pax, sed non erit pax: *spinas*

& tribulos germinabit tibi, molesta erit adolecentiæ tuæ, importuna superabit te, & ad terram prosterneret te, & iugo durissimo subiiceret te, & in villam mitteret te ad pascendum gregem porcorum. O si carnis miseriam intueri possent carnales homines, quibus ipsa dominatur, dicerent animæ tuæ. O anima, quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas? subiciam te *Ier. 2. 36.* scepro meo.

Indigna es, quæ admittaris ad pacem, cum pacis sis inimica, pacem frangens, pacis impatiens, menti iugiter bellum mouens. Sic loquere, homo, sic operare: alioqui quomodo potes, cum his, qui oderunt pacem, esse pacificus? & quæ pax est hominibus non bonæ voluntatis? Inimica verò semper bellû mouet. Si cedas, nô ideo pax est in terra nostra: quia non saturatur oculus visu, nec auris auditu impletur, nec os vuluæ vnquam dicit sufficit: & regnum intra se indiuisum nescit concordiam, nescit pacem: commoda sunt omnia, et viscera eius turbata omnia, & finis illorum mors est, etiâ si dederis animæ tuæ concupiscentias suas, faciet te in gaudiû inimicis tuis. Qualis pax vbi supergaudent super te inimici tui? vbi hostes tui sunt in capite? vbi Pharao cui seruis, flagellis te cedit? & oneri te subiicit quod portare nô potes? Ergo mortificate membra vestra, quæ sunt super terram. Ista est Chanaanæorum pars, quæ interfecta est: Tunc populo suo dat pacem Dominus, hostibus interfectis, sic enim scriptum est. *Pacem dederat Dominus Israeli, subiectus in gyro nationibus vniuersis.* Nunquam potest pax hominibus esse, nisi carne subiecta, nisi insurgentibus concupiscentiæ motibus mortificatis, repressis, & quantû possibile est extinctis. Tunc requiescit spiritus; & caro etiam requiescit in spe, si adhuc plene non potest in re, quia perse legi Dei non potest esse subiecta, sed contra voluntatem carnis à voluntate spiritus, per vim, voluntati Dei iugiter subicienda est, vt more Gabaonitarum Deo seruiat. Sic pace data Iosue conuocatis vniuersis eos ad seruendum Deo cohortatus est, qui pmiserunt. Domino seruiemus, & Iosue ad populum. *Testes* (inquit)

Iſ 24. 21.

vos estis, quia ipsi elegeritis vobis Dominum, ut seruiatis ei. Responderuntque: Testes. Sic igitur vivat caro nostra, ut seruiat Domino, & ad descensum Angeli moueatur; faciens quæ præcipit Deus. Non moueatur aut circumferatur omni vento. Erant enim protinus circa pisciniam ut nō in eam flarent venti, sed descendebat Angelus, & mouebatur aqua.

Deut. 8. 11.

Non sequamur carnis concupiscentias, nō moueatur ad flatum serpentis, qui est flatus adurēs, sed ad descensum Angeli, ad voluntatem Dei.

1. Pet. 4. 1.

Hoc est quod monet Petrus. Lam non desideris hominū sed voluntati Dei, quod reliquum est, in carne vivat temporis. Hominū desideria sunt venti flantes de terra & turbantes mare, sed turberent & moueatur aqua ad motum Dei, ut quot reliquū temporis est, in carne nostra vivamus Deo, & voluntati Dei; & hoc cum timore. Qui enim rectē seruiunt illi nō sunt stabiles; unde, & Paulus. Et instabiles sumus. Si colūne cœli contremiscunt, tremunt potestates, cœli cœlorumque virtutes, quantō magis nos seruiemus Domino in timore; & tremore? O foelicem motum aquæ fluxibilis, hominis corruptibilis, & carnis comouibilis. Non sis petra, non sis terra firmata super stabilitatē tuā, quia difficilis est terræ motus: sis aqua, quæ faciliē a vento circumferatur: sis docibilis Dei; inclina aurem tuā & audij; inclina cervicem ad iugum Dei; & statim in auditu auris accinge lūbos tuos ut confestim aperias pulsanti, & obtemperes imperanti.

1. Cor. 4. 11

voluntati Dei; & hoc cum timore. Qui enim rectē seruiunt illi nō sunt stabiles; unde, & Paulus. Et instabiles sumus. Si colūne cœli contremiscunt, tremunt potestates, cœli cœlorumque virtutes, quantō magis nos seruiemus Domino in timore; & tremore? O foelicem motum aquæ fluxibilis, hominis corruptibilis, & carnis comouibilis. Non sis petra, non sis terra firmata super stabilitatē tuā, quia difficilis est terræ motus: sis aqua, quæ faciliē a vento circumferatur: sis docibilis Dei; inclina aurem tuā & audij; inclina cervicem ad iugum Dei; & statim in auditu auris accinge lūbos tuos ut confestim aperias pulsanti, & obtemperes imperanti.

1. b. 26. 10.

Hoc est quod monet Petrus. Lam non desideris hominū sed voluntati Dei, quod reliquum est, in carne vivat temporis. Hominū desideria sunt venti flantes de terra & turbantes mare, sed turberent & moueatur aqua ad motum Dei, ut quot reliquū temporis est, in carne nostra vivamus Deo, & voluntati Dei; & hoc cum timore. Qui enim rectē seruiunt illi nō sunt stabiles; unde, & Paulus. Et instabiles sumus. Si colūne cœli contremiscunt, tremunt potestates, cœli cœlorumque virtutes, quantō magis nos seruiemus Domino in timore; & tremore? O foelicem motum aquæ fluxibilis, hominis corruptibilis, & carnis comouibilis. Non sis petra, non sis terra firmata super stabilitatē tuā, quia difficilis est terræ motus: sis aqua, quæ faciliē a vento circumferatur: sis docibilis Dei; inclina aurem tuā & audij; inclina cervicem ad iugum Dei; & statim in auditu auris accinge lūbos tuos ut confestim aperias pulsanti, & obtemperes imperanti.

SECUNDA PARS.

13
De passio-
ne Christi.

*I*STA sanctus pro grege ouilis sui certavit usque ad mortem: ideo enim Sanctus fuit, ut sua passio Deo esset accepta, qui habitat in sancto, & in Sanctis Sanctorum erexit thronum regni sui. In eo autem confurgit duplex tribulatio, ut nobis, qui tribulamur, concedat salutem, & redimat nos à malis, Angelus quidem est, & mouet aquam & in utroque patitur. Patitur, ut sanctus interiori passione; patitur ut motor aquæ exteriori tribulatione. Interior passio in hoc fuit, quod cum esset san-

ctus, ut peccator tamen habitus est. Nos scimus (fallaces dicebant, & mendaces Iudæi) quia hic homo peccator est. Non est hic homo à Deo, qui Sabbatum nō custodit. Propterea perlequebantur Iudæi Iesum, quia non solum Sabbatum soluebat, sed etiam patrem eius dicebat Deum. Nonne benè dicimus nos quia Samaritanus estis & demonium habes?

Magna est hæc offensio. Primum, quia tollit bonum nomen, & dignam existimationem, quæ magnis etiam diuitiis antepōnitur. Unde Salomon in Proverbiis. Melius est nomen bonum, quàm diuitia multa, super argentum, & aurum gratia bona. Idē in libro Ecclesiaste. Melius est nomen bonū, quàm unguenta pretiosa. Odor vnguentorum gratus est, sed gratiosior multo odor bonæ famæ. Sic & vtilior est sententiis. Propterea alius Sapiens hortatur. Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille thesauri pretiosi & magni. Bonæ vitæ numerus dierum, bonum autem nomen permanebit in æternum. Hoc tanto bono voluit Dominus propter nos priuari, ut posset dicere. Repleta est malis anima mea, & vita mea inferno appropinquauit. Mala culpæ sic animam Christi, videlicet ipsum Christum Iesum adeo repleuerunt, ut ad similitudinem inferni propè accederet, ubi nullum est bonū, sed mala anima, eaq; maxima se ipsum exinaniuit opibus, commodis, quiete, delectationibus, & iis omnibus, quæ carnes & sensum oblectare solent. Proinde & hoc bono, quod mirum in modum in pretio esse conlueuit, & a sapientibus comendatur, denudavit sese Saluator, qui verè est Rex gloriæ, cui soli debetur honor, & gloria; & cuius solius verus est honor, & gloria, & maximus honor, & maxima gloria. Propterea magna offensio, ubi tantū bonum, tam iniusta, & extrema priuatione sublatum est. Magna miseria fuit sancti Iob, qui cum magnus esset inter omnes Orientales, minimus factus est inter omnes mortales, multa bona sunt ei sublata & multa illata mala, ab altiori statu in ima profundi delapsus. Quis similis tui in gloriis Domine, qui es splendor patris gloriæ?

Ioan. 9. 11
Ioan. 9. 16
Ioan. 8. 41
Pro. 11. 1
Eccle. 7. 1
Eccle. 12. 1
Ps. 67. 4
Iob. 1. 3

gloria? Ergo magna tua deiectione, qui vique ad turpissimam mortem adactus es.

15 Secundo maxima est hæc offensus, quia tetigit illum dolore cordis intrinsecus, nõ a quæ exteriora bona, dum furripiuntur, cruciant animam, nam non aequalis est illorum notitia, nõ aequalis illorum est propensio, nec eadem est in omnibus interioris animi dispositio. Christus probè, & summe vidit quale, & quantum bonum sibi auferretur, quam iniuste, quam crudeli mente. Nobilissimus eius animus summa erat dispositione aptus ad sentientos doloris aculeos, quos libera excepit voluntate, nullam vnquam præteriens occasionem patiendi, qui idcirco venit in mundum, vbi insinuat sunt miserix, vbi idonea sunt vniuersa ad molestandum, ad affligendum, ad nocendum. Nec ergo putes, siccis quasi oculis cordis ipsius animam pertransisse torentes illos aquarum multarum, & intolerabilium. Verè tactus est dolore cordis intrinsecus; verè se dolor animo suo refudit vsque ad penetrantia; verè, veraciterque dixit. *Tristis est anima mea vsque ad mortem* Non verò hoc euenit ex sola naturali dispositione animi, huiusmodi offensiones refugiētis: sed sicut oblatu est, quia ipse voluit, & proinde culpatus traductus, ex probatus; Ita hausit ipse inde secundum voluntatem suam punctiones harum spinarum, lacerationes, torsiones, verosque mentis languores, & dolores. Alioqui non verè diceretur. *Verè languores nostros, & dolores nostros ipse portauit* Cur non in aliis quoque recentitis illius pœnis addidit Propheta, vocem hanc affirmandi, verè? sed illam tunc demum solummodo vsurpauit, quando languores, doloresque nostros ab illo susceptos commemorauit? Ne forte quis arbitraretur insipiens, ea solum tormenta Dominum tulisse, quæ exterius infligebantur. Sed certum nobis est, atque persuasum eas maxime pœnas, suppliciaque tulisse, quæ mentem torquent, quæ animum flagellant, quæ in primis cruciant viscera misericordix, ac sententia non minus mala propria quam aliena, vt aliena per propria aboleantur. Hac enim ratione dolores no-

stros tulit, dum sensit ipse illos in se, illifque nos, in se tolerando, leuaret; & quæ nimia charitate præditus erat, veluti fortius premendo sibi ipsi vehementi consideratione, quæ exterius infligebantur, applicabat, vt interdum vulnus animum suum profundius penetraret; vt in hac sententia, abstrusoque sensu verè per Prophetam iam dixisset olim. *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me.*

Tertio, offensionem auget, quod probra, quæ falso illi impingebant ad eius crudelissimam necem dirigebantur. Ideo enim culpabant, vt quasi iusta morti obnoxium, morti adiudicarent. Sic enim Euangelistæ renuntiant, quod illum tentabant, vt caperent eum in sermone, & accusarent eum. Propterea Pilato suggererant. *Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissimus eum.* Sic accusabant. *Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dari Casari.* Sic leuata voce clamabant. *Nos legem habemus, & secundum legem debet mori, quia filium Dei se fecit.* Calumnia ergo sibi imposita tum per se affligebant vt noxiæ, tum quia eius intendebant mortem; qua intentione duplici ratione torquerent, & quia occiderent in carne, & quia iustas pœnas moriens dare videretur; atque suis flagitiis commertas, debitasque, vt nobilem hoc pacto, teneramque mentem acerbissime vexarent, & quantum erat possibile neci darent.

De his suis offensionibus in Psalmo loquitur rogans Patrem. *Non confundamur super me, qui quarunt te, Deus Israel.* Hic quæso sit fructus exprobrationum meorum, vt fideles mei quærentes, & inuocantes nomen tuum, non sic pudeant super me, vt finis illorum sit sine honore, quia secuti sunt me; quin magis honorificentur à te, quia ministrant mihi. Huius meæ petitionis ecce quam iusta ratio: *Quoniam propter te susinui opprobrium, operuit confusio faciem meam.* Et hoc in tantum, vt etiam fratres mei declinarent à me, ne confusiois meæ participes essent, veluti fratres hominis facinorosi, & merito despecti, & abiecti, & contempti. Sic extraneus factus sum fratribus

Pf. 68. 3.

Mat. 22. 15

Mat. 22. 10.

Io 18 30.

Luc. 23. 2.

Io. 19. 7.

17 Pf. 68. 7.

Pf. 68. 8.

9

bus meis; & peregrinus filiis matris meae.

10

Ij videlicet qui mihi summè deberent esse coniuncti. Quod dixit Propter te sustinui opprobrium; hoc est; quia zelus domus tuae comedit me, & opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt super me. Summus honor, qui communiter in terris Deo exhibetur, ille est, quem illi offerimus in templo sancto suo: ut merito per Domum Dei, gloria Dei intelligatur. Vnde est illa caelestis vox. *Benedicta gloria Domini de loco suo.* Gloriam igitur Dei se zelasse demonstrat dicens. Zelus domus tuae comedit me. Quod verò ait. Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me; hoc est. Ego ut meas, accepi exprobrationes tuas. Ego dolui super te, quòd blasphemaretur nomen tuum; quòd gloria nominis tui ab hominibus iniquis obfuscaretur. Ego ut has tuas in honorem orationes compensarem, sustinui opprobrium, còstitui me virum despectum, novissimum virorum, quasi leprosum, & humiliatum. Sicut enim hominum dolores portavi, ut ab hominibus asportarem, ita opprobriis exprobrantium tibi me suppolui, ut ea ego ipse portans longè facerem à te; & sic appareret gloria tua, & darent tibi creaturae tuae gloriam, & honorem, & benedictionem. Quod addit. *Et operui in ieiunio animam meam; & factum est opprobrium mihi.* Et posui vestimentum meum cilium; & factus sum illius in parabolam. Hoc est. Multa bona opera ostendi illis, per quae me honorare debuissent, sicut victus, & veltitus asperitas ab hominibus potissimum suspici consuevit, propter quam Ioannes Baptista maximè fuit existimationis; & tamen ego qui tot, tantaque bona opera operatus sum in eis, irrisus, illusus, blasphematus, accusatus, condemnatus, & reus mortis condemnatus sum? A quibus vero? ab his qui sedebant in porta. A iudicibus Israël egressa est haec iniquitas, & hoc falsum iudicium. Cur verò? Quia ebrij sunt vino passionum suarum, & in peruersis affectionibus suis profunde sepulti. Qui hoc vinum bibeant; hi psallebant in me ludentes, illudentes, ridentes, irridentes, loquentes, ob-

Exet. 3. 12.

Pf. 68. 11.

loquentes, sanguinem meum sugillantes, & famam meam sugillantentes. Hi ebrij hora tertia linguis suis crucifixerunt me gaudentes, & latantes.

Tu homo, gloriae cupidus, ne verearis, aut confundaris benefacere: quia gloria magna est sequi Dominum virtutum. Si qui autem virtutes culpant, orationes, còmuniones, elemosinas, abstinentiam, humilitatem, patientiam, dic tu. Hi ebrij uai. Quis Sapiens se videns ab ebriis irrisum doleat, aut velit fieri similis illis, ut ab huiusmodi hominibus honorificetur? dicet magis. Compatiendum est illis, nam ebrij sunt. *Si mundus me odit, scio, quia Dominus meus aufert à me opprobrium, & contemptum, quia mundus priorem illum odio habuit; & hoc, quia de mundo non eras, quia non cum ebriis, & ludentibus se miscebat.* Ergò confundantur illi, qui bibunt vinum in ebrietate, & non confundar ego, qui sequor Dominum in ieiuniis multis, & in nuditate, qui operit se ieiunio, & cilicio. Non enim est seruus maior Domino suo.

Tribulatio, & angustia secunda inuenit eum descendentem in lacum, quasi viuum diglutiens, & in se recipiens, atque submerges. Nā certè submersus est in aquis vehementibus, & angustis inenarrabilibus. Hoc est quod etiam in hoc sensu dicit. *Veni in altitudinē maris, & tempestas demersit me.* Hoc mare magnū immensa est tribulatio, & passio incomprehensibilis. Venit in illā ipsemet, quia voluit. *Holocaustum, & pro peccato non postulasti. Tunc dixi Ecce venio.* Venio ego nō per funem tractus sicut hostia legales & antiquae. Ego dixi. Ecce venio, libens accedo, nō quasi bos ductus ad victimam, sed quasi filius obsequens Patri, tractus in vinculis charitatis, & veni non secus littus maris, non longè à terra, veni in altitudinem maris, veni in profundum abyssi, vbi aquae omnes, sub caelo sunt, operuerunt me, vbi sagitta Potentis acuta còpletæ sunt in me, vbi manus Omnipotentis percussit me, & brachium Domini dominatum est mihi, & in puluerem mortis reduxit me, & tempestas demersit me; ad eò ut crudelitas insatiabilis inimicorum

19

Exet. 23. 11

10. 15. 18

19

Iob. 15. 20

Pfal. 68. 11

Pfal. 39. 9

Iob. 16. 10

micorum meorum satiata sit pœnis meis. Ad duo colligit suam passionem, videlicet: *Quod à Patre sit derelictus, & ab hominibus afflictus.* De primo dicit, laboravi clamans.

Psal. 68. 4. clamavi, sed clamans laboravi, sed sub lingua mea labor. & dolor; labor quidem, quia laboravi clamans: sed non ideo recessit dolor, aut transiit calix; quia lingua ipsa, quæ clamans rogavit, *ut transiret hora,* libens se commisit Patris voluntati, sub-

Luc. 22. 43. dens subdita. Veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat. Lingua ergo & panem doloris sumpsit, & comedit vsque ad satisfactionem. Ergo *defecerunt oculi mei dum spero in Deum meum. Leuavi quidem oculos meos ad Patrem, unde venires auxilium mihi: sed consolantem me quaesivi, & non inveni.* Circumspexi, & non erat auxiliator: quaesivi, & non fuit, qui adiuuaret. Ità defecerunt oculi mei, suspicientes in excelsum.

*Domine vim patior: responde pro me. Quid respondebit mihi cum ipse fecerit? cum ipse percusserit? cum ipse affixerit? cum in me posuerit ipse iniquitates omnium? cum voluerit ipse conterere me? Quomodo defecerunt? extenuati sunt laborantes, ut vltra intueri non possent altitudinem cœli. Sed & acius defecerunt; quia auxilium non venit, donec clauderentur in morte, ut non esset vltra spes in vita mortali. Ecce derelictionem, de qua clamans, & veluti conquerens dicebat: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me.**

Alteram suæ passionis partem exprimit dicens: *Multiplicati sunt super capillos capiti, qui oderunt me gratis: confortati sunt qui persecuti sunt me inimici mei iniuste. Quæ non rapui tunc exolebam.* Multitudo odientium, fortitudo persequentium, iniustitia tribulantium. Tria hæc innuunt, quantus dolor sit futurus in eo, qui tale odium patitur, talem persecutionem, talem tribulationem. Multitudo odientium multitudinem notat passionum atque tribulationum; nam odium omnes compellebat, ut mala infligerent, ut male affligerent, ut pessime confingerent luore suo carnes eius. Fortitudo per-

quentium addit dolorum multitudini immensam magnitudinem, vim, vehementiam, acerbitatem. Iniustitia tribulantium notat summam dispositionem in tribulatione. Odio habuerunt gratis, persecuti sunt iniuste. Iustus itaque perit, & innocens macatur: si iustus, nullum obduxit callum iniquitas, quia malum amarum est. Ergo ab omni passione, & dolore immunis est animus delicatus, præ teneritudine innocentia, ut vehementius vrât carbones defolatorij. Idè erat agnus anniculus, non minoris ætatis, quando sensus vegeti nondum erant ad plenum; non maioris, ne idem sensus iam inciperent obrundi & obdurescere. Ità Dominus Iesus in virum perfectum, suam produxit passionem, ut validum corpus esset, aptissimumq; ad passionem sentientiam, & toletandam. Ergo & innocentia ad hoc deseruit, ut dolorum sensus sit vehementior.

Rursus si iustus, volens patitur, & quia vult offertur. Nō enim iniustus est Deus, ut iustum inuitum torqueat; quia per peccatū mors in hunc mundum intravit, & iustum æternumque decretum est, ut anima quæ peccauerit; ipsa moriatur. Salus autem iustorum à Domino. Si autem volens patitur, non ex tristitia, aut ex necessitate. *Hilarem enim datorem diligit Deus.* Ergo ex charitate, Sed qui sic iustus est, non ad mensuram iustus est, sed compos est iustitia omnis, ut nihil illi desit in vlla gratia. Er ita vbi nulla iniquitas, nulla est refrigeratio charitatis. Super excellentissima igitur est charitas eius, adeo ut altitudo maris, & multitudo sonitus aquarum multarum, non valeat tantam extinguere charitatem, immò neque sui immensi calor vel vnam scintillam detrahare, vel modicum imminuere.

itaque, quia dilexit nos, lauit nos in sanguine suo, & pro nobis tradidit semetipsum: quantus amor, tantus dolor sit, necesse est. *Commendat enim in hoc charitatem suam, quod pro impiis mortuus est; spiritus autem dilectionis non ad mensuram datus est illi. Ergo neque sensus doloris vlllo terminatur limite, aut mensura. Arenam maris, & pluuia guttas, & dies maris,*

Exod. 11. 5.

27.

Rom. 9. 12.

Ezec. 18. 4.

1. a. 36. 29.

2. Cor. 9. 7.

Apoc. 2. 5.

Ephes. 5. 2.

Rom. 9. 8.

Ecclesi. 2.

maris,

sæculi quis dinumeravit? Altitudinem
 cœli, & latitudinem terræ, & profundum
 Sap. 11. 12. abyssi quis dimensus est? Sed hæc tamen
 Ioan. 3. 34. omnia in mensura creata sunt. Sed ad mē-
 Rom. 5. 5. suram Christo spiritus non est datus, cha-
 ritas verò per spiritum diffusa est. Ergò,
 charitas quoq; sine mensura est immensa
 est nimia. O passio Domini nostri Ie-
 su Christi, quanta es, cuius mensu-
 ra immensurabili charitate mensura-
 tur. Quis loquetur potentias Domini?
 Psal. 105. 2. Quis explicabit patientiam Christi?
 Dirigamus corda nostra in charitatem
 Dei, & patientiam Christi, si forte capere
 valeamus, quod neque cœli capere pos-
 sunt, neque terra. Quam rectè per aquæ
 motum hæc nobis sanctissima passio figu-
 rata est: Terram si fodias, partem vnam
 moues, immota reliqua remanente. Aquæ
 si partem moueas, tota mouetur. *Cum tur-
 bata fuerit aqua.* Dicebat languens. Non
 pars aquæ, sed aquo. Fluctus fluctum ciet.
 Tota aqua; aquæ omnes, omnis possibi-
 lis passio passibilem patientem aggressa
 est, inuasit, submersit, circumuallit,
 oppressit. Audi vocem eius: *Circumde-
 derunt me sicut aqua tota die, circumde-
 derunt me simul. Circumdede-
 derunt me canes*
 Psal. 87. 18. *multis, concilium malignantium obsedit me.*
 Psal. 21. 17. *Ecce sicut canes circumdede-
 derunt me undique.*
 Eccl. 51. 10. *Circumdede-
 derunt me undique.*
 22. Tam magna si est arbor crucis: certè, &
 fructus nimius erit in ea, vt vidit Daniel.
 Dan. 4. 9. *Ecce factus es, iam noli peccare. Ne
 deterius tibi aliquid contingat* Sanasset a-
 que illa materialis languidum corpus, sed
 Aug. epist. ad Dona-
 tist., Christi passio, quam illa figurabat, totum
 hominem sanum fecit, quia Passio Domi-
 ni pretium est orbis terrarum. Passus enim
 totum orbem redemit. Quia pro omnibus
 mortuus est. O vtinam vellemus sanificari,
 non enim frustra interrogauit hominem
 Sapientia Dei. *Vu sanus fieri?* quoniam
 multi, despicientes semetipsos, qui proinde
 non curant, aut latagunt liberari ab in-
 firmitatibus suis. *Iam noli peccare* (inquit)
 ne deterius tibi aliquid contingat. Ergò
 quia dominata fuerat iniquitas, domina-
 tur infirmitas. Vtraque simul pulsa est ab
 Angelo nostro Iesu Christo, qui totum ho-

minem fecit sanum. Tu *vu sanus fieri?* Eccl. 30. 13
 Quis dubitet? Nam melius est corpus va-
 lidum, quam census immensus. Sed qua-
 ro, si cupis perpetua mentis & corporis sa-
 nitate gaudere? si totus *vu sanus fieri?* Pro. 2. 14
 Heu quot sunt, qui lætantur cum malefe-
 fecerint, & exultant in rebus pessimis!
 hanc deputat partem suam lætari, ac gau-
 dere, rem augere, carni obsequi, confor-
 mari huic seculo, supergredi in negotio
 fratrem suum, innocentibus insidians, vo-
 luptatibus inquinari. Hi in cubilibus, &
 impudicitis, in comestationibus, & ebric-
 tatibus carnem fouent & nutriunt, spiri-
 tum negligunt; cor terrenis apponunt
 thesaurizantes sibi thesauros in terra, de
 cœlestibus neque cogitantes. His si dica-
 tur. *Vu sanus fieri?* quid poterunt respon-
 dere, nisi. *Hominem non habeo, qui mit-
 tat me in piscinam?* An tu non es homo? si
 hominem non habes, neque te ipsum igitur
 habes, quia tui compos non es: tu
 nullam super te habes potestatem, sub po-
 testate constitutus tenebrarum, & princi-
 pis huius mundi, qui te in villam mittit,
 vt pascas porcos. Vile mancipium diabo-
 li, hominem non habes, qui te in pisci-
 nam mittat. Quia Christi dona, & mor-
 tis eius beneficium spernis, sanguinem
 suum pretiosum pollutum ducis & infir-
 mum, quasi nec te lauare possit nec sal-
 uare. Estò habes hominem, qui impli-
 cet te negotiis sæcularibus, & dicat tibi.
 Veni nobiscum, insidiamur sanguini, o-
 mnem pretiosam substantiam reperie-
 mus. At hominem non habes, qui du-
 cat te ad Iesum, vt spiritus saluus sit. Ac-
 cessit ad eum quidam, petens vt frater suus
 diuideret secum substantiam, sed repulsus
 est. Temporalia ne quæras ab eo, vt in il-
 lis conuiescas, & delecteris; salutem
 corporis si quæras, animæ salutem spe-
 cta, vt per bona temporalia transeas ad
 cœlestia. Tunc clamabis, & exaudiet ipse,
 qui totum hominem sanum fecit. Clama-
 ne cesses, & dic. Saluum me fac, vt eu-
 stodiam mandata tua. Libera me de Æ-
 gypto, vt audiam in deserto legem tuam. *Ps. 118. 94.
 Adiuua me, & saluus ero, & meditabor in
 iustificationibus tuis semper. Vu sanus fieri* 117.
 hoc pa-

hoc pacto non deerit Saluator, præsto erit
 medicus, qui venit saluum facere quod
 perierat. Noe cur saluus factus est in dilu-
 uio aquarum multarum? Quia vir iustus atque
 perfectus cum Deo ambulauit. Cur cæteri
 perierunt? cur gigantes gemunt sub aquis?
 Ideo perierunt, quia non habuerunt sapien-
 tiam, quæ est timor Domini. Time Domi-
 num, & sanitas erit umbilico tuo, quia be-
 nefacit Dominus bonis & reëctis corde.
 Impij uero de terra perdentur, & qui ini-
 que agunt, auferentur ex ea. Ergo si sanus
 factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Sic stete in Domino char-
 issimi, ut salui sitis.

tem, dum uerbo ipse suo totum hominem
 facit sanum, qui triginta octo annos ha-
 buerat in infirmitate sua; sed amplius per
 hæc quasi figuras illuminare nos intendit
 de mysterijs, sub his quasi sub cortice la-
 tentibus. Innuens hoc pacto quod per suam
 passionem saluos nos facit, & redimit ab
 omnibus malis. Reliquum est igitur, ut
 ad hæc oculos nostros intendamus, ut
 digni efficiamus, quos oculi custodiant
 & intueantur.

Vbi duas personas in primis attenda-
 mus, Angelum uidelicet, & infirmum:
 quorum ille sanctus erat. Angelus enim
 erat Domini, descendens de cælo. Hic
 autem peccator, cui propterea dixit Do-
 minus. *Ecce sanus factus es, iam noli pecca-
 re.* Inter hos, medius intercedit Domi-
 nus, sanctus, & peccator: de illo dicente
 Apostolo. Eum, qui non nouerat pecca-
 tum, pro nobis peccatum fecit, ut nos effi-
 ceremur iustitia Dei in ipso. Quod Chri-
 stus non nouerat peccatum, in hoc stat
 eius sanctitas, quia innocens, impollutus,
 segregatus à peccatoribus, in quo Pater
 sibi bene complacuit. Quod Deus Pater
 illum, pro nobis peccatum fecit, hæc sunt
 iniquitates nostræ super illius dorsum po-
 sitæ, quibus omnibus ne quidem peccator
 modo factus est, uerum & peccatum ipsum:
 non quidem ex se peccator, quia pecca-
 tum non nouit, sed aliunde factus, & sic
 reputatus, tollens peccata mundi. Hic
 uenit in mundum, ubi erat multitudo lan-
 guentium, cæcorum, aridorum, dica-
 mus magis mortuorum: nam in Adam
 omnes moriuntur in peccatis suis: Venit
 autem ut destrueret mortem, illu-
 minaret autem vitam.

CONCIO SECVNDA.
 ARGUMENTVM.

Ostenditur primo congruens esse, homi-
 nem recedentem à summo bono, malo
 ad quod accedit, puniri. Secundo, quam
 rationabile sit, hominem pati afflictio-
 nes illas que procul sunt à Deo, cum
 ipse procul fiat per creaturarum oble-
 ctationes. Et omnia Euangelio accom-
 modantur. In morali inuehitur, con-
 tra eos qui salutis desiderium parui-
 pendunt.

DOCET Salomon, Dominum
 delectari in cognitione, & sa-
 pientia nostra, eamque tueri,
 quin & donare, & augere ut
 sapientior fiat semper homo:
 contra uero abominari dolum, qui con-
 trarius sit ueritati, ait enim. Oculi Domini
 custodiunt scientiam, & supplantantur uer-
 ba iniqui. Scientia uero, qua oblectatur,
 non quæ uis scientia est, sed scientia Dei, de
 qua affirmat Osee Propheta, quod plus
 ualet, quam holocausta. Hoc ostenditur
 in hodierna historia Euangelij, ubi suam
 uirtutem Deus ostendit, sæculis præce-
 dentibus sanans quamcumque infirmitatem
 ad motionem aquæ in piscina, factam per
 Angeli descensum de cælo; nostris autem
 nihilominus suam facit notam potesta-
 tem.

2. Cor. 5. 21.
 Heb. 7. 26.
 Mat. 17. 5.

Propter hoc duo ueniunt hic confide-
 randa; Alterum, quomodo iste sanctus
 descenderet in piscinam, ut sanarentur
 infirmi; Alterum quid causæ fuit, ut ad
 sanandos infirmos oportuerit illum in a-
 quas intolerabiles passionem simul introi-
 re. Descensus, in piscinam est assumptio
 infirmitatis nostræ, in qua aquæ tribu-
 lationum ingressæ sunt usque ad animam
 eius; atque ita pœnam tulit peccatorum
 nostrorum. Ut autem sciamus quare per
 passio-

passiones suas, nos à culpis nostris voluerit liberare, decretum illud, quod intrauit in hunc mundum per peccatum mors, ad mentem reuocandum est: & illius decreti ratio querenda est; quæ duplex esse videtur. Primò enim rationabile est, atque rationi congruentissimum, quòd homo recedens à summo bono, malo, ad quod cecidit, puniatur. Secundò, qui per delectationes in creatura repertas, à Deo elongatur, consonum est, vt sustineat tribulationes, quæ procul sunt à Deo. Quas rationes cum expendimus, illicò videbitur, quare Saluator per pœnarum sufferentiam peccatoribus decreuerit remedium adhibere. Vtile autem valde est, rationes illas considerare; quamobrem, videlicet, iuste peccanti sit attributa pœna. Eas itaque attentè consideremus.

3. A secunda exordientes, quod videlicet tormento torqueatur, qui à rectitudine oblectamento obliquauit. Non enim nisi peccans patitur. *Quoniam Deus mortem*

Sap. 1. 13. non fecit, nec latatur in perditione viuorum, quin etiam non vult mortem peccatoris, sed magis, vt viuat. Impij autem,

*Ezec. 33. 11. manibus, & verbis accerserunt illam: & æstimantes illam amicam, defluerunt & sponiones posuerunt ad illam. Hoc dicit Sapiens. Quia homines delectati in peccati suis, & animo illis irreuocabiliter coniuncti, quasi sponsi cum sponsa sibi ipsis mortis fuerunt causa. Ergò quod homo infirmus sit, hoc est, quia peccator est, & quo plus peccat, eò deterius se habet. Culpæ enim debetur pœna, nam si malefeceris, statim (inquit) in foribus aderit peccatum tuum. Aderit (inquam) puniens, & affligens, secumque punitiorem adducens. Quo docemur ne amicam æstimemus mortem, id est, ne ea, per quæ mors intrat per fenestras nostras, diligamus, aut sectemur, memores illius prouerbij, & saluberrimæ monitionis: Præbe, fili mi, cor tuum mihi, & oculi tui vias meas custodiant. Quod est, corde beneuolo & attento ausculta monitiones meas, & diligenter intueri quæ te doceo. *Fons enim profunda est meretrix,**

Gen. 4. 7. Et si hoc sapientis est considerare, quòd stimulus mortis peccatum est; non enim feriret mors, nisi acutam illam, & aculeatam, peccatum reddidisset: & quòd per dulces illecebras trahitur homo ad peccatù; vnde tribulatio & angustia fuit in omnem animam operantem malum. Deniq; quod hoc cum ratione congruit maximè, quo enim magis refarcienda est inordinata delectatio, quàm ordinata pœna? Illicite voluptati quid propriè magis debetur, quàm inuoluntariū tormentum? Num merito comedentes de ligno, quod bonum erat ad vescendum, aspectuq; delectabile, non damnati sunt alter

ad labo-

Et puteus angustus aliena. Insidiatur in via quasi latro, & quos incautos inuenerit, interficit. Per meretricem, & alienam omnia intelligit, quæ sensum oblectant & illiciunt: vbi casus est frequens, periculosus, & perniciosus: sunt enim quasi puteus profundus, & angustus: Profundus, quia profundè peccauerunt, qui vana secuti sunt, & à Deo se quam longissimè distraxerunt: Angustus, vt vix inde se se possint eripere & saluare. Propterea hæc delectabilia sapiens latroni assimilat, qui, quos viderit incautos, crudeliter interficit. Cautè ergò ab hoc te disiunge, nam si incautus incidis in latrones, non te relinquent semiuivum plagis impositis, sed potius interficient. Æstimantes illam amicam, defluerunt (dixerat prius Salamon) id est, deciderunt à statu suo, perdidit propriam dignitatem, & euanuerunt in cogitationibus suis, & ad nihilum redacti sunt: & nescierunt: nam obscuratum est insipientis cor eorum. Dum amicam homines æstimant mortem, & lætantur cum male fecerint: stultitia quidem est gaudium stulto. At qui stultitiam hanc tandem vidit, scriptum reliquit. Dixi in corde meo. Vadam & affluam diuitijs, & fruor bonis, & vidi quod hoc quoque esset vanitas. Risum reputavi errorem, & gaudio dixi. Quid frustra deciperis? magnus certè error, perniciosaque deceptio, lætantem, & gaudètem mororem consequi, & in puncto ad inferna descendere.

Et si hoc sapientis est considerare, quòd stimulus mortis peccatum est; non enim feriret mors, nisi acutam illam, & aculeatam, peccatum reddidisset: & quòd per dulces illecebras trahitur homo ad peccatù; vnde tribulatio & angustia fuit in omnem animam operantem malum. Deniq; quod hoc cum ratione congruit maximè, quo enim magis refarcienda est inordinata delectatio, quàm ordinata pœna? Illicite voluptati quid propriè magis debetur, quàm inuoluntariū tormentum? Num merito comedentes de ligno, quod bonum erat ad vescendum, aspectuq; delectabile, non damnati sunt alter

ad labo-

ad labores, altera ad dolores, vterque in exilium, vbi terra germinat spinas, & tribulos? Idem sensus, qui oblectatur, etiā in passionem sentit. Idem qui peccauit, penam soluit. Punitio autem peccato cum sit contraria, vt in supplicio consistat, oportet, quando per delectationem peccatum est. Lætitiam non verat Deus, quin iubet magis: hoc tantummodo præscribit, vt in conspectu illius capiat, & gaudeamus in Domino. Ad quod vt animum nostrum erigeret, atq; ad se dirigeret, iussit, vt in quibus gaudendum esset coram illo, de his in primis offerrentur illi primitiæ. Ideo lex postquam de primitiis offerendis dedit mandata, illico subdit. Et epulaberis in omnibus bonis, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi, & domui tuæ; tu & Leuites, & aduena, qui tecum est. Vbi vides legem velle quod & proximus noster particeps sit lætitiæ nostræ. Sancta ergo & salubris est delectatio, quæ Deum sibi finem statuit, & proximo communicatur. Qui autem à Deo fornicantur, hi ab ipso perduntur, vt quantum fuerunt in deliciis, tantum in tormentis affligantur, sicut de Babylone decretum fuit. Rectè ergo Salomon post supradicta infert. Cui vix? cuius patri vix? cui rixæ? cui foueæ? cui sine causa vulnera? cui suffocatio oculorum? Nonne his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? Vini proposuit exemplum, quoniam in ipso luxuria est, delectat potatum, & ad inhonestas rursus impellit delectationes. Et quoniam ebrietatem creat, mala retigit, quæ plurimum inde sequuntur, videlicet, molestiæ, rixæ, casus, confusio. Hæc, & hic contingunt, & quæ post hanc vitam consequutura sunt, aperte designant.

Altera huius retributionis, hæc est ratio manifesta. Quod qui peccat, à Deo recedit, abiens in regionem longinquam. At Deus, qui bonorum omnium auctor est, in se bona omnia continet, & est ipsemet bonum omne; adeo vt nihil boni extra ipsum possit reperiri. Quæ res cum sit, necesse est prorsus, vt qui Deum derelinquit, expers sit bonorum omnium. Quamuis autem hoc absolute contingere non

valeat, nam & ipse peccator bonum est quoddam à Deo factum, & quæ sunt, bona sunt omnia, extra quæ nihil est, nec quidquam esse potest, vt necesse sit, quidquid est & bonum esse, & in bonis esse. Attamen quoniam ipse sua voluntate peccator à Deo disiunxit, vt Deus ipse illi bonus non esset, qui bonus est his, qui recto sunt corde, & cum innocente innocens erit, & cum peruerso perueretur. Idcirco huic peruerso homini nihil est bonum, quoniam nec ipse Deus illi bonus est, vt merito de quodam homine dictum sit. Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille.

Si sic ergo malum est ei, quod sit natus, id est, natura ipsa sua malum est illi, quia repleta est malis anima eius, & bona quæcumque illi mala sunt: Audi in Jeremia Dominum promittentem. Si non ambulaueritis post Deos alienos in malum vobis metipsis, habitabo vobiscum. Et infra. Ecce vos confiditis vobis in sermonibus mendacii, qui non proderunt vobis, furari, occidere, adulterari, iurare mendaciter, libare Baalim, & ire post Deos alienos, quos ignoratis. Et dixistis. Liberati sumus, eo quod fecerimus omnes abominationes istas. Vides delineatos peruersos homines, qui in peccatis suis sibi bene esse, fallaciter arbitrantur? In malum sibi ipsis certò id faciunt; ipsi sibi mala creant omnia. Nunquid me ad iracundiam prouocant (dicit Dominus?) Nonne semetipsos in confusione vultus sui? Ne itaq; Deo ascribas, sed tibi ipsi mala tua, molestias, aduersitates: cur enim Isaias dicit. Vnusquisq; carnem brachii sui vorabit; Quamuis enim de preliis, & contentionibus muris populi loquatur; hoc tamen maxime ad damnatos transferendum est, qui etiam à Salomone inducuntur contra seipsum indignatos, ac dicentes. In malignitate nostra consumpsi sumus. Ergo iam nolite peccare, ne deterrius tibi aliquid contingat. Cum scriptum sit. Maledictus, qui non permanet in sermonibus legis huius, nec eos opere perficit. Et dicet omnis populus. Amen. Quid est dicere Amen, nisi confirmare, quæ à Deo statuta sunt; qui verò approbauerunt illa? profecto populus ipsemet, qui illas

Q 2 spon

Deut. 16.

Apost. 18. 7.
Pron. 23.

19.

Psal. 71. 1.

Psal. 17. 26

6
Matth. 26.
24.

Jer. 7. 6.

Jer. 7. 19.

Isai. 9. 20.

Sap. 5. 13.

Deut. 27.
26.

sponte sua subiit maledictiones, legem transiens. Certa est ergo malorum punitio. Videte igitur quomodo caute ambuletis, ne vos ipsi vltionei descendatis in infernum. Et ideo. *Qui cogitat mala facere, stultus est.*

Prout. 24. 3

SECUNDA PARS.

7 **E**X hoc iam posito, quod poena erat culpa soluenda ac dimittenda, manifeste conficitur, quod qui saluare venerat peccatores, si consilium decretumque Dei corrupturus non esset, passione atque tribulatione auferre peccata deberet. Quae res lege ipsa probatur, quae iubebat *pro peccatis sacrificia offerri, simul remissionem illorum pollicens.* Quid vero hostiae immolatio? Nonne ostendit, per vnus poenam, alterius dimitti culpam? Quid enim hostiae illae peccassent? Et tamen illarum mors alienorum peccatorum remissionem faciebat. Ergo innocenti passio, peccatorum erat futura salus. Vbi in prima altaris institutione nobile aperitur mysterium.

8 Lata decem verborum lege in monte

Exod. 20. 1

sancto, voce delapsa à magnifica gloria, quam postea Deus ipse digito suo scripsit in tabulis lapideis, praecipit hoc suum

Exod. 31. 18

singulare Deus explicauit. *Non facietis*

Exod. 20. 23.

Deos argenteos, nec Deos aureos facietis vobis. *Altare de terra facietis mihi.* Quam-

quam enim statuerit in lege, quam tulerat ne facerent sculptile, repetit tamen, tum vt fortius imprimat, tum vt ableget eos ab occasione faciendi simulacra & ea venerandi, iubens iam nunc, non simpliciter ne faciant sculptile, verum ne faciant Deos argenteos, nec aureos; Facile enim trahitur homo rerum pretiositate ad eas venerandas: quem vt vitarent errorem, sedulo moniti sunt tandem à Ieremia, quando fuerant in captiuitatem abducendi in Babylonem. Cum autem moneat Paulus, cauendum ab auaritia, quae est idolorum seruitus; putauerim solitos fuisse homines mundi thesauros suos cogere ex idolis aureis & argenteis, quasi Dij ipsi se tutarentur, vt non subtraherentur aut diriperentur.

Bar. 6. 3.

Quamobrem Rachel furata est

Eph. 5. 5.

Gen. 31. 30

Gen. 31. 30

Gen. 31. 30

Deos Patris sui, quos certum videtur illos non fuisse furatam, si non ex auro vel argento essent. Quae res mihi persuadet, Deum voluisse in primis auertere populum suum ab auaritia, tanquam à radice malorum atque diuinæ legi directè contraria. Quod canens Propheta testatur. *Inclina cor meum Deo in testimonia tua, & non in auaritiam. Radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes errauerunt à fide.* Ait Apostolus. *Vt videas, quam sapienter legi subdiderat deo argenteos, nec Deos aureos facietis vobis.* Propterea enim quoque hic de illis adorandis non facit prohibitionem: sed materiam duntaxat, ex qua faciant illos commemorat, vt intelligamus ad illam potissimum spectasse, ne vehemens esset illecebra ad idola cum faciendâ tum seruandâ & adorandâ.

Contra verò iubet. *Altare de terra facietis mihi.* Sic docens, simplicem intuitum ad Deum eiusque cultum haberi debere. At verò sicut in Diis aureis auaritiam tollit, sic in altari terreo abstractionem à mundi concupiscentia docet, quod hæc sit compendiosa admodum via ad diuina mandata custodienda. Vnde tales voluit esse Apostolos suos: talis in primis voluit ipse noui testamenti mediator esse perspicue, vt veniens ad eum princeps mundi, nihil prorsus sui inueniret in illo, & verè non haberet. Verè namque Verbum caro factum, altare est de terra factum: quoniam veritas de terra orta est, & est fructus terræ sublimis, & aperta terra genuerit Saluatorem; & hac de causa potissimum altare Christus est, quoniam per ipsum redemptionem habemus peccatorum. In altare autem fiebant sacrificia pro peccatis.

9 *Exod. 20. 24.*

10 *Exod. 20. 24.*

11 *Exod. 20. 24.*

12 *Exod. 20. 24.*

13 *Exod. 20. 24.*

14 *Exod. 20. 24.*

15 *Exod. 20. 24.*

16 *Exod. 20. 24.*

17 *Exod. 20. 24.*

18 *Exod. 20. 24.*

19 *Exod. 20. 24.*

20 *Exod. 20. 24.*

21 *Exod. 20. 24.*

22 *Exod. 20. 24.*

23 *Exod. 20. 24.*

24 *Exod. 20. 24.*

25 *Exod. 20. 24.*

26 *Exod. 20. 24.*

27 *Exod. 20. 24.*

28 *Exod. 20. 24.*

29 *Exod. 20. 24.*

30 *Exod. 20. 24.*

31 *Exod. 20. 24.*

32 *Exod. 20. 24.*

33 *Exod. 20. 24.*

34 *Exod. 20. 24.*

35 *Exod. 20. 24.*

36 *Exod. 20. 24.*

37 *Exod. 20. 24.*

38 *Exod. 20. 24.*

39 *Exod. 20. 24.*

40 *Exod. 20. 24.*

41 *Exod. 20. 24.*

42 *Exod. 20. 24.*

43 *Exod. 20. 24.*

44 *Exod. 20. 24.*

45 *Exod. 20. 24.*

46 *Exod. 20. 24.*

47 *Exod. 20. 24.*

48 *Exod. 20. 24.*

49 *Exod. 20. 24.*

50 *Exod. 20. 24.*

51 *Exod. 20. 24.*

52 *Exod. 20. 24.*

53 *Exod. 20. 24.*

54 *Exod. 20. 24.*

55 *Exod. 20. 24.*

56 *Exod. 20. 24.*

57 *Exod. 20. 24.*

58 *Exod. 20. 24.*

59 *Exod. 20. 24.*

60 *Exod. 20. 24.*

61 *Exod. 20. 24.*

62 *Exod. 20. 24.*

63 *Exod. 20. 24.*

64 *Exod. 20. 24.*

65 *Exod. 20. 24.*

66 *Exod. 20. 24.*

67 *Exod. 20. 24.*

68 *Exod. 20. 24.*

69 *Exod. 20. 24.*

70 *Exod. 20. 24.*

71 *Exod. 20. 24.*

72 *Exod. 20. 24.*

73 *Exod. 20. 24.*

74 *Exod. 20. 24.*

75 *Exod. 20. 24.*

76 *Exod. 20. 24.*

77 *Exod. 20. 24.*

78 *Exod. 20. 24.*

79 *Exod. 20. 24.*

80 *Exod. 20. 24.*

81 *Exod. 20. 24.*

82 *Exod. 20. 24.*

83 *Exod. 20. 24.*

84 *Exod. 20. 24.*

85 *Exod. 20. 24.*

86 *Exod. 20. 24.*

87 *Exod. 20. 24.*

88 *Exod. 20. 24.*

89 *Exod. 20. 24.*

90 *Exod. 20. 24.*

91 *Exod. 20. 24.*

92 *Exod. 20. 24.*

93 *Exod. 20. 24.*

94 *Exod. 20. 24.*

95 *Exod. 20. 24.*

96 *Exod. 20. 24.*

97 *Exod. 20. 24.*

98 *Exod. 20. 24.*

99 *Exod. 20. 24.*

100 *Exod. 20. 24.*

101 *Exod. 20. 24.*

102 *Exod. 20. 24.*

103 *Exod. 20. 24.*

104 *Exod. 20. 24.*

105 *Exod. 20. 24.*

106 *Exod. 20. 24.*

107 *Exod. 20. 24.*

108 *Exod. 20. 24.*

109 *Exod. 20. 24.*

110 *Exod. 20. 24.*

111 *Exod. 20. 24.*

112 *Exod. 20. 24.*

113 *Exod. 20. 24.*

114 *Exod. 20. 24.*

115 *Exod. 20. 24.*

116 *Exod. 20. 24.*

117 *Exod. 20. 24.*

118 *Exod. 20. 24.*

119 *Exod. 20. 24.*

120 *Exod. 20. 24.*

121 *Exod. 20. 24.*

122 *Exod. 20. 24.*

123 *Exod. 20. 24.*

124 *Exod. 20. 24.*

125 *Exod. 20. 24.*

126 *Exod. 20. 24.*

127 *Exod. 20. 24.*

128 *Exod. 20. 24.*

129 *Exod. 20. 24.*

130 *Exod. 20. 24.*

131 *Exod. 20. 24.*

132 *Exod. 20. 24.*

133 *Exod. 20. 24.*

134 *Exod. 20. 24.*

135 *Exod. 20. 24.*

136 *Exod. 20. 24.*

137 *Exod. 20. 24.*

138 *Exod. 20. 24.*

139 *Exod. 20. 24.*

140 *Exod. 20. 24.*

141 *Exod. 20. 24.*

142 *Exod. 20. 24.*

143 *Exod. 20. 24.*

144 *Exod. 20. 24.*

145 *Exod. 20. 24.*

146 *Exod. 20. 24.*

147 *Exod. 20. 24.*

148 *Exod. 20. 24.*

149 *Exod. 20. 24.*

150 *Exod. 20. 24.*

151 *Exod. 20. 24.*

152 *Exod. 20. 24.*

153 *Exod. 20. 24.*

154 *Exod. 20. 24.*

155 *Exod. 20. 24.*

156 *Exod. 20. 24.*

157 *Exod. 20. 24.*

158 *Exod. 20. 24.*

159 *Exod. 20. 24.*

160 *Exod. 20. 24.*

161 *Exod. 20. 24.*

162 *Exod. 20. 24.*

163 *Exod. 20. 24.*

164 *Exod. 20. 24.*

165 *Exod. 20. 24.*

166 *Exod. 20. 24.*

167 *Exod. 20. 24.*

168 *Exod. 20. 24.*

169 *Exod. 20. 24.*

170 *Exod. 20. 24.*

171 *Exod. 20. 24.*

172 *Exod. 20. 24.*

173 *Exod. 20. 24.*

174 *Exod. 20. 24.*

175 *Exod. 20. 24.*

176 *Exod. 20. 24.*

177 *Exod. 20. 24.*

178 *Exod. 20. 24.*

179 *Exod. 20. 24.*

180 *Exod. 20. 24.*

181 *Exod. 20. 24.*

182 *Exod. 20. 24.*

183 *Exod. 20. 24.*

184 *Exod. 20. 24.*

185 *Exod. 20. 24.*

186 *Exod. 20. 24.*

187 *Exod. 20. 24.*

188 *Exod. 20. 24.*

189 *Exod. 20. 24.*

190 *Exod. 20. 24.*

191 *Exod. 20. 24.*

192 *Exod. 20. 24.*

193 *Exod. 20. 24.*

194 *Exod. 20. 24.*

195 *Exod. 20. 24.*

196

vt quam zelores sit salutis nostrae Deus intentus consideres, qui data lege, etiam illius transgressoribus modum adhibet redimendi illius transgressiones. Simul ergo quod & ad cultum suum, & ad fructum nostrum erat, sapienter instituit. Altare videlicet, ubi eorum facerent sacrificia. Altissimo autem mysterio iubet, vt de terra fiat altare. Quoniam ipse, qui hominem de terra formauerat, homo futurus erat, caro factus, & de terra ortus, vt in hac humo, quae est homo, esset ipse altare ad Deum colendum hominemque saluandum. Neque altare esset modo, sed hostia quoque Deo offerenda, ad illum tum glorificandum tum propitiandum. Cuius, si humilitas in eo, quod de terra fieret: in eo quod fieret de lapidibus non sectis, innocentia demonstrabatur; inde videlicet amoto humano opere & artificio, sed integra existente natura, qua opus hominis in principio corruptit. Atque ita duo illa Christi mysteria potissimum, videlicet Incarnatio & Passio, hac nobis figura demonstrantur. Primum quidem in hoc, quod iubet Deus. *Altare de terra facietis mihi.* Alterum vero dum dicitur. *Quod si altare lapideum fecerit mihi, non edificabis illud de lapidibus sectis, si enim leuaueris cultum super eo, polluetur.* Terreus est Christus, quia veritas de terra orta est. Lapidus, quia posuit faciem suam, vt petram durissimam: quin verè petra & lapis angularis, & quadratus, cuiusmodi erat altare, super quo Iudaei cultum indignè leuantes, illud polluerunt. Qui cultus fuit iste? lege Zachariam, & audies. *Framea suscitare super pastorem meum, & super virum coherentem mihi. Percute pastorem & dispergentur oves.* Framea, quae est gladius, & cultus, qui est potestas iudicialia, iuxta quod de potestate scribit Paulus. Non sine causa gladium portat. Nunquid non suscitata est super Christum, quando Pilatus dixit: potestatem habeo crucifigere te? Quam Christus illi de caelo datam asseruit. Vt verè dixerit Deus Pater: *Framea suscitare super pastorem meum.* Et quid fuit illa magna persequutio, per quam Dominus Iesus ad tot tantisque passiones adactus est, nisi cul-

ter iste leuatus super eum?

Ad forsitan quares, quomodo potuit cultro isto is pollui, qui est Sanctus sanctorum? En tibi obitio Apostolica verba. Quanto magis putatis, deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit? Si sanguinem istum sanctissimum polluit Christianus, qui in illo sanctificatus est, dum peccat voluntarie; quomodo non illum magis polluerunt Iudaei, qui crudeliter illum fuderunt? qui maledictis persecuti sunt Christum: qui malefactorum appellarunt & seductorem: & condemnarunt ipsum Iesum reum esse mortis, dicentes. *Morte turpissima condemnemus eum?* Sap. 2. 20. Et quid dicit Deus ipse sanctus in Malachia Propheta? *Offeris super altare meum panem pollutum, & dicitis: In quo polluimus te? In eo, quod dicitis. Mensa Domini despecta est.* Ergo & ipse Deus se pollutum arbitratur, dum polluitur atque despicitur eius altare per indignas oblationes in eo factas. Non ergo polluerunt Iudaei hoc altare, quod est Christus, illi tam indigna imponentes? tam turpia? tam crudelia? ac demum mortem turpissimam? Sicut ergo illi sanctitati non derogant iniquitates, quas in illo posuit Deus, sic neque pollutiones Iudaeorum, quibus pollutum ducunt, id efficiunt, vt non sit sanctus, innocens, impollutus. Nunquid vero nomen Domini non est sanctum in se, quod tamen populus polluit in gentibus? *Es ingressi (inquit) sunt ad Gentes, & polluerunt nomen sanctum meum.* Ezech. 36. 20.

Sed quid ibidem ait Dominus, promittens liberationem populi de captiuitate, & eiusdem exaltationem & sanctitatem in terra sua? *Non propter vos ego faciam, domus Israel, sed propter nomen sanctum meum, quod polluis in Gentibus. Et sanctificabo nomen meum magnum, quod pollutum est inter gentes, quod polluis in medio earum.* Ergo pollutio nominis in causa fuit quod illud Deus sanctificaret, sanctificans populum ipsum. *Et effundam (inquit) super vos aquam mundam; & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* Ergo pollutio altaris nostri, quod est Christus, est

Q 3 sancti-

Tit. 2. 14. sanctificatio nostra. Qui dedit semetipsum pro nobis, ut mundaret sibi populum acceptabilem. En polutio magna. Factus pro nobis maledictum; quia scriptum est: Maledictus omnis, qui pendet in ligno. Ecce sanctificatio nostra, Christus nos redemit de maledictione legis, ut in gentibus benedictio Abraham fieret in Christo Iesu.

Gal. 3. 13. Vbi iam tandem intellige, cur dando Deus modum construendi altaris sui, verba ista interposuit: *Veniam ad te. & benedicā tibi.*

Exod. 20. 24. *Dum facies mihi altare de terra, veniam ad te factus homo.* Dum de lapidibus, leuans cultum super eo & polluens, non benedicā tibi. Sanctus in veritate, pollutus in apparentia & aestimatione. In veritate sanctificat & in conspectu omnium: propterea Angelus sanctus mouit aquam tribulationum, ut sanaret omnes infirmitates nostras, & redimeret nos ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum. Ecce quomodo per poenam erat culpa delenda.

12. Sed hoc distinctius demonstratur eisdem duabus rationibus, quibus ostendimus, peccantes mereri supplicia. Quarum altera est discessio a creator: Altera est delectatio in creatura ex discessione a Deo bonorum omnium auctori. Id sequitur, quod dicit sapiens: Ut impijs & peccatoribus bona in mala conuertantur. Quando enim bonum proprium, quod est eius vita, malum est illi, ac propterea mori desiderat, sed in cassum; quod aliud bonum, bonum illi esse potest: Deus ipse, quem voluntarie reliquit infelix, iam non est bonus illi, sed seuerus, sed aduersarius, sed iudex, vlciscens, cum ipse sibi illud continerit hostem, & indignationis plenum. *Quoniam vero in manu Dei sunt omnes fines terra; propterea accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum.* Atque ita pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Hæc est prima causa. Altera est, quod ideo peccator recedit a Deo, quonia in creatura delectatur. Stultitia quippe est gaudium stulto, nam in umbra rerum delectatur, non in veritate: sicut somnians bibit, & cum expergefactus fuerit, lassus adhuc sit. *Est enim in vanitate rerum temporalium non veritas & letitia.*

sed afflictio spiritus. Qui ergo venit tollere peccata mundi, his duabus vijs statuit portare dolores peccatorum. Primum, ut omnes illi aduersarentur: quando enim Deum dereliquentium poenam subiit, a Deo decens fuit ut ipse derelinqueretur. Quod quantum supplicium ipsi fuerit, exploratum nobis moriens fecit, dum clamauit: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me.*

Quæ derelictio elongatio fuit a salute: vnde in Psalmo post querimonium dixit. *Longè a salute mea verba delictorum meorum.* Peccata (inquit) mea; non quæ feci, sed quæ accepi, in causa sunt, quod Deus non quiuisset, sed Deus meus, quem noui, quem colo & amo, cuius ego sum, non vnus tantum de populo, sed filius de vtero, is me derelinquens elongauit a me salutem meam, adeo ut ei cum veritate dicā. *Deus meus, clamabo per diem, & non exaudiet, & nocte: & hoc tamen non ad insipientiam mihi, quia non insipienter rogauit, sed cum humilitate, cum ratione & affectu. Quod si Deus dereliquit, quid ceteri?* Ego autem sum vermis & non homo, opprobrium hominum & abiectionis plebis. Omnes videntes me, deriserunt me. Tribulatio proxima est, & non est qui adiuuet. Circumdederunt me vituli multi, tauri pingues obfederunt me. Aperuerunt super me os suum, sicut leo rapiens & rugiens. Longū nimis esset, enarrare quemadmodum ab omnibus passus sit Dominus, quando & ab his, qui compatiiebantur, patiebatur. Quin & proter homines cetera omnia. Passio quidem est hominum salus. Quidni ergo quæ ad hominum ministerium creata sunt, ea omnia huic addicantur passioni, per quam saluari & liberati sumus: vincula, flagella, lapides, id est columbar, spinæ, ligna, vinum, mirra, acetum, arundo, hyssopus, terra, aer, vnguentum, purpura, vestes, alca, gladius, fustes, clamus, lancea, mallei, & quidquid ad affligendum fuisset idoneum, nihil profusus defuit, ut ab omnibus patereretur, qui pro omnibus patiebatur, ut hominum salutem inferuissent, quæ in ministerium hominis producta fuissent. Quin etiam sicut ab hominibus patiebatur, ut illos

illos ipsos emundaret, haud fecus quæ hominis peccato infecta erant, ea ipsa passionem illam efficerent, qua munda facta sunt omnia.

14. Hac via ad tormenta ventum est, quæ oblectamentis opponerentur, quibus homo peccauit. Si enim dilectiones in dextra vitiones efficiunt, & torsiones in sinistra; qui, quæ non rapuerat venit exolvere, is peccantium dulcedines debuit suis amaritudinibus compensare. Quod ipse per Prophetam innuerat antè, dicens. *Dederunt in escam fel. & in siti mea potauerunt me aceto.* Hæc est mensa parata in conspectu suo; hic cibus, quo perfecit opus Dei; hic victus, quo vitam suam transegit, ac demum terminauit. Manducauit primus Adam eiectus de loco voluptatis *panem laboris*, nempe in sudore vultus sui. Secundus verò Adâ manducauit *panem doloris*, nō eiectus de loco voluptatis, sed deiectus in lacu miseræ, & in Oceanū omnium tribulationū. Quæ aquæ intrauerunt vsq; ad animam illius, vt esset dolor eius in conspectu illius semper, qui pauper fuit & dolens. Ne fortè putares, quod non fuisset auctus dolore cordis intrinsecus: idèd protestatur. *Terrores tui conturbauerunt me.* Si enim vera est sapientia illa sententia. *Cor sapientium vbi tristitia est.* Qualis fuit Christi, qui ipsa sapientia est, tristitia cordis & dolor? *Qui terram vidit repletam iniquitate? Quem verè tenuit defectio pro peccatoribus derelinquentibus, legem Dei, blasphemantibus nomen Dei, illius promissiones iridentibus & minas, æternamque salutem habentibus pro nihilo? Et gladius, si animam illius pertransiuit, carnem profecto infirmam non dereliquit intactam; adeo vt à planta pedis vsque ad verticem capitis nō esset in eo sanitas, sed tribulatio & angustia. Numquid illo fortior Iob dicens. *Quis det, vt veniat petitio mea; & quod expefito tribuat mihi Deus; & qui cepit ipse me conterat, soluat manum suam & succidat me? & hæc sit mihi consolatio, vt affligens me dolore, non parcat, nec contradicam sermonibus Sancti.* Et absque dubio, si ad tolerandum magis quam Iob Dominus*

Iesus non fuit paratus ac promptus, neque igitur dolores Christi, illius calamitatè superauerunt, & nihil tamen est ad cruciatum Saluatoris, quod de Iob scriptum est. Egredius a facie Domini, nempe Satan, percussit Iob vlcere pessimo, à planta pedis vsq; ad verticem eius; quia testa saniem radebat, sedens in sterquilino. Hæc est mystica aqua motio, quam fecit Angelus de cælo descendens, vt eius liuore sanaremur.

Qui ergo primus, id est, promptus in piscinam post motionem aquæ descendit, hic sanatur, à quacumque detineatur infirmitate. Tu ergo *uis sanus fieri?* aqua mota te suscipiat: Non poterat tuis passionibus sanari, etiam si viuens in infernum descendisses. Homo non erat, qui neque alium quemquam posset liberare; propterea quod omnes declinauerunt, omnes peccauerunt. Non est, qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. Idèd Angelus Domini descendit de cælo. Angelus (inquam) segregatus à peccatoribus: homo quidem verus, sed in similitudinem hominum factus, qui erant peccatores, propter similitudinem carnis peccati. Et quoniam verus Angelus passioni subici non poterat: iste noster paulò minus ab Angelis minoratus est, sic descendens in aquas, vt aqua intrarent vsque ad animam eius, vt verè dolores nostros ferret. Ecce iam saluberrima aqua mota est. Num modo tu solus interra eris in quiete, expers aduersitatis? non ita profectò. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Descendit Angelus; descende & tu post motionem aquæ, si *uis sanus fieri*, communicans Christi passionibus, sequens illum, te ipso abnegato, tollens crucem tuam. Sed heu vix apparet cohors, vt Christum apprehendat, & discipuli eius omnes fugerunt. Pareat illis Deus. Nondum mota fuerat aqua, nondum fuerat infirma caro sanata, & roborata. At post motionem aquæ, Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro homine Iesu contumeliam pati. Tu etiam post motionem aquæ fugis, crucem abhorrens. Profectò si *uis sanus fieri*, illuc intrare

15
Ps. 133. & 52. 4. Rom. 3. 23. Heb. 2. 7. Psal. 68. 1. Isa. 53. 4. 1. Pet. 2. 21. Matt. 26. 56. Act. 5. 41.

intrare te conuenit, vbi Angelus descendit de caelo; calicem bibere, quem bibit. Sanator tuus; crucem portare post Iesum. Si lignum vitæ vitam æternam ostendebat, locus deliciarum facilitatem signabat, qua homo institutus potens erat frui gloria cœlesti-

16 At hominem inobedientia tanto bono reddidit vacuum, vt iam sicut labore vitæ transigebat temporalem, ita ad æternam, nisi per magnos labores non posset peruenire. Quod si Christus labore suo redemit nos ab omni iniquitate, non tu tamen absque labore comedes fructus suæ passionis, donec redemptionem quoque corporis consequaris.

Rom. 8.10. *Nunc vivit quidem spiritus per iustificationem, quia iustificati sumus à peccato. Corpus autem mortuum est propter peccatum,* quod quoad pœnam in illo hætenus non est deletum. Nam non adhuc mors dominatur in corporibus nostris,

1. Ti. 2.3. neque ergo à laboribus ereptum est. *Labor ergo sicut bonus miles Christi,* non in remigando, nõ hoc mare magnum arando, non terram colendo, aut negotiis te secularibus implicando; idè quod hi labores fructus sunt peccati. Labora magis in militia Christi, in sequela Christi, in cruce ferenda, vt Christum imiteris: atque ita vt Christo compatiens simul & glorificeris. O stulti, qui deliciis fruentes huius mudi, ad complexum se arbitrantur Domini in cœlis peruenire! Ruth, vt à Booz duceretur in sponfam, à focu istam accepit iustificationem: *lauare, ungere, & induere cultioribus vestimentis:* Congrua ornamenta illi conuubio. Nostro aliq̄ conueniunt dispositiones, alterius modi præludia; cuiusmodi ornatur sponfus, eiusmodi debet & sponsa decorari. Christus in cruce spinatus, laceratus, afflictus, cruciatus, lassitudine & tormentis ad scim vsque: Ita & Christianus debet aptari & cõformari. Quin Booz ille oculos in armenta non iniecit, cum esset nox, sed iam antè prænoscentis, quod puella hæc mulier esset virtutis, grati habuit, quod non iuuenibus cõiungi vellet, sed hominem iam ætate cõfectum postulare. Dixit enim: *Benedixit es à Domino filia, & priorem misericordiam posteriore su-*

Ruth 3.3. *Ruth 3.10*

perasti. Quia non es secuta iuuenes pauperes sine diuites. Quod tamen scilicet fecit; certum est, deliberatum est. Placencia opus est linquere, crucem amplecti, mundi florem spernere, Christi crucifixi exultare fructus atque decerpere. O homines, o Christiani, o fideles animæ, ad cor stringite hanc recordationem, nempe quod aliundè, quàm per crucem ad verã sanctitatem non ascendit æternamque salutem.

MORALE,

MULTITUDO languetium in quinque porticibus expectantium aquæ motum, vt est certa significatio communis omnium desiderij, de sanitate & salute, Ità & præostendit, quod huius Angeli descensus in aquam erat desideratus cunctis gentibus. Quæ duo vtinam in Christianis omnibus reperirentur. Salutis desiderium si verè esset in nobis, eò nos conferremus, vbi speratur salus. Quæ quia in cruce tantum est in qua salus mundi pendit, stant iuxta Crucem Iesu, qui inuocant nomen Domini. *Omnes enim qui inque inuocauerit nomen Domini, saluus erit,* Verum vbi est ad piscinam multitudo ista languetium? Magnus infirmorum numerus, magnus & immensus, & non habet finem. *Omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei. Et nusquam est sanitas. Quoniã in Adam omnes moriuntur. Infirmus enim hæc est mortem.* Sed, o tantus infirmorum cœtus, *vbi sanus fieri?* sed neque me ipsum noui ægrotum esse. Sanus sum, fortis, valens, & nullius ego.

Heu qui infirmus, infirmum se esse non nouit, graui nimium infirmitate laborat; de illo actum est. *Magna infirmitas, cæcitas.* Dixit autem Dominus ad quosdam, qui in se confidebant & dicebant. *Nunquid & nos cæci sumus sicut cæci essetis, peccatum nõ haberetis; nunc autem dicitis, quia videmus, peccatum ergo vestrum manet.* Et cæcitas quidè peccati sequela est & effectus. Ambulauerunt enim, vt cæci, quia Domino peccauerunt; Exæcat enim in malitia. Sed is potissimum laborat in extremis, qui cum cæcus sit, se videntem iactat; & cum infirmus sit,

17
Hi
Ioh.
Ro. 10. 17
Ro. 3. 21
1. Cor. 15
Ioh. 9. 40
Soph. 1. 17
Soph. 2. 11

mus sit, se fortem & validum arbitratur. Et propterea, o tu, desperata est plaga tua; quis me debitor tibi? Aperi oculos tuos & vide, o homo, infirmam valetudinem tuam, ut sanitatem concupiscas. Nec te decipiat caro infirma, nec te mundus fallat, qui semper transiens & nutans firmitate nullam habet, nec te diabolus circumueniat, qui tum verax fuit, quando interroganti Domino: Unde venis? respondit. *Circumuisi terram, & perambulavi eam.* Et à Ioanne. Stans, vilis est super arenam. Hæc tibi isti promittunt, vim, fortitudinem, sanitatem. Sed certe infirmus es, debilis, & absque fortitudine vadis à facie tribulantis.

Job. 17. Quid mirum si tot in peccatis moriuntur? si diabolo, qui mortis habet imperium, tanta subicitur multitudo, ut *Princeps mundi* ab ipsa veritate dicatur? Heu cur vos asseritis esse videntes? validos? quæ est ruina vestra & mors? Neque expecto hæc, auribus audite, re video. Te peccatorem fateris, annuo. Sed eò rem adducam, ut te plusquam verbis sanum iactare exploratum sit. Num peccandi fugis occasiones? Num vitas peccantium Synagogas? Nû à splendidis conuiuiis declinas? Num horres contuenti cula, ubi offenditur, blasphematur, ignoratur Deus? Num choreas detestaris, tot delictorum causas? Num reiciis negotiationes, quæ sine iniquitate minimè possunt exerceri? Num latam nõ calcas viam, quæ ducit ad perditionem, per quam permulti ambulat? Summa. Num cautè ambulat, ubi periculis referta sunt omnia? Ergo non times, sed amas periculum, propterea, quod vel te validum arbitraris quasi nequaquam in illo periturum, vel, quod magis puto, mortem non reformidas, neque tibi cura est illam euadere, neque interim bene valere.

Job. 12. 14. *Job. 14. 30.*

19 Quæ causa est, quam obrem non ad piscina iaces, sed per plateas cursaris per viros, per domos, per decua, per inuia, per spatiosa, per angusta, quod refert sensus, quod te impellit appetitus, quo te propensum facit caro, quo te mundus inuitat, quo te excitat hostis infernalis? Ruth, spicas collectura, nequaquam passim ac sine delectu putauit quocumque eundem sibi,

Ruth. 2. 2.

Tom. I. Bellintani.

sed vbiicumque (dixit illa) clementis in me patrisfamilias inuenero gratiam, certam conditionem sibi statuit loci quo pergeret, quam etiam, Deo sic disponente, assequuta est. At vos, vel nõ bonam spectatis, vel nullam, sed incautè. Ambulatis quasi insipientes, non quasi sapientes, quærentes non quæ sursum sunt, sed quæ sunt super terram: ut non immerito à sapiente sic dictum. *Cogitatio stulti peccatum est.* Peccatum est (inquã) ut propriè peccatum dicitur culpã quia cogitat mala facere, quod qui fecit, ex sapientis sententia, stultus vocabitur. Et sic peccatũ quoque pro pœna peccati frequenter in Scripturis solet usurpari, quoniam cogitatio stulti illi in ærinas dat, iniicit in calamitates, neque vnquam, vel quod cupit, obinet, vel quod timet, vitat. Sic enim ab alio sapiente scriptũ est. *Si secus fueris, non apprehendes: & non effugies, si praecurreris.* Heu cuiusmodi mundus iste est? transit quidè continuè, minimè vnquam quiescens; & tanta est eius in hoc suo transitu velocitas & festinatio; ut si tu illius bonorum actus desiderio cõsequaris, etiam currens, etiam volans, nulla tamen ratione possis apprehendere. At si illius aduersa timens, te in fugam dederis, ipse te sua pernitate persequetur & tenebit, & his malis afficiet, quæ fugiendo arbitraberis euitare.

Vides differentiam stulti & sapientis? stultus, qui peccata cõtemnens, quasi nequaquam sibi obfutura, ea & committit, & pœnarum solutione compensat. Sapiens, qui sibi profutura sapienter intendit, ea plurimum assequitur. Itã Ruth clementè inuenit quendam Booz, qui erat homo potens, & magnarum opũ, a quo benigne accepta, collegit spicas, & tandem ab illo in sponsam accepta & filio fecundata, quæ inter patres Christi secundum carnem denique numeratur. O viri ergo ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum, videte infirmitates vestras, quæ sunt iniquitates vestræ, & ad illas nimia propensio: & vbi vos deprehenderit infirmos, ne vos despectos habeatis; sed curare infirmos. Quod si in corporali infirmitate vox hæc sapientis est audienda. *Fili in tua infirmi-*

Ecl. 38. 9. *tate ne despicias teipsum; sed ora ad Dominum, & curabit te.* Quanto magis in ea infirmitate id emendandum est, quæ vera est anima mors prima, quam secunda comitatur vel sequitur? Heu respicite! leuate capita vestra, videte vosmetipsos, curate vos ipsos, vosmerâ malis sedulo liberate.

23 *Si dixeris. Vires non suppetunt. Qui inspector est cordis ipse intelligit, reditusque homini iuxta opera sua.* Fecit quod potuit paraliticus ipse, se fecit ad piscinam ferrâ, hominem non habebat, qui post motionem aquæ illum mitteret in piscinam. Sola tibi erat voluntas sanitatis: Hanc Christus vidit, hanc quæsit, hanc excitavit dicens; *Via sanus fieri?* Non a te, plusquam possis, postulat Deus: Non dixit: Quare in piscinam non descendi? Sciebat enim, quod non suppetunt vires, nec haberet hominem: ad eam infirmitate, hoc expauperate. Voluntas non his tenetur vinculis, libera est: hanc potuit habere, hanc medicus noster expectavit. & vinam hæc nobis salutem adisset voluntas! Medicus præfatus est, si vis sanus fieri: Dum Christus interrogat infirmum, illius oculos ad se convertit, neque enim nisi illum respiciens diceret. *Dominus hominē non habeo.* Veniat vobis in mentem, quod Petrus & Ioannes claudo dixerunt, qui iacebat ad portam templi, quæ dicitur speciosa. *Respice in nos, & illis intendebat in eos.* O respectus, ô intentio, ô inspectio! Hæc, si vis sanus fieri, habeas in Christum, & hanc eris salutem.

Mat. 3. 4.

22 *An forte scriptum non est. Fecit ergo*

Num. 21. 9. *Moses serpentem æneum, & posuit eam pro signo, quem cum percussit aspicerent, sanabantur.* O infirmi, si cupitis salvi fieri, respicite & leuate capita vestra, aspicientes in eum, quem conspexerunt. Ideo enim exaltatus est, ut posset ab omnibus conspici, ut ad aspiciendum illum leuarent, erigerent oculos, quærentes quæ sursum sunt, non quæ super terram. Ita dico vobis, huc videte, sic in aquam descenditur, quæ ipse movit. Heu cur non habent Christiani iugiter ante oculos Christum crucifixum? Hæc lux est, quæ venit in mundum, ut, donec durat seculum, Deum conspiciamus

ad salutem. In oculis beati enim, quia illum videbimus in claritate; hic si illum in obscuritate, salvi erimus: ipse enim est via & vita, utrumque in veritate, quæ mentis oculorum obiectum est. *Vide viam veritatis & viam veritatem, & saluus eris.* *Iuan. 14. Vide vitam, quæ est veritas, & beatus eris, & bene tibi erit in Christo hic & in perpetuum.* Vilius tota merces: vilius totum meritum. Merces in luce, meritum in cruce. Quod magis in cælis vident sancti elaritatatem eius, eo plus fruuntur, suntque feliciores. Ergo & qui nunc attentius intuentur illius obscuritatem, eo plus sibi thesaurizant meritum. Hoc nunc agendum est: hic est sanitas, hic salus, hic sanctitas, quia communiantes Christi Passionibus illarum fructum excipimus abundantius. Hic itaque sit intentio nostra; hoc consilium, hæc meditatio, ut hunc serpentem æneum conspiciamus intencissimè. Cur quæso serpens est? An forte quia dictum est illi. *Maledictus eris inter omnia animantia & bestias terre; super postus tuum gradieris, & terram comedes cum sis diebus vitatus.*

Quod si times maledictionem Christo tribuere, audi legem. *Maledictus omnis qui pendet in ligno.* Quæ maledictio quod etiam super Dominum Iesum cadat, testatur Apostolus. Ita enim redemit nos a maledictio legis, factus pro nobis maledictum. *Gal. 3. 13.* Ut autem a maledictio legis nos redimeret, in se suscipere oportuit legis maledictiones, quæ omnis generis malæ tribulationes atque aduersitates complectuntur. *Deut. 28. 15.* Vide illas, si vis, quia longum est enumerare. Fleuisti mala omnia, plurimæque alia nobis occulta ceciderunt super hunc serpentem, qui tamen serpens verus est, sed in similitudinem serpentis: quia, quantumcumque factus sit pro nobis peccatum, hoc tamen non est nisi propter similitudinem carnis peccati. Verè tamen sumptum se & hoc abundantius, legis maledictiones, sic portans peccata nostra in corpore suo. *Deut. 28. 20.* Tu ergo, & desolare, quæ tu pro te passus in anima, & in corpore. *Auferi maledictio 20. legu bona omnia temporalium. Immitteret super te famem*

Famem (inquit) & *esuriam*, & *inrepatio-*
 22. *nem in omnia opera tua. Immittere mala*
omnia corporalia. Percutiet te Dominus ege-
 23. *state, & febre & frigore, ardore, & asu Ho-*
stes illi constituit partes omnes mundi, aërem
videlicet. Percutiet te aere corruptio. Cælum
 25. *& terrā. Sit cælū quod supra te est, aënum:*
& terra, quā calcas, ferrea Homines. Tradet
 33. *te Dominus corruent ante hestus tuos, & sis*
 27. *semper calumntiam sustinens, in corpore, &*
in anima afflictiones magnas. Percutiet te
 28. *Dominus ulcere Ægypti, scabie quoque, &*
prurigne, ut curari nequeas. Percutiet te
 29. *caecitate & amentia, & furore mentis. Hęc*
 30. *& his similia applicat Lex, quæ nescio an*
 31. *cuncta eueniant populo scelerato. Sed*
 32. *certe vniuersa in Christum reciderunt*
 34. *saltem in virtute, ut deteriora sit pas-*
 35. *sus, quam si, ut sonat lex, fuisset ma-*
 36. *nifeste percussus.*

24. *O cur homines non hunc serpentē con-*
templantur, quatenus videlicet est serpens
 46. *in similitudine, quatenus maledictus verē*
passus verē languores nostros portans. Ad
finem maledictionum sic habet lex. Dabit
tibi Dominus ibi (id est, in captiuitate) cor
pendens, & deficientes oculos, & animam
consumptam marore. Et erit vita tua quasi
pendens ante te. Erat vita eorum pendens,
 47. *quia iugiter sibi mori videbantur, & in cō-*
 48. *tinuo erant mortis periculo, quod consi-*
 49. *derantes deficientebant: sed vita Domini Ie-*
 50. *su pendens in cruce erat ante illum con-*
 51. *tinuē, & dolor eius in conspectu eius sem-*
 52. *per, & diebus & noctibus crucis tortio-*
 53. *nes amarissimas sentiret, iugiter in mente*
 54. *crucifixus, semper patiens, semper moriens,*
 55. *totus non in parte aliqua solū serpens ma-*
 56. *ledictus. At cur Æneus. Respondet Iob.*
 57. *Qua est fortitudo mea, ut sustineam? aut*
 58. *qui sinus meus, ut patienter agam? Nec for-*
 59. *titudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea*
 60. *anea est. Sit cuiusmodi Iob, non tamen cō-*
 61. *parandus Christo Domino. At Domini*
 62. *fortitudo, lapidum fortitudo est, qui alle-*
 63. *nit in Propheta. Posui faciem meam, ut*
 64. *petram durissimam. Vides lapidum for-*
 65. *titudinem eamq; singularem, ut petra; nō*
 66. *cuiuscumque, sed durissimæ, ergo & caro*
 67. *eius anea est, id est, sic firma & sustinens,*

ac si anea esset. Hos te volo meditari, ani-
 ma fidelis, ut scias quā dilecta taber-
 nacula tua, in quibus ut habitaret omni-
 potens, omnes passiones neglexit & ha-
 buit pro nihilo. Hęc sit visio tua.

Sed, & hoc scire te volo, quod in glo-
 ria, vbi visio est tota merces vt sit merces
 tota, non est animæ dumtaxat pars, sed to-
 tius. Beati diligunt, fruuntur, delectan-
 tur, transformantur, inrant in gaudium,
 & gaudio reserti sunt. Ergo & visio ista nō
 oculorum modō sit, sed totius animæ,
 mentis, cordis, virumq; omnium. Qui, vt
 decet, aspiciunt, in quem confixerunt, hi
 plangunt super eum & dolent: sic in aquam
 motam intrantes, non partem haurientes,
 non intingentes extremum digiti sui in a-
 quam istam, non pedem immittentes, sed
 mixti in limo profundi, venientes in alti-
 tudinem maris, & profundum abyssi pe-
 netrantes, sic, & Christiani, recogitate
 eum, qui talem sustinuit pro vobis aduer-
 sus semetipsum contradictionem, vt non
 fatigemini animis veltris, vt sanemini &
 saluemini. Accedite ad eum, & illumina-
 mini, ne steteritis a longē quasi leprosi, sed
 accedite, vt in proximo videatis. Aperi-
 oculos tuos, & vide tribulationem Chri-
 sti, diligenter attende quod tibi apostitum,
 quod tibi propositum est. Sta iuxta cru-
 cem Iesu corde, oculo, amore: O Domine
 Iesu, datus in lucem gentium, vt sis salus
 Dei vsque ad extremum terra, trahere nos ad
 te ipsum iam exaltatus, sicut pollicitus es, vt
 sis cor nostrum in cruce, ibi sint semper oculi
 nostri, vt videat, & videntes plangāt, plan-
 gentes intueantur. Sic tibi adhareamus, vt
 crucifixi tecum simus mundo, a mndo
 profus eleuati, separati & erecti; ostende
 nobis faciem tuam, porrige manum, ape-
 ri sinum, & introduce nos in absconditum
 tabernaculi tui, & in thesaurum cordis tui,
 ibi sit abscondita vita nostra, induta pu-
 tredine, ac turpitudine mortis tuæ, vt te-
 cum emittamus ad Deum spiritum no-
 strum, & in illius manus commendemus
 animas nostras, illas iam tandem ab eo re-
 cepturi cum gloria & honore. Quod no-
 bis concedat.

Zach. 10.
10.

Psal. 68. 2

Heb. 11. 3.

Psal. 33. 6.

Iob. 12. 13.